JABATAN KESIHATAN NEGERI
NEGERI SEMBILAN

LAPORAN TAHUNAN

2021

Isi Kandungan

Perutusan Pengarah Kesihatan Negeri
Pengurusan Tertinggi JKNNS
Sidang Pengarang 1
Carta Organisasi 3
Visi, Misi, Objektif Kualiti dan Dasar Kualiti 4

BAHAGIAN PENGURUSAN
1.1 Unit Sumber Manusia 6
1.2 Unit Pentadbiran 9
1.3 Unit Perolehan dan Pengurusan Aset 13
1.4 Unit Kewangan 16
1.5 Unit Latihan 18
1.6 Unit Pembangunan 21
1.7 Unit Teknologi Maklumat 32
1.8 Unit Psikologi 38
1.9 Unit Kejururawatan 42
1.10 Unit Penolong Pegawai Perubatan 48

BAHAGIAN KESIHATAN AWAM
2.1 Unit Perkembangan Kesihatan Awam 53
2.2 Unit Kesihatan Keluarga 57
2.3 Unit Primer 68
2.4 Unit Penyakit Berjangkit 82
2.5 Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor 86
2.6 Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit 96
2.7 Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar 116
2.8 Unit Pencegahan dan Kawalan AIDS / STI dan HEP 128
2.9 Unit Tibi Kusta 138
2.10 Unit Pemakanan 144
2.11 Unit Promosi Kesihatan 151
2.12 Unit Inspektorat dan Perundangan Negeri 157
2.13 Unit Entomologi Dan Pest 164

BAHAGIAN KEJURUTERAAN
3.1 Unit Bekalan Air Dan Kebersihan Alam Sekeliling (BAKAS) 175
3.2 Unit Program Kawalan Mutu Air Minum Kebangsaan (KMAM) 179
3.3 Unit Operasi Hospital 182
3.4 Unit Fasiliti Kesihatan 185

BAHAGIAN PERUBATAN
4.1 Unit Perkembangan dan Amalan Perubatan 189
4.2 Unit Kualiti Perubatan 195
4.3 Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta 201
4.4 Unit Rekod Perubatan 216

BAHAGIAN PERGIGIAN 223

BAHAGIAN PERKHIDMATAN FARMASI 245

BAHAGIAN KESELAMATAN DAN KUALITI MAKANAN 275

Perutusan

PENGARAH KESIHATAN NEGERI

Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh dan Selamat Sejahtera,

Syukur ke hadrat Ilahi, Laporan Tahunan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) Tahun 2021 telah dapat disempurnakan.

Tahun 2021 adalah tahun yang begitu mencabar buat kita semua dalam mendepani pandemik Covid-19. Cabaran yang hadir, bukan sahaja dalam aspek pengurusan kesihatan awam, perubatan dan farmasi, malahan juga dalam pelbagai aspek serta rantaian pengurusan wabak. Bermula dengan menguruskan peruntukan yang begitu besar dari pelbagai sumber, melaksanakan perolehan darurat dengan segera tanpa berkompromi dengan peraturan kewangan, menyempurnakan projek-projek pembangunan dalam situasi Perintah Kawalan Pergerakan (PKP), memobilisasi tenaga manusia yang terbatas tanpa mengabaikan kebajikan warga kerja barisan hadapan, mengoptimumkan penggunaan sumber sebaik yang mungkin serta memastikan semua jentera penyampaian perkhidmatan kesihatan di setiap penjuru negeri kekal utuh dan senantiasa bersiap siaga.

Alhamdulillah, semuanya ini telah berjaya kita galasi berbekalkan kehebatan semangat kerja berpasukan, kekuatan jati diri bersandarkan nilai peribadi yang mulia serta keiltizaman yang tinggi dalam menabur bakti kepada negara. Syabas saya ucapkan kepada semua warga kerja JKNNS yang telah menumpahkan keringat dan tidak kurang juga air mata, dalam mengurus wabak Covid-19 dengan begitu cemerlang. Apa yang lebih membanggakan, Negeri Sembilan adalah merupakan negeri yang diliputi vaksinasi Covid-19 antara yang tertinggi di Malaysia. Pencapaian ini sudah pasti adalah kerana komitmen yang tinggi dari semua warga kerja JKNNS.

Saya yakin, kita telah melabuhkan tirai 2021 ini dengan keazaman yang baharu, komitmen yang lebih tinggi dan juga mengecapi pelbagai kejayaan luar biasa. Antara pencapaian hebat JKNNS adalah kecemerlangan dalam merangkul pelbagai kemenangan dalam Anugerah Inovasi Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) dan Konvensyen Kumpulan Inovatif dan Kreatif (KIK) KKM Tahun 2021. Ini membuktikan bahawa kita mampu menongkah arus cabaran yang hebat dan terus mengekalkan kecemerlangan dalam pelbagai bidang, tanpa mengenal erti berputus asa atau mengaku kalah. Tahniah!

Akhir kalam, saya ingin merakamkan penghargaan kepada Sidang Pengarang dan semua pihak yang telah memberikan sumbangan dalam menyempurnakan naskah Laporan Tahunan JKNNS Tahun 2021 ini. Saya berharap JKNNS akan melakar lebih banyak pencapaian cemerlang bagi tahun-tahun mendatang.

Sekian.

DATO' DR. HARLINA BINTI ABDUL RASHID

KEMENTERIAN KESIHATAN MALAYSIA
JABATAN KESIHATAN NEGERI, NEGERI SEMBILAN

PENGURUSAN TERTINGGI

DATO' DR. HARLINA BINTI ABDUL RASHID
PENGARAH KESIHATAN NEGERI

EN. ABD JALIL BIN ISMAIL
TIMBALAN PENGARAH KESIHATAN NEGERI (PENGURUSAN)

DR. MARYANA BINTI MUSA
TIMBALAN PENGARAH KESIHATAN NEGERI (PERGIGIAN)

DR. HJ MOHAMMAD FAID BIN ABD. RASHID
TIMBALAN PENGARAH KESIHATAN NEGERI (KESIHATAN AWAM)

PN. SAIDATUL RAIHAN BINTI IBRAHIM
TIMBALAN PENGARAH KESIHATAN NEGERI (FARMASI)

DR. MOHD FEROUS BIN ALIAS
TIMBALAN PENGARAH KESIHATAN NEGERI (PERUBATAN)

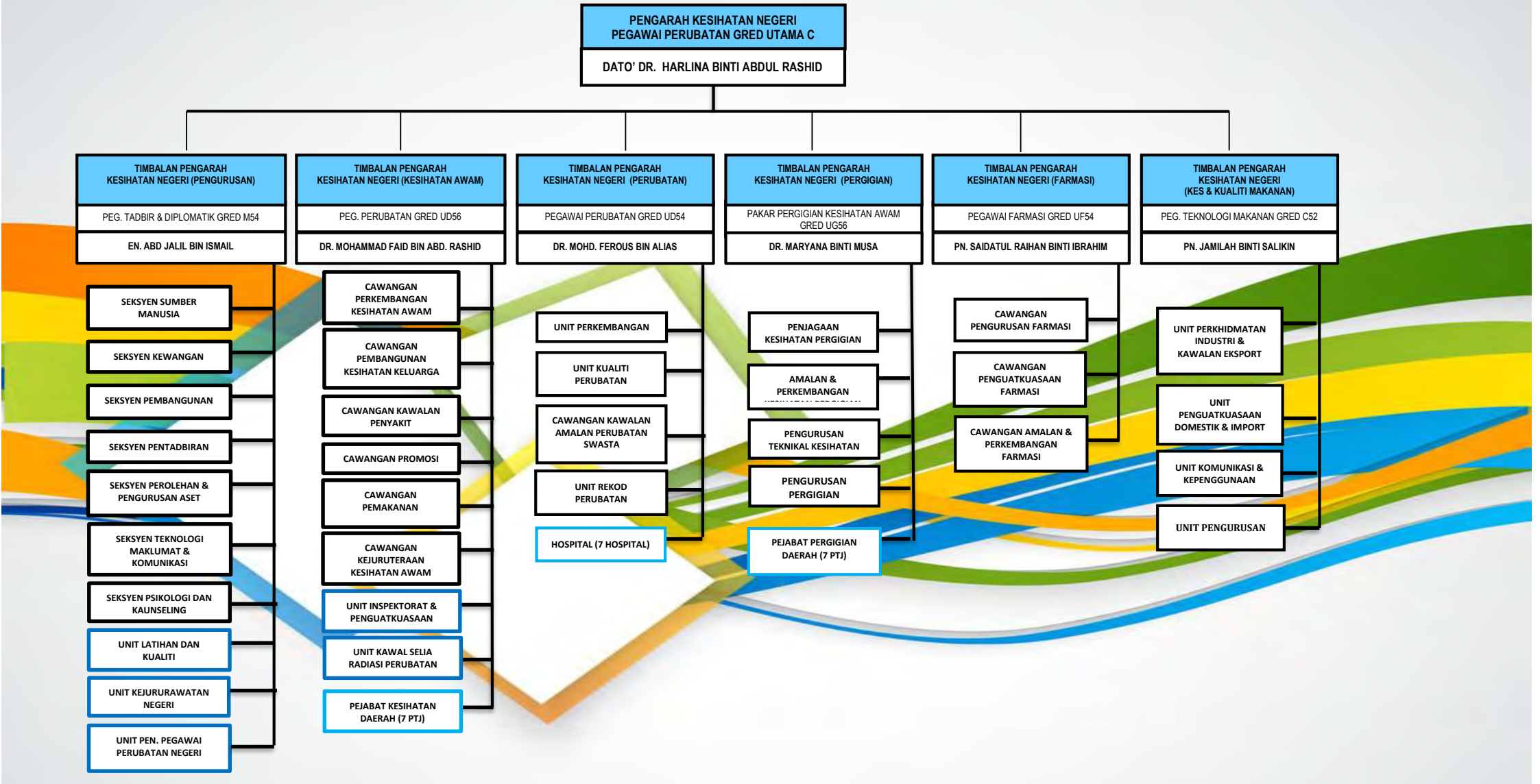
PN. JAMILAH BINTI SALIKIN
TIMBALAN PENGARAH KESIHATAN NEGERI (KESELAMATAN & KUALITI MAKANAN)

SIDANG PENGARANG

Penasihat	**Dato' Dr. Harlina binti Abdul Rashid** Pengarah Kesihatan Negeri Negeri Sembilan Darul Khusus
Pengerusi	**Dr. Mohd. Ferous bin Alias** Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Perubatan)
Ahli-ahli Jawatankuasa:	
Bahagian Pengurusan	**En. Abd. Jalil bin Ismail** Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Pengurusan)
Unit Sumber Manusia	Pn Noraini binti Mohd. Awal
Unit Pentadbiran	Pn. Norzarimah binti Mohamed Hussain Al-Bakri
Unit Perolehan Dan Aset	Pn. Mastura binti Maarop
Unit Kewangan	En. Mohd. Hedzuwan bin Abu Bakar
Unit Pembangunan	Pn. Nurazira binti Mohamad Rawi
Unit Latihan Dan Kualiti	Pn. Lau Yin Theng
Unit ICT	Pn. Wan Hernie binti Mohamed Hassin
Unit Kejururawatan	Pn. Suria binti Aziz
Unit Pen. Pegawai Perubatan	Tn. Hj Sulaiman bin Dalimi
Unit Psikologi Dan Kaunseling	Pn. Zainab binti Haji Tambol
Bahagian Kesihatan Awam	**Dr. Hjh Suriyati binti Abd Aziz**
Unit Perkembangan Kesihatan Awam	Dr. Rosmala binti Mohamad
Unit Kesihatan Keluarga	Dr. Noraziah binti Aboo Bakar
Unit Kesihatan Primer	Dr. Noor Azimah binti Hassan
Unit Kawalan Penyakit Berjangkit	Dr. Muhamad bin Ismail
Unit Tibi Dan Kusta	Dr. Norliza binti Ahmad
Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit	Dr. Sivarajan a/l Ramasamy
Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar	Dr. Zuraida binti Mohamed
Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor	Dr. Netty Darwina binti Mohd. Dawam
Unit HIV/ STI/ HEP	Dr. Sharifah Nor binti Ahmad

Unit Pemakanan	Pn. Norliza binti Zainal Abidin
Unit Promosi	En. Mohd. Fadhil bin Mazland
Unit Inspektorat dan Perundangan Negeri	En. Mariappan a/l Semalai
Unit Entomologi Dan Pest	Pn. Yusnida binti Mohd Yusof
Unit Kejuruteraan	**Pn. Khairilinda binti Shamsul Khairil**
Unit Bekalan Air Dan Kebersihan Alam Sekitar (BAKAS)	Pn. Annur Faizi binti Muhamad Yatim
Unit Program Kawalan Mutu Air Kebangsaan (KMAM)	Pn. Annur Faizi binti Muhamad Yatim
Operasi Hospital	Pn. Norlyana binti Zulkifli
Operasi Klinik	En. Mohd Tarmizi Syazwan bin Ab. Aziz
Bahagian Perubatan	**Dr. Bhawani a/p Thangaratnam**
Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta	Dr. Noraziah binti Abd. Rahman
Unit Perkembangan Amalan Perubatan	Dr. Nur Ain binti Rahim
Unit Kualiti Perubatan	Dr. Siti Hanisah binti Zainal
Unit Rekod Perubatan	Pn. Ilmey Joriana binti Idris
Bahagian Pergigian	**Dr. Nurul Ain binti Azmi**
Bahagian Perkhidmatan Farmasi	**Pn. Adibah Husna binti Ahmad Maher** **En. Nor Hamidi bin Shaharudin**
Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan	**Pn. Nor Azura binti Ja'afar**
Urusetia / Suntingan	**Cik Nor Linda binti Mokhtar** Pn. Maznah binti Mahat Pn. Rosni binti Ahmad Pn. Siti Hajar binti Md Yunos

CARTA ORGANISASI
JABATAN KESIHATAN NEGERI, NEGERI SEMBILAN

VISI

Menjalankan visi selaras dasar Kementerian Kesihatan Malaysia : Negara menggembeleng tenaga ke arah kesihatan yang lebih baik.

MISI

Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan Darul Khusus komited dalam merancang, mengurus dan mengawal selia penyampaian perkhidmatan kesihatan melalui promosi, pencegahan, perawatan dan pemulihan secara profesional, berkualiti serta efisien ke arah peningkatan tahap kesihatan masyarakat yang lebih berkualiti.

OBJEKTIF

Membantu individu dan keluarga mencapai dan mengekalkan taraf kesihatan yang optima bagi membolehkannya menjalankan kegiatan ekonomi dan sosial yang produktif dengan menyediakan kemudahan asas dan perkhidmatan kesihatan yang berkualiti. Tumpuan diberi kepada rakyat yang kurang bernasib baik.

DASAR KUALITI

Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan Darul Khusus akan memastikan bahawa sistem pengurusan yang diamalkan mematuhi keperluan MS ISO 9001:2015 dan beriltizam ke arah pengurusan, perancangan dan pemantauan program-program yang berkesan melalui promosi kesihatan, pencegahan penyakit, rawatan penyakit, pemulihan dengan berpaksikan pelanggan *(client-centered)* dan penambahbaikan yang berterusan.

BAHAGIAN PENGURUSAN

1.1. SUMBER MANUSIA

PENGENALAN

Unit Sumber Manusia adalah salah satu unit di bawah Bahagian Pengurusan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Unit Sumber Manusia bertanggungjawab memastikan segala urusan dilaksanakan berdasarkan dasar-dasar pengurusan perjawatan dan perkhidmatan personel berlandaskan peraturan-peraturan, pekeliling-pekeliling yang telah ditetapkan dari semasa ke semasa.

VISI

Memastikan Unit Sumber Manusia menjadi organisasi terbaik dalam pembangunan sumber manusia yang berkualiti, berkemahiran dan kompeten serta berintegriti dalam meningkatkan mutu perkhidmatan yang cemerlang demi kepuasan pelanggan.

MISI

Memastikan Unit Sumber Manusia mempunyai anggota yang cekap, bertanggungjawab, berpengetahuan dan berkemahiran berasaskan budaya kerja yang cemerlang.

Memastikan perancangan, pengurusan dan pembangunan sumber manusia dapat dilaksanakan dengan berkesan bagi menentukan organisasi mempunyai sumber manusia yang berkualiti, berkemahiran dan kompeten serta berintegriti bagi mencapai objektif Bahagian Pengurusan.

OBJEKTIF

Untuk memastikan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) khasnya dan Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) amnya mempunyai sumber dan struktur organisasi yang sempurna dalam menyediakan perkhidmatan yang berkualiti dan cemerlang kepada semua anggota.

FUNGSI

Melaksanakan dasar-dasar pengurusan perjawatan dan perkhidmatan personel berlandaskan peraturan-peraturan, pekeliling-pekeliling yang telah ditetapkan dari semasa ke semasa.

Jadual 1 : Kedudukan Perjawatan dan Pengisian Kakitangan JKNNS Mengikut Program, 2021

Bil.	Program	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan
1.	Pengurusan	121	117	4
2.	Kesihatan Awam	4,276	3,855	421
3.	Perubatan	6,624	6,325	299
4.	Pergigian	942	888	54
5.	Farmasi	43	41	2
6.	Keselamatan dan Kualiti Makanan	75	73	2
	Jumlah	**12,081**	**11,299**	**782**

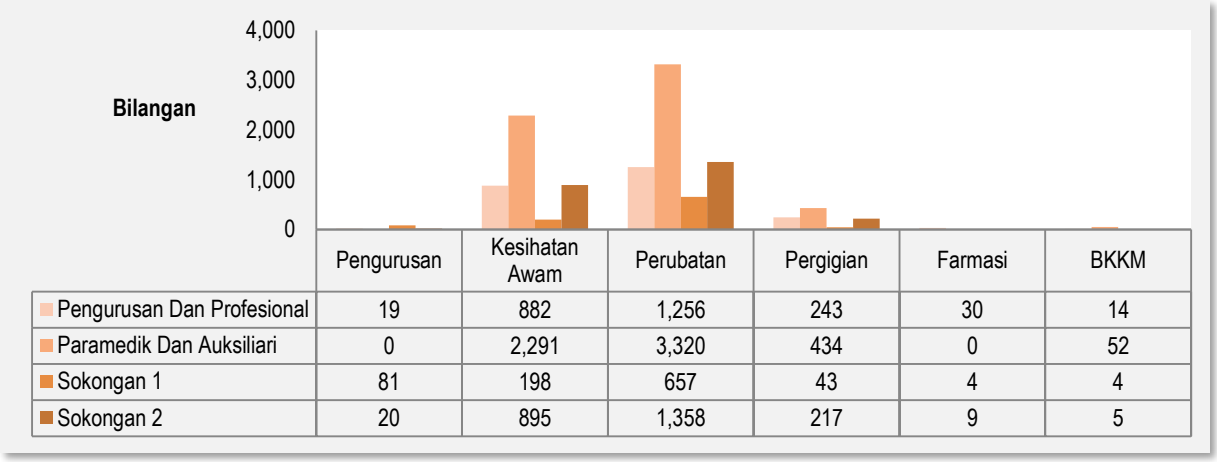
Jadual 2 : Ringkasan Kedudukan Perjawatan Mengikut Kumpulan di JKNNS, 2021

Bil.	Kumpulan	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan
1.	JUSA	49	37	12
2.	Pengurusan dan Profesional	2,444	2,275	169
3.	Sokongan 1	7,084	6,722	362
4.	Sokongan 2	2,504	2,265	239
	Jumlah	**12,081**	**11,299**	**782**

Jadual 3 : Kedudukan Perjawatan Mengikut Kumpulan dan Program di JKNNS, 2021

Bil.	Kumpulan	Program					
		Pengurusan	Kesihatan Awam	Perubatan	Pergigian	Farmasi	BKKM
1.	JUSA	1	10	33	5	0	0
2.	Pengurusan dan Profesional	19	882	1,256	243	30	14
3.	Paramedik dan Auksiliari	0	2,291	3,320	434	0	52
4.	Sokongan 1	81	198	657	43	4	4
5.	Sokongan 2	20	895	1,358	217	9	5
	Jumlah	**121**	**4,276**	**6,624**	**942**	**43**	**75**

Rajah 1 : Kedudukan Perjawatan dan Pengisian di JKNNS, 2021

Jadual 4 : Latihan Unit Sumber Manusia, 2021

Bil.	Kursus	Tarikh	Kumpulan Sasaran	Jumlah Anggota
1.	Kursus Pengurusan Persaraan kepada Pengurusan Sumber Manusia	22.7.2021	Kakitangan Unit Sumber Manusia JKNNS & Pengurusan Sumber Manusia PTJ	45
2.	Kursus Pengurusan Tatatertib bagi Pengerusi, Ahli dan Urus Setia Lembaga Tatatertib Kumpulan Sokongan (No.2)	5.8.2021	Pengerusi, Ahli dan Urus Setia Lembaga Tatatertib dan Ketua PTJ	60
3.	Hari Semakan Buku Rekod Perkhidmatan Peringkat JKNNS	7.7.2021 - 9.7.2021	Pegawai dan anggota (CO) JKNNS	396

Jadual 5 : Pencapaian Aktiviti Unit Sumber Manusia, 2021

Bil.	Aktiviti	Pencapaian
1.	Bilangan Pengesahan Pelantikan Diproses	2
2.	Bilangan Pengesahan Perkhidmatan Diproses	2
3.	Bilangan Urusan Naik Pangkat Diproses	189
4.	Bilangan Permohonan Ke Luar Negeri Diproses	6
5.	Bilangan Permohonan Pertukaran Diproses	109
6.	Bilangan Permohonan Tanggung Kerja Diproses	82
7.	Bilangan Permohonan Persaraan Diproses	37
8.	Mesyuarat Jawatankuasa Anti Rasuah (JAR) JKNNS	3 kali
9.	Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu HRMIS KKM	1 kali
10.	Mesyuarat Pertukaran / Penempatan Sumber Manusia	12 kali
11.	Mesyuarat Panel Pembangunan Sumber Manusia (PPSM)	2 kali
12.	Laporan Perjawatan ke KKM	4 kali
13.	Laporan Tatatertib Dihantar ke KKM	4 kali
14.	Naziran Perkhidmatan dan Perjawatan ke PTJ	3 kali

KESIMPULAN

Secara keseluruhan, Unit Sumber Manusia telah dapat melaksanakan sasaran yang ditetapkan sebagaimana dirancang pada tahun 2021 walaupun terdapat kekangan dari segi pelaksanaan kursus yang telah dirancang akibat pandemik Covid-19. Walau bagaimanapun, usaha penambahbaikan dari masa ke semasa tetap diteruskan bagi memantapkan lagi pengurusan sumber manusia dan juga dalam penyampaian perkhidmatan kepada anggota di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

1.2. UNIT PENTADBIRAN

PENGENALAN

Seksyen Pentadbiran antara komponen utama yang menyokong kepada penyampaian perkhidmatan di Bahagian Pengurusan khasnya dan Ibu Pejabat Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan di bawah Bahagian Pengurusan. Seksyen Pentadbiran bertanggungjawab mengurus perjalanan pentadbiran am termasuk merancang, menyelaras dan melaksanakan urusan *housekeeping* seperti urusan surat-menyurat dan pengeposan, sistem kawalan kehadiran dan rekod, pengurusan kenderaan dan pengurusan kontrak perkhidmatan seperti pembersihan, keselamatan, penghawa dingin, kafetaria, urusan makan dan minum untuk mesyuarat, mesin fotostat, mesin air minuman, peralatan *hygiene*, penyelenggaraan lif dan rawatan sistem penghawa dingin.

Bagi memberikan perkhidmatan sokongan kepada semua, Seksyen Pentadbiran juga bertanggungjawab terhadap pengurusan keselamatan bangunan, mengumpul maklumat dan data kuarters, kerosakan kecil bangunan, pengurusan rekod dan fail, pengurusan penyewaan premis, penyelenggaraan bangunan termasuk keperluan utiliti seperti telefon, bekalan elektrik dan air. Di samping itu, Seksyen Pentadbiran juga bertanggungjawab sebagai urusetia dalam majlis-majlis rasmi Jabatan serta mesyuarat-mesyuarat utama Bahagian Pengurusan.

Sebagai Penyelaras Aduan dan Korporat Jabatan Kesihatan Negeri Negeri Sembilan, Seksyen Pentadbiran turut berfungsi sebagai *frontliner* dalam menyelesaikan aduan dan maklum balas yang diterima dari pelbagai sumber sama ada akhbar, media sosial, emel, surat, panggilan telefon atau hadir sendiri bagi memberikan perkhidmatan terbaik kepada *stakeholder* di samping mengekalkan imej Jabatan melalui pelbagai petunjuk.

VISI

Mewujudkan perkhidmatan pentadbiran yang dinamik, professional dan mesra pelanggan.

MISI

Menyediakan perkhidmatan yang cekap berkesan dan selari dengan keperluan pelanggan.

OBJEKTIF

Menyokong pelaksanaan aktiviti Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dengan menggunakan segala sumber yang ada berdasarkan pekeliling, peraturan dan prosedur yang berkuatkuasa.

PELAKSANAAN AKTIVITI TAHUN 2021

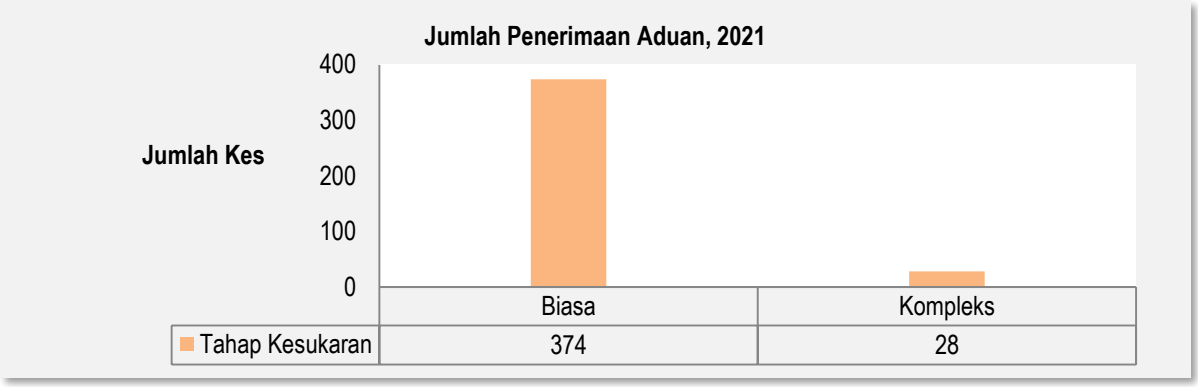
Sepanjang tahun 2021, aktiviti utama telah dilaksanakan oleh Seksyen Pentadbiran mengikut sasaran yang ditetapkan. Aktiviti yang dijalankan secara kerjasama dengan agensi luar tidak dapat dilaksanakan akibat pandemik Covid-19 yang masih menular di seluruh negara.

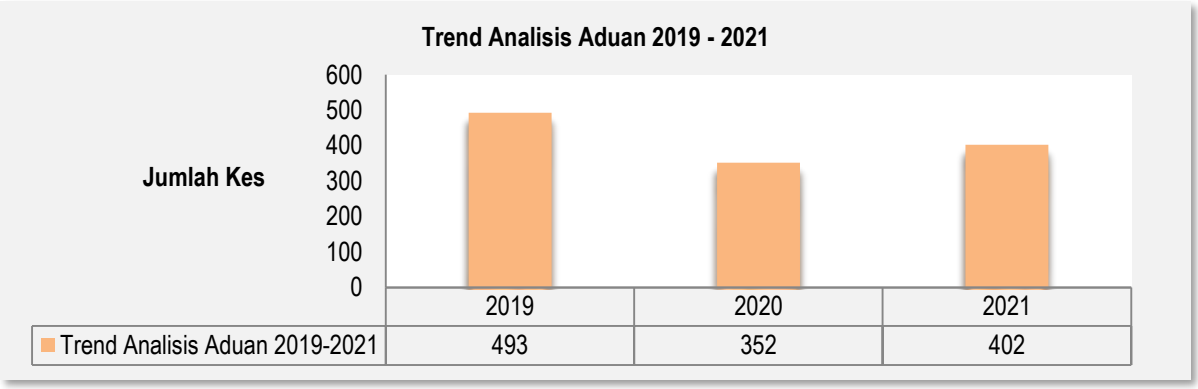
Jadual 1 : Ringkasan Aktiviti Pentadbiran, 2021

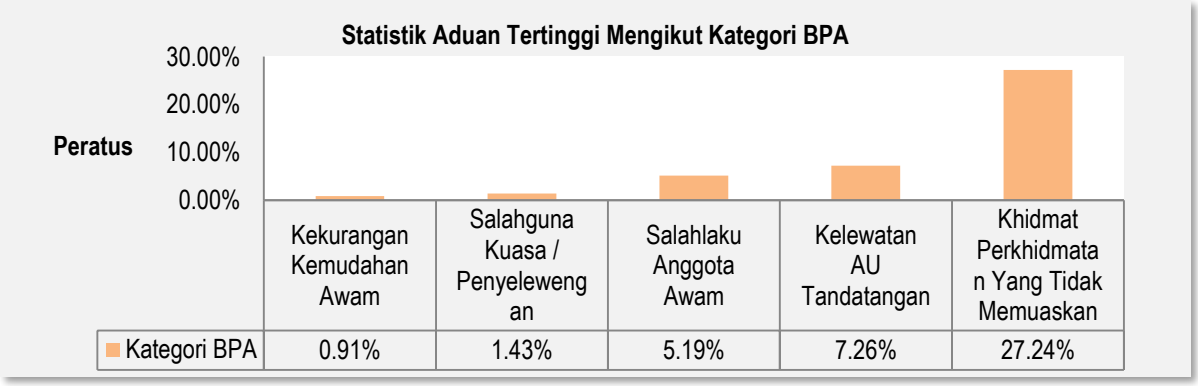
Bil.	Aktiviti	Pencapaian
1.	Pengurusan surat-menyurat	- 1,843 surat diterima melalui sistem eSurat, diasing dan diagihkan. - Surat-surat yang dihantar melalui perkhidmatan pos : • Pos biasa : 3,185 • Pos berdaftar : 894 • Pos laju : 102
2.	Pengurusan Fail	- Pendaftaran Fail Baru • Peribadi : 1,587 • Am : 304 - Fail sedia ada: 36,954 - Permohonan pelupusan : Tiada - Jumlah Keseluruhan Fail : **38,845**
3.	Keselamatan • Pas Keselamatan / Akses	Permohonan Baru - 59 Rosak - 18 Hilang - 6 Pas sementara - 12 Pelajar Latihan Industri - 3 Jumlah keseluruhan sebanyak **98 kad**.
4.	1. Naziran Pengurusan Rekod Am dan Terperingkat 2. Naziran Pematuhan Pengurusan Kenderaan 3. Pemeriksaan Mengejut Kenderaan 4. Pemeriksaan Mengejut Daftar Pos dan *franking*	1. Naziran telah dibuat pada 7 Oktober 2021 di Pejabat Kesihatan Daerah Jempol dan di Pejabat Kesihatan Daerah Jelebu pada 8 April 2021. 2. Dilaksanakan di PKD Jelebu pada bulan Oktober 2021. 3. Dilaksanakan 1 kali setahun melibatkan 2 buah kenderaan. 4. Telah dilaksanakan 2 kali setahun pada 29 Jun 2021 dan 23 Disember 2021.
5.	Mesyuarat yang diadakan pada tahun 2021	i. Mesyuarat Pagi 8 kali setahun. ii. Mesyuarat Pengurusan Ketua Jabatan 3 kali setahun. iii. Mesyuarat TPKN Pengurusan Bersama Pengurusan Pusat Tanggungjawab 3 kali setahun. iv. Mesyuarat Pemilihan Pencalonan Pingat dan Darjah Kebesaran 1 kali setahun. v. Mesyuarat Jawatankuasa Pengurusan Aduan Awam 2 kali setahun. vi. Mesyuarat Bahagian Pengurusan 7 kali setahun.
6.	Sesi Pembelajaran Berterusan - (*90 Minutes with AJ)* di bawah inisiatif Budaya Korporat SEMBILAN	Sesi 1 - 9 Julai 2021 Sesi 2 - 24 Ogos 2021 Sesi 3 - 27 September 2021 Sesi 4 - 18 Oktober 2021
7.	Penggunaan Sistem Biometrik Kehadiran	Tamat pada 31 Disember 2021 dan diteruskan dengan sistem penyelenggaraan.
8.	Kearah projek Digital Dokumen Management System (DDMS)	Klasifikasi fail telah dihantar ke Pegawai Arkib, KKM pada 11 Februari 2022 untuk semakan.
9.	PLUMS (Projek Laman Untuk Minda Sihat) di bawah inisiatif Budaya Korporat SEMBILAN.	Di sekitar bangunan Jabatan mulai tahun 2021. Aktiviti untuk menyihatkan fizikal dan minda di kalangan kakitangan Bahagian Pengurusan.
10.	Penyelenggaraan paip pecah	Telah dipanjangkan kepada pihak SAINS dan telah diselesaikan.
11.	Misi Bantuan Banjir anjuran Kelab Tanggungjawab Sosial Korporat (TASK) di bawah Budaya Korporat SEMBILAN	Di taman perumahan Dengkil dan Labu Lanjut pada 23 Disember 2021.

PRESTASI PENGURUSAN ADUAN

Selaras dengan arahan Kementerian Kesihatan Malaysia supaya semua agensi kesihatan menggunakan aplikasi Sistem Pemantauan Aduan Awam Bersepadu (SiSPAA) secara atas talian dalam pengurusan aduan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah melaksanakan pemantauan aduan melalui SiSPAA mulai Januari 2014 dan diteruskan pada tahun 2021. Melalui aplikasi tersebut, sebanyak **402** aduan telah diterima pada tahun 2021 dan sebanyak **99.73%** aduan telah berjaya diambil tindakan dalam tempoh yang telah ditetapkan dalam KPI Jabatan.

PENGURUSAN MAJLIS RASMI JABATAN

Sepanjang tahun 2021, Seksyen Pentadbiran diberi tanggungjawab dalam pengurusan Majlis Rasmi Jabatan. Senarai majlis yang berjaya dijalankan sepanjang tahun 2021 adalah seperti berikut:

Jadual 3 : Senarai Majlis Rasmi Jabatan, 2021

Bil.	Program	Tarikh
1.	Majlis Anugerah Perkhidmatan Cemerlang Tahun 2020, Peringkat Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan	24. 9.2021
2.	Majlis Anugerah "Bonda Halimah"	7.10.2021
3.	Majlis "An Evening With AJ" dan Anugerah PLUMS	25.11.2021

KESIMPULAN

Secara keseluruhan, Seksyen Pentadbiran tidak dapat melaksanakan sasaran yang ditetapkan sebagaimana dirancang pada tahun 2021 kerana pandemik Covid-19 yang telah menular di seluruh negara. Walau bagaimanapun, usaha tetap dilaksanakan dengan mematuhi norma endemik dan patuhi SOP yang ditetapkan oleh Kerajaan. Penambahbaikan dari semasa ke semasa tetap diteruskan bagi memantapkan lagi perkhidmatan. Dedikasi pegawai-pegawai Seksyen Pentadbiran merupakan aset yang amat berharga dalam menjayakan sasaran tersebut.

1.3 UNIT PEROLEHAN DAN PENGURUSAN ASET

PENGENALAN

Seksyen Perolehan dan Pengurusan Aset merupakan seksyen yang berada di bawah Bahagian Pengurusan bertanggungjawab dalam melaksanakan dan memantau semua urusan yang berkaitan dengan tatacara perolehan, pengurusan aset dan stor. Seksyen ini mempunyai kekuatan seramai 12 orang pegawai yang menguruskan perolehan sebutharga dan tender, proses pendaftaran sehingga pelupusan aset serta pemantauan stor alat tulis dan proses verifikasi.

VISI

Memperkasakan program / aktiviti Perolehan dan Pengurusan Aset yang sistematik, berkualiti, cekap dan penuh integriti dalam memenuhi keperluan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

MISI

Mencapai piawaian kualiti yang tinggi dalam pengurusan Perolehan, Aset dan Stor.

OBJEKTIF

Merancang, mengurus dan melaksana aktiviti perolehan, pengurusan aset dan stor bagi memenuhi keperluan jabatan selaras dengan dasar-dasar sedia ada. Memantau dan menilai aktiviti perolehan, pengurusan aset dan stor bagi memastikan kecekapan dalam mematuhi jangka masa dan piawaian.

PENCAPAIAN UNIT PEROLEHAN

Pada tahun 2021, unit ini masih melaksanakan proses perolehan darurat seperti tahun sebelum disebabkan fasa pandemik Covid-19 ini masih belum berakhir serta peningkatan kes Covid-19 yang sangat ketara di Negeri Sembilan. Sehubungan itu, sepanjang tahun ini Unit Perolehan telah melaksanakan Perolehan Darurat yang melibatkan pembelian *Mechanical Hilo Bed*, Silinder Oksigen, Troli Silinder Gas Oksigen, *Personal Protective Equipment* (PPE) dan Kit Promosi bagi kegunaan petugas barisan hadapan dan pesakit Covid-19 di Negeri Sembilan dengan **jumlah keseluruhan perolehan darurat tersebut adalah sebanyak RM2,634,626.50.**

Bagi perolehan darurat yang melibatkan PTJ pula jumlah perbelanjaan keseluruhan perolehan darurat bagi tahun 2021 juga turut meningkat daripada tahun sebelumnya dan menjadikan nilai perolehan darurat sebanyak RM22,811,454.37 berbanding RM7,144,062.00 pada tahun 2020.

Di samping itu, semua permohonan perolehan bagi program dan aktiviti di bawah Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan turut diproses sewajarnya sebagaimana perancangan perolehan tahunan. Mesyuarat Sebutharga yang dilaksanakan bagi Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah memperakukan perolehan seperti di **Jadual 1**.

Jadual 1 : Bilangan Tender dan Sebut Harga Yang Diuruskan oleh Unit Perolehan

Perkara	Bilangan Perolehan	Jumlah Nilai Perolehan (RM)
Sebutharga	23	2,615,684.03
Tender	27	8,532,194.62
Rundingan Terus	6	3,972,914.00
Jumlah	**54**	**15,120,792.65**

UNIT PENGURUSAN ASET

Peruntukan Aset Alih

Pada tahun 2021 sejumlah RM61,208,090.05 telah diagihkan untuk perolehan aset dan stok yang merangkumi peruntukan sejumlah RM23,768,407.00 di bawah vot mengurus B42 dan RM37,439,683.05 pula di bawah vot pembangunan P42. Daripada jumlah tersebut, sebanyak RM61,206,493.05 atau 99.997% telah dibelanjakan. Ianya melibatkan perbelanjaan sejumlah RM23,766,810.00 atau 99.99% dari peruntukan mengurus, manakala RM37,439,683.05 atau 100% dari peruntukan pembangunan.

Kedudukan Aset Alih

Nilai keseluruhan aset alih yang didaftar sepanjang tahun 2021 (Harta Modal dan Aset Alih Bernilai Rendah) adalah berjumlah RM28,102,802.01 terdiri daripada RM26,596,668.09 Harta Modal dan RM1,506,133.92 Aset Alih Bernilai Rendah. Secara keseluruhan (kumulatif) status aset alih Kerajaan yang dilaporkan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan sehingga 31 Disember 2021 adalah sebanyak 150,006 butiran aset dengan nilai perolehan asal berjumlah RM564,512,575.72.

Pelupusan

Pada tahun 2021, jumlah pelupusan yang diluluskan di peringkat Kuasa Melulus Pengarah Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) bagi aset alih yang nilai perolehan asalnya setiap satu tidak melebihi RM50,000.00 dan jumlah keseluruhannya tidak melebihi RM500,000.00 adalah sebanyak 205 harta modal yang bernilai RM1,352,248.20 dan 181 aset bernilai rendah yang bernilai RM104,912.00 seperti di **Jadual 2.**

Manakala jumlah pelupusan bagi setiap satu aset yang nilai perolehan asalnya tidak melebihi RM400,000.00 dan jumlah keseluruhan tidak melebihi RM4,000,000.00 yang diluluskan di peringkat Kementerian Kesihatan Malaysia adalah sebanyak 13 harta modal yang bernilai RM1,457,479.75 adalah seperti di **Jadual 3.**

Jadual 2 : Kelulusan Pelupusan di Peringkat Jabatan Kesihatan Negeri Negeri Sembilan

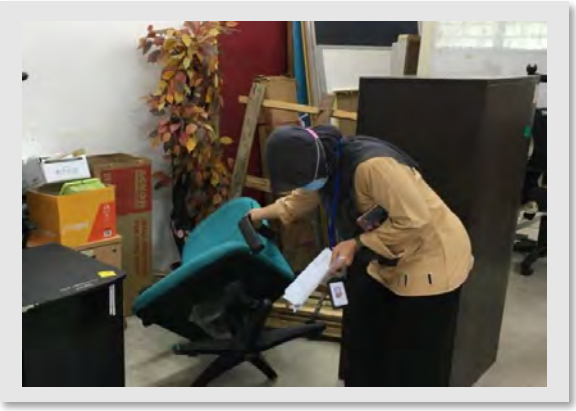
Harta Modal		Aset Bernilai Rendah (ABR)	
Bilangan Aset	Jumlah Nilai Perolehan (RM)	Bilangan Aset	Jumlah Nilai Perolehan (RM)
205	1,352,248.20	181	104,912.00

Jadual 3 : Kelulusan Pelupusan di Peringkat KKM

Harta Modal	
Bilangan Aset	Jumlah Nilai Perolehan (RM)
13	1,457,479.75

Gambar 1 : Peralatan yang dilupuskan

Gambar 2 : Pemeriksaan aset sebelum pelupusan

Hadiah

Pada tahun 2021, Jabatan ini masih menerima sumbangan daripada individu, Pertubuhan Bukan Kerajaan (NGO) dan syarikat-syarikat yang prihatin terhadap masyarakat dan pasukan barisan hadapan khususnya di hospital-hospital serta Pejabat Kesihatan Daerah yang terjejas teruk akibat Covid-19. Antara peralatan yang sering disumbangkan adalah seperti penyaman udara, kipas, ventilator dan kerusi roda. **Jadual 4 dan Jadual 5** menunjukkan kelulusan yang diterima bagi permohonan sumbangan dan hadiah di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dan di Kementerian Kesihatan Malaysia di mana permohonan hadiah yang bernilai kurang daripada RM10,000.00 akan diangkat untuk pertimbangan dan kelulusan Pengarah Kesihatan Negeri manakala yang melebihi nilai RM10,000.00 akan diangkat untuk kelulusan pihak Kementerian Kesihatan Malaysia.

Jadual 4 : Kelulusan Pengarah Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bagi Hadiah Bernilai Kurang RM10,000.00.00

Aset		Sumbangan Covid-19	
Permohonan	**Jumlah (RM)**	**Permohonan**	**Jumlah (RM)**
16 (58 Kuantiti)	48,805.50	13 (5,029 Kuantiti)	889,608.48.00

Jadual 5 : Kelulusan Kementerian Kesihatan Malaysia bagi Hadiah Bernilai Lebih RM10,000.00

Harta Modal	
Permohonan	**Jumlah (RM)**
1 (6 Kuantiti)	610,000.00

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, Seksyen ini masih dapat menjalankan perkhidmatan dengan baik walaupun terdapat pelbagai kekangan semasa pandemik Covid-19.

UNIT KEWANGAN

PENGENALAN

Seksyen Kewangan adalah satu seksyen di bawah Bahagian Pengurusan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Seksyen Kewangan bertanggungjawab memastikan segala urusan berkaitan hal-hal kewangan berjalan dengan sempurna dan mengikut peraturan dan prosedur kewangan yang berkuatkuasa dengan memberikan perkhidmatan terbaik kepada pelanggan dalaman dan luaran.

VISI

Peneraju Pengurusan Kewangan yang cemerlang ke arah pencapaian visi Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

MISI

- Merancang semua aktiviti di bawah pengurusan kewangan dengan teratur dan efisyen.
- Menggunakan sumber manusia dan lain-lain sumber secara berkesan untuk melaksanakan pengurusan kewangan yang berkesan.
- Membuat kawalan dan pemantauan prestasi perbelanjaan dan kutipan hasil.
- Menguatkuasakan semua peraturan kewangan.

OBJEKTIF

Bertanggungjawab memberikan khidmat sokongan pengurusan kewangan Pusat Tanggungjawab (PTJ) bagi membolehkan semua aktiviti dalam program pengurusan berjalan lancar, sempurna dan berkesan ke arah pencapaian objektif Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan selaras dengan peraturan-peraturan Kewangan yang masih berkuatkuasa.

FUNGSI UTAMA

Fungsi utama Seksyen Kewangan Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan :

- Agihan Peruntukan
- Pengurusan Perbelanjaan
- Pengurusan Perolehan
- Pinjaman Komputer
- Pinjaman Kenderaan
- Pengurusan Gaji dan Elaun-elaun
- Pengurusan Hasil
- Naziran Pengurusan Kewangan
- Pemeriksaan Mengejut Terimaan ke Pemungut Kecil

PENCAPAIAN SEKSYEN KEWANGAN

Pada tahun 2021, Seksyen Kewangan telah mendapat tempat ketiga bagi kempen MyDebit Kementerian Kesihatan Malaysia. Majlis Penyampaian Hadiah bagi Kempen MyDebit ini telah disempurnakan oleh Menteri Kesihatan, YB Dato' Sri Dr. Adham bin Baba pada 2 April 2021.

KURSUS-KURSUS ANJURAN SEKSYEN KEWANGAN

Sepanjang tahun 2021, Seksyen Kewangan telah menganjurkan kursus-kursus berikut :

1. Kursus Akaun Belum Terima (ABT) pada 28 Julai 2021.
2. Kursus Elaun Dan Kemudahan Penjawat Awam pada 29 Julai 2021.

PRESTASI PERBELANJAAN MENGURUS MENGIKUT PROGRAM, 2021

Bagi tahun 2021, Seksyen Kewangan telah menguruskan sejumlah **RM920,468,867** peruntukan Bajet Mengurus yang diagihkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia seperti berikut :

Bil.	Program	Peruntukan (RM)	Perbelanjaan (RM)	Perbelanjaan (%)
1.	Pengurusan	11,227,831	11,518,183	102.59
2.	Perubatan	454,544,074	525,214,575	115.55
3.	Kesihatan Awam	244,630,144	283,964,269	116.08
4.	Kesihatan Pergigian	54,605,388	59,350,506	108.69
5.	Farmasi	4,078,349	4,528,489	111.04
6.	Penyelidikan dan Sokongan Teknikal	4,310,487	4,318,042	100.18
7.	Keselamatan dan Kualiti Makanan	2,430,501	2,810,436	115.63
8.	Emolumen Kakitangan Kontrak	136,665,642	139,289,146	101.92
9.	Tuntutan Rawatan Ubat Pesara	6,921,268	6,928,268	100.10
10.	Aset / Harta Modal / Kenderaan	1,055,213	1,055,213	0.00
	Jumlah	**920,468,867**	**1,038,977,127**	**112.87**

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, Seksyen Kewangan telah berjaya mencapai objektif dalam melaksanakan aktiviti pengurusan kewangan dan khidmat nasihat berkaitan tadbir urus kewangan bagi tahun kewangan 2021.

1.5. UNIT LATIHAN DAN KUALITI

PENGENALAN

Unit Latihan dan Kualiti merupakan salah satu unit di bawah Bahagian Pengurusan yang bertanggungjawab mengendalikan sepenuhnya aspek pengurusan latihan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS). Fungsi dasar Unit Latihan dan Kualiti adalah menyelaraskan dan mengendalikan:

- Latihan Dalam Perkhidmatan (Generik dan Fungsional)
- Latihan Asas Dalam Perkhidmatan
- Program-program kualiti JKNNS (EKSA, KIK dan MyPortfolio)

Unit Latihan dan Kualiti menjadi urusetia dan menyelaras mesyuarat peringkat negeri seperti :

- Mesyuarat Jawatankuasa Latihan Pos-Basik
- Mesyuarat Jawatankuasa Joint Management Committee (JMC)
- Mesyuarat Jawatankuasa EKSA (DIY)

Unit Latihan dan Kualiti menyelaras sebagai Pentadbir sistem :

- e-Pelatih
- e-Latihan
- myCPD

VISI

Melaksanakan dasar latihan yang berkualiti bagi melahirkan anggota sumber manusia yang berkompetensi dan berteraskan pembangunan insaniah.

MISI

Menghasilkan pegawai dan anggota yang berkemahiran dan cekap serta berkualiti.

OBJEKTIF

Membangunkan modal insan yang cemerlang melalui Pelan Latihan yang strategik serta peningkatan kualiti Jabatan secara keseluruhan.

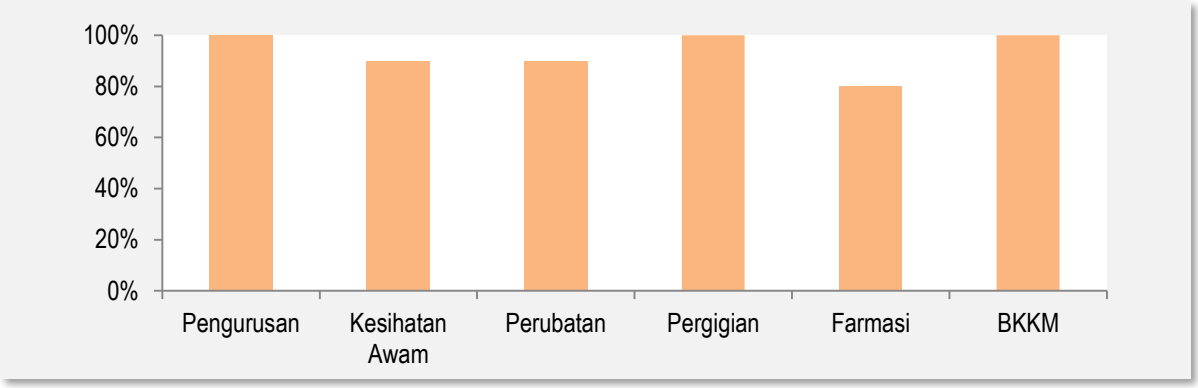
PENCAPAIAN TAHUN 2021

a) Laporan Prestasi menghadiri kursus sekurang-kurangnya satu (1) hari berkursus mengikut Bahagian di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Dasar Latihan Sumber Manusia Sektor Awam menggalakkan setiap anggota perkhidmatan awam mengikuti kursus sekurang-kurangnya tujuh (7) hari dalam setahun selaras dengan usaha untuk melahirkan anggota sumber manusia yang berkelayakan dan berkebolehan.

Walau bagaimanapun, pelaksanaan dasar tersebut telah ditangguhkan seperti arahan Ketua Pengarah Perkhidmatan Awam, surat Bil JPA(1)S.175/4/1-1 klt.22(38) bertarikh 29 Februari 2016 melalui juga surat edaran KSU KKM.500-5/11/1 (6) bertarikh 31 Mac 2016. Susulan itu, warga Jabatan diwajibkan untuk menghadiri kursus sekurang-kurangya satu (1) hari dalam setahun sebagai kawalan dalaman untuk menambah pengetahuan dan kemahiran warga bagi memenuhi keperluan dan tuntutan semasa dalam organisasi.

Rajah 1 : Peratusan Warga JKNNS Yang Menghadiri Sekurang-kurangnya Satu (1) Kursus, 2021

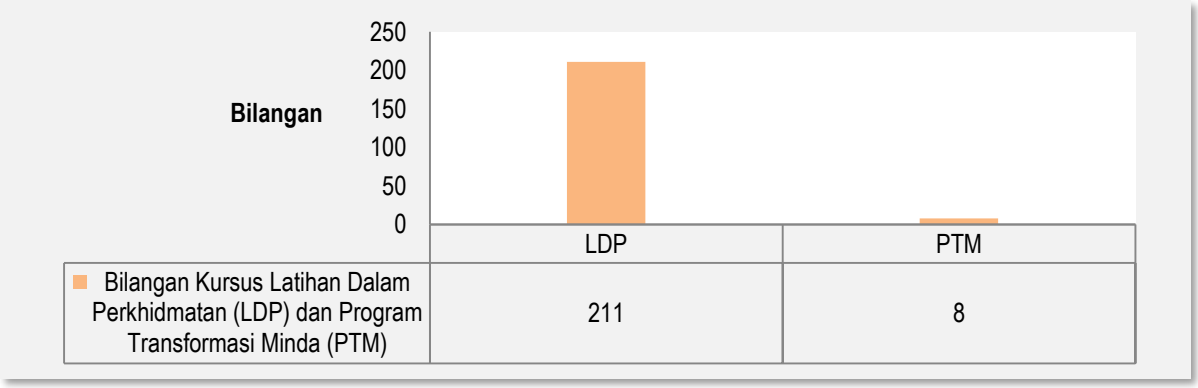
a) Pelaksanaan Kursus Tahun 2021

Unit Latihan dan Kualiti telah menyelaraskan kursus Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP) dan Program Transformasi Minda (PTM) sepanjang tahun 2021. Kursus dan latihan dilaksanakan bertujuan untuk meningkatkan kompetensi anggota perkhidmatan awam supaya berkebolehan dan berkeupayaan melakukan tugas dengan cepat dan menepati standard umum yang ditentukan oleh organisasi.

Manakala, PTM dilaksanakan supaya anggota perkhidmatan awam yang baru dilantik diberi pengenalan dan pendedahan kepada budaya kerja dan nilai-nilai positif anggota perkhidmatan awam. Di samping itu, ia juga bertujuan meningkatkan kemahiran sedia ada dan mendedahkan kemahiran baru bagi meningkatkan kompetensi anggota perkhidmatan awam.

Bagi tahun 2021, susulan daripada penularan pandemik Covid-19, atas dasar mengelakkan penularan di kalangan penjawat awam, pelaksanaan Program Transformasi Minda di Kementerian Kesihatan Malaysia bagi kumpulan pelaksana telah diadakan secara atas talian. Walau bagaimanapun, Program Transformasi Minda bagi Pegawai Perubatan Siswazah (*Housemen*) anjuran Bahagian Pengurusan Latihan Kementerian Kesihatan Malaysia diteruskan atas sebab-sebab keperluan kritikal bagi menampung perkhidmatan Pegawai Perubatan untuk menangani penularan pandemik Covid-19 di Negeri Sembilan.

Rajah 2 : Bilangan Kursus Latihan Dalam Perkidmatan (LDP) dan Program Transformasi Minda (PTM) yang Dilaksanakan, 2021

b) Penyelarasan Mesyuarat Peringkat Negeri Tahun 2021

i. **Mesyuarat Jawatankuasa *Joint Management Committee* (JMC) Bersama IPTA/IPTS**
- Mesyuarat Jawatankuasa *Joint Management Committee* (JMC) Bersama IPTA/IPTS telah diadakan pada 15 September 2021.

ii. **Mesyuarat Jawatankuasa Latihan (Pos Basik)**
- Mesyuarat bagi Kursus Pengkhususan/ Diploma Lanjutan Siri Mac/ Mei 2021 telah diadakan pada 15 Disember 2021.

KESIMPULAN

Kemajuan anggota Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan sememangnya harus disulami dengan pembangunan insaniah dan kompetensi yang tinggi. Unit Latihan dan Kualiti akan sentiasa memberi penekanan terhadap penyediaan latihan dan kursus yang menjurus kepada aspek pembangunan tersebut tanpa mengabaikan kualiti dalam perlaksanaannya dengan amalan norma-norma baharu selaras dengan situasi semasa yang sedang melanda negara.

1.6. UNIT PEMBANGUNAN

PENGENALAN

Seksyen Pembangunan bertanggungjawab bagi memastikan perancangan, pelaksanaan, pemantauan dan penilaian *outcome* semua projek-projek pembangunan Jabatan termasuk projek-projek di bawah peruntukan Kerja-Kerja Naiktaraf dan Pembaikan berjalan dengan lancar serta mengikut prosedur yang ditetapkan.

VISI

Untuk menjadikan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan sebuah negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat dan sejahtera melalui pelaksanaan projek-projek pembangunan untuk program-program kesihatan, perubatan dan pergigian secara professional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Seksyen Pembangunan akan memberikan komitmen sepenuhnya ke atas pelaksanaan program perkhidmatan kesihatan, perubatan dan pergigian yang merangkumi bidang promosi, pencegahan, perawatan dan pemulihan ke arah peningkatan taraf hidup berkualiti.

OBJEKTIF

Mengurus prestasi fizikal dan kewangan bagi projek-projek pembangunan kesihatan di Negeri Sembilan.

LATAR BELAKANG

Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan di bawah peruntukan Rancangan Malaysia Ke-12, Rolling Plan Ke-1 (RMK-12, RP1) telah diluluskan peruntukan sebanyak RM723,637,547.00. Daripada jumlah tersebut, RM676,287,000.00 adalah bagi projek sambungan manakala RM47,350,547.00 adalah bagi projek baru. Siling perbelanjaan peruntukan pelaksanaan projek-projek tersebut bagi tahun 2021 adalah sebanyak RM50,792,872.00. Berdasarkan bilangan jumlah projek, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan diluluskan sebanyak 12 projek di mana 9 adalah projek sambungan dan 3 adalah projek baru.

Kedudukan peruntukan dan bilangan projek adalah seperti pada **Jadual 1 dan Jadual 2** :

Jadual 1 : Bilangan Projek RMK 12 (RP1)

Butir-butir Projek	Projek RMK 12 (Rolling Plan Ke-1)	
	Projek Sambungan	Baru
BP 00100 Latihan		
00101 Pembinaan Baru		
00102 Naik Taraf		
BP 00200 Kesihatan Awam		
00201 Kesihatan Luar Bandar	3	
00203 Kesihatan Bandar	2	1
BP 00300 Kemudahan Hospital	3	
BP 00400 Hospital Baru		
BP 00900 Kemudahan Anggota		
00901 Kuarters Luar Bandar		
00904 Pejabat		
00110 Peralatan	1	2
Jumlah	**9**	**3**

Jadual 2 : Siling Peruntukan RMK 12 (RP 1) Mengikut Butiran Projek

Butir-butir Projek	Projek Sambungan (RM)	Projek Baru (RM)	Jumlah (RM)
BP 00100 Latihan	-	-	-
00101 Pembinaan Baru	-	-	-
00102 Naiktaraf	-	-	-
BP 00200 Kesihatan Awam dan Pergigian	-	-	-
00201 Kesihatan Luar Bandar	75,789,000.00	-	75,789,000.00
00203 Kesihatan Bandar	75,000,000.00	46,000,000.00	121,000,000.00
BP 00300 Kemudahan Hospital	503,138,000.00	-	503,138,000.00
BP 00400 Hospital Baru	-	-	-
BP 00900 Kemudahan Anggota	-	-	-
00901 Kuarters Luar Bandar	-	-	-
00904 Pejabat	-	-	-
00110 Peralatan	22,360,000.00	1,350,547.00	23,710,547.00
Jumlah	**676,287,000.00**	**47,350,547.00**	**723,637,547.00**

(a) Latihan (00100)

Tiada Peruntukan yang diluluskan bagi RMK 12 (RP1) bagi butiran ini.

(b) Kesihatan Awam Dan Pergigian (00200)

Peruntukan sebanyak RM150,789,000.00 di bawah Kesihatan Awam dan Pergigian adalah bagi 5 projek sambungan dan peruntukan sebanyak RM46,000,000.00 adalah bagi 1 projek baru seperti pada **Jadual 3**.

Jadual 3 : Butiran Projek Kesihatan Awam dan Pergigian

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan/ Baru)	Peruntukan RMK 12 (RM)	Penjadualan Pelaksanaan
1.	KK 3 Palong 7 dan 8	Sambungan	35,000,000.00	Dalam Perlaksanaan Jadual : 78% Sebenar : 68%
2.	KK 5 Lenggeng	Sambungan	10,789,000.00	Dalam Perlaksanaan Jadual : 100% Sebenar : 97%
3.	KK 4 Rompin	Sambungan	30,000,000.00	Dalam Perlaksanaan Jadual : 75% Sebenar : 76%
4.	Pusat Pakar Pergigian Seremban	Sambungan	30,000,000.00	Dalam Perlaksanaan Jadual : 11% Sebenar : 11%
5.	KK 2 Tampin	Sambungan	45,000,000.00	Dalam Perlaksanaan Jadual : 9% Sebenar : 11%
6.	KK 2 Bandar Baru Sendayan	Baru	46,000,000.00	Tarikh Borang Permulaan Projek (BPP) : 18.12.2020. Pelaksana: JKR CKK SST : Jangka Februari 2022
		Jumlah	**196,789,000.00**	

(c) Kemudahan Hospital (00300)

Jumlah projek yang diluluskan adalah 3 projek yang merupakan projek sambungan dengan peruntukan sebanyak RM503,138,000.00 seperti di **Jadual 4**.

Jadual 4 : Butiran Projek Kemudahan Hospital

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan / Baru)	Peruntukan RMK 12 (RM)	Penjadualan Pelaksanaan
1.	Blok Baru Perkhidmatan Kepakaran Hospital Port Dickson	Sambungan	157,838,000.00	Tender Semula - Mesyuarat Persediaan Untuk Rundingan Harga pada 17.12.2021
2.	Naik Taraf Sistem Bekalan Gas Perubatan, Sistem Pendingin Hawa Berpusat, Sistem Pencegahan Kebakaran, Sistem Pendawaian Elektrik Dan Kerja-Kerja Berkaitan Di Bangunan Utama, Hospital Tuanku Ja'afar, Negeri Sembilan	Sambungan	158,300,000.00	Pihak HTJS mohon penangguhan Kerja-Kerja Pembinaan Stor Penyimpanan Aset Dan Lain-Lain Kerja Berkaitan berikutan peningkatan kes jangkitan Covid-19 di Negeri Sembilan serta peningkatan bilangan pesakit dan telah dikemukakan ke Bahagian Pembangunan, KKM pada 13.7.2021. - Tarikh Milikan Tapak pada 3.1.2022 dan Tarikh Siap pada 2.1.2025 melalui Surat Setuju Terima (SST) bertarikh 24.9.2021 - Mesyuarat Pra-Pembinaan pada 15.11.2021
3.	Blok Bangunan Wad dan Naiktaraf Sistem Bekalan Elektrik, HTAN	Sambungan	187,000,000.00	Dalam Perlaksanaan Jadual : 5.45% Sebenar : 6.22% - kerja-kerja pemindahan aset oleh pihak TM Berhad masih belum dijalankan
		Jumlah	**503,138,000.00**	

(d) Hospital Baru (00400)

Tiada Peruntukan yang diluluskan bagi RMK 12 (RP1) bagi butiran ini.

(e) Kemudahan Anggota (00900)

Tiada Peruntukan yang diluluskan bagi RMK 12 (RP1) bagi butiran ini.

(f) Peralatan (00110)

Jumlah peruntukan peralatan yang diluluskan sebanyak 3 projek yang merupakan 1 projek sambungan dengan peruntukan sebanyak RM22,360,000.00 dan 2 projek baru sebanyak RM1,350,547.00 seperti di **Jadual 6**.

Jadual 6 : Butiran Projek Peralatan

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan/Baru)	Peruntukan RMK-11 (RM)	Penjadualan Pelaksanaan
1.	Peralatan Hospital Rembau	Sambungan	22,360,000.00	Selesai
2.	Pasukan Pergigian Bergerak	Baru	450,547.00	Selesai
3.	Klinik Pergigian Bergerak	Baru	900,000.00	Bahagian Pergigian mohon revot ke tahun 2022 berikutan pembekalan hanya akan dapat dibuat pada Tahun 2022
		JUMLAH	**23,710,547.00**	

Prestasi Kemajuan Fizikal Projek RMK 12, RP1 (Januari Sehingga Disember 2021) adalah seperti berikut :

Butir-butir Projek	Siap	Dalam Perancangan	Dalam Pelaksanaan			Jumlah
			IJ	LJ	BM	
BP 00100 Latihan	0	-	-	-	-	0
BP 00200 Kesihatan Awam	0	1	-	5	-	6
BP 00300 Kemudahan Hospital	0	2	-	1	-	3
BP 00400 Hospital Baru	0	-	-	-	-	0
BP 00900 Kemudahan Anggota	0	-	-	-	-	0
BP 00110 Peralatan	0	1	2	-	-	3
Jumlah	**0**	**4**	**2**	**6**	**0**	**12**

Prestasi Kemajuan Kewangan RMK 12, RP1 (Januari Sehingga Disember 2021) adalah seperti berikut :

Butir-Butir Projek	Bil. Projek	Peruntukan RMK 12, RP1	Peruntukan Tahun Semasa Kemaskini (2021)	Perbelanjaan Semasa (Januari Sehingga Disember 2021)	% Perbelanjaan (Pindaan)
BP 00100 Latihan	0	0	0	0	0%
BP 00200 Kesihatan Awam dan Pergigian	6	196,789,000.00	28,900,000.00	13,152,189.00	45.51%
BP 00300 Kemudahan Hospital	3	503,138,000.00	18,300,000.00	18,007,181.00	98.40%
BP 00400 Hospital Baru	0	0	0	0	0%
BP 01100 Peralatan	3	23,710,547.00	3,592,872.00	448,436.38	12.48%
Jumlah	**12**	**723,637,547.00**	**50,792,872.00**	**31,607,806.68**	**62.23%**

Rumusan

Prestasi perbelanjaan bagi Projek RMK 12 Rolling Plan 1 adalah sebanyak 12 projek. Terdapat 9 projek sedang dalam pembinaan, 3 projek di dalam perancangan dan dokumentasi. Secara keseluruhan, jumlah siling peruntukan adalah sebanyak RM723,637,547.00. Peruntukan tahun semasa 2021 adalah sebanyak RM50,792,872.00 dan prestasi perbelanjaan Januari sehingga Disember 2021 adalah sebanyak RM31,607,806.68 (62.23%).

** Prestasi Kemajuan Kewangan RMK 12, RP1 adalah mengikut MyProjek*

Prestasi Peruntukan dan Perbelanjaan Pembangunan di bawah RMK 12, 2017 -2021

BUTIR PROJEK	PERUNTUKAN (2017)	PERBELANJAAN	PERUNTUKAN (2018)	PERBELANJAAN	PERUNTUKAN (2019)	PERBELANJAAN	PERUNTUKAN (2020)	PERBELANJAAN	PERUNTUKAN (2021)	PERBELANJAAN
BP00100 LATIHAN	946,262.00	945,627.15	593,882.10	573,160.96	1,572,761.42	1,571,333.35	443,084.29	442,650.69	188,298.20	188,297.18
BP00200 KESIHATAN AWAM	12,100,000.00	4,892,081.00	14,000,000.00	9,118,764.00	952,612.00	918,734.20	1,056,002.00	877,534.00	12,534,972.04	12,534,972.04
BP00300 KEMUDAHAN HOSPITAL	5,450,000.00	1,014,516.00	9,569,278.00	8,007,584.00	6,236,290.00	6,239,290.00	1,194,000.00	1,194,000.00	84,700,506.54	84,140,357.07
BP00400 HOSPITAL BARU	34,746,493.61	34,746,493.61	35,000,000.00	30,827,489.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
BP00500 PENYELIDIKAN & PEMB	243,050.00	243,046.99	32,100.00	31,577.36	18,800.00	18,799.50	113,537.00	71,351.38	0.00	0.00
BP00900 KEMUDAHAN ANGGOTA	0.00	0.00	0.00	0.00	420,000.00	419,466.06	1,150,000.00	769.528.70	799,960.70	799,960.70
BP01100 PERALATAN & KENDERAAN& MEET	9,168,160.00	9,165,876.59	15,000,000.00	13,268,027.36	22,506,296.20	22,380,438.09	23,115,350.22	14,980,297.90	199,625,504.09	199,614,608.73
P99 PERBELANJAAN BERKAITAN COVID-19	-	-	-	-	-	-	-	-	35,295,572.86	35,277,302.94
Jumlah	**62,653,965.61**	**51,007,641.34**	**74,195,261.10**	**61,826,602.68**	**31,706,759.62**	**31,548,061.20**	**27,071,973.51**	**17,565,833.97**	**297,849,241.57**	**297,278,195.72**

** Prestasi Peruntukan dan Perbelanjaan Pembangunan adalah mengikut IGFMAS*

GAMBAR-GAMBAR PROJEK RMK 11 JABATAN KESIHATAN NEGERI, NEGERI SEMBILAN

KK5 LENGGENG

KK3 PALONG 7 dan 8

KK4 ROMPIN

KK2 TAMPIN

BLOK TAMBAHAN HTAN

PUSAT PAKAR PERGIGIAN SEREMBAN

1.7. SEKSYEN TEKNOLOGI MAKLUMAT DAN KOMUNIKASI

PENGENALAN

Seksyen Teknologi Maklumat dan Komunikasi (STMK), Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) telah diwujudkan pada tahun 2003 dengan pewujudan jawatan berikut :

Tahun	Jawatan
2003	Juruteknik FT17
2004	Pegawai Teknologi Maklumat F41 Penolong Pegawai Teknologi Maklumat F32 Pembantu Tadbir (P/O) N17
2008	Pegawai Teknologi Maklumat F44
2010	Penolong Pegawai Teknologi Maklumat F29 (2)

Seksyen Teknologi Maklumat dan Komunikasi bertanggungjawab merancang, menyelaras dan melaksanakan tugas-tugas perkhidmatan teknologi maklumat yang cekap dan berkesan kepada Jabatan Kesihatan Negeri mengikut Dasar Keselamatan Teknologi Maklumat dan Komunikasi (DKICT), Pelan Strategik Sektor Awam, arahan dari Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) khususnya dan Kerajaan Malaysia secara amnya. Ini bagi memastikan keupayaan Jabatan setaraf dengan kemajuan dan perkembangan teknologi semasa, di mana penekanan diberikan kepada kecekapan, produktiviti dan inovasi ICT. Di samping itu, sokongan perlu diberikan kepada pelbagai aplikasi dan sistem yang digunakan serta yang akan dibangunkan dalam KKM dari semasa ke semasa.

Justeru itu, kewujudan Seksyen Teknologi Maklumat dan Komunikasi adalah berperanan sebagai institusi pentadbiran pusat yang juga dikenali sebagai Pusat Tanggungjawab Peringkat 1 (PTJ 1) bagi merangka, melaksana, mengawal dan menyelia perkhidmatan kesihatan di seluruh Negeri Sembilan yang meliputi 3 peringkat penyeliaan iaitu :

Peringkat Negeri : Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan
Peringkat Hospital : Hospital-hospital di Negeri Sembilan
Peringkat Daerah : Pejabat Kesihatan Daerah (PKD) dan Pejabat Pergigian Daerah (PPD)

Sehubungan dengan itu, satu organisasi yang sistematik telah diwujudkan dari aspek pentadbiran bagi memastikan setiap usaha yang dijalankan mendapat perhatian dan kawal selia yang sepatutnya bersama seksyen-seksyen lain di JKNNS.

VISI

- Memaksimakan fungsi, peranan dan penggunaan teknologi maklumat serta komunikasi di JKNNS.
- Meningkatkan kualiti dan keselamatan data sistem maklumat serta meningkatkan taraf dan kecekapan perkhidmatan pelanggan dengan penggunaan ICT.

MISI

Memberikan perkhidmatan dan kemudahan ICT untuk memenuhi keperluan Jabatan dan mewujudkan serta menyelenggara sistem maklumat yang berkualiti dan automasi pejabat bagi meningkatkan mutu, produktiviti, kecekapan pengurusan dan pentadbiran kakitangan. Memberi pendedahan dan meningkatkan tahap kesedaran terhadap penggunaan ICT dan memberikan perkhidmatan sokongan kepada kakitangan.

OBJEKTIF

Untuk memberikan sokongan teknikal ICT dan aplikasi kepada JKNNS bagi memastikan kemudahan dan perkhidmatan ICT dapat digunakan dalam membantu Jabatan menjalankan fungsi-fungsinya dengan cekap dan berkesan.

PENCAPAIAN SEKSYEN TEKNOLOGI MAKLUMAT DAN KOMUNIKASI SEPANJANG 2021

UNIT PEMBANGUNAN APLIKASI

PENGURUSAN EMEL MyGovUC

Jumlah akaun emel sedia ada sehingga 31 Disember 2021 = 7,385

PENGURUSAN LAMAN WEB RASMI

Laman web baharu telah dilancarkan pada 19 Jun 2020 dan dikemaskini sebanyak 48 kali sepanjang tahun 2021

PENGURUSAN SISTEM *IN-HOUSE*

Semua sistem seperti senarai di bawah diselenggara dari masa ke masa bagi memantapkan kestabilan sistem mengikut permohonan pemilik.

Bil.	Sistem	Keterangan	Status Terkini	Pencapaian
1.	eprestasi.jkn.ns Sistem Maklumat Kakitangan (ePrestasi - 2007)	Mempercepatkan pengurusan persidangan Panel Pembangunan Sumber Manusia (PPSM) dan penilaian APC.	Status : Aktif	Digunakan pada persidangan PPSM tahun 2021.
2.	esurat.jkn.ns (Sistem eSurat - 2009)	Meningkatkan kecekapan dalam pengendalian surat.	Status : Aktif	• Masih digunakan di Hospital Port Dickson. • Peluasan ke Hospital Jelebu pada 1 Jun 2014 • Peluasan ke Hospital Tuanku Ampuan Najihah pada 9 Oktober 2020.
3.	epelatih.jkn.ns Sistem Penempatan dan Pemantauan Pelatih IPT (ePelatih - 2010)	Memudahkan urusan penempatan pelatih-pelatih IPT dengan mengurangkan masalah kebanjiran pengambilan pelatih-pelatih IPT.	Status : Aktif	Sebanyak 15,423 transaksi penempatan pelajar telah dilakukan sepanjang tahun 2021.
4.	ekenderaan.jkn.ns (Sistem eKenderaan - 2010)	Pemantauan rekod dan penyelenggaran serta pengendalian tempahan kenderaan.	Status : Aktif	Sebanyak 1,626 transaksi tempahan kenderaan telah dilakukan sepanjang tahun 2021.

Bil.	Sistem	Keterangan	Status Terkini	Pencapaian
5.	emaintenance.jkn.ns Sistem Maklumat Penyelenggaraan Peralatan & Perkakasan ICT (eMaintenance - 2010)	Membantu pengendalian rekod pembaikan peralatan ICT dengan penjanaan laporan dan pengiraan kos pembaikan yang terlibat	Status : Aktif	Sebanyak 409 transaksi aduan pengguna telah dilakukan sepanjang tahun 2021.
6.	eknowledge.jkn.ns Sistem e-Knowledge (eKnowledge - 2011)	Memudahkan capaian maklumat yang dimuatnaik seperti dokumen dan perisian.	Status : Aktif	Masih digunakan di Hospital Tuanku Ja'afar Seremban.
7.	etempahan.jkn.ns Sistem Tempahan Fasiliti (eTempahan - 2011)	Memudahkan pengendalian permohonan tempahan makmal ICT, dewan dan bilik seminar.	Status : Aktif	Sebanyak 378 transaksi tempahan makmal & bilik mesyuarat JKNNS dan Klinik Kesihatan Rasah telah dilakukan sepanjang tahun 2021.
8.	latihanv1.jkn.ns Sistem Latihan (elatihan - 2013)	Meningkatkan kaedah pemantauan 7 hari berkursus dan membantu penyediaan laporan kursus bagi semua jawatan.	Status : Aktif	Seramai 3,267 pengguna menggunakan sistem elatihan untuk mendaftarkan maklumat kursus yang dihadiri sepanjang tahun 2021.
9.	apc.jkn.ns Sistem Penerima Anugerah Perkidmatan Cemerlang (eAPC - 2013)	Sistem persiapan untuk majlis APC - pengeluaran surat jemputan, susunan nombor kerusi, sijil, kehadiran semasa majlis APC dan paparan biodata serta gambar penerima.	Status : Aktif	Digunakan di kaunter pendaftaran di Majlis Anugerah Perkhidmatan Cemerlang (APC) tahun 2021.
10.	ijejak.jkn.ns Sistem iJejak (iJejak - 2014)	Merekodkan maklumat ibu semasa mengandung, maklumat kelahiran anak dan suntikan measles 9 dan 12 bulan bagi tujuan mengurangkan kadar kematian ibu dan *home visit* selepas bersalin serta menjana pelbagai laporan termasuk laporan remaja hamil.	Status : Aktif	Sebanyak 9,452 transaksi telah dilakukan sepanjang tahun 2021.
11.	eborangv2.jkn.ns Sistem Borang MaklumBalas (eMaklumbalas - 2015)	Pengguna sistem *in-house* merekod aduan dan maklumbalas. Mempercepatkan proses memberi maklumbalas penyelesaian kepada sebarang permasalahan pengguna sistem.	Status : Aktif	Sebanyak 42 aduan sistem telah dilakukan dan diselesaikan sepanjang tahun 2021.

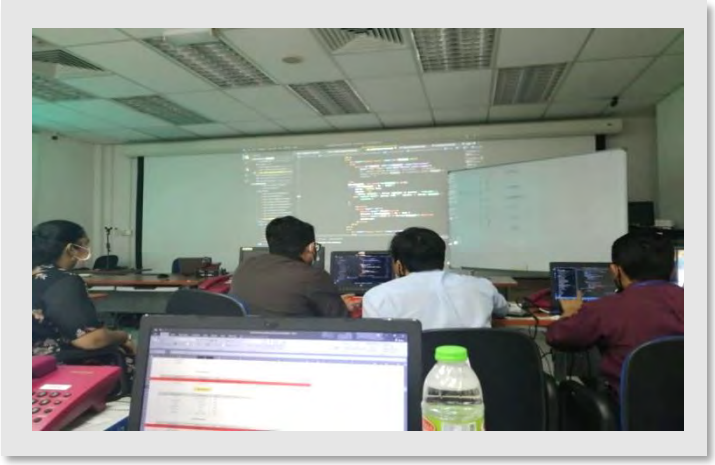
Bil.	Sistem	Keterangan	Status Terkini	Pencapaian
12.	ethalassemia.jkn.ns Sistem Elektronik Kesihatan *Thalassemia (eThalassemia - 2015)*	Memudahkan untuk membuat analisis bilangan pesakit Thalassemia di Negeri Sembilan.	Status : Aktif	Sebanyak 1,224 pendaftaran telah dilakukan sepanjang tahun 2021.

UNIT OPERASI TEKNIKAL DAN PUSAT DATA

Bil.	Tugas	Penerangan	Pengguna	Pencapaian
1.	Pembaikan Komputer Berpusat	Membuat pembaikan peralatan ICT yang rosak.	450 pembaikan peralatan komputer.	Semua pembaikan dan penyelengaraan peralatan ICT selesai.
2.	Rangkaian MyGovNet	Menyelia dan memantau rangkaian dan talian internet rasmi kerajaan untuk penggunaan internet dan akses kepada sistem-sistem rasmi kerajaan.	Semua pengguna dari 75 fasiliti kesihatan yang menggunakan perkhidmatan MyGovNet.	100% capaian Internet ke semua fasiliti yang disambung pada MyGovNet.
3.	Projek KKM	Penyelia projek peringkat negeri untuk semua projek rasmi KKM yang berkaitan peralatan, rangkaian dan sistem ICT.	• 57 fasiliti menggunakan PHIS dan CPS. • 6 daripada 51 Klinik Kesihatan menggunakan sistem TPC. • 31 daripada 43 Klinik Pergigian menggunakan sistem OHCIS.	Sistem telah digunakan sepenuhnya di fasiliti-fasiliti kesihatan.

TADBIR URUS ICT

Bil.	Tugas	Penerangan	Pencapaian	Output
1.	Latihan	Menganjurkan latihan untuk pegawai ICT bagi pemantapan kemahiran programming pegawai.	Pelaksanaan Kursus Laravel pada 12-15 Oktober 2021 di Makmal ICT, JKN	Membantu pegawai dalam membangunkan pelbagai sistem *in-house*
2.	Mesyuarat Penyelaras ICT	Menyelia dan memantau rangkaian dan talian internet rasmi kerajaan untuk penggunaan internet dan akses kepada sistem-sistem rasmi kerajaan.	2 mesyuarat telah diadakan pada: i. 23 Mac 2021 ii. 8 November 2021	Membantu menyelesaikan pelbagai masalah berkaitan yang dihadapi oleh PTJ.
3.	Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu ICT (JPICT)	Menyelaras dan memantau pelaksanaan projek ICT JKNNS berdasarkan Pelan Strategik ICT (ISP) KKM dengan tujuan memastikan bahawa perancangan dan pelaksanaan program ICT JKNNS dan PTJ dijalankan selaras dengan dasar ICT kerajaan.	Mesyuarat telah diadakan pada 21 Oktober 2021 di Bilik Mesyuarat Jati.	Menyampaikan dasar-dasar ICT kepada semua wakil PTJ serta mengambil maklumbalas berkaitan isu-isu ICT yang perlu diberi perhatian.

Gambar 1 : Kursus Laravel

Gambar 2 : Mesyuarat Penyelaras ICT

KESIMPULAN

Seksyen Teknologi Maklumat Dan Komunikasi, JKNNS berfungsi bagi memastikan kelancaran penyampaian perkhidmatan di jabatan seiring dengan perkembangan teknologi maklumat. ICT sebagai *'enabler'* dapat membantu jabatan meningkatkan mutu perkhidmatan yang mana segala urusan dapat dijalankan dengan efektif dan efisien dengan adanya infrastruktur, sistem dan rangkaian yang sistematik.

Seksyen Teknologi Maklumat dan Komunikasi, JKNNS juga menyediakan kemudahan dan membantu pihak pengurusan memahami sesuatu aspek pengetahuan berkaitan teknologi/sistem yang dapat digunakan bagi meningkatkan keberkesanan pengurusan sesebuah organisasi.

1.8. UNIT PSIKOLOGI DAN KAUNSELING

PENGENALAN

Seksyen Psikologi Kaunseling Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bertanggungjawab memberi perkhidmatan kaunseling kepada semua pegawai yang berkhidmat di Jabatan dan seluruh Pusat Tanggungjawab di bawahnya sama ada dari sudut pembangunan, intervensi, penilaian psikologi dan tinjauan perkhidmatan. Perkhidmatan yang diberikan ini bertujuan untuk membantu memberi celik akal dan perkembangan positif kepada warga kesihatan.

VISI

Perkhidmatan Psikologi Penggerak Modal Insan Sejahtera.

MISI

Membangun modal insan melalui aplikasi psikologi pembangunan personel.

OBJEKTIF

i. Membantu organisasi untuk mengekalkan suasana kerja yang harmoni dan produktif.
ii. Membantu penjawat awam untuk mencapai tahap kesihatan fizikal dan psikologi yang optimum.

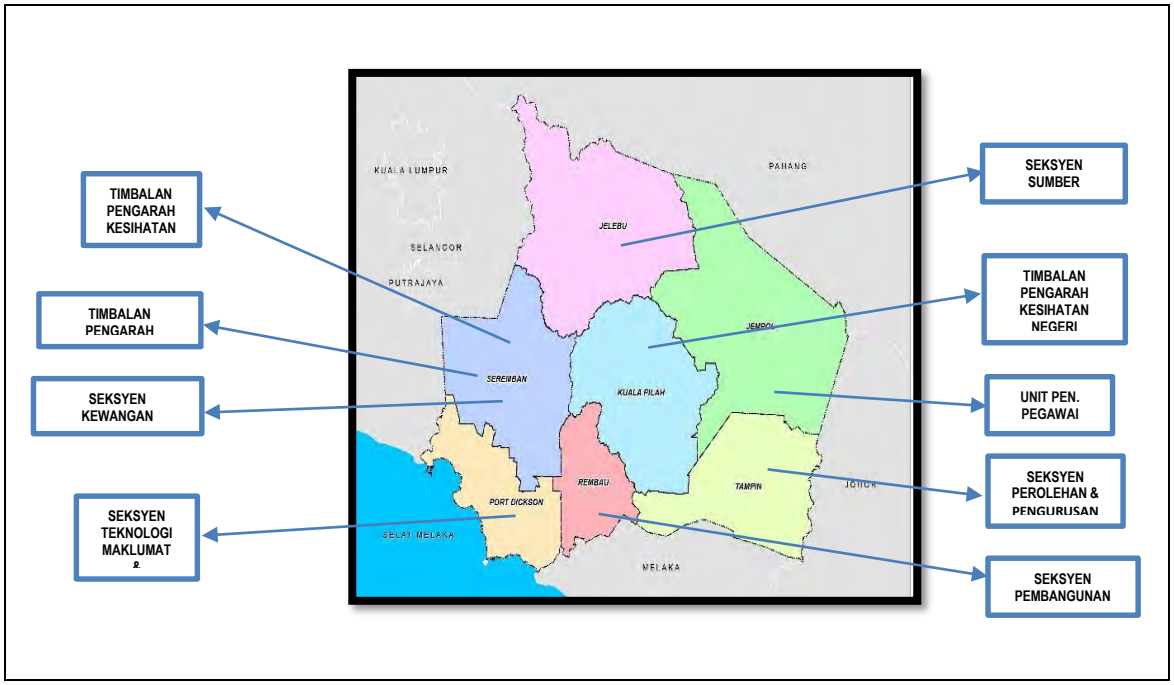
KAEDAH MENDAPATKAN PERKHIDMATAN KAUNSELING

Sesi kaunseling boleh dijalankan dengan membuat temujanji melalui muat turun borang rujukan di laman sesawang Jabatan, e-mel, telefon, surat atau secara *walk-in* ke Seksyen Psikologi Kaunseling, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan jika di Jabatan. Jika di fasiliti sila buat temujanji di Unit Psikologi Kaunseling kesihatan tersebut di seluruh Negeri Sembilan.

PELUASAN PERKHIDMATAN KAUNSELING DI PERINGKAT PRIMER

Bermula pada Oktober 2020 perkhidmatan kaunseling di Negeri Sembilan telah diperluaskan ke peringkat komuniti iaitu di peringkat primer selaras dengan peluasan perkhidmatan ini di peringkat nasional melalui pengambilan 200 orang Pegawai Psikologi Kaunseling Lantikan Kontrak *(Contract For Service-CFS).* Seramai sepuluh orang Pegawai Psikologi Kaunseling Lantikan Kontrak (CFS) telah ditempatkan di Negeri Sembilan iaitu sembilan orang ditempatkan di tujuh daerah di Negeri Sembilan dan seorang lagi di Unit Penyakit Tidak Berjangkit, Bahagian Kesihatan Awam.

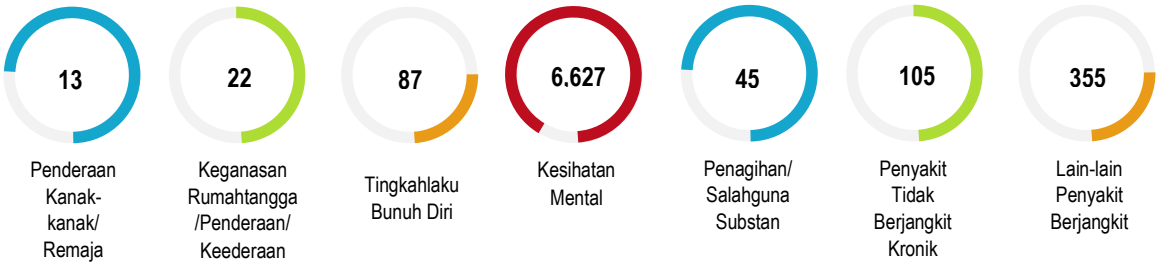
Rajah : Kedudukan penempatan Pegawai Psikologi Kaunseling Lantikan Kontrak di Negeri Sembilan

PENCAPAIAN PERKHIDMATAN KAUNSELING DI KOMUNITI

Bebanan kerja Pegawai Psikologi di peringkat Primer atau komuniti memang tidak dapat dinafikan agak tinggi terutamanya dalam fasa pandemik Covid-19. Bebanan tersebut dapat dilihat dari statistik di bawah.

Rajah : Statistik Kes Yang Dikendalikan Pada Tahun 2021 Di Peringkat Primer

AKTIVITI PERKHIDMATAN KAUNSELIING SEPANJANG 2021

Penganjuran aktiviti sepanjang tahun 2021 masih lagi dalam keterbatasan menjaga SOP kerana dalam fasa pandemik. Terdapat aktiviti yang dijalankan secara virtual dan ada juga yang bersemuka.

1. **90 MINIT bersama AJ**
   Tarikh : 17 September 2021
   Medium : FB live

2. **Kursus Memperkasakan Kaedah Psikologi Dalam Mengurus Kesejahteraan Hidup**
   Tarikh : 5 Ogos 2021
   Medium : Virtual
   Penyertaan : 17 orang

3. **Kursus Bijak Wang**
   Tarikh : 12 Ogos 2021
   Medium : Virtual
   Penyertaan : 76 orang

4. **Sambutan Bulan Kaunseling & Kesihatan Mental**
   Tarikh : 1-3 November 2021
   Penyertaan : 300 orang

5. **Perkahwinan Bukan Sekadar Cinta**
   Tarikh : 1 November 2021
   Medium : Bersemuka
   Penyertaan : 60 orang

6. **Kursus Bahagia Bersama**
   Tarikh : 2 November 2022
   Medium : Bersemuka
   Penyertaan : 120 orang

7. **Senamrobik**
   Tarikh : 3 November 2021
   Medium : Bersemuka
   Penyertaan : 50 orang

8. **Kempen Derma Darah**
   Tarikh : 3 November 2021
   Penyertaan : 50 orang

KESIMPULAN

Seksyen Psikologi Kaunseling mengharapkan agar pihak *stakeholder* dan semua warga kesihatan di Negeri Sembilan dapat membuka hati mengambil peluang terlibat sama di dalam semua aktiviti yang dianjurkan oleh pihak kami. Kami berharap perkhidmatan yang disampaikan berjaya membantu semua warga kesihatan dalam meningkatkan potensi diri seterusnya mendorong kepada kecemerlangan dan pencapaian jabatan serta diri masing-masing.

1.9. UNIT KEJURURAWATAN

PENGENALAN

Bahagian Kejururawatan adalah bahagian yang bertanggungjawab dalam perkhidmatan kejururawatan merangkumi perkhidmatan pesakit dalam dan pesakit luar di Hospital dan Kesihatan Awam. Berperanan dalam merancang, menyelaras aktiviti, mengawalselia, menilai mutu serta memberi pengukuhan berkaitan keberkesanan penjagaan dan perkhidmatan yang diberi. Menjalankan penilaian dari masa ke semasa untuk mengekalkan mutu serta memastikan kepatuhan kepada piawaian seterusnya membuat penambahbaikan secara berterusan.

VISI

Bersama-sama menggembeleng tenaga ke arah kesihatan yang lebih baik melalui kecemerlangan profesionalisma kejururawatan.

MISI

Meningkatkan pengetahuan dan inovasi serta mendidik mentaliti kelas pertama. Memajukan profesyen kejururawatan ke tahap optimum. Mengurus isu kejururawatan secara konstruktif dan produktif. Menambahbaik dan mengekal piawaian kualiti perkhidmatan kejururawatan. Meningkat serta mengukuhkan mekanisma implementasi dan pemantauan perkhidmatan kejururawatan.

OBJEKTIF

Menyediakan jururawat yang proaktif dan kompeten dalam perawatan pesakit. Meningkatkan kualiti perkhidmatan kejururawatan yang menjurus kepada kepuasan pelanggan dan *Customer's Delight*. Memperkasakan penyeliaan dan pemantauan berkesan ke atas kualiti perkhidmatan kejururawatan.

PENCAPAIAN AKTIVITI UNIT KEJURURAWATAN SEPANJANG TAHUN 2021

1. PERJAWATAN KEJURURAWATAN 2021

Keperluan sumber manusia memainkan peranan yang amat penting dalam mencapai tujuan dan matlamat organisasi. Pengurusan sumber manusia yang cekap dan berkesan akan menghasilkan individu yang berkualiti dan produktif. Pengisian sumber manusia juga akan turut menyumbang ke arah membentuk organisasi yang berjalan lancar dan berdaya saing.

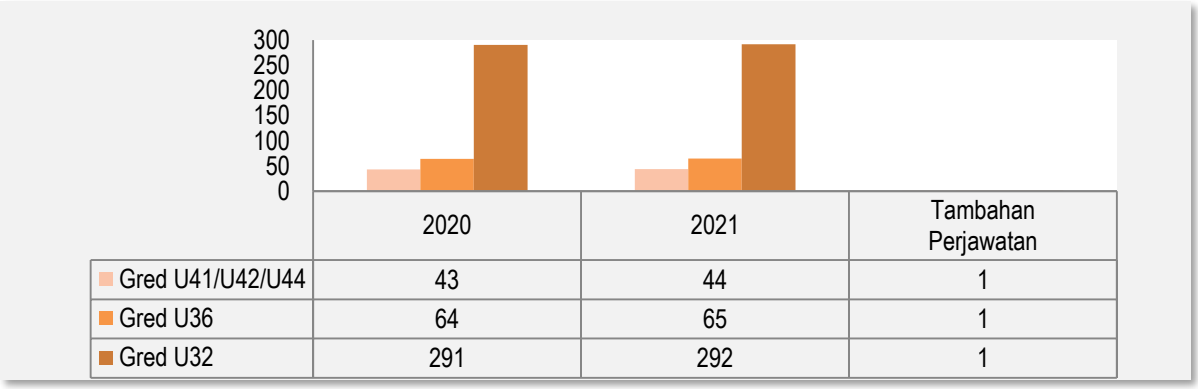
Sepanjang tahun 2021 juga adalah tahun yang sangat mencabar sama seperti tahun yang sebelumnya berikutan dengan penularan wabak pandemik Covid-19 di seluruh dunia dan termasuk negara kita. Bagi tahun 2021 terdapat sedikit peningkatan pertambahan perjawatan melibatkan beberapa gred seperti yang ditunjukkan di dalam jadual di bawah.

Walaupun dengan jumlah yang tidak banyak sekurang-kurangnya pertambahan ini adalah sangat membantu dalam perkhidmatan perawatan kami yang semakin hari semakin mencabar seiring dengan perkembangan teknologi yang serba moden dan canggih.

Jadual 1.1 : Bilangan dan Peratus Pertambahan Perjawatan Jururawat, 2020 - 2021

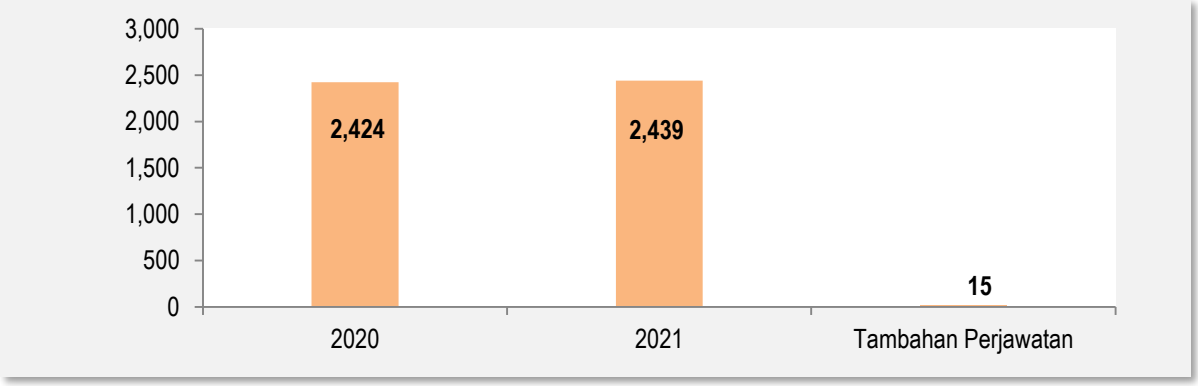
Jawatan / Gred	Jumlah Jawatan 2020	Jumlah Jawatan 2021	Jumlah Tambahan Perjawatan
Gred U41 / U42 / U44	43	44	1
Gred U36	64	65	1
Gred U32	291	292	1
Gred U29 / KUP U32	2,424	2,439	3

Jadual 1.2 : Bilangan Pertambahan Jawatan Gred U41/U42/U44 ,U36 dan U32, 2021

Graf di atas menunjukkan pertambahan sebanyak satu perjawatan bagi setiap kategori tahun 2021.

Graf 1. 3 : Bilangan Pertambahan Jawatan Gred Jururawat U29/ KUP32, 2021

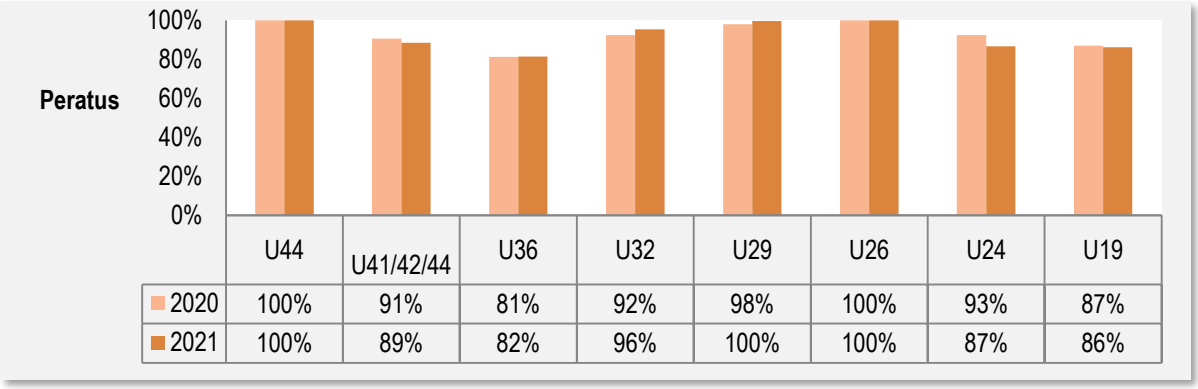

Graf di atas menunjukkan peningkatan pertambahan bilangan perjawatan Jururawat U29 seramai 15 orang pada tahun 2021.

Jadual 1.4 : **Perbandingan Pengisian Sumber Manusia (Kejururawatan), 2020 - 2021**

Jawatan / Gred	2020	2021
U44	100%	100%
FLEXI U41 / 42 / 44	91%	89%
U36	81%	82%
U32	92%	96%
U29	98%	99%
U26	100%	100%
U24	93%	87%
U19	87%	86%

Jadual 1.5 : Perbandingan Pengisian Sumber Manusia Mengikut Gred, 2020 - 2021

Graf di atas menunjukkan perbandingan pengisian sumber manusia bagi perjawatan anggota kejururawatan bagi tahun 2020 dan 2021. Peratusan pengisian ada yang menunjukkan sedikit peningkatan dan penurunan ini adalah berikutan kesan dari beberapa pertambahan perjawatan yang masih belum diisi sepenuhnya bagi pelbagai kategori dan terdapat jawatan dikosongkan disebabkan bersara. Bagi gred U19 masih menunjukkan penurunan disebabkan berlakunya kenaikan pangkat ke gred U24 dan ada yang berpindah keluar.

2. LATIHAN DALAM PERKHIDMATAN

Unit kejururawatan telah menilai dan mengenalpasti keperluan kursus untuk semua kategori jururawat dan merancang serta melaksanakan mengikut peruntukan yang telah dipohon seperti yang disenaraikan. Pelbagai latihan dilaksanakan samada di peringkat hospital / daerah dan juga peringkat Jabatan Kesihatan Negeri.

Bagi tahun 2019 berikutan dengan pandemik wabak Covid-19, banyak latihan dan kursus yang tertangguh dan tidak dapat dijalankan mengikut jadual yang telah ditetapkan.

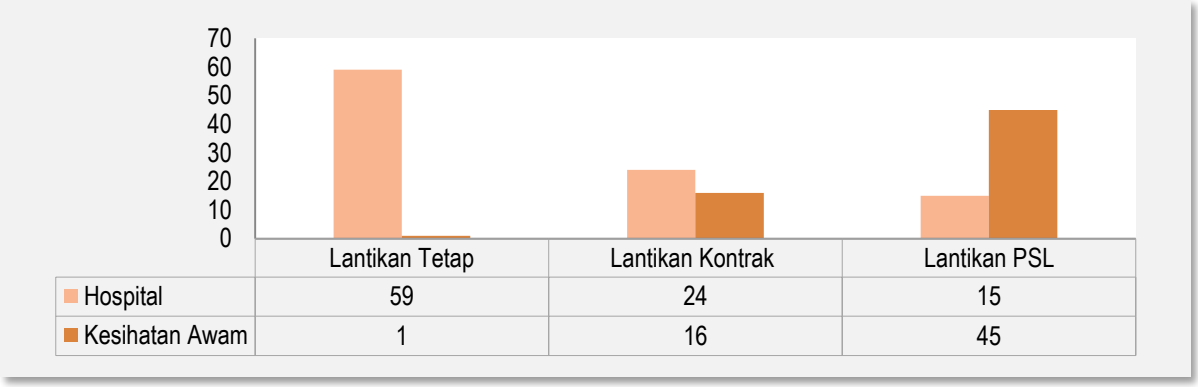
Kami di Unit Kejururawatan akan cuba untuk mengadakan kursus–kursus yang telah dirancang mengikut garis panduan yang telah ditetapkan dan mengikut norma-norma baharu pada tahun hadapan.

3. PROGRAM PEMENTORAN

Program pementoran telah diperkenalkan pada tahun 2006. Pementoran adalah satu pendekatan dalam memberi bimbingan, sokongan dan bantuan secara professional bagi meningkatkan pembangunan dan kompetensi anggota yang baru dilantik. Program ini telah membantu Jururawat lantikan baru yang ditempatkan di hospital dan kesihatan serta menyediakan Jururawat dari *novice* ke *advance beginner.*

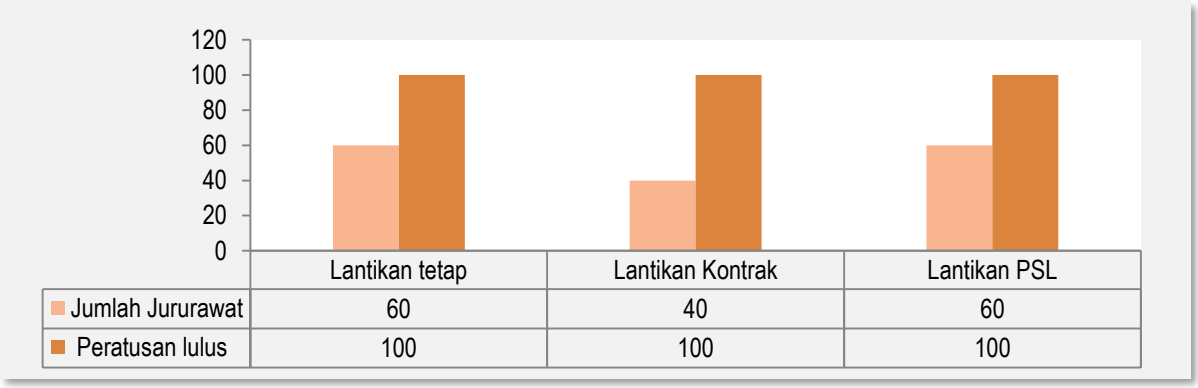
Program ini bermula dengan orientasi kepada anggota baru di Jabatan Kesihatan Negeri, di Peringkat Hospital/ PKD dan juga di peringkat unit. Sepanjang tahun 2021, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan telah menerima seramai 60 orang Jururawat U29 lantikan tetap, lantikan kontrak dan lantikan PSL iaitu antara bulan Jan - Dis 2021, yang telah menamatkan latihan daripada Institusi KKM dan swasta. Keseluruhan 100% telah berjaya menamatkan program pementoran yang dilaksanakan.

Graf 3.1 : **Bilangan Lantikan Jururawat U29, 2021**

	Lantikan Tetap	Lantikan Kontrak	Lantikan PSL
Hospital	59	24	15
Kesihatan Awam	1	16	45

Graf 3.2 : **Bilangan Mentee Berjaya Menamatkan Program Pementoran, 2021**

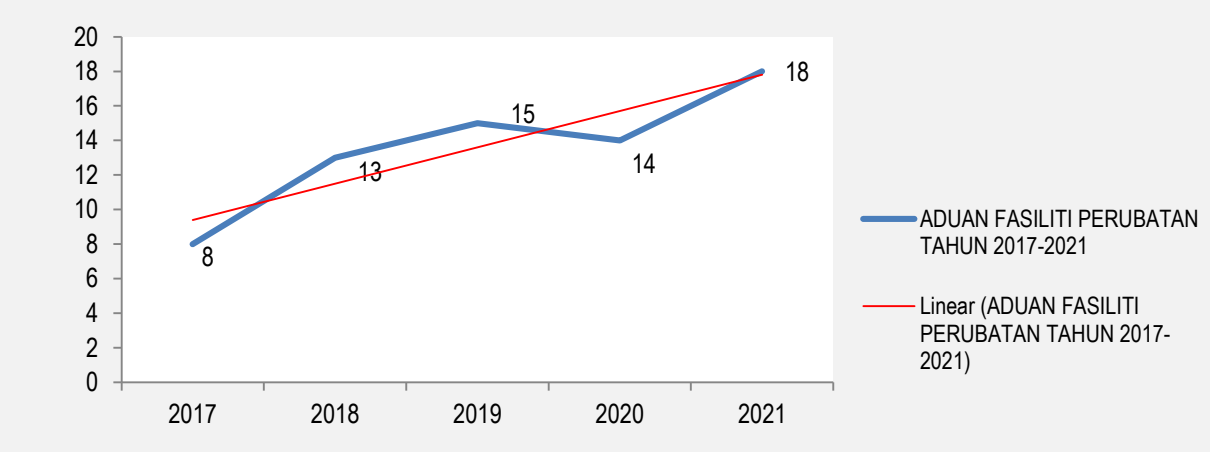
	Lantikan tetap	Lantikan Kontrak	Lantikan PSL
Jumlah Jururawat	60	40	60
Peratusan lulus	100	100	100

Graf di atas menunjukkan bilangan mentee yang telah berjaya menamatkan program pementoran dari Hospital dan Kesihatan Awam di Negeri Sembilan bagi tahun 2021.

PENGURUSAN ADUAN KEJURURAWATAN JKNNS

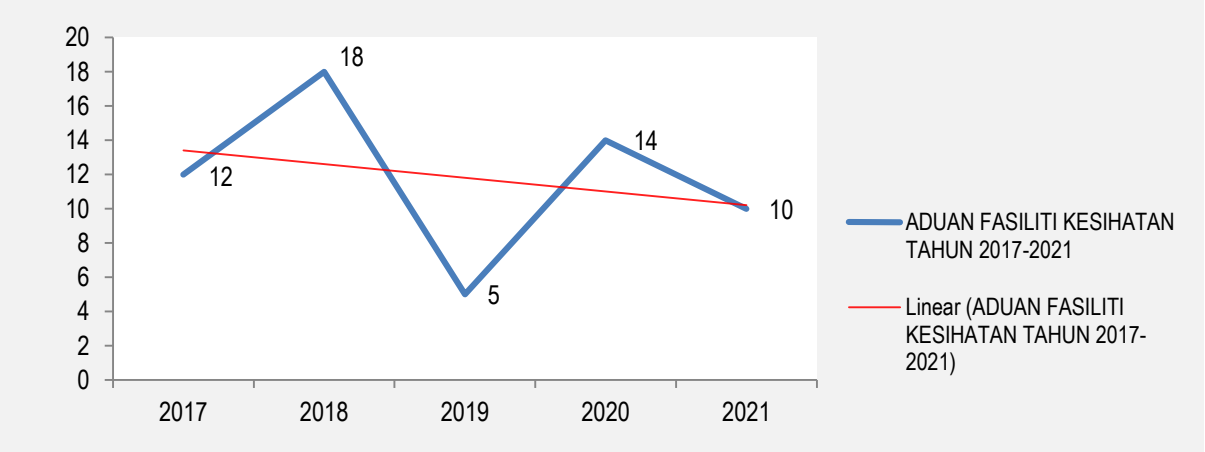
Kepuasan pelanggan selain dengan melaksanakan kajian kami juga turut melaksanakan penganalisaan aduan yang diterima sepanjang tahun. Seperti yang ditunjukkan dalam graf di bawah menunjukkan sepanjang tahun 2017 - 2021 menunjukkan peningkatan aduan di hospital dan penurunan aduan di Kesihatan Awam. Faktor komunikasi dan *soft skill* merupakan elemen utama menjadi penyumbang terbesar aduan di Negeri Sembilan. Akan memperkasakan lagi usaha-usaha ke arah penambahbaikan yang lebih berkesan.

Graf 4.1 : Jumlah Aduan Kejururawatan di Fasiliti Hospital di Negeri Sembilan

Graf di atas menunjukkan prestasi aduan pada tahun 2021 hospital-hospital di Negeri Sembilan menunjukkan peningkatan pada tahun 2021.

Graf 4.2 : Jumlah Aduan dari Unit Kejururawatan di Fasiliti Kesihatan Awam

Graf di atas menunjukkan prestasi aduan pada tahun 2021 di fasiliti hospital ada menunjukkan trend pengurangan kes aduan di fasiliti Kesihatan.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya tahun 2021 juga turut merupakan tahun yang penuh dengan cabaran sebagai pemberi khidmat kesihatan. Negara kita telah diuji dengan penularan wabak Covid 19 yang memerlukan perhatian kita di bahagian perawatan kepada pesakit khasnya.

Walau bagaimanapun perkhidmatan kesihatan perlu diteruskan dan kami dari Unit Kejururawatan Negeri Sembilan akan sentiasa komited dalam meneruskan usaha berterusan untuk meningkatkan lagi prestasi perkhidmatan kejururawatan khasnya agar ianya dapat dirasai oleh *stake holder* dan juga masyarakat.

Amalan budaya korporat kerja berpasukan, profesionalisma dan sikap penyayang yang diamalkan oleh setiap jururawat akan sentiasa diamalkan disamping mempunyai tahap pengetahuan yang luas, kompeten, bersikap positif, kreatif dan inovatif merupakan elemen utama peningkatan perkhidmatan kejururawatan.

1.10. UNIT PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Penolong Pegawai Perubatan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah ditubuhkan pada bulan Oktober 2014, selaras dengan kehendak Kementerian Kesihatan Malaysia melalui surat KKM-87/A5/1/5/0(14) Jld. 2 bertarikh 23 Januari 2014. Unit PPP adalah bertanggungjawab pada Pengurusan dan Perkhidmatan profesion Penolong Pegawai Perubatan dan Pembantu Perawatan Kesihatan di Negeri Sembilan.

Unit Penolong Pegawai Perubatan ini terdiri dari Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri (Pengurusan) dan Timbalan Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri (Kesihatan Awam). Asas di dalam pengoperasian unit ini dibantu oleh Bahagian Perubatan dan Bahagian Kesihatan Awam.

OBJEKTIF UNIT PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN NEGERI

- Menguruskan sumber manusia di bawah kawalan dengan cekap, efektif dan mengoptimakan bilangan anggota di sebuah hospital/pejabat daerah mengikut kepentingan perkhidmatan.

- Menyediakan Penolong Pegawai Perubatan dan Pembantu Perawatan Kesihatan yang kompeten di dalam menyampaikan perkhidmatan kepada pesakit/pelanggan sepanjang masa.

- Meningkatkan kualiti perkhidmatan Penolong Pegawai Perubatan dan Pembantu Perawatan Kesihatan di dalam memberikan perkhidmatan yang berkualiti sepanjang masa.

MISI

Melestarikan perkhidmatan profesion Penolong Pegawai Perubatan yang berkualiti untuk merealisasikan aspirasi Kementerian Kesihatan Malaysia.

1. Meningkatkan peluang pendidikan bertaraf ijazah serta latihan pengkhususan.
2. Memantapkan fungsi dalam bidang Perkhidmatan Penjagaan Pra Hospital dan Ambulans, Kecemasan, bidang-bidang pengkhususan serta Kesihatan Primer.
3. Meningkatkan imej profesion dengan penerapan konsep 3D *(Discipline,Documentation,Development).*

VISI

Menjadikan pasukan sokongan perubatan yang kompeten, komited dan berdedikasi dengan sentiasa mempertingkatkan mutu perkhidmatan yang diberikan kepada pesakit dan keluarga pesakit secara berterusan.

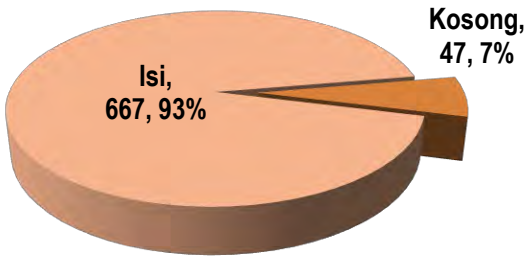
PENCAPAIAN AKTIVITI UNIT SEPANJANG TAHUN 2021

1. PERJAWATAN

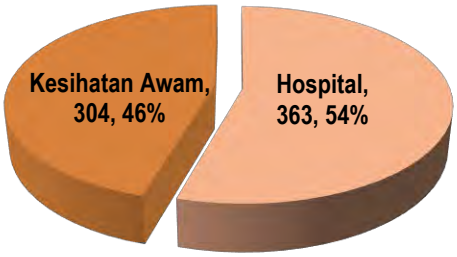
1.1. Perjawatan Penolong Pegawai Perubatan (PPP)

Jumlah perjawatan Penolong Pegawai Perubatan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah seramai 906 orang. Daripada jumlah perjawatan tersebut, sebanyak 869 perjawatan telah diisi iaitu 93.4% **(Graf 1)**. Daripada jumlah ini, sebanyak 46% adalah di Kesihatan Awam dan 54% di hospital **(Graf 2)**.

Graf 1 : Perjawatan Penolong Pegawai Perubatan (PPP)

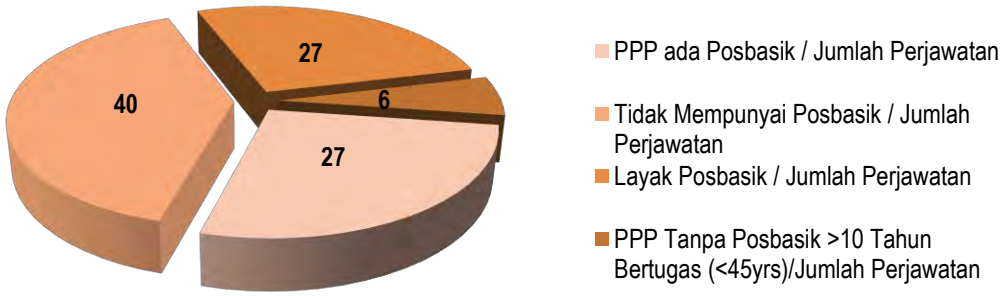
Graf 2 : Pembahagian Perjawatan

1.2. PENCAPAIAN POSBASIK PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN

Jumlah Penolong Pegawai Perubatan yang mempunyai posbasik di Negeri Sembilan adalah sebanyak 41.7% dipelbagai disiplin. Daripada jumlah ini, sebanyak 31% adalah di Kesihatan Awam dan 69% di Perubatan.

RAJAH 2 : PENCAPAIAN POSBASIK PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN

1.3. Perjawatan Kontrak

Selain pengisian jawatan hakiki, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan juga menerima pengisian jawatan Penolong Pegawai Perubatan Kontrak bagi menampung keperluan. Pada tahun 2021, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah menerima Penolong Pegawai Perubatan Kontrak seramai 129 orang.

2. PROGRAM PENEMPATAN WAJIB

Program Penempatan Wajib ini dilaksanakan bagi semua Penolong Pegawai Perubatan lantikan baharu Kementerian Kesihatan Malaysia selama 6 bulan di Jabatan Kecemasan Dan Trauma di hospital berpakar yang telah dikenalpasti. Aktiviti Program Penempatan ini dilaksanakan secara berstruktur seperti garispanduan yang telah ditetapkan. Arahan pelaksanaan Program Penempatan Wajib ini adalah selaras dengan Surat Pekeliling Ketua Pengarah Kesihatan Bil.10/2007 bertarikh 27 Disember 2007. Program ini diletakkan di bawah Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri sebagai Penyelaras Negeri dengan dibantu oleh Ketua Penyelia Jabatan Kecemasan dan jawatankuasa program yang telah dilantik.

Objektif program ini adalah untuk :

1. Memberi pendedahan awal dalam aspek komunikasi yang lebih berkesan supaya mereka dapat menyesuaikan diri sebelum bertugas secara bersendirian.
2. Memantapkan kemahiran klinikal bagi menghadapi situasi kritikal dan membuat keputusan dengan bijaksana.
3. Memberi pendedahan latihan praktikal yang lebih sistematik mengikut *'standard operating procedure'* yang telah ditetapkan.

Di akhir penempatan, peserta-peserta Program Penempatan Wajib ini akan dinilai oleh Jawatankuasa Penilaian yang ditubuhkan untuk memastikan tahap kompetensi dan layak untuk penempatan kedua di fasiliti-fasiliti kesihatan yang akan ditetapkan.

Di Negeri Sembilan, Program Penempatan Wajib Penolong Pegawai Perubatan di jalankan di Hospital Tuanku Jaafar Seremban, Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah dan Hospital Port Dickson. 3 buah hospital berpakar ini menjadi nadi penggerak kepada Program Penempatan Wajib yang dijalankan. Sepanjang tahun 2021, program penempatan wajib telah ditangguhkan disebabkan peningkatan kes-kes Covid-19 di mana PPP yang mengikuti PPW telah dimobilisasikan untuk memenuhi keperluan menangani kes-kes Covid-19 di dalam dan luar Negeri Sembilan.

3. Pembantu Perawatan Kesihatan (PPK)

3.1 Mulai dari tahun 2015, Profesion Pembantu Perawatan Kesihatan (PPK) di Kementerian Kesihatan Malaysia telah diletak di bawah tanggungjawab Unit Penolong Pegawai Perubatan.

3.2 Pengisian Perjawatan Pembantu Perawatan Kesihatan (PPK)
Jumlah perjawatan Pembantu Perawatan Kesihatan (PPK) di Negeri Sembilan adalah seramai 1,458 orang. Daripada jumlah perjawatan tersebut, sebanyak 1,326 perjawatan telah diisi iaitu 91%. Daripada jumlah ini, sebanyak 90% adalah di Hospital dan 93% di Kesihatan Awam serta 97% Pergigian.

Bil.	Bahagian	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan	Peratusan Pengisian
1.	Perubatan (Hospital)	1,035	933	102	90%
2.	Kesihatan Awam	285	259	26	93%
3.	Pergigian	138	134	4	97%
	Jumlah	**1,458**	**1,326**	**132**	**91%**

3.3 Latihan Peningkatan Pembantu Perawatan Kesihatan (LPPPK) Tahap I, dan Tahap II Sehingga Tahun 2021

Bil.	Bahagian	Tahap II	Tahap II
1.	Perubatan (Hospital)	780	674
2.	Kesihatan Awam	234	217
3.	Pergigian	115	67

4. *"KEY PERFORMANCE INDICATOR"* (KPI) PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN

Unit Penolong Pegawai Perubatan menjalankan pemantauan pencapaian ke atas KPI yang telah ditetapkan untuk Penolong Pegawai Perubatan iaitu :

4.1 Respon panggilan ambulan kurang 5 minit untuk semua hospital.
4.2 *"Inappropriate triaging" (Under Triaging)* - Peratusan Jumlah kes Kritikal (Merah) di triage ke Zon Tidak Kritikal (Hijau).
4.3 *"Peak Expiratory Flow Rate (PEFR) implementation for Asthma Patients in Asthma Bay* By AMO.
4.4 Peratusan Penolong Pegawai Perubatan Dengan Kelayakan Post Basic Atau Latihan Lanjutan Ditempatkan Mengikut Bidang Pengkhususan.
4.5. KPI 4.1 hingga 4.3 telah ditanguhkan dan KPI 4.4 iaitu peratusan Penolong Pegawai Perubatan dengan kelayakan posbasik atau latihan lanjutan ditempatkan mengikut bidang pengkhususan telah ditetapkan pada 28 Disember 2021. Pencapaian peratusan Penolong Pegawai Perubatan dengan kelayakan post basic atau latihan lanjutan ditempatkan mengikut bidang pengkhususan adalah **74.55%**.

5. MOBILISASI ANGGOTA MEMBANTU MENANGANI WABAK COVID-19

Pada tahun 2021 bagi membantu menangani wabak Covid-19 seramai 226 orang Penolong Pegawai Perubatan dan Pembantu Perawatan kesihatan telah digerakkan di dalam negeri dan juga keluar Negeri Sembilan di mana mereka ditempatkan di PKRC dan CAC. PPP Negeri Sembilan telah digerakkan ke Negeri Johor, Kelantan dan Sarawak bagi membantu menangani wabak Covid-19.

KESIMPULAN

Pada tahun 2021, fokus Unit Penolong Pegawai Perubatan Negeri adalah memberikan penumpuan kepada peningkatan peranan penyeliaan klinikal di kalangan Penolong Pegawai Perubatan. Pengurusan sumber manusia dan penyelarasan menjadi agenda utama ke arah memperkemaskan fungsi dan peranan setiap Penolong Pegawai Perubatan dan juga Pembantu Perawatan Kesihatan di Negeri Sembilan.

BAHAGIAN
KESIHATAN AWAM

2.1. UNIT PERKEMBANGAN KESIHATAN AWAM

PENGENALAN

Unit Perkembangan Kesihatan Awam merupakan salah satu unit di bawah Bahagian Kesihatan Awam yang bertanggungjawab dalam merancang, melaksana dan memantau keseluruhan aktiviti di bawah Program Kesihatan Awam. Unit Perkembangan Kesihatan Awam juga merupakan aktiviti penyokong kepada semua aktiviti-aktiviti yang dijalankan di dalam Program Kesihatan Awam iaitu Perkembangan Kesihatan Awam, Pembangunan Kesihatan Keluarga, Kawalan Penyakit, Promosi Kesihatan, Pemakanan dan Kejuruteraan.

OBJEKTIF UNIT

Objektif Unit Perkembangan Kesihatan Awam ialah untuk menyelaras dan memantau aktiviti-aktiviti Bahagian Kesihatan Awam dalam meningkatkan tahap kesihatan yang optima bagi individu, keluarga dan masyarakat.

Merancang, Melaksana Dan Memantau :

1. Pengurusan kewangan dan peruntukan Program Kesihatan Awam.
2. Pengurusan sumber manusia dan perkembangan profesion bagi program Kesihatan Awam.
3. Pengurusan keperluan latihan bagi program Kesihatan Awam.
4. Menggalakkan dan memantau inisiatif kualiti dan inovasi dalam program Kesihatan Awam.
5. Menggalakkan dan memantau inisiatif penyelidikan saintifik, teknikal dan pembangunan (R&D) di dalam program Kesihatan Awam.
6. Merancang pembangunan dan perkembangan kepakaran/subkepakaran kesihatan awam dan kemahiran semua profesyen di bawah program Kesihatan Awam.
7. Menyelaras perlaksanaan dan merancang pembangunan fasiliti kesihatan Bahagian Kesihatan Awam.

PENCAPAIAN AKTIVITI UNIT

Peruntukan Mengurus

Sebanyak RM244,630,114.00 peruntukan mengurus telah diperuntukkan pada tahun 2021 dan sebanyak RM283,964,269 telah dibelanjakan.

Jadual 1 : Peruntukan Program Kesihatan Awam Negeri Sembilan

Objek Am	Peruntukan (RM)	Perbelanjaan (RM)	Peratus Perbelanjaan(%)	Baki Peruntukan (RM)	Peratus Baki (%)
20000 (Perkhidmatan dan Bekalan)	RM244,630,114	RM283,964,269	100%	**-RM39,334,155**	-
30000 (Aset)	RM455,932	RM455,932	100%	0.00	-

Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP)

Sepanjang tahun 2021 sebanyak 71 kursus telah dijalankan dengan menggunakan peruntukan LDP yang berjumlah RM 60,483.20

Jadual 2 : Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP)

BAHAGIAN/ JABATAN/ JKN/ HOSPITAL/ INSTITUSI	PRESTASI LDP								
	Jumlah Peruntukan Pembangunan RMK-12 (Tahun 2021)	Bilangan Kursus Yang Dirancang	Bilangan Kursus Yang Dianjurkan	Bilangan Pegawai Kumpulan Sokongan Yang Menghadiri Kursus	Bilangan Pegawai Kumpulan P & P Yang Menghadiri Kursus	Jumlah Pegawai Yang Menghadiri Kursus (Keseluruhan)	Perbelanjaan (RM)	Baki Peruntukan (RM)	Peratus %
JABATAN KESIHATAN NEGERI (DALAM NEGARA)									
IBU PEJABAT	RM60,607.00	41	16	367	127	494	RM18,939.20	RM41,667.80	31.2
PTJ	RM70,560.00	93	55	1,719	438	2,157	RM41,544.00	RM29,016.00	58.87
JUMLAH KESELURUHAN	**RM131,167.00**	**134**	**71**	**2,086**	**565**	**2,651**	**RM60,483.20**	**RM70,683.80**	**46.11**

* Sebanyak RM70,683.80 baki peruntukan telah disekat / dipulangkan ke KKM atas sebab tidak dapat dihabiskan kerana PKP Covid-19

Kedudukan Perjawatan Tahun 2021

Perjawatan Kepakaran

Jadual 3.1 : Perjawatan Pakar Perubatan Kesihatan Awam

Bil.	PTJ	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bil	%
1.	JKN N.Sembilan (Ibu Pejabat)	10	10	0	0.00
2.	PKD Seremban	3	3	0	0.00
3.	PKD Kuala Pilah	1	1	0	0.00
4.	PKD Port Dickson	1	2	-1	-100.00
5.	PKD Jempol	2	2	0	0.00
6.	PKD Rembau	1	1	0	0.00
7.	PKD Tampin	1	1	0	0.00
8.	PKD Jelebu	1	1	0	0.00
	Jumlah	**20**	**20**	**-1**	**-100.00**

Jadual 3.2 : Perjawatan Pakar Perubatan Kesihatan Keluarga

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bil.	%
1.	PKD Seremban	11	17	-6	-0.64
2.	PKD Kuala Pilah	1	1	0	0.00
3.	PKD Port Dickson	1	2	-1	-100.00
4.	PKD Jempol	3	2	1	33.30
5.	PKD Rembau	2	2	0	0.00
6.	PKD Tampin	2	2	0	0.00
7.	PKD Jelebu	2	2	0	0.00
	Jumlah	**22**	**28**	**-8**	**-133.94**

Pengurusan dan Profesional (Gred 41 ke atas)

Jadual 4 : Perjawatan Pengurusan dan Profesional

Bil.	PTJ	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bil.	%
1.	JKN Negeri Sembilan	128	120	8	6.25
2.	PKD Seremban	357	341	16	4.48
3.	PKD Kuala Pilah	72	63	9	13.7
4.	PKD Port Dickson	92	85	7	7.6
5.	PKD Jempol	99	54	45	45.45
6.	PKD Rembau	46	42	4	8.69
7.	PKD Tampin	62	62	0	0.00
8.	PKD Jelebu	46	35	11	23.91
	Jumlah	**902**	**802**	**100**	**110.08**

Sokongan 1 (Gred 17 hingga 40)

Bil.	PTJ	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bil.	%
1.	JKN Negeri Sembilan	192	184	8	6.20
2.	PKD Seremban	794	750	44	5.54
3.	PKD Kuala Pilah	309	276	33	10.68
4.	PKD Port Dickson	297	287	10	3.36
5.	PKD Jempol	375	321	54	14.4
6.	PKD Rembau	185	170	15	8.1
7.	PKD Tampin	295	277	18	6.10
8.	PKD Jelebu	222	204	18	8.11
	Jumlah	**2,669**	**2,469**	**200**	**62.49**

Sokongan II (Gred 1 hingga 16)

Bil.	PTJ	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bil.	%
1.	JKN Negeri Sembilan	61	55	6	9.83
2.	PKD Seremban	256	234	22	8.59
3.	PKD Kuala Pilah	129	120	9	7.75
4.	PKD Port Dickson	116	110	6	5.17
5.	PKD Jempol	129	109	20	15.5
6.	PKD Rembau	64	61	3	4.68
7.	PKD Tampin	116	103	13	11.21
8.	PKD Jelebu	80	74	6	7.5
	Jumlah	**951**	**866**	**85**	**70.23**

KESIMPULAN

Pada keseluruhannya, Bahagian Kesihatan Awam telah membelanjakan peruntukan Belanja Mengurus dan Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP) yang diberikan dengan baik. Pada tahun 2021, sebanyak 46.11% dari peruntukan LDP tidak dapat dibelanjakan pada waktu PKP COVID-19 serta dikembalikan. Bagi pengurusan data perjawatan, Bahagian Kesihatan Awam telah dilaksanakan secara berkala.

Data perjawatan dikemaskini mengikut perubahan dari masa ke semasa. Bagi tahun 2021, terdapat pertambahan sumber manusia terutamanya kepakaran Perubatan Keluarga. Ini secara tidak langsung memantapkan perkhidmatan kesihatan primer di Negeri Sembilan.

Bahagian Kesihatan Awam juga menerima pertambahan sumber manusia kepakaran dalam bidang Pakar Perubatan Kesihatan Awam termasuk yang pra-warta yang mana secara langsung mengukuhkan perlaksanaan program kesihatan awam.

2.2. UNIT KESIHATAN KELUARGA

PENGENALAN

Program Kesihatan Ibu dan Anak telah bermula sejak dari tahun 1956 serta telah mengalami perubahan dan berkembang menjadi Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga pada tahun 1995. Bagi Cawangan Kesihatan Keluarga, perkhidmatan yang diberi adalah komprehensif meliputi semua peringkat umur iaitu mulai lahir hingga ke akhir hayat (*from womb to tomb*).

Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga adalah nadi perkhidmatan kesihatan di peringkat kesihatan primer bagi negara ini. Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga bertanggungjawab menjalankan dan membangunkan strategi dari pelbagai polisi yang diluluskan untuk dilaksanakan sebagai aktiviti di peringkat individu dan keluarga serta masyarakat.

Bagi Cawangan Kesihatan Keluarga, perkhidmatan yang diberi meliputi skop perkhidmatan terdiri dari Kesihatan Ibu, Kesihatan Bayi dan Kanak-kanak, Kesihatan Remaja dan Sekolah, Kesihatan Dewasa (Wanita) dan Warga Emas, Kesihatan Orang Kurang Upaya (OKU) dan Program SaringanTalasemia Murid Tingkatan 4.

VISI

Untuk menjadikan Negeri Sembilan sebagai negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat sejahtera serta menikmati kehidupan berkualiti sepanjang hayat melalui pelaksanaan program kesihatan yang profesional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Unit Kesihatan Keluarga di bawah Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan akan melaksanakan program perkhidmatan kesihatan yang merangkumi bidang promosi, pencegahan, perawatan dan pemulihan ke arah peningkatan taraf hidup berkualiti bagi menghasilkan institusi keluarga yang sihat sejahtera.

OBJEKTIF

Objektif Perkhidmatan Kesihatan Ibu

Memastikan tahap optima kesihatan ibu melalui :

- Perkhidmatan pra kehamilan kepada kehamilan yang dirancang serta penilaian risiko bagi pelbagai keadaan semasa pra-kehamilan.
- Perkhidmatan antenatal kepada ibu hamil samada bagi kandungan biasa ataupun kandungan berisiko dalam memastikan kelahiran selamat dalam mengurangkan morbiditi dan mortaliti.
- Perkhidmatan postnatal serta mengenalpasti masalah selepas bersalin.

Objektif Perkhidmatan Kesihatan Bayi dan Kanak-Kanak

Memastikan tahap optima kesihatan kanak-kanak melalui Perkhidmatan Kanak-Kanak 0 - 6 tahun melalui:

- Saringan neonatal seperti G6PD dan serum thyroxine dalam mengesan awal keadaan G6PD dan *congenital hypothyroidism* dalam kalangan bayi.
- Penilaian perkembangan dan pertumbuhan kanak-kanak serta pengesanan kanak-kanak berkeperluan khas bagi tujuan rujukan dan intervensi awal.
- Perkhidmatan imunisasi di bawah Program Imunisasi Kebangsaan.

Objektif Perkhidmatan Kesihatan Remaja dan Kesihatan Sekolah

Menggalakkan cara hidup sihat melalui promosi kesihatan dan perkhidmatan kesihatan yang bersesuaian melalui:

- Perkhidmatan kesihatan remaja di klinik dan pemeriksaan kesihatan di sekolah oleh anggota kejururawatan dan Pegawai Perubatan bagi mengesan morbiditi dan masalah penglihatan dalam kalangan murid sekolah.
- Perkhidmatan imunisasi di peringkat sekolah rendah dan menengah.
- Pemberian imunisasi HPV dalam kalangan murid perempuan Tingkatan 1.
- Saringan Talasemia Murid Tingkatan 4 di sekolah.

Objektif Perkhidmatan Kesihatan Wanita

Menyediakan penjagaan kesihatan terhadap wanita dalam mencapai kehidupan berkualiti melalui:

- Perkhidmatan saringan pap smear dan pemeriksaan sendiri / klinikal payudara bagi pengesanan awal kanser serviks dan kanser payudara.
- Perkhidmatan perancang keluarga.
- Aktiviti promosi kesihatan berkaitan wanita dengan penglibatan pelbagai sektor sama ada agensi kerajaan, swasta atau sukarela.

PENCAPAIAN AKTIVITI UNIT

I. KESIHATAN IBU

PERKHIDMATAN ANTENATAL

Perkhidmatan pemeriksaan kes antenatal menunjukkan penurunan kes baru antenatal bagi tahun 2021 berbanding 2020. Purata lawatan ke klinik adalah sebanyak 15 kali bagi tahun 2021 berbanding 13 kali pada tahun 2017 - 2020 dalam **Jadual 1**.

Jadual 1 : Jumlah Kedatangan Baru, Ulangan dan Purata Lawatan Kes Antenatal Ke Klinik, 2017 - 2021 di Negeri Sembilan

Aktiviti	2017	2018	2019	2020	2021
Kedatangan baru antenatal	19,995	19,557	19,587	19,389	18,566
Kedatangan baru dan ulangan antenatal	261,218	262,122	270,590	260,241	282,297
Purata lawatan ke klinik	13.1	13.4	13.8	13.4	15.2

Sumber Data: KIB 201A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

KELAHIRAN SELAMAT

Peratus kelahiran selamat (tidak termasuk lain-lain dan BBA - *Born Before Arrival*) adalah salah satu indikator yang dipantau di bawah pencapaian indikator BPKK. Sasaran kelahiran selamat (%) adalah pada >95%. Untuk tempoh 2017 - 2021 pencapaian adalah >95%. Pencapaian bagi tahun 2021 adalah pada 99.93 % dalam **Jadual 2**.

Jadual 2 : Kelahiran Selamat (%) Mengikut Fasiliti Dan BBA/Lain-lain (%) di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Kelahiran	2017	2018	2019	2020	2021
Hospital Kerajaan (%)	92.10	92.30	91.49	91.04	89.46
Hospital Swasta (%)	7.44	7.32	7.99	8.48	10.20
Bidan Kerajaan (%)	0.22	0.22	0.29	0.31	0.21
ABC (%)	0.16	0.05	0.14	0.09	0.06
Bidan Kampung (%)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Lain-lain (%)	0.07	0.05	0.04	0.06	0.04
BBA (%)	0.02	0.02	0.05	0.02	0.03
Jumlah Kelahiran	**16,584**	**16,980**	**15,948**	**16,241**	**15,638**

Sumber Data: KIB 202A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PENJAGAAN LEPAS BERSALIN (POSTNATAL)

Jumlah lawatan ke rumah selepas bersalin (postnatal) menunjukkan penurunan bagi tahun 2021. Walau bagaimanapun purata lawatan bagi tahun 2017 - 2021 adalah pada jumlah lawatan optima (Jadual 3).

Jadual 3 : Bilangan Dan Purata Lawatan Postnatal di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Lawatan Postnatal	2017	2018	2019	2020	2021
Jumlah Lawatan Postnatal	179,937	174,091	164,959	159,545	145,530
Purata lawatan ke rumah	9.4	9.3	9.3	9.1	9.4

Sumber Data: KIB 206A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Keperluan bilangan lawatan optima kes sepanjang tempoh postnatal adalah sebanyak 9 kali. Penjagaan postnatal berdasarkan konsep *Personalised Care* sentiasa diperkukuhkan bagi mempastikan liputan perkhidmatan adalah kepada semua ibu postnatal.

Purata perbandingan 2020 dan 2021 mengikut daerah menunjukkan semua daerah menunjukkan pencapaian lawatan optima kecuali Daerah Seremban iaitu sebanyak 8 kali berbanding 9 kali lawatan (Jadual 4).

Jadual 4 : Bilangan Dan Purata Lawatan Postnatal Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Daerah	Jumlah Lawatan					Purata Lawatan				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Jelebu	6,965	7,775	7,023	6,954	6,154	10.9	11.5	11.4	12.1	10.6
Jempol	30,225	27,743	26,487	24,441	22,113	9.2	10.2	10.2	9.8	10.9
Kuala Pilah	15,541	14,056	13,807	13,322	12,026	11.8	10.9	11.7	10.5	10.8
P.Dickson	17,229	18,125	16,009	17,721	17,981	9.4	9.3	9.3	10.0	10.9
Rembau	9,446	9,342	9,120	9,010	8,396	11.5	11.0	11.7	13.6	12.1
Seremban	84,147	80,670	76,512	74,782	65,970	8.8	8.4	8.3	8.1	8.2
Tampin	16,384	16,380	16,001	13,315	12,890	9.9	9.3	10.0	8.4	9.0
N.Sembilan	**179,937**	**174,091**	**164,959**	**159,545**	**145,530**	**9.4**	**9.3**	**9.3**	**9.1**	**9.4**

Sumber Data: KIB 206A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

II. KESIHATAN KANAK-KANAK

SARINGAN ENZIM G6PD

Pada tahun 2021 bilangan kes G6PD yang dikesan adalah 156 kes dari 13,950 jumlah bayi yang disaring G6PD berbanding 141 kes pada tahun 2020. Peratus (%) G6PD dikesan dari kelahiran hidup bagi tahun 2021 adalah 1.1% berbanding 1.0% pada tahun 2020 (Jadual 5). Maklumat bilangan disaring G6PD di bawah Sistem HMIS adalah bagi fasiliti kerajaan dan ianya tidak termasuk bilangan yang disaring di bawah fasiliti swasta. Bagi tempoh 2017 hingga 2021 peratus bayi dikesan G6PD di Negeri Sembilan adalah pada <2%.

Jadual 5 : Bilangan, Peratus (%) Disaring Dan Dikesan G6PD di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Tahun	Kelahiran*	Bil. Kelahiran Hidup Fasiliti Kerajaan	Bil. Disaring G6PD**	% Disaring G6PD	Bil. Dikesan G6PD	% G6PD Dikesan
2017	16,584	15,246	15,302	100.4	179	1.2
2018	16,980	15,643	15,642	99.9	161	1.0
2019	15,948	14,583	14,525	99.6	139	0.9
2020	16,241	14,675	14,771	100.7	141	1.0
2021	15,638	13,951	13,950	99.9	156	1.1

Sumber Data: KIB 202A KIB 203A KIB 205A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

* Kelahiran di semua fasiliti kerajaan dan swasta

** Maklumat bilangan saringan di fasiliti kerajaan sahaja

SARINGAN *CONGENITAL HYPOTHYROIDISM*

Saringan *Congenital Hypothyroidism* merupakan Program Saringan Neonatal Kebangsaan yang memerlukan saringan dan rawatan dalam tempoh 14 hari apabila bayi baru lahir dikesan dengan abnormal paras TSH. Objektif rawatan awal adalah untuk mengurangkan kesan *mental disability* perkembangan kanak-kanak. Sasaran rawatan adalah 100% di rawat dalam tempoh 14 hari setelah dikesan *Congenital Hypothyroidism* (CH) seperti **Jadual 6**.

Jadual 6 : Bilangan Congenital Hypothyroidism Dikesan dan Dirawat di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Bilangan Kes	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. kes dikesan CH	9	10	5	6	1
Bil. kes dirawat dalam tempoh 14 hari	9	10	5	6	1

Sumber Data: Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PEMERIKSAAN KANAK-KANAK 0 - 6 TAHUN

Pemeriksaan kanak-kanak bagi semua kategori umur tidak mencapai bilangan pemeriksaan optima bagi tahun 2021. Liputan peratus (%) pemeriksaan kanak-kanak mengikut kategori umur kategori 0-1 tahun, 1-4 tahun dan 5-6 tahun masing-masing adalah 73.8%, 47.4% dan 15.6% dalam **Jadual 7**. Penurunan liputan kedatangan bagi semua kategori umur berkait dengan bermulanya pandemik COVID-19 di mana kedatangan ke klinik adalah mengikut temujanji.

Purata dan bilangan kedatangan ini boleh ditingkatkan lagi melalui pemeriksaan mengikut kumpulan umur bagi tujuan keperluan imunisasi, penilaian pertumbuhan dan perkembangan serta pengesanan ketidakupayaan sebagai contoh ialah masalah penglihatan dan autism (pemeriksaan M-CHAT).

Pendekatan *Personalised Care* bagi setiap Klinik Kesihatan dan Klinik Desa di semua daerah sentiasa dipertingkatkan dalam memastikan liputan pemeriksaan dan bilangan lawatan bayi / kanak-kanak mengikut kategori umur dapat dicapai.

Jadual 7 : Bilangan Dan Purata Pemeriksaan Dan Liputan (%) Kedatangan Kanak-kanak Mengikut Kategori Umur di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Tahun	Jenis Kedatangan	Kumpulan Umur					
		0 - <1 tahun	Liputan (%) Sasaran : 75%	1 - 4 tahun	Liputan (%) Sasaran : 52%	5 - 6 tahun	Liputan (%) Sasaran : 20%
2017	Baru	19,243	80.5 (19,243/23,895)	33,294	48.9 (33,294/68,100)	5,897	17.0 (5,897/34,600)
	Ulangan	136,985		99,647		6,724	
	Jumlah	156,228		132,941		12,621	
	Purata	8.1		4.0		2.1	
2018	Baru	22,590	95.4 (22,590/23,683)	39,661	56.8 (39,661/69,800)	7,563	22.8 (7,563/33,200)
	Ulangan	140,571		99,647		6,724	
	Jumlah	163,161		132,941		12,621	
	Purata	7.2		4.0		2.1	
2019	Baru	21,461	90.6 (21,461/23,683)	40,921	58.6 (40,921/69,800)	7,245	21.8 (7,245/33,200)
	Ulangan	147,770		116,045		7,997	
	Jumlah	169,231		156,966		15,242	
	Purata	7.9		3.8		2.1	
2020	Baru	0,653	87.0 (20,653/23,733)	35,214	51.0 (35,214/69,000)	5,909	17.7 (5,909/33,300)
	Ulangan	119,703		79,909		5,497	
	Jumlah	140,356		115,123		11,406	
	Purata	6.8		3.3		2.0	
2021	Baru	17,514	73.8 (17,514/23,733)	31,377	47.4 (31,377/66,200)	5,217	15.6 (5,217/33,400)
	Ulangan	122,207		74,804		3,456	
	Jumlah	139,721		106,181		8,673	
	Purata	8.0		3.4		1.7	

Sumber Data : KKK 201A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan
Nota : Jumlah pemeriksaan 0 - <1 tahun - 9 kali; 1 - 4 tahun - 6 kali; 5 - 6 tahun - 3 kali

LIPUTAN IMMUNISASI

Pencapaian liputan imunisasi di bawah Unit Kesihatan Keluarga bagi tahun 2021 di bawah Program Imunisasi Kebangsaan adalah melebihi sasaran >95% seperti di dalam **Jadual 8**.

Jadual 8 : Liputan Imunisasi di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Imunisasi	2017	2018	2019	2020	2021
BCG*	99.6% (18,270/18,347)	98.2% (18,072/18,398)	95.9% (16,776/17,495)	99.2% (17,247/17,381)	97.0% (16,343/16,850)
DPT/Hib dos 3	98.1% (18,068/18,423)	103.4% (18,655/18,036)	100.1% (18,096/18,078)	100.5% (18,275/18,177)	95.4% (16,601/17,402)
Polio	98.1% (18,068/18,423)	103.4% (18,655/18,036)	100.1% (18,096/18,078)	100.5% (18,275/18,177)	95.4% (16,601/17,402)
Hep B dos 3	97.8% (18,011/18,423)	101.6% (18,321/18,036)	98.4% (17,783/18,078)	101.9% (18,530/18,177)	97.8% (17,018/17,402)
MMR dos 1	95.1% (17,520/18,423)	101.7% (18,346/18,036)	99.8% (18,035/18,078)	97.1% (17,642/18,177)	99.5% (17,323/17,402)
MMR dos 2	96.3% (17,727/18,400)	100.1% (17,723/17,700)	106.0% (17,909/16,900)	107.8% (17,350/16,100)	98.1% (17,169/17,500)

Sumber Data: KKK 202A & 203A Unit Kesihatan Keluarga & *Unit Tibi/Kusta Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan
Denominator: Anggaran Kelahiran Hidup dan Anggaran Kanak-kanak 1 - 2 tahun, PIK, KKM

Pencapaian liputan peratus (%) imunisasi MMR dos 1 dan dos 2 mengikut daerah bagi tahun 2021 (Jadual 9). Daerah yang tidak mencapai 95% bagi dos 1 dan dos 2 adalah Daerah Jelebu, Jempol dan Rembau. Manakala bagi Daerah Tampin hanya dos 2 tidak mencapai 95%. Antara sebab pencapaian rendah ini adalah kerana denominator yang tinggi bagi daerah tersebut.

Aktiviti pengesanan *defaulter* imunisasi MMR sentiasa dipertingkatkan di peringkat Klinik Kesihatan / Klinik Desa dalam memastikan semua kanak-kanak yang layak mendapat imunisasi.

Jadual 9 : Liputan Imunisasi MMR Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2021

MMR	Jelebu	Jempol	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Seremban	Tampin
Dos 1*	79.7%↓ (539/676)	72.1%↓ (1,710/2,372)	103.6% (930/898)	112.5% (2,110/1,875)	87.3%↓ (730/836)	104.2% (9,880/9,480)	112.6% (1,424/1,265)
Dos 2**	80.4%↓ (563/800)	83.4%↓ (1,751/2,100)	73.7% (958/1,300)	111.9% (2,126/1,900)	82.0%↓ (738/900)	107.3% (9,765/9,100)	84.5%↓ (1,268/1,500)

Sumber Data: KKK 203A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan
*Denominator : anggaran kelahiran hidup; **Denominator : anggaran kanak-kanak berumur 1 tahun

KANAK-KANAK BERKEPERLUAN KHAS

Pengesanan awal ketidakupayaan dalam kalangan kanak-kanak 0-1 tahun merupakan indikator yang dipantau di bawah KPI Pegawai Kesihatan Daerah dan pencapaian indikator Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga.

- % Pengesanan Awal Ketidakupayaan Dalam Kalangan Kanak-kanak 0-1 Tahun
  Sasaran : 0.12% (Denominator - anggaran lahir hidup)

Bilangan kes baru ketidakupayaan bagi kategori umur 0-1 tahun yang disahkan pada 2021 adalah 36 kes (36.4%) dari keseluruhan 99 kes (0-18 tahun). Pencapaian peratus pengesanan adalah pada 0.21% berbanding anggaran kelahiran hidup (36/17,402).

Bagi semua kategori umur untuk tahun 2021, bilangan kes baru yang menjalani rehabilitasi adalah lebih tinggi di hospital berbanding klinik kesihatan, Pusat Pemulihan Dalam Komuniti/Pusat Jagaan Harian dan lain-lain di bawah lain-lain kategori dalam **Jadual 10**.

Jadual 10 : Bilangan Bayi / Kanak-Kanak Berkeperluan Khas Dikesan di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Tahun	Kategori Umur (tahun)	Jumlah Kanak-kanak Bekeperluan Khas Dikesan dan Didaftar	Bilangan Kes Baru Mengikuti Program Rehabilitasi Mengikut Fasiliti			
			Hospital	Klinik Kesihatan	Rumah	*Lain-lain
2017	0 - <1	40	27	5	2	6
	1 - 18	59	27	9	2	21
2018	0 - <1	37	25	5	2	5
	1 - 18	69	21	47	0	1
2019	0 - <1	23	19	3	0	3
	1 - 18	46	20	21	0	1
2020	0 - <1	35	24	5	0	6
	1 - 18	31	25	5	0	1
2021	0 - <1	36	27	5	0	0
	1 - 18	63	47	11	0	1

Sumber Data: KKK 206 Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Setiap kes boleh mempunyai >1 tempat Program Rehabilitasi. Nota: *Lain-lain termasuk PDK, Sekolah Khas/Kelas Khas,Pusat Jagaan Harian, NGO/Swasta/Tiada rehabilitasi

III. KESIHATAN WANITA

AMALAN PERANCANG KELUARGA

Pengambilan perancang keluarga merupakan salah satu indikator yang dipantau di bawah pencapaian indikator Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga. Jumlah penerima baru perancang keluarga bagi tahun 2021 (3,779) menunjukkan penurunan berbanding tahun 2020 (4,055) pda **Jadual 11**. Mulai tahun 2020 pengumpulan bilangan penerima perancang keluarga hanyalah data dari fasiliti KKM dan swasta sahaja (tidak termasuk data LPPKN dan fasiliti tentera.

Jadual 11 : Bilangan Penerima Baru, Ulangan Dan Jumlah Perancang Keluarga, 2017 - 2021

Tahun	Jenis Kedatangan	Daerah							
		Jelebu	Jempol	K.Pilah	P.Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	Jumlah
2017	Baru	134	747	269	493	172	1,569	353	3,737
	Ulangan	6,411	14,013	8,729	7,088	3,693	17,528	8,438	65,900
	Jumlah	**6,545**	**14,760**	**8,998**	**7,581**	**3,865**	**19,097**	**8,791**	**69,637**
2018	Baru	151	682	341	594	179	1,842	294	4,083
	Ulangan	5,558	13,124	8,048	6,712	3,304	17,096	7,887	61,729
	Jumlah	**5,709**	**13,806**	**8,389**	**7,306**	**3,483**	**18,938**	**8,181**	**65,812**
2019	Baru	115	662	277	591	183	2,122	319	4,269
	Ulangan	5,313	13,317	7,780	6,811	3,137	17,045	8,310	61,713
	Jumlah	**5,428**	**13,979**	**8,057**	**7,402**	**3,320**	**19,167**	**8,629**	**65,982**
2020	Baru	119	589	346	509	164	2,022	306	4,055
	Ulangan	5,025	12,432	7,321	6,382	3,145	16,800	7,230	58,335
	Jumlah	**5,144**	**13,021**	**7,667**	**6,891**	**3,309**	**18,822**	**7,536**	**62,390**
2021	Baru	110	531	281	533	146	1,883	295	3,779
	Ulangan	4,923	12,357	6,548	6,024	3,005	17,192	6,796	56,845
	Jumlah	**5,033**	**12,888**	**6,829**	**6,557**	**3,151**	**19,075**	**7,091**	**60,624**

Sumber Data: PKW 201A Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PEMERIKSAAN PAP SMEAR

Jumlah pengambilan pap smear di Negeri Sembilan bagi tahun 2021 adalah sebanyak 16,397 dengan slaid dilapor adalah sebanyak 16,509. Peratus *unsatisfactory slaid* (sasaran <2.5%) dari jumlah slaid yang dilapor adalah 1.9% dengan *abnormal smear* 1.7% bagi tahun 2021 berbanding tahun 2020 iaitu 2.1% bagi *unsatisfactory* dan *abnormal smear* 1.5% (Jadual 12).

Jadual 12 : Bilangan Pengambilan Dan Keputusan Slaid Pap Smear, 2017 - 2021

Slaid Pap Smear	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. slaid diambil	21,025	19,587	22,763	16,669	16,397
Bil. slaid dilapor	20,702	19,375	22,438	17,870	16,509
Bil. slaid *'unsatisfactory'*	45 (0.2%)	206 (1.0%)	128 (0.6%)	371 (2.1%)	317 (1.9%)
Bil. normal smear	20,415 (98.6%)	18,960 (97.9%)	22,025 (98.1%)	17,232 (96.4%)	15,910 (96.4%)
Bil. abnormal smear	242 (1.2%)	209 (1.1%)	285 (1.3%)	267 (1.5%)	282 (1.7%)

Sumber Data: PKW 203A Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PEMERIKSAAN KLINIKAL PAYUDARA (PKP)

Pemeriksaan Klinikal Payudara (PKP) dijalankan sebagai salah satu aktiviti pengesanan awal kanser payudara dalam kalangan wanita. Jumlah PKP yang dijalankan bagi tahun 2021 adalah sebanyak 48,453 berbanding 55,278 pada tahun 2020 (**Jadual 13)**. PKP normal sebanyak 55,121 (99.71%) dengan 0.29% (157 kes) adalah abnormal seperti di dalam **Jadual 14**.

Jadual 13 : Bilangan Pemeriksaan Klinikal Payudara (PKP), 2017 - 2021

Daerah	2017	2018	2019	2020	2021
Jelebu	4,212	4,506	3,609	2,759	2,550
Jempol	9,706	8,098	8,735	6,025	6,586
Kuala Pilah	11,807	10,451	10,795	10,263	8,245
Port Dickson	6,766	6,132	5,719	5,152	4,742
Rembau	3,856	3,345	4,465	2,310	2,097
Seremban	29,752	34,977	28,930	23,182	19,089
Tampin	6,662	6,683	6,363	5,587	5,144
N.Sembilan	**72,761**	**74,192**	**68,616**	**55,278**	**48,453**

Sumber Data: PKW 206 1/2010 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Jadual 14 : Bilangan Pemeriksaan Klinikal Payudara (PKP) dan Keputusan, 2021

Daerah	Pemeriksaan PKP (n = 48,453)			Keputusan PKP	
	<20 thn	20 – 49 thn	≥ 50 thn	Normal	Abnormal
Jelebu	46	1,906	598	2,545	5
Jempol	108	5,809	669	6,569	17
Kuala Pilah	93	6,759	1,393	8,218	27
Port Dickson	66	4,051	625	4,725	17
Rembau	22	1,808	267	2,088	9
Seremban	253	17,621	1,215	19,063	26
Tampin	37	2,779	2,328	5,112	32
Negeri Sembilan	**625**	**40,733**	**7,095**	**48,320**	**133**

Sumber Data: PKW 206 1/2010 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

IV. PERKHIDMATAN KESIHATAN SEKOLAH

PEMERIKSAAN KESIHATAN MURID SEKOLAH

Peratus pemeriksaan murid-murid (berbanding enrolmen) bagi tahun 2021 oleh Jururawat melebihi 95% kecuali Murid Tahun 1 dan Tingkatan 3. Pemeriksaan oleh Pegawai Perubatan menunjukkan peningkatan dalam kalangan murid Pra-Sekolah dan Tahun 6 dan penurunan bagi Murid Tahun 1 dan Tingkatan 3.

Jumlah pemeriksaan murid Pra-Sekolah, Tahun 1, Tahun 6 dan Tingkatan 3 oleh Jururawat bagi tahun 2021 masing-masing adalah seramai 1,646 (99.0%); 19,069 (89.5%); 5,369 (96.4%); dan 11,085 (89.1%). Manakala oleh Pegawai Perubatan adalah seramai 1,318 (79.3%) murid Pra-sekolah; 17,305 (81.3%) murid Tahun 1; 4,517 (81.1%) murid Tahun 6; dan 7,525 (60.5%) murid Tingkatan 3 (Jadual 15).

Jadual 15 : Liputan Pemeriksaan (%) Di Sekolah Mengikut Tahun Oleh Jururawat Dan Pegawai Perubatan di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Tahun	Pemeriksaan oleh Jururawat (%)					Pemeriksaan oleh Doktor (%)				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Pra-Sekolah (enrolmen : 1,663)	96.0	97.2	98.6	94.9	99.0	13.9	17.2	17.9	42.1	79.3
Tahun 1 (enrolmen : 21,298)	99.6	99.7	99.7	99.4	89.5	86.9	88.6	90.4	90.9	81.3
Tahun 6 (enrolmen : 5,569)	98.6	99.3	99.4	98.7	96.4	75.5	78.5	81.8	68.8	81.1
Ting. 3 (enrolmen : 12,435)	99.5	99.7	99.7	97.4	89.1	76.3	75.9	85.8	83.5	60.5

Sumber Data: KSK 201A Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

LIPUTAN IMUNISASI MURID SEKOLAH

Pencapaian liputan Program Imunisasi Sekolah bagi tahun 2017 - 2021 adalah ≥95.0%. Pencapaian 2021 imunisasi MMR/ DT untuk murid Tahun 1 adalah 89.5% manakala liputan bagi Tetanus Toxoid murid Tingkatan 3 adalah juga pada 89.1% (**Jadual 16**).

Jadual 16 : Liputan Imunisasi (%) MMR, Double Antigen (DT) Dan Tetanus Toxoid Murid Sekolah di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Imunisasi	2017	2018	2019	2020	2021
MMR	99.8% (17,576/17,607)	99.5% (18,042/18,127)	99.6% (18,574/18,645)	97.7 % (17,986/18,403)	89.5 % (19,056/21,298)
DT	99.8% (17,576/17,502)	99.5% (18,042/18,127)	99.6% (18,574/18,645)	97.7% (17,986/18,403)	89.5 % (19,056/21,298)
Tetanus Toxoid	99.8% (17,197/17,231)	99.6% (17,311/17,379)	99.6% (17,439/17,505)	96.9% (16,895/17,431)	89.1 % (11,084/12,435)

Sumber Data: KSK 202A Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PROGRAM PELALIAN HPV DI SEKOLAH

Di Negeri Sembilan suntikan Pelalian HPV telah dimulakan pada 20 September 2010. Bermula 2015, dos HPV diberikan sebanyak 2 dos berbanding 3 dos pada tahun 2010 hingga 2014. Bagi tahun 2021 sejumlah 2,862 (99.7%) murid perempuan tingkatan 1 memberikan kebenaran untuk suntikan HPV. Bagi kohort pertama, seramai

2,855 (99.7%) telah menerima suntikan dos pertama, manakala kohort kedua sebanyak 2,783 (97.4%) menerima dos kedua (Jadual 17).

Bagi tahun 2021, suntikan HPV ditangguhkan bagi Murid Tingkatan 1. Ini adalah susulan dari kekurangan bekalan vaksin HPV di seluruh dunia. Pemberian bagi tahun 2021 ini adalah menggunakan stok vaksin HPV yang masih berbaki dari tahun 2020.

Jadual 17 : Liputan (%) HPV Murid Tingkatan 1, 2017 - 2021

Tahun	Enrolmen murid perempuan	Murid perempuan yang ada kebenaran	% murid perempuan yang ada kebenaran	Murid yang mendapat suntikan	% Murid mendapat suntikan	Murid yang mendapat suntikan	% Murid mendapat suntikan
				Dos 1		Dos 2	
2017	8,926	8,786	98.4	8,769	99.8	8,689	99.1
2018	8,786	8,785	99.9	8,609	98.0	8,560	99.4
2019	8,637	8,547	99.0	8,544	99.9	8,516	99.7
2020	8,847	8,830	99.8	8,783	99.5	8,718	98.7
2021	2,871	2,862	99.7	2,855	99.7	2,783	97.4

Sumber Data: KSK/ 201/ HPV Pindaan 2016 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PROGRAM SARINGAN TALASEMIA MURID TINGKATAN 4 DI SEKOLAH

Program Saringan Talasemia Murid Tingkatan 4 bermula pada tahun 2016. Ianya dijalankan secara sukarela dan di bawah Pasukan Kesihatan Sekolah peringkat daerah. Perbandingan saringan Talasemia mengikut daerah bagi tahun 2020 hingga 2021 seperti di Jadual 18.

Peratus yang memberi kebenaran menjalani ujian menurun bagi tahun 2021 (40.5%) berbanding 2020 (96.2%). Pencapaian negeri menunjukkan penurunan peratus menjalani ujian saringan dalam kalangan yang memberi kebenaran bagi tahun 2021 (97.8%) berbanding 2020 (96.3%).

Pencapaian saringan berbanding enrolmen bagi Negeri Sembilan adalah pada 39.6% (6,961/17,583). Daerah yang tidak menunjukkan pencapaian saringan berbanding enrolmen >60% (Sasaran kebangsaan adalah pada >60%) bagi tahun 2021 adalah Daerah Seremban iaitu 3.1% (288/9,332) dan Jempol pada 54.1% (965/1,784).

Pencapaian saringan berbanding enrolmen bagi Daerah Jelebu, Kuala Pilah, Port Dickson, Rembau dan Tampin masing-masing adalah pada 88.5%, 88.7%, 83.0%, 98.0% dan 93.3%. Daerah Rembau menunjukkan pencapaian saringan tertinggi (1,195/1,219) bagi tahun 2021.

Jadual 18 : Perbandingan Saringan Talasemia, 2020 - 2021

Daerah	2020						2021					
	% Kebenaran Jalani Ujian			% Saringan Ujian			% Kebenaran Jalani Ujian			% Saringan Ujian		
	Bil. kebenaran	Enrolmen	%	Bil. Saring	Bil. kebenaran	%	Bil. kebenaran	Enrolmen	%	Bil. Saring	Bil. kebenaran	%
Jelebu	713	1,345	91.3	712	713	99.8	568	741	76.7	567	568	99.8
Jempol	1,535	1,039	95.8	1,482	1,535	96.5	984	1,784	55.2	965	984	98.1
Kuala Pilah	1,058	1,069	99.0	1,039	1,058	98.2	1,210	1,271	95.2	1,127	1,210	93.1
Port Dickson	1,750	1,842	95.0	1,641	1,750	93.8	1,641	1,944	84.4	1,614	1,641	98.4
Rembau	1,184	1,189	99.6	1,168	1,184	98.6	1,207	1,219	99.0	1,195	1,207	99.0
Seremban	7,692	8,019	95.9	7,324	7,692	95.2	296	9,332	3.2	288	296	97.3
Tampin	1,256	1,287	97.6	1,256	1,256	100.0	1,210	1,292	93.7	1,205	1,210	99.6
N.Sembilan	**15,188**	**15,790**	**96.2**	**14,622**	**15,188**	**96.3**	**7,116**	**17,583**	**40.5**	**6,961**	**7,116**	**97.8**

Sumber Data: Sistem e-Thal Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

V. PROGRAM KEPASTIAN KUALITI (*QUALITY ASSURANCE PROGRAMME*)

Indikator QAP yang dipantau di bawah Unit Kesihatan Keluarga adalah Kadar Jaundis Neonatal Teruk - S*evere Neonatal Jaundic*e (*SNNJ*).

Pencapaian 2021 adalah <50/10,000 ELB dan menunjukkan pencapaian <50/10,000 sejak dari tahun 2018. Pengesanan Murid Tahun 1 dengan masalah ketajaman penglihatan untuk tahun 2020 menunjukkan pengesanan adalah 9.1% iaitu melebihi sasaran >5% (**Jadual 19**).

Jadual 19 : Pencapaian Indikator QA Kadar Jaundis Neonatal Teruk (SNNJ) dan Peratus Murid Tahun 1 Dikesan Masalah Ketajaman Penglihatan di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Indikator QA	2017 Jan-Dis	2018 Jan-Dis	2019 Jan-Dis	2020 Jan-Dis	2021 Jan-Dis
Kadar Jaundis Neonatal Teruk (*<50/10,000 ELB)	80.9 (146/18,036)	45.4 (82/18,078)	34.3 (62/18,078)	38.0 (69/18,177)	16.7 (29/17,402)
Peratus Murid Tahun 1 Dikesan Masalah Ketajaman Penglihatan (>5%)	5.9	6.5	6.8	7.1	9.1

Denominator: Anggaran Kelahiran Hidup, PIK, KKM
Sumber Data: Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

2.3. UNIT PRIMER

PENGENALAN

Unit Kesihatan Primer adalah salah satu unit di bawah Bahagian Kesihatan Awam, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Di peringkat KKM, Cawangan Kesihatan Primer adalah merupakan salah satu dari dua cawangan di bawah Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga.

Unit Kesihatan Primer menyediakan perkhidmatan yang komprehensif meliputi semua golongan masyarakat melalui pelbagai fasiliti kesihatan awam statik dan perkhidmatan kesihatan bergerak. Skop perkhidmatan terdiri dari:-

i. Pelaksanaan Polisi Kesihatan Primer.
   a. Pengukuhan Perkhidmatan Kesihatan Primer .
   b. Perkhidmatan kesihatan di Peringkat Komuniti/ Institusi
   c. Memperkukuhkan Perkhidmatan pada *Underserved Population*
ii. Kualiti Perkhidmatan Primer.
iii. Perkhidmatan Pra Hospital Dan Kecemasan Primer.
iv. Penjagaan Perubatan Primer.
v. Kemudahan Infrastruktur Fasiliti Kesihatan.
vi. Sokongan Klinikal Dan Teknikal.
vii. Sistem Informatik Primer

Kesemua jenis perkhidmatan diberi melalui pelbagai fasiliti kesihatan statik yang berjumlah 158 buah fasiliti (KK,KD dan KKom) atau melalui perkhidmatan bergerak yang berjumlah 8 unit yang diberikan oleh pasukan yang dikenalpasti dari Klinik Kesihatan di kawasan operasi. Sehingga kini purata jumlah kedatangan yang dilihat oleh fasiliti-fasiliti tersebut telah menjangkau 3 juta lebih setahun (sehingga tahun 2021).

Jadual 1 : Fasiliti Kesihatan di Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Daerah	Klinik Kesihatan	Klinik Desa	Klinik Komuniti	Klinik Bergerak
1.	Seremban	14	14	5	1
2.	Kuala Pilah	8	20	1	1
3.	Jempol	7	21	2	2
4.	Tampin	6	11	1	1
5.	Rembau	4	12	1	1
6.	Port Dickson	6	5	1	1
7.	Jelebu	6	12	1	1
	Jumlah	**51**	**95**	**12**	**8**

VISI

Ke Arah Individu, Keluarga dan Masyarakat Sihat.

MISI

Menerajui perkhidmatan Penjagaan Kesihatan Primer di Negeri Sembilan yang dinamik dengan memberi penekanan pada penyediaan perkhidmatan kesihatan yang bertahap tinggi, professionalisme dan kecemerlangan sejajar dengan isu dan masalah kesihatan semasa.

OBJEKTIF UMUM

Untuk menyampaikan perkhidmatan primer di peringkat temu pertama ke arah pembentukan komuniti sihat dan kehidupan berkualiti dengan perancangan, pelaksanaan, pemantauan dan penilaian aktiviti-aktivitinya bertujuan untuk memberi perkhidmatan jagaan kesihatan yang komprehensif.

OBJEKTIF KHUSUS

- Untuk memberi perkhidmatan pesakit luar, promosi kesihatan, rawatan dan rehabilitasi kepada semua lapisan masyarakat pada *first point of contact* melalui pelaksanaan Polisi Penjagaan Kesihatan Primer.
- Menyediakan perkhidmatan sokongan klinikal yang komprehensif
- Memberi respons kepada kes-kes kecemasan dengan cekap dan efisien.
- Memastikan peningkatan kualiti penjagaan Kesihatan Primer dan peningkatan kualiti.
- Memastikan infrastruktur fasiliti kesihatan yang memenuhi keperluan perkhidmatan.
- Untuk meningkatkan dan mengukuhkan penggunaan teknologi maklumat dalam sistem perkhidmatan selaras dengan teknologi digital semasa.

PENCAPAIAN UTAMA PERKHIDMATAN KESIHATAN PRIMER
PEMANTAUAN PERKHIDMATAN PESAKIT LUAR

Perkhidmatan pesakit luar merupakan aktiviti utama dalam penjagaan Kesihatan Primer yang dikendalikan di 51 buah Klinik Kesihatan sehingga 2021 .

Jumlah kedatangan pesakit luar di klinik kesihatan di Negeri Sembilan telah meningkat dari tahun ke tahun. Namun pada tahun 2021 terdapat pengurangan kedatangan pesakit ke hampir semua klinik kesihatan kerana pandemik Covid-19. Pada dasarnya pemantauan dari segi beban kedatangan dilakukan setiap bulan di mana proses ini amat penting di dalam menentukan kapasiti keanggotaan dan keperluan sumber untuk menjalankan perkhidmatan tersebut.

Pada tahun 2021, terdapat pengurangan 20,483 jumlah kedatangan pesakit luar dilihat seperti di **Jadual 2**.

Jadual 2 : Kedatangan Pesakit Luar Di Klinik Kesihatan Mengikut Klinik Di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Tahun / K.Kesihatan	2017	2018	2019	2020	2021
KK Jelebu	31,073	36,282	53,004	33,358	33,078
KK Pasoh 1	8,209	9,193	11,936	8,506	7,074
KK Pertang	24,590	24,518	28,035	17,831	22,892
KK Simpang Durian	21,452	21,156	22,311	16,121	19,574
KK Titi	14,165	14,413	25,235	15,549	14,402
KK Chennah	2,315	2,705	4,320	3,330	48,76
KK Bahau	75,591	58,205	77,672	40,586	41,664
KK Bandar Seri Jempol	31,024	31,952	32,434	24,195	22,916
KK Lui Muda	17,107	17,497	20,487	14,741	13,790
KK Palong 4,5,6	31,626	31,784	39,564	27,175	23,097
KK Palong 7&8	17,076	17,029	21,223	17,316	16,487
KK Palong 9,10,11	14,390	12,810	17,192	14,367	13,156
KK Serting Hilir	19,347	22,183	28,689	15,135	16,750
KK Gunung Pasir	5,085	5,005	6,042	4,698	5,289

Tahun / K.Kesihatan	2017	2018	2019	2020	2021
KK Johol	26,860	26,414	32,531	23,117	20,559
KK Juasseh	41,855	47,704	50,895	25,354	24,615
KK Kuala Pilah	96,035	89,368	104,341	61,322	67,265
KK Padang Lebar	9,583	7,978	10,906	8,803	8,480
KK Senaling	11,161	12,899	17,895	10,788	11,371
KK Seri Menanti	8,023	7,252	10,094	9,749	9,108
KK Terachi	8,056	9,234	11,729	7,119	8,487
KK Bukit Pelanduk	25,376	13,857	14,876	11,319	13,437
KK Linggi	27,277	26,597	33,166	23,949	17,788
KK Lukut	53,837	56,373	58,318	43,911	48,489
KK Pasir Panjang	28,739	29,827	41,107	25,715	28,389
KK Port Dickson	134,911	129,661	136,790	105,761	114,335
KK Bagan Pinang	-	4,251	16,258	16,022	17,924
KK Astana Raja	14,118	14,406	22,144	16,573	12,134
KK Kota	8,058	9,335	9,631	8,602	8,287
KK Pedas	29,877	22,400	30,995	21,854	21,732
KK Rembau	43,547	47,496	62,269	38,133	41,690
KK Ampangan	107,824	100,334	117,496	77,126	72,359
KK Desa Rhu	23,870	27,662	41,448	27,784	29,452
KK Quarters KLIA	27,073	28,888	35,184	23,925	26,861
KK Lenggeng	16,693	15,771	21,256	15,310	19,020
KK Mantin	41,515	47,456	72,255	44,504	42,080
KK Nilai	63,114	64,711	83,506	71,043	56,960
KK Rantau	34,062	35,173	46,562	33,846	35,410
KK Senawang	112,352	116,608	169,731	119,909	119,038
KK Sendayan	23,341	24,169	32,114	19,877	20,270
KK Seremban	332,576	322,030	306,337	212,938	200,822
KK Seremban 2	108,759	112,576	151,374	109,396	106,040
KK Sikamat	50,089	52,197	68,260	48,212	45,223
KK UTC Seremban	4,184	47,433	32,621	14,545	5,966
KK Felda LBJ	-	-	-	1,275	1,801
KK Air Kuning Selatan	19,336	19,203	21,518	16,499	12,043
KK Bukit Rokan	8,329	5,980	6,995	5,559	4,205
KK Gemas	71,067	59,468	73,287	68,184	80,281
KK Gemencheh	71,067	61,459	74,012	56,092	58,199
KK Jelai	17,348	20,180	22,084	21,110	20,856
KK Tampin	115,833	112,548	148,479	119,019	107,318
Jumlah	**2,126,480**	**2,130,925**	**2,572,288**	**1,813,822**	**1,793,339**

PERANCANGAN INFRASTRUKTUR KLINIK KESIHATAN DI NEGERI SEMBILAN

Untuk perancangan infrastruktur Klinik Kesihatan di Negeri Sembilan di bawah Rancangan Malaysia ke 11, 4 projek Klinik Kesihatan telah diluluskan iaitu Klinik Kesihatan Palong 7,8 (Jenis 3) bersama kuarters, Klinik Kesihatan Lenggeng (Jenis 5), Klinik Kesihatan Rompin (Jenis 4) dan KK Tampin (Jenis 2) yang kini dalam pelbagai peringkat pembangunan.

Kedatangan keseluruhan pelanggan di klinik kesihatan pada tahun 2021 juga berkurangan sebanyak 341,264 berbanding tahun sebelumnya seperti **Jadual 3**.

Jadual 3 : Kedatangan Keseluruhan Pelanggan di Klinik Kesihatan, 2017 - 2021

Bil.	Klinik Kesihatan	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Klinik Kesihatan Jelebu	71,105	68,695	77,035	75,193	61,130
2.	Klinik Kesihatan Pasoh 1	14,512	14,846	15,457	20,724	13,375
3.	Klinik Kesihatan Pertang	44,853	40,301	38,697	41,059	35,660
4.	Klinik Kesihatan Simpang Durian	44,029	37,045	34,107	37,529	33,352
5.	Klinik Kesihatan Titi	26,621	25,189	33,623	36,307	26,422
6.	Klinik Kesihatan Chennah	474	5,408	7,877	8,075	9,132
7.	Klinik Kesihatan Bahau	134,793	139,728	151,990	122,324	116,746
8.	Klinik Kesihatan Bandar Seri Jempol	79,808	79,058	65,156	46,330	64,476
9.	Klinik Kesihatan Lui Muda	31,904	43,434	35,383	34,949	28,590
10.	Klinik Kesihatan Palong 4,5,6	85,741	57,040	53,948	43,675	39,610
11.	Klinik Kesihatan Palong 7&8	39,420	41,148	40,572	37,924	35,470
12.	Klinik Kesihatan Palong 9,10,11	29,227	34,894	33,510	34,764	31,769
13.	Klinik Kesihatan Serting Hilir	46,146	50,614	47,868	30,819	30,771
14.	Klinik Kesihatan Gunung Pasir	7,602	7,721	8,576	8,311	7,855
15.	Klinik Kesihatan Johol	47,304	59,740	51,975	42,781	26,120
16.	Klinik Kesihatan Juasseh	76,928	97,978	80,707	56,815	47,899
17.	Klinik Kesihatan Kuala Pilah	15,9073	164,881	142,852	108,029	93,939
18.	Klinik Kesihatan Padang Lebar	16,318	17,090	16,813	17,628	19,140
19.	Klinik Kesihatan Senaling	22,335	29,157	29,613	24,295	21,114
20.	Klinik Kesihatan Sri Menanti	12,128	12,196	14,004	14,502	14,249
21.	Klinik Kesihatan Terachi	17,883	24,512	21,338	18,884	18,604
22.	Klinik Kesihatan Bukit Pelanduk	38,906	26,171	24,171	21,971	21,956
23.	Klinik Kesihatan Linggi	39,444	39,742	44,980	39,598	27,073
24.	Klinik kesihatan Lukut	92,040	89,136	90,934	81,337	84,874
25.	Klinik Kesihatan Pasir Panjang	52,154	51,009	56,416	48,634	39,882
26.	Klinik Kesihatan Port Dickson	187,087	173,942	170,532	146,101	138,249
27.	Klinik Kesihatan Bagan Pinang	1,442	17,821	30,216	30,286	32,303
28.	Klinik Kesihatan Astana Raja	38,105	26,935	35,679	29,916	25,469
29.	Klinik Kesihatan Kota	12,101	14,696	14,755	13,772	13,552
30.	Klinik Kesihatan Pedas	66,198	56,423	59,298	52,215	50,861
31.	Klinik Kesihatan Rembau	122,245	14,7273	114,621	85,915	77,408
32.	Klinik Kesihatan Ampangan	217,397	171,466	212,609	176,048	181,205
33.	Klinik Kesihatan Desa Rhu	75,575	58,185	77,748	74,275	64,692
34.	Klinik Kesihatan KLIA	60,644	54,519	62,936	50,561	44,149
35.	Klinik Kesihatan Lenggeng	32,862	25,330	33,447	30,063	28,576
36.	Klinik Kesihatan Mantin	106,428	75,831	118,232	96,849	100,484
37.	Klinik Kesihatan Nilai	180,241	152,074	164,921	16,1071	128,653
38.	Klinik Kesihatan Rantau	81,360	63,930	79,927	75,760	65,752
39.	Klinik Kesihatan Senawang	293,185	216,170	312,352	283,675	337,470
40.	Klinik Kesihatan Sendayan	69,126	56,516	66,182	57,183	60,496
41.	Klinik Kesihatan Seremban	50,1316	398,842	440,329	384,175	264,159
42.	Klinik Kesihatan Seremban 2	198,921	151,299	200,534	186,477	147,966
43.	Klinik Kesihatan Sikamat	103,365	86,516	104,056	104,395	106,188
44.	Klinik Kesihatan UTC	3,401	47,433	35,566	1,4611	6,471
45.	Klinik Kesihatan LBJ				10,425	11,591
46.	Klinik Kesihatan Air Kuning	34,809	33,640	33,225	25,757	17,631
47.	Klinik Kesihatan Bukit Rokan Utara	14,075	14,370	13,407	12,054	10,679
48.	Klinik Kesihatan Gemas	141,550	152,268	138,951	107,987	117,433
49.	Klinik Kesihatan Gemencheh	139,157	146,177	120,488	86,230	88,244
50.	Klinik Kesihatan Jelai	92,939	94,940	96,813	69,716	35,182
51.	Klinik Kesihatan Tampin	224,400	230,370	237,489	184,319	156,958
	Jumlah	**4,228,677**	**3,923,699**	**4,191,915**	**3,602,293**	**3,261,029**

Jadual 4 : Kedatangan Pesakit Luar Orang Asli Ke Klinik Kesihatan, 2017 - 2021

Daerah	2017	2018	2019	2020	2021
Jelebu	3,974	6,215	4,411	4,035	7,204
Seremban	1,133	1,063	1,380	940	724
Kuala Pilah	2,260	4,094	3,996	3,125	3,054
Port Dickson	599	808	905	839	1,338
Rembau	211	347	283	272	300
Jempol	2,216	1,098	1,182	1,225	985
Tampin	6	3	26	29	29
Jumlah	**10,399**	**15,646**	**12,183**	**10,465**	**13,634**

Jadual 5 : Kedatangan Pesakit Luar Ke Klinik Desa, 2017 - 2021

Bil.	Klinik Desa	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Klinik Desa Felda Titi	85	59	123	134	1,706
2.	Klinik Desa Jambatan Serong	39	57	119	130	1,623
3.	Klinik Desa Jerang	92	73	15	61	1,843
4.	Klinik Desa Lakai	74	102	59	71	1,824
5.	Klinik Desa Pasoh 4	41	5	3	0	1,938
6.	Klinik Desa Peradong	98	62	101	90	1,855
7.	Klinik Desa Petaseh	86	180	147	141	1,499
8.	Klinik Desa Rangoi	130	70	50	41	2,893
9.	Klinik Desa Simpang Pertang	1,376	1,663	303	177	3,690
10.	Klinik Desa Ulu Jelebu	95	164	164	107	1,615
11.	Klinik Desa Ulu Klawang	49	44	107	59	1,519
12.	Klinik Desa Ulu Triang	52	42	49	54	1,721
13.	Klinik Desa Bengkahulu	78	519	444	331	2,316
14.	Klinik Desa Bukit Jalor	276	191	213	185	3,746
15.	Klinik Desa Bukit Rokan	99	115	209	99	9,235
16.	Klinik Desa Gedok	209	120	161	208	2,340
17.	Klinik Desa Gemencheh	60	135	115	147	2,339
18.	Klinik Desa Keru	161	161	102	157	2,379
19.	Klinik Desa Pasir Besar	635	811	408	437	3,364
20.	Klinik Desa Sungai Jernih	141	129	242	308	3,524
21.	Klinik Desa Sungai Kelamah	389	302	205	269	2,475
22.	Klinik Desa Tebong	157	146	89	73	5,117
23.	Klinik Desa Ulu Rokan	25	0	92	143	2,124
24.	Klinik Desa Kuala Jempol	124	100	125	161	2,469
25.	Klinik Desa Air Hitam	738	645	496	460	2,923
26.	Klinik Desa Batu Kikir	1,404	1,482	1,556	785	1,856
27.	Klinik Desa Bukit Rokan Barat	194	442	404	344	2,596
28.	Klinik Desa Ladang Gaddes	1,623	1,209	945	506	3,347
29.	Klinik Desa Lui Barat	534	460	302	312	4,994
30.	Klinik Desa Lui Selatan	1,454	1,690	1,477	562	3,528
31.	Klinik Desa Lui Timur	380	358	423	434	3,247
32.	Klinik Desa Palong 1	323	151	51	230	1,628
33.	Klinik Desa Palong 12,13	359	235	234	351	1,143
34.	Klinik Desa Palong 14,15,16	566	939	826	342	2,003
35.	Klinik Desa Palong 2	228	117	73	488	3,657
36.	Klinik Desa Palong 3	200	142	63	334	2,236

Bil.	Klinik Desa	2017	2018	2019	2020	2021
37.	Klinik Desa Pasoh 2	460	389	317	312	1,128
38.	Klinik Desa Pasoh 3	418	360	405	402	3,000
39.	Klinik Desa Pulapah	1,490	2,995	1,067	1,046	3,702
40.	Klinik Desa Rompin	97	66	51	30	727
41.	Klinik Desa Serting Hilir	261	262	273	245	35,20
42.	Klinik Desa Serting Tengah	346	464	361	290	2,077
43.	Klinik Desa Serting Ulu	424	444	640	503	1,080
44.	Klinik Desa Sg. Lui	200	70	55	40	1,522
45.	Klinik Desa Ampang Tinggi	300	218	143	119	12,786
46.	Klinik Desa Ayer Mawang	133	111	230	386	2,378
47.	Klinik Desa Beting	751	431	417	257	1,835
48.	Klinik Desa Betong	232	142	79	110	1,811
49.	Klinik Desa Dangi	422	407	394	308	1,749
50.	Klinik Desa Felda Kepis	467	715	612	523	2,526
51.	Klinik Desa Gachong	313	293	255	98	1,473
52.	Klinik Desa Inas	217	186	98	123	1,846
53.	Klinik Desa Jelai	289	83	93	87	982
54.	Klinik Desa Kampong Tengah	261	340	309	254	4,598
55.	Klinik Desa Kampung Kepis	396	420	302	206	1,734
56.	Klinik Desa Melang Tengah	366	267	250	324	1,876
57.	Klinik Desa Pelangi	440	458	423	455	3,486
58.	Klinik Desa Rembang Panas	525	543	458	415	16,488
59.	Klinik Desa Sg. Dua	275	376	238	202	2,452
60.	Klinik Desa Talang	564	364	506	403	1,660
50.	Klinik Desa Felda Kepis	467	715	612	523	2,526
51.	Klinik Desa Gachong	313	293	255	98	1,473
52.	Klinik Desa Inas	217	186	98	123	1,846
53.	Klinik Desa Jelai	289	83	93	87	982
54.	Klinik Desa Kampong Tengah	261	340	309	254	4,598
55.	Klinik Desa Kampung Kepis	396	420	302	206	1,734
56.	Klinik Desa Melang Tengah	366	267	250	324	1,876
57.	Klinik Desa Pelangi	440	458	423	455	3,486
58.	Klinik Desa Rembang Panas	525	543	458	415	16,488
59.	Klinik Desa Sg. Dua	275	376	238	202	2,452
60.	Klinik Desa Talang	564	364	506	403	1,660
61.	Klinik Desa Tanjong Ipoh	617	405	309	228	3,675
62.	Klinik Desa Tengkek	545	40	209	284	5,594
63.	Klinik Desa Ulu Juasseh	233	191	149	145	1,870
64.	Klinik Desa Ulu Pilah	343	383	594	222	6,941
65.	Klinik Desa Chuah	18	0	37	0	1,194
66.	Klinik Desa Pengkalan Kempas	67	0	37	50	1,929
67.	Klinik Desa Sungai Raya	45	15	47	0	1,191
68.	Klinik Desa Tampin Linggi	71	5	2	14	3,122
69.	Klinik Desa Teluk Kemang	64	0	30	0	1,039
70.	Klinik Desa Chembong Halt	30	19	59	33	1,317
71.	Klinik Desa Gadong	0	3	0	0	6,534
72.	Klinik Desa Kampung Bongek	467	77	144	77	1,974
73.	Klinik Desa Kundor	77	59	96	76	7,375
74.	Klinik Desa Lubok China	27	3	24	14	5,756
75.	Klinik Desa Pedas Hilir	168	182	183	135	4,743
76.	Klinik Desa Pilin	147	137	184	63	3,513
77.	Klinik Desa Pulau Mampat	218	53	146	144	5,801
78.	Klinik Desa Sawah Raja	26	21	97	66	16,621

Bil.	Klinik Desa	2017	2018	2019	2020	2021
79.	Klinik Desa Selamak	100	72	107	117	5,722
80.	Klinik Desa Semerbok	8	11	0	0	23,386
81.	Klinik Desa Sepri	114	180	146	34	5,189
82.	Klinik Desa Batu 9 Labu	73	57	101	109	2,332
83.	Klinik Desa Dacing	283	147	173	129	1,894
84.	Klinik Desa Felda LBJ	3,095	4,954	7,726		Naiktaraf KK
85.	Klinik Desa Gadong Jaya	11	6	20	5	2,470
86.	Klinik Desa Jimah Lama	94	31	76	45	4,429
87.	Klinik Desa Kampung Jijan	121	41	38	31	2,840
88.	Klinik Desa Kg. Pulau	104	887	80	80	3,225
89.	Klinik Desa Kuala Sawah	199	186	179	311	4,487
90.	Klinik Desa Mambau	81	65	123	87	5,663
91.	Klinik Desa Mantin Dalam	46	55	173	301	2,000
92.	Klinik Desa Pajam	88	346	639	710	5,994
93.	Klinik Desa Pantai	283	333	415	381	3,099
94.	Klinik Desa Siliau	261	155	193	142	3,880
95.	Klinik Desa Sungai Machang	250	131	121	58	2,127
96.	Klinik Desa Ulu Beranang	361	247	319	137	3,156
	Jumlah	**30,956**	**33,021**	**31,447**	**20,097**	**336,830**

PERKHIDMATAN KLINIK KOMUNITI (KKOM)

Perkhidmatan Klinik Komuniti adalah penjenamaan semula perkhidmatan K1M bermula pada tahun 2018. Bermula dengan 3 buah Klinik Komuniti pada tahun 2010, sebanyak 12 Klinik Komuniti telah memberi perkhidmatan kesihatan kepada penduduk di Negeri Sembilan sehingga tahun 2021.

Kedatangan KKOM tahun 2021 menurun kerana penutupan sementara semasa fasa pandemik Covid-19 dan dibuka semula mulai November 2021. KKOM Taman Cempaka, Bahau ditutup sementara mulai Julai 2021 bagi pemindahan ke lokasi baru di Taman IOI Bahau mulai 2022.

Jadual 6 : Kedatangan Ke Klinik Komuniti Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Bil.	Klinik Komuniti	2017	2018	2019	2020	2021	Status
1.	KKOM Taman Seremban Jaya	36,399	34,189	31,701	18,436	4,993	Operasi
2.	KKOM Rasah Jaya	31,200	26,920	23,607	16,328	8,176	Operasi
3.	KKOM Taman Semarak Nilai	17,978	19,720	17,273	8,539	5,325	Operasi
4.	KKOM Jalan Pantai	27,299	20,722	17,930	10,231	4,215	Operasi
5.	KKOM Taman Intan Perdana	11,181	11,983	8,090	6,880	3,410	Operasi
6.	KKOM Taman Cempaka	20,930	18,822	10,851	7,264	2,287	*Ditutup sementara mulai Julai 2021*
7.	KKOM Tmn Desa Melang	15,565	13,287	12,817	8,381	5,408	Operasi
8.	KKOM Kota Rembau	18,309	15,453	12,104	6,355	3,242	Operasi
9.	KKOM Gemas Tampin	17,467	12,136	15,873	8,776	5,835	Operasi
10.	KKOM Titi Jelebu	9,494	8,603	9,895	6,215	5,160	Operasi
11.	KKOM Taman Melor Rompin	12,427	10,630	11,840	6,816	3,318	Operasi
12.	KKOM Kuala Sawah	12,280	12,773	2,204	9,126	2,933	Operasi
	Jumlah	**292,971**	**263,827**	**227,066**	**117,615**	**54,302**	

PERKHIDMATAN KLINIK BERGERAK NEGERI SEMBILAN

Perkhidmatan Pasukan Klinik Bergerak di Negeri Sembilan telah berjaya diwujudkan di seluruh 7 daerah di Negeri Sembilan. Setiap daerah mempunyai sebuah pasukan Klinik Bergerak kecuali daerah Jempol yang mempunyai 2 pasukan Klinik Bergerak. Perkhidmatan Klinik Bergerak ini telah berjaya mencapai objektif perkhidmatannya walaupun pandemik Covid-19 melanda iaitu menyediakan perkhidmatan kesihatan kepada *Underserved Population.* Perkhidmatan klinik bergerak ini masih diteruskan dan diberikan mengikut SOP. Ini dapat dilihat dari jumlah kedatangan pesakit ke perkhidmatan ini seperti di **Jadual 7**.

Perkhidmatan Klinik Bergerak di Negeri Sembilan menyediakan perkhidmatan kesihatan kepada masyarakat Orang Asli dan masyarakat di kawasan pedalaman. Sehingga Disember 2021, 57 dari 68 perkampungan Orang Asli di Negeri Sembilan telah diliputi oleh perkhidmatan Klinik Bergerak.

Jadual 7 : Kedatangan Pelanggan Ke Perkhidmatan Klinik Bergerak, 2017 - 2021

Bil.	Pasukan PKD	2017	2018	2019	2020	2021
1.	PKD Seremban	9,937	7,355	6,996	3,790	34,552
2.	PKD Kuala Pilah	4,855	4,631	6,331	4,174	6,059
3.	PKD Jempol	7,242	8,904	8,928	4,890	57,372
4.	PKD Tampin	3,779	3,139	3,123	2,269	13,212
5.	PKD Rembau	4,266	6,238	5,391	2,008	2,361
6.	PKD Port Dickson	3,067	3,392	3,933	2,467	3,566
7.	PKD Jelebu	9,140	8,478	8,273	7,543	4,314
Jumlah		**42,286**	**42,137**	**42,975**	**27,141**	**121,436**

Jadual 7.1: Penyampaian Perkhidmatan Pasukan Bergerak Orang Asli Di Kawasan Luar Bandar dan Pedalaman, 2021

Daerah	Klinik Bergerak	Perkampungan Orang Asli	Cadangan Kekerapan Lawatan Sebulan	Pencapaian Sebenar Bulanan	Peratus
Jempol	Bandar Seri Jempol	Kg. Orang Asli Sungai Lui	18	5	28%
		Kg. Orang Asli Sungai Sampo	18	4	22%
		Kg. Orang Asli Sungai Sot	13	3	23%
		Kg. Orang Asli Panchor	7	3	43%
Jempol	Bahau	Kampung Sg Kelebang	9	2	22%
		Kampung Lubok Lawang	9	2	22%
		Kampung Jeram Padang	18	3	17%
		Kampung Sg Raya	18	2	11%
		Kampung Temerom	18	2	11%
		Kampung Batu Peti	18	7	39%
		Kampung Sg Kelai	18	2	11%
		Kampung Lubuk Temenggalan	18	2	11%
		Kampung Panchor	18	5	28%
		Kampung Ayer Persom	9	2	22%
		Kampung Air Kuning	9	2	22%
		Kampung Sg Sampoo	16	9	56%
		Sg Lui	16	9	56%
Jelebu	Jelebu	Kg. Tohor	18	9	50%
		Kg. Bertam	18	12	67%
		Kg. Jeram Lesung	18	10	56%
		Kg. Banner Batinkoh	18	10	56%
		Kg. Putra	18	11	61%
		Kg. Sawah	18	8	44%
		Kg. Parit Gong	18	9	50%
		Kg. Ulu Lakai	18	9	50%
		Kg. Ranggoi	11	6	55%
		Kg. Ulu Kelaka	11	6	55%
		Kg Batu Ibong	9	3	33%
Kuala Pilah	Kuala Pilah	Kg Guntur	9	4	44%
		Kg Chergun	9	4	44%
		Kg Bari	9	4	44%
		Kg Charik	9	6	67%
		Kg Kelapi	9	6	67%
		Kg Tering	9	6	67%
		Kg Simpang Tering	9	6	67%
		Kg Air Rengas	9	6	67%
		Kg Air Runtuh	9	6	67%
		Kg Air Lerek	9	6	67%
		Kg Air Pulasan	9	6	67%
		Kg Senibai	9	11	122%
		Kg Ulu Mampas	9	10	111%

Daerah	Klinik Bergerak	Perkampungan Orang Asli	Cadangan Kekerapan Lawatan Sebulan	Pencapaian Sebenar Bulanan	Peratus
Rembau	Rembau	Miku Pabai	9	7	78%
		Chuai Bukit	9	8	89%
		Air Mampan	9	6	67%
		Dusun Kendong	6	8	133%
		Air Siput	6	3	50%
		Ulu Chembong	16	11	69%
		Dusun Paya	16	12	75%
Port Dickson	Port Dickson	Bukit Kepong	18	14	78%
		Sunggala	11	5	45%
		Palebar	11	5	45%
Seremban	Seremban	Kg Orang Asli Sebir	9	2	22%
		Kg Orang Asli Tekir	9	2	22%
		Kg Orang Asli Belihoi	9	1	11%
		Kg Orang Asli Gebuk	9	3	33%
		Kg Orang Asli Kedat	9	3	33%
		Kg Orang Asli Kolam Air	9	2	22%
		Kg Orang Asli Ngoi Ngoi	9	2	22%
		Kg Orang Asli Jeram Kedah	9	2	22%
		Kg Orang Asli Lumut	9	4	44%
Tampin	Tampin	Kg. Orang Asli Ulu Pondoi	9	4	44%
		Kg. Orang Asli Tebong Pasir	9	3	33%
		Kg. Orang Asli Sg. Lerek	9	3	33%
JKN Negeri Sembilan			**761**	**348**	**46%**

KLINIK BERHENTI MEROKOK (KBM)

Klinik Berhenti Merokok merupakan salah satu pengukuhan aktiviti pencegahan di Klinik Kesihatan dijalankan di Negeri Sembilan. Pencapaian Kadar Berhenti Merokok di Klinik Kesihatan adalah merupakan ***Key Performance Indikator*** **(KPI)** Pengarah Kesihatan Negeri dan KPI utama KKM.

Pencapaian Kadar Berhenti Merokok mengikut daerah bagi tahun 2021 adalah seperti di **Jadual 9**, dimana ianya telah melebihi sasaran kebangsaan yang ditetapkan iaitu 35% kecuali PKD Jempol hanya 28.6%.

Jadual 8 : Pencapaian Kadar Berhenti Merokok di Klinik Kesihatan, 2021

Bil.	PKD	Pencapaian 2021	
1.	Seremban	93 / 154	60.4%
2.	Port Dickson	11 / 19	57.9%
3.	Kuala Pilah	19 / 41	46.3%
4.	Jempol	2 / 7	28.6%
5.	Jelebu	24 / 37	64.9%
6.	Tampin	13 / 27	48.1%
7.	Rembau	36 / 54	66.7%
Negeri Sembilan		**198 / 339**	**58.4%**

AKTIVITI PENGUKUHAN KAWALAN INFEKSI

Aktiviti kawalan infeksi telah dapat dilaksanakan di semua fasiliti kesihatan primer. Terdapat dua aktiviti utama yang digariskan di bawah aktiviti kawalan infeksi iaitu :

i. Audit Kawalan Infeksi

Bagi tahun 2021, berikutan dengan negara masih dengan pandemik Covid-19 bilangan fasiliti audit dikurangkan oleh KKM. Bilangan fasiliti yang telah diaudit mengikut kategori fasiliti adalah seperti berikut :

Jenis Fasiliti	Bilangan yang Diaudit (%)
Klinik Kesihatan	10/51 (19.6%)
Klinik Desa	4/95 (4.2%)
Klinik Komuniti	1/11 (9.1%)
Klinik Bergerak	2/8 (25%)

Daripada 17 fasiliti yang telah diaudit semua fasiliti melebihi sasaran yang telah ditetapkan oleh KKM (markah < 85 %). Semua mencapai markah > 90%.

ii. Hand Hygine Compliance Survey (HHC)

Sebanyak 10 buah klinik telah dipilih untuk *menjalankan Survey HHC* antara bulan Julai hingga November 2021. Terdapat peningkatan markah audit bagi kategori Pegawai Perubatan iaitu 91.5%, Jururawat 93.9% dan Jururawat Masyarakat 92%. Manakala bagi kategori Penolong Pegawai Perubatan kepada 89.7% dan Pembantu Perawatan Kesihatan kepada 88%. Markah yang ditetapkan KKM ialah >75%.

TEKNOLOGI MAKLUMAT DI FASILITI KESIHATAN PRIMER

Bagi memastikan perkhidmatan kepada masyarakat berjalan lancar dan berkesan, Unit Kesihatan Primer juga telah memfokuskan untuk menaik taraf sistem teknologi maklumat sebagaimana saranan pihak kementerian. Antaranya membangunkan TPC-OHCIS. Sebanyak 6 buah Klinik Kesihatan telah terpilih untuk penggunaan sistem ini iaitu KK Seremban, KK Senawang, KK Seremban 2, KK Ampangan, KK Mantin dan KK Sikamat. Sistem ini telah dilaksanakan bermula bulan Mei 2017 dan terus dimantapkan pada tahun 2021 sehingga sekarang.

Sistem Maklumat Rawatan Pelanggan (SMRP) telah digunapakai di Klinik Komuniti. Terdapat 12 buah Klinik Komuniti kini juga menggunakan sistem Hi-Data untuk rekod pesakit.

Sistem TPC-OHCIS juga akan diperluaskan ke 44 buah klinik kesihatan bermula tahun 2021 selaras dengan perancangan projek rintis EMR kebangsaan yang akan dilaksanakan di Negeri Sembilan. Klinik kesihatan yang telah dikenalpasti kini dalam proses naiktaraf infrastruktur bagi tujuan tersebut.

PERKHIDMATAN PENJAGAAN LUKA *(MODERN WOUND DRESSING)*

Pada tahun 2018, perkhidmatan penjagaan luka di fasilti kesihatan primer telah diperkukuhkan lagi dengan perlaksanaan perkhidmatan penjagaan luka **(*modern wound dressing*)** yang lebih berkesan. Arahan Pelaksanaan Penubuhan Pasukan Luka di Klinik Kesihatan Kementerian Kesihatan Malaysia ini dikeluarkan pada 23 Oktober 2017 sebagai tambahan kepada pekeliling berkaitan sedia ada.

Pada tahun 2021 sebanyak 63 buah Klinik Kesihatan dan KKOM telah menjalankan program ini. Sejumlah 107,164 luka telah dirawat sepanjang tahun 2021. Daripada jumlah tersebut, seramai 101,413 (94.6%) telah dirawat menggunakan *modern wound dressing.*

Pada tahun 2020, telah diwujudkan sebuah ***Excellent Wound Care Centre*** (EWCC) yang terletak di Klinik Kesihatan Senawang. Selain memberikan perkhidmatan terbaik kepada pelanggan, EWCC juga menjadi tempat menjalani latihan secara sangkut bagi pegawai-pegawai dari klinik kesihatan lain yang berminat. Latihan dijalankan selama 2 minggu dan peserta dilatih menggunakan 10 modul yang telah ditetapkan. Selain dari itu, EWCC ini juga sering dikunjungi oleh pegawai dari negeri lain sama ada untuk lawatan sambil belajar atau menjalani latihan sangkut di EWCC ini.

Tahun	Bilangan Kes				Jenis Luka Dirawat								
	Bilangan Kes												
	(i) Hospital	(ii) Klinik Kesihatan Lain	(iii) Lain Lain	Kes Ulangan	Traumatic	Diabetic Ulcer	Surgical	Pressure Ulcer	Burns	Venous Ulcer	Cancer Wound	Others	Jumlah Bilangan Luka
2019 (Julai-Dis)	4,371	2,244	3,460	45,772	11,613	18,657	21,642	1,800	785	4,295	414	784	59,990
2020	7,743	4,879	5,824	86,171	20,522	35,878	41,918	3,118	1,536	8,181	872	2,483	114,508
2021	7,738	5,773	5,747	76,487	17,664	33,766	37,202	3,305	1,402	8,272	791	4,762	107,164

PROGRAM BEBAS KESAKITAN (*PAIN FREE PROGRAM*) DI KESIHATAN PRIMER

Program Bebas Kesakitan *(Pain Free Program*) di Klinik Kesihatan Negeri Sembilan telah dimulakan pada Julai 2018 dengan skop *Pain As 5th Vital Sign*. Bagi mengukuhkan dan memperluaskan program ini di klinik kesihatan disasarkan semua klinik kesihatan dengan perkhidmatan pakar perubatan keluarga menjalankan skop *Pain As 5th Vital Sign* mulai tahun 2019. Sehubungan itu, klinik kesihatan yang menjalankan skop *Pain As 5th Vital Sign* bagi tahun 2021 adalah seperti berikut :

Daerah	Klinik Kesihatan Terlibat
Seremban	1. KK Seremban
	2. KK Seremban 2
	3. KK Nilai
	4. KK Ampangan
	5. KK Sikamat
	6. KK Senawang
	7. KK Rantau
	8. KK Mantin
	9. KK Kuarters KLIA
	10. KK Desa Rhu
	11. KK Sendayan
Kuala Pilah	12. KK Juasseh
	13. KK Kuala Pilah
Jempol	14. KK Bahau
	15. KK BSJ
Tampin	16. KK Gemas
	17. KK Tampin
Port Dickson	18. KK Port Dickson
	19. KK Lukut
	20. KK Bukit Pelandok
Rembau	21. KK Rembau
	22. KK Pedas
Jelebu	23. KK Jelebu

Bilangan keseluruhan Klinik Kesihatan yang menjalankan perkhidmatan Program Bebas Kesakitan (Pain Free Program) dengan skop Pain As 5th Vital Sign sehingga 2021 adalah 23 klinik kesihatan.

COVID ASSESMENT CENTRE (CAC) JKN , NEGERI SEMBILAN

Unit Kesihatan Primer JKN, Negeri Sembilan di bawah Bahagian Kesihatan Awam telah menubuhkan sejumlah 8 Pusat Penilaian COVID-19 (CAC-COVID-19 Assesment Centre) di seluruh negeri bagi mengendalikan penilaian pesakit COVID-19 yang menjalani rawatan di rumah bermula Januari 2021 dan ditambah 2 lagi bermula Jun 2021 menjadikan 10 pusat CAC keseluruhannya.

Daripada jumlah CAC tersebut, sebanyak 3 telah ditubuhkan di Daerah Seremban, 2 di Daerah Tampin dan masing-masing 1 di Daerah Rembau, Kuala Pilah, Jempol, Port Dickson dan Jelebu.

Berikut adalah senarai CAC di Negeri Sembilan :

Daerah	Nama CAC	Status
Seremban	Dewan MBS Seremban	Ditutup mulai 16.4.2021
	Dewan Orang Rramai Taman Tasik Jaya	Ditutup mulai 30.10.2021
	Dewan Orang Ramai Sikamat	Dibuka mulai November 2021 / Aktif
	Pusat Dakwah Islamiah Paroi	Ditutup mulai 31.8.2021
	Stadium Tertutup Nilai	Ditutup mulai Sept 2021
	KK Nilai	Dibuka mulai Dis 2021 / Aktif
Kuala Pilah	KK Juaseh ,Kuala Pilah	Aktif
Rembau	KD Pilin / KD Gadong	Aktif
Tampin	KD Keru	Aktif
	KK Gemas	Aktif
Jempol	Balairaya Kg Rata,Bahau	Aktif
Jelebu	KD Triang	Aktif
Port Dickson	Balairaya Kg. Arab	Aktif

CAC akan mengklasifikasi tahap pesakit COVID-19 untuk menentukan pengurusan pesakit yang seterusnya, termasuk kelulusan rawatan di rumah. Secara amnya, satu daerah mempunyai satu CAC dan ada daerah terdapat dua atau lebih CAC bergantung kepada bilangan pesakit yang diuruskan.

CAC akan berperanan mengenal pasti pesakit yang sesuai untuk dipantau di rumah. Petugas CAC kemudian akan memantau dan menilai pesakit di rumah menggunakan *Home Assessment Tool (HAT)*. Pasukan CAC juga akan bertindak mengenalpasti dan menilai pesakit yang berkemungkinan menjadi lebih teruk.

CAC juga akan mengenal pasti pesakit yang memerlukan rujukan ke Pusat Kuarantin dan Rawatan COVID-19 (PKRC) atau hospital iaitu pesakit Kategori 1 & 2 yang tidak sesuai untuk ditempatkan dan tidak sesuai dipantau dari rumah. CAC juga berfungsi untuk menyelaras rujukan dari klinik kesihatan ke PKRC atau ke hospital.

Setiap CAC di peringkat daerah diketuai oleh seorang koordinator daripada Pakar Kesihatan Keluarga (FMS). Orang ramai yang mempunyai keperluan boleh menghubungi CAC melalui talian telefon khas untuk CAC melalui Pejabat Kesihatan Daerah (PKD) masing-masing.

Justeru dengan langkah-langkah tersebut, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan menyeru supaya kita bersama-sama memerangi penularan COVID-19, secara bersepadu.

CAC	Bilangan Kes Yang Dirujuk PKD / MySejahtera/ Lain	Bilangan Kes Menjalani Pemantauan di Rumah	Bil Kes Dirujuk ke PKRC/ Hosp dari CAC	Bilangan Kes Sedang Dalam Pemantauan di Rumah	Bilangan Kes Discaj Dari CAC
Dewan Orang Ramai Sikamat, Seremban	33,440	23,132	6,231	74	22,821
KK Nilai	11,922	9,046	2,876	26	8,915
KK Juaseh, Kuala Pilah	2,890	1,536	1,367	46	1,470
KD Gadong, Rembau	4,396	4,244	155	83	4,122
Balai Raya Kg Rata, Bahau Jempol	6,164	2,695	3,462	52	2,519
KD Keru, Tampin	1,262	1,220	43	34	1,157
KK Gemas, Tampin	1,268	1,210	58	37	1,165
Balai Raya Kg Arab, Port Dickson	7,224	5,797	1,427	50	5,756
KD Triang, Jelebu	958	944	17	83	798
Jumlah	**73,417**	**53,055**	**16,297**	**486**	**51,779**

KESIMPULAN

Perkhidmatan Kesihatan Primer telah melalui fasa pengukuhan pada tahun 2021 di mana fokus utama adalah mengoptimisasikan sumber sedia ada untuk memastikan perkhidmatan dapat diberikan dengan kualiti yang lebih baik walaupun semasa pandemik Covid-19 sedang melanda negara.

Bagi tahun 2020 hingga 2021, perkhidmatan dan kapasiti Kesihatan Primer sebahagian besar bertumpu kepada pengurusan Covid-19. Walau bagaimanapun program asas di fasiliti Kesihatan Primer masih diteruskan dengan perkhidmatan yang optima.

2.4. UNIT PENYAKIT BERJANGKIT

PENGENALAN

Kawalan dan pencegahan penyakit berjangkit telah bermula di Malaysia sejak tahun 1961 lagi. Ia diwujudkan bagi memastikan setiap kejadian penyakit berjangkit dapat dikesan segera dan disusuli dengan tindakan kawalan dan pencegahan serta merta.

Pemantauan kejadian penyakit berjangkit adalah berdasarkan Akta Pencegahan dan Pengawalan Penyakit Berjangkit 1988 (Akta 342). Penyakit berjangkit yang perlu dilaporkan adalah seperti yang tersenarai di dalam Jadual I dan II akta tersebut. Selain senarai tersebut, terdapat beberapa penyakit yang dikelaskan sebagai *emerging* dan *re-emerging disease* yang perlu dilaporkan jika ia ditemui.

Pemantauan penyakit berjangkit di negara ini dipantau melalui satu sistem survelan yang terdiri daripada *Mandatory Disease Notification* menggunakan sistem e-notifikasi, *Clinical Based Surveillance* (HFMD, AFP), *Laboratory Based Surveillance, Community Based Surveillance* dan Survelan yang dilakukan oleh agensi lain seperti FOMEMA dan Jabatan Veterinar.

OBJEKTIF

Objektif Umum

Untuk mengurangkan kadar kematian (mortaliti) dan kejadian (morbiditi) yang disebabkan oleh Penyakit Berjangkit.

Objektif Khusus

- Untuk mengurangkan kadar kematian (mortaliti) dan kejadian (morbiditi) yang disebabkan oleh Penyakit Berjangkit.
- Untuk memantau kejadian dan corak epidemiologi Penyakit Berjangkit bagi meramal serta mengesan kejadian awal wabak Penyakit Berjangkit.
- Untuk melaksanakan tindakan pencegahan dan Kawalan Penyakit Berjangkit.
- Untuk melaksanakan tindakan aktif semasa wabak.
- Untuk mencegah kejadian penyakit berjangkit dari peringkat awal supaya tidak menjadi masalah kepada kesihatan awam.

PENCAPAIAN PROGRAM PENYAKIT CEGAHAN VAKSIN

Program Eradikasi Polio Kebangsaan

Malaysia telah mendapat status bebas penyakit yang disebabkan oleh *Wild Polio Virus* pada 20 Oktober 2000. Bagi mengekalkan status tersebut, setiap negara haruslah memastikan kualiti survelan kes *Acute Flaccid Paralysis* (AFP) pada tahap yang tinggi seperti yang ditunjukkan pada **Jadual 1** dan semua indikator yang dipantau telah dicapai.

Jadual 1 : Indikator Program Eradikasi Polio Kebangsaan

Bil.	Indikator	Sasaran	Pencapaian 2021
1.	Kes AFP bukan polio bagi setiap 100,000 penduduk berumur bawah 15 tahun	1 kes per 100,000 (3 kes)	5/100,000 penduduk 5 kes
2.	Peratusan kes AFP disiasat dalam tempoh 48 jam dari tarikh notifikasi	Lebih daripada 80%	100 % (5 kes)
3.	Peratusan kes AFP dengan 2 sampel najis yang *"adequate*" yang diambil selang 24 jam	Lebih daripada 80%	100% (5 sampel)
4.	Peratusan kes AFP lawatan susulan dibuat pada 60 daripada tarikh onset paralysis	Lebih daripada 80%	100% (5 kes)
5.	Peratusan kes AFP yang telah diklasifikasikan selepas 90 hari dari pada tarikh onset paralysis	Lebih daripada 80%	100% (5 kes)

Jumlah Penduduk bawah 15 tahun : 251,800 orang

Program Eliminasi Measles Kebangsaan

Pada tahun 2021, sebanyak 73 kes disyaki Measles telah dilaporkan di mana sebanyak 1 kes telah disahkan IgM Measles Detected, berbanding 2020 sebanyak 238 kes disyaki Measles telah dilaporkan di mana sebanyak 5 kes disahkan IgM Measles Detected.

Jadual 2 : Pencapaian Indikator Program Eliminasi Measles

Bil.	Indikator	Sasaran	Pencapaian
1.	Kes yang disahkan measles	<1/1juta penduduk	1 /1 juta penduduk (1 kes)
2.	Kes bukan measles yang disyaki measles dilaporkan	≥ 2/100,000	6/100,000 penduduk (73 kes)
3.	Kes dinotifikasi dalam tempoh 24 jam	≥ 80%	97% (71 kes)
4.	Siasatan kes dilakukan dalam tempoh 48 jam	≥ 80%	96% (70 kes)
5.	Penghantaran sampel darah untuk ujian serologi dalam tempoh 28 hari daripada tarikh ruam	≥ 80%	99 % (72 sampel)

* Analisa menggunakan database daripada eMeasles (SM2)

Jumlah Penduduk : 1,172,700 orang

Lain-lain Penyakit Cegahan Vaksin

Penyakit cegahan vaksin yang dilaporkan pada tahun 2021 ialah kes Hepatitis B sebanyak 143 kes dilaporkan pada tahun tersebut.

PENYAKIT BERJANGKIT MELALUI AIR DAN MAKANAN

Episod Keracunan Makanan

Sepanjang tahun 2021, sebanyak 5 episod keracunan makanan telah dilaporkan berbanding 10 episod pada tahun 2020. Sebanyak Lima (5) episod kejadian keracunan makanan berulang berlaku di Depoh Tahanan Lenggeng, Negeri Sembilan pada tahun 2021. Semua episod telah dapat dikawal tanpa berlaku sebarang kematian.

Penyakit Penyakit Bawaan Air dan Makanan yang Lain

Penyakit lain yang dilaporkan adalah tiga (3) kes Hepatitis A dan 9 kes Dysentry didaftarkan pada tahun 2021. Tiada kes kolera dilaporkan.

SURVELANS PENYAKIT BERJANGKIT

Penyakit Kaki, Tangan dan Mulut (HFMD)

Daerah	Kumulatif Hingga Minggu 53 / 2021	Kumulatif Hingga Minggu 52 / 2020	% Penurunan / Peningkatan kes
Seremban	98	527	-81.4%
Port Dickson	10	54	-81.5%
Jempol	10	41	-75.6%
Tampin	15	40	-62.5%
Kuala Pilah	3	69	-95.7%
Rembau	2	51	-96.1%
Jelebu	4	10	-60.0%
Negeri Sembilan	**142**	**792**	**-82.1%**

Sepanjang tahun 2021, berlaku penurunan kes HFMD di Negeri Sembilan iaitu sebanyak 142 kes didaftarkan pada tahun 2021 berbanding 792 kes pada tahun 2020 penurunan kes sebanyak 82.1%. Penurunan kes yang ketara berlaku di seluruh negara disebabkan berlakunya pandemik Covid-19 dan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) yang memutuskan rantaian penularan penyakit ini kepada individu lain.

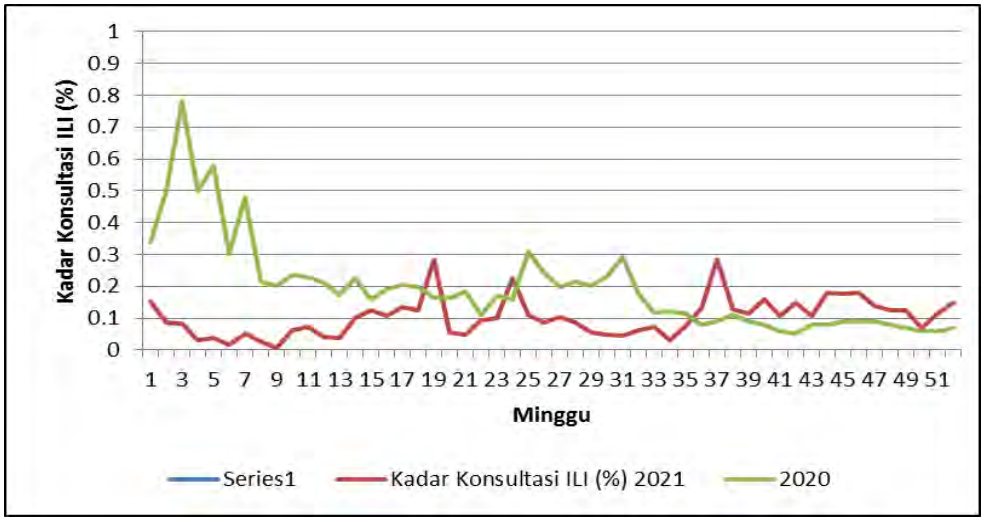
BILANGAN KES YANG DI DAFTARKAN DI NEGERI SEMBILAN, 2017 - 2021

Diagnosis	2017	2018	2019	2020	2021	Jumlah Keseluruhan
HFMD	918	3,128	1513	784	142	6,485
Food Poisoning	1,059	714	717	1,279	538	4,307
Viral Hepatitis	532	523	531	465	353	2,404
Leptospirosis	219	308	357	221	226	1,331
Pertussis	8	19	13	0	0	40
Typhoid/Paratyphoid	5	0	2	0	0	7
Dysentry	4	2	7	0	10	23
Diphteria	2	0	0	0	0	2
Viral Encephalitis	1	1	2	0	1	5
Tetanus	1	0	1	0	1	3
Typhus	0	0	0	0	0	0
Jumlah	**2,749**	**4,695**	**3,143**	**2,754**	**1,271**	**14,607**

SURVELANS PENYAKIT BERJANGKIT

Survelans ILI

Graf 1 : Trend Kadar Konsultasi ILI, 2020 - 2021

Sepanjang tahun 2020, berlaku penurunan kes ILI di Negeri Sembilan. Penurunan kes yang ketara berlaku di seluruh negara disebabkan Pandemik Covid-19.

KESIMPULAN

Bagi tahun 2021, tren penyakit berjangkit bagi penyakit HFMD, measles, keracunan makanan dan *Influenza Like Illness* telah menunjukkan penurunan yang ketara. Hal ini berikutan pandemik COVID-19 yang telah menyebabkan penutupan sekolah dan premis awam. KPI bagi Unit CDC/ Survelan bagi penurunan kes measles melebihi 60% dan 1 kes AFP bukan polio bagi setiap 100,000 penduduk berumur bawah 15 tahun adalah tercapai. Namun begitu, Unit CDC / Survelan yang terlibat secara langsung dalam membendung penularan wabak COVID-19 turut terkesan apabila tidak dapat menjalankan aktiviti tahunan unit seperti kursus, bengkel dan simulasi.

2.5. UNIT KAWALAN PENYAKIT BAWAAN VEKTOR

PENGENALAN

Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor di Negeri Sembilan bermula sejak tahun 1973 lagi iaitu sebagai Rancangan Pembasmian Malaria (RPM). Ia kemudian merangkumi kawalan penyakit-penyakit lain seperti denggi, filariasis, *Japanese Encephalitis*, hawar, taifus, demam kuning, *Chikungunya* dan *Kala-Azar*. Unit ini bertanggungjawab menyelaras serta memantau semua aktiviti-aktiviti kawalan penyakit bawaan vektor bagi memastikan aktiviti dijalankan dengan lancar, sistematik dan efisien.

VISI

Untuk menjadikan Negeri Sembilan Darul Khusus sebuah negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat dan sejahtera melalui pelaksanaan Program-Program Kawalan Penyakit Bawaan Vektor yang profesional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Unit Penyakit Bawaan Vektor akan melaksanakan program-program Kawalan Penyakit Bawaan Vektor yang merangkumi bidang pencegahan dan kawalan dengan anggota yang mahir dan terlatih dengan bantuan peralatan yang lengkap dan berteknologi tinggi.

OBJEKTIF

Objektif Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor adalah seperti berikut :

i. Mengurangkan morbidity (kejadian) dan mortality (kematian) Penyakit-Penyakit Bawaan Vektor supaya tidak menjadi masalah kesihatan awam di Semenanjung Malaysia.
ii. Mencegah kejadian Penyakit-Penyakit Bawaan Vektor di kawasan yang sedia bebas daripada penyakit-penyakit bawaan vektor.

* Penyakit-Penyakit Bawaan Vektor yang utama adalah Malaria, Demam Denggi, Penyakit Filariasis, Penyakit Scrub Typhus, Penyakit Japanese Encephalitis (JE), Penyakit Chikungunya, Penyakit Hawar dan Penyakit Demam Kuning.

SITUASI PENYAKIT BAWAAN VEKTOR

Jadual 1 : Situasi Penyakit Bawaan Vektor di Negeri Sembilan

Penyakit	Tahun / Bilangan Kes (Kematian)				
	2017	2018	2019	2020	2021
Denggi	3,055(11)	1,864(6)	2,305(11)	2,896(10)	649(1)
Malaria	36	41(1)	37(1)	12	14
Jap.Encephalitis	0	0	3	0	1
Filariasis	73	33	25	27	7
Taifus	0	0	0	0	0
Hawar	0	0	0	0	0
Demam Kuning	0	0	0	0	0
Chikungunya	0	0	8	0	33
Kala-Azar	0	0	0	0	0

( ) kematian

PROGRAM KAWALAN DENGGI

Sebanyak 649 kes denggi telah dilaporkan pada tahun 2021 berbanding 2,891 kes denggi pada tahun 2020. Ini menunjukkan penurunan kes sebanyak 77.6%. Kadar insiden denggi bagi tahun 2021 adalah 55.3 per 100,000 penduduk berbanding 246.2 per 100,000 penduduk pada tahun 2020. Bilangan kematian denggi yang dilaporkan pada tahun 2021 adalah sebanyak 1 kematian dengan kadar kematian kes 0.15%.

Jadual 2 : Kadar Insiden denggi di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Tahun	Bil. Kes Denggi	Kadar insiden
2017	3,055	270.8
2018	1,863	163.0
2019	2,305	198.9
2020	2,891	246.2
2021	649	55.3

Jadual 3 : Perbandingan Kes Denggi, 2021 - 2020

Daerah	Bilangan Kes				Peratus % Kenaikan / Penurunan (+/-)
	2021		2020		
	Kes Denggi	Kematian Denggi	Kes Denggi	Kematian Denggi	
Seremban	524	1	2,471	8	-78.8%
Port Dickson	29	0	90	0	-67.8%
Jempol	28	0	80	1	-65.0%
Tampin	24	0	99	0	-75.8%
Kuala Pilah	8	0	26	0	-69.2%
Rembau	17	0	71	1	-76.1%
Jelebu	19	0	54	0	-64.8%
Jumlah	**649**	**1**	**2,891**	**10**	**-77.6%**

Taburan kes Mengikut Etnik
Daripada 649 kes denggi yang dilaporkan, 441 (68%) adalah Melayu, 91 (14%) Cina, 83 (12.8%) India, 17 (2.6%) dari lain-lain bangsa dan 17(2.6%) adalah warga asing.

Taburan Kes Mengikut Jantina
Kebanyakan kes denggi iaitu 357 kes (55%) adalah terdiri daripada golongan lelaki sementara 292 kes (45%) adalah golongan perempuan dengan nisbah 1:0.8.

Taburan kes Mengikut Umur
Kumpulan umur yang paling banyak dijangkiti penyakit demam denggi adalah di antara 20 - 54 tahun (363 kes). Ini diikuti oleh kumpulan umur lebih 55 tahun (122 kes), umur 6 - 19 tahun (120 kes) dan dibawah umur 5 tahun (44 kes). Kes demam denggi yang melibatkan kumpulan umur di alam persekolahan adalah sebanyak 84 kes (12.9%).

Taburan Kes Denggi Mengikut Kawasan
Berdasarkan taburan kes mengikut kawasan, bilangan kes denggi yang dicatatkan di kawasan bandar adalah lebih banyak berbanding di kawasan luar bandar iaitu 550 kes (84.7%) berbanding 99 kes (15.3%). Ini adalah kerana penyakit ini lebih cepat disebarkan di kawasan bandar yang padat penduduknya.

Keputusan Serologi
Daripada 649 kes yang dilaporkan, sebanyak 645 (99.4%) kes didapati mempunyai keputusan serologi yang positif. Bermula pada 1 Januari 2015 semua kes yang didaftarkan hendaklah mempunyai keputusan serologi positif.

Aktiviti Pencegahan dan Kawalan Denggi
Aktiviti pencegahan dan kawalan denggi dijalankan secara berterusan bagi membendung penularan penyakit ini. Pencapaian aktiviti pada tahun 2021 adalah sebagaimana **Jadual 4**.

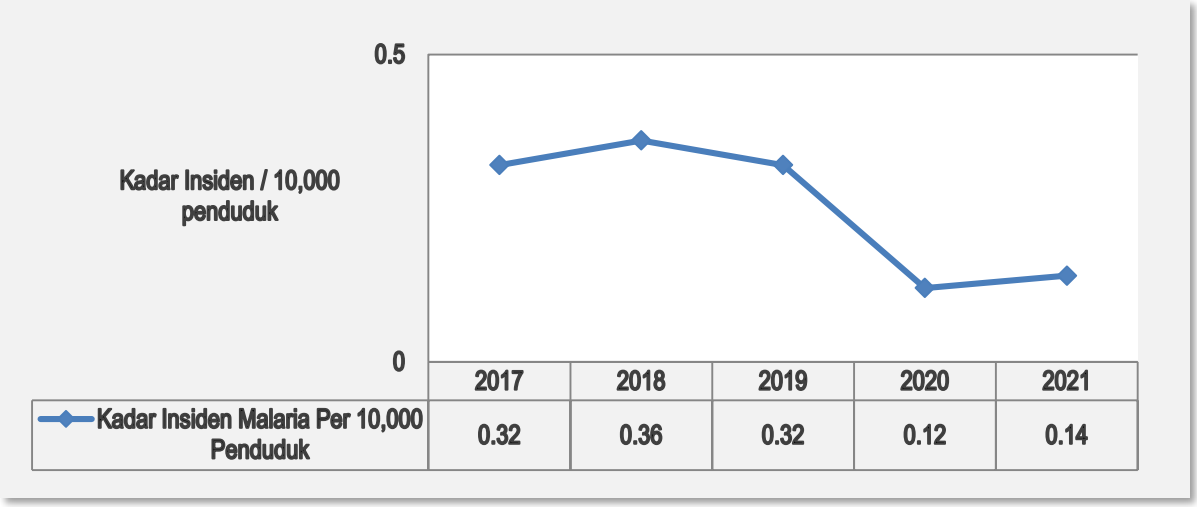
Jadual 4 : Pencapaian Aktiviti Kawalan Denggi, 2021

Daerah	Bil. Rumah Diperiksa	Bil. Premis Positif Aedes	Bil. Premis disembur kabus	Bil Notis/ (Sek. 8a)	Bil. Kompaun	Bil. Tindakan Mahkamah	Bil. Gotong Royong
Seremban	96,909	6,448	223,392	5	165	77	0
P.Dickson	100,290	138	19,026	11	86	0	0
Jempol	14,041	192	15,207	17	102	5	1
Tampin	18,059	120	6,411	29	22	0	1
Kuala Pilah	24,977	444	24,178	5	65	1	0
Rembau	11,795	684	9,145	17	21	0	2
Jelebu	11,523	36	8,439	2	40	0	0
N.Sembilan	**277,594**	**8,062**	**305,798**	**86**	**501**	**83**	**4**

PROGRAM KAWALAN MALARIA

Pada tahun 2021, sebanyak 14 kes Malaria dilaporkan di Negeri Sembilan berbanding 12 kes pada tahun 2020. Kadar insiden malaria tahun 2021 adalah 0.14 per 10,000 penduduk dan tiada kematian dilaporkan.

Rajah 1 : Kadar Insiden Malaria Per 10,000 Penduduk, 2017 - 2021

Taburan Kes Mengikut Daerah

Taburan kes Malaria pada tahun 2021 adalah 8 kes di daerah Seremban, 4 kes di Kuala Pilah, masing-masing 1 kes di daerah Tampin dan daerah Rembau manakala daerah Port Dickson, daerah Jempol dan daerah Jelebu tidak mempunyai kes yang didaftarkan.

Jadual 5 : Taburan Kes Malaria, 2020 - 2021

Daerah	2020			2021			% Peningkatan / Penurunan
	Human Malaria	Zoonotik	Jumlah	Human Malaria	Zoonotik	Jumlah	
Seremban	0	8	**8**	0	8	**8**	**-**
Port Dickson	0	0	**0**	0	0	**0**	**-**
Jempol	0	0	**0**	0	0	**0**	**-**
Kuala Pilah	0	2	**2**	0	4	**4**	**+100%**
Tampin	0	1	**1**	0	1	**1**	**-**
Rembau	0	1	**1**	0	1	**1**	**-**
Jelebu	0	0	**0**	0	0	**0**	**-**
N. Sembilan	**0**	**12**	**12**	**0**	**14**	**14**	**+17%**

Klasifikasi Kes Mengikut Jenis Jangkitan

Berdasarkan klasifikasi kes bagi *Human Malaria*, tiada kes (0%) diklasifikasi sebagai kes Tempatan, Import A, *Induced*, atau *introduced*. Pada tahun 2021, 14 kes (100%) tersebut adalah jangkitan *Zoonosis*.

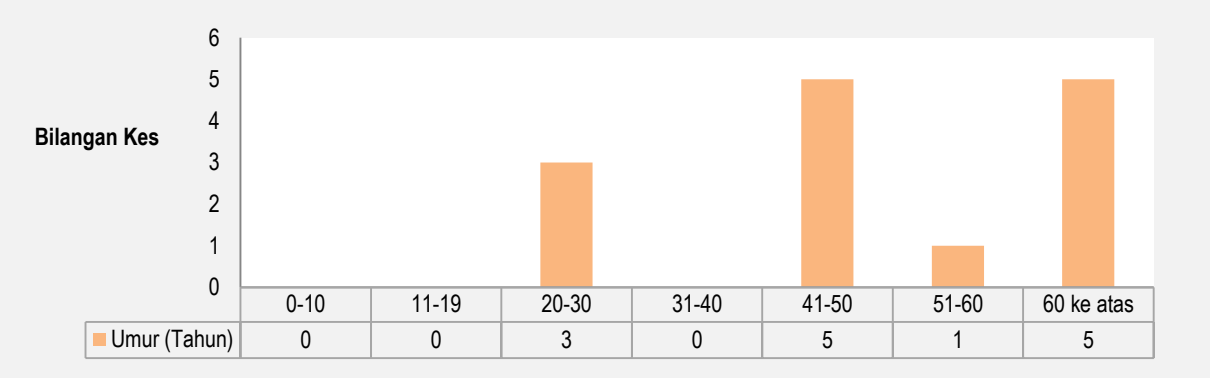
Taburan Kes Mengikut Kumpulan Risiko

Berdasarkan kumpulan risiko pula sebanyak 3 kes (21.4%) petani, 1 kes (7.1%) orang asli pinggiran, 1 kes (7.1%) tentera dan 9 kes (64.3%) dari kumpulan lain-lain.

Taburan Kes Mengikut Umur

Kebanyakan kes malaria yang dilaporkan di Negeri Sembilan pada tahun 2021 tergolong dalam kumpulan umur 41 hingga 50 tahun dan kumpulan umur 60 tahun ke atas.

Rajah 2 : Kes Malaria Mengikut Kumpulan Umur

Kejadian Kes Mengikut Jantina dan Etnik

Daripada 14 kes yang dilaporkan, 11 kes (78.6%) adalah terdiri daripada golongan lelaki dan 3 kes (21.4%) daripada golongan perempuan. Taburan kes Malaria mengikut bangsa adalah 6 kes (42.9%) berbangsa Melayu, 4 kes (28.6%) berbangsa Cina, 2 kes (14.3%) terdiri daripada orang asli dan 2 kes (14.3%) terdiri daripada warga asing.

Kejadian Kes Mengikut Spesis
Kesemua 14 (100%) kes yang dilaporkan di Negeri Sembilan adalah disebabkan oleh jangkitan *Plasmodium knowlesi* manakala tiada kes dilaporkan dari *Plasmodium falciparum, Plasmodium malariae, Plasmodium vivax* dan *Plasmodium ovale* dilaporkan pada tahun semasa.

Taburan Kes Mengikut Sumber Kes
Kesemua 14 kes yang dilaporkan pada 2021 dikesan melalui *Passive Case Detection* (PCD).

Stratifikasi Foci Malaria

Jadual 6 : Klasifikasi FOCI Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2021

Daerah	Klasifikasi FOCI					
	Active FOCI	Residual Non-Active FOCI	Cleared FOCI			Jumlah FOCI
			RV Rendah	RV Sederhana	RV Tinggi	
Seremban	0	0	95	6	0	101
Port Dickson	0	0	47	1	0	48
Jempol	0	0	155	18	2	175
Tampin	0	0	140	21	0	161
Kuala Pilah	0	0	244	46	1	291
Rembau	0	0	155	16	0	171
Jelebu	0	0	88	22	2	112
N. Sembilan	**0**	**0**	**924**	**130**	**5**	**1,059**

RV = indeks receptibility/vulnerability

Foci adalah pengelasan lokaliti berdasarkan sejarah kejadian kes malaria, kejadian kes malaria tahun semasa, kategori kes dan keberkesanan aktiviti kawalan vektor. Pengelasan ini adalah untuk menentukan intervensi kawalan yang perlu dilaksanakan.

Berdasarkan **Jadual 6**, jumlah Foci Malaria di Negeri Sembilan adalah sebanyak 1,059. Jenis Foci yang ada di Negeri Sembilan adalah *Cleared Foci* sahaja. Daripada jumlah keseluruhan foci, 5 daripadanya berisiko tinggi, 130 lokaliti berisiko sederhana dan 924 adalah berisiko rendah.

AKTIVITI KAWALAN MALARIA

Jadual 7 : Liputan *Indoor Residual Spray* (IRS), 2021

Daerah	Bil. Liputan Lokaliti	Bil. Liputan Premis	Bil. Liputan Penduduk Dilindungi
Seremban	1	147	501
Port Dickson	1	100	250
Jempol	6	197	560
Tampin	3	92	207
Kuala Pilah	2	96	222
Jelebu	5	163	329
Negeri Sembilan	**18**	**795**	**2,069**

Sebanyak 18 lokaliti telah dijalankan aktiviti IRS di seluruh Negeri Sembilan pada tahun 2021 berdasarkan skala risiko *re-introduction* (RV) meliputi 795 premis dan 2,069 penduduk.

Jadual 8 : Liputan Kelambu Berubat, 2021

Daerah	Bil. Liputan Lokaliti	Bil. Liputan Penduduk Dilindungi
Seremban	1	74
Jempol	9	2,406
Tampin	2	370
Kuala Pilah	13	1,198
Jelebu	18	3,686
Negeri Sembilan	**43**	**7,734**

Sebanyak 43 lokaliti telah dijalankan aktiviti agihan kelambu berubat di seluruh Negeri Sembilan pada tahun 2021 berdasarkan skala risiko *re-introduction* (RV) meliputi 7,734 penduduk telah dilindungi.

LAIN-LAIN PENYAKIT BAWAAN VEKTOR

Pada tahun 2021, terdapat sebanyak 7 kes Filariasis dilaporkan di Negeri Sembilan di mana terdapat 2 kes di daerah Seremban, 2 kes di daerah Rembau, 2 kes di daerah Tampin dan 1 kes di Port Dickson. Sebanyak 33 kes Chikungunya telah didaftarkan di Negeri Sembilan di mana terdapat 31 kes di daerah Seremban, 1 kes di daerah Rembau dan 1 kes di daerah Tampin. Manakala, terdapat 1 kes *Japanese encephalitis* dilaporkan di Negeri Sembilan iaitu di daerah Jempol. Tiada kes dilaporkan bagi penyakit *Scrub Typhus,* Demam Kuning dan Hawar di Negeri Sembilan pada tahun 2021.

PROGRAM KEPASTIAN KUALITI (*QUALITY ASSURANCE*)

Terdapat 1 indikator yang diwujudkan di bawah Program Kepastian Kualiti atau *Quality Assurance Programme*.

1. **Peratus Kes Malaria Manusia Jangkitan Tempatan (Introduced/Indigenous) di Buat Ujian PCR**
   Tiada kes Malaria Manusia jangkitan tempatan yang dilaporkan di Negeri Sembilan.

KEY PERFORMANCE INDICATOR (KPI) KESIHATAN AWAM BAGI AKTIVITI KAWALAN VEKTOR

Terdapat 1 indikator yang diwujudkan di bawah KPI Kesihatan Awam bagi aktiviti kawalan vektor iaitu :

1. Sifar kes Malaria jangkitan tempatan (indigenous). Tiada kes malaria jangkitan tempatan dilaporkan di Negeri Sembilan bagi tahun 2021.

PERKHIDMATAN UNIT MAKMAL VEKTOR NEGERI

Makmal Vektor Negeri di setiap negeri di Malaysia adalah perkhidmatan di bawah Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor yang berperanan penting dalam pemeriksaan slaid untuk diagnosis penyakit Malaria dan Filariasis.

Objektif utama unit ini ialah mengeluarkan satu keputusan pemeriksaan slaid darah yang tepat dan berkualiti serta mengikut masa yang ditetapkan.

Aktiviti utama Makmal Vektor Negeri selain daripada mengesahkan kes Malaria dan Filariasis melalui pemeriksaan slaid, ianya berfungsi sebagai :

i) Pengumpulan data pemeriksaan slaid darah untuk malaria dan Filariasis yang diterima dari daerah-daerah dalam Negeri Sembilan serta menyediakan laporan makmal.
ii) Melakukan analisis terhadap kawalan mutu pemeriksaan slaid yang dijalankan di makmal-makmal setiap klinik kesihatan dan hospital setiap daerah dan menyediakan laporan mengenainya.

iii) Tempat yang bertanggungjawab kepada semua aktiviti dari segi perlaksanaan dan pengawasan perkhidmatan makmal khususnya berkaitan dengan diagnosis kes malaria dan Filariasis di semua klinik kesihatan dan klinik Desa.
iv) Pusat rujukan kepada semua Juruteknologi Makmal, Pegawai Sains, Penolong Pegawai Sains dan mikroskopis dalam pengenalan spesies Malaria.
v) Tempat latihan kepada Pelatih-pelatih Separa Perubatan seperti Penolong Pegawai Perubatan, Penguat kuasa Kesihatan Awam, Jururawat dan Pembantu Kesihatan Awam serta Pegawai Perubatan yang terlibat dalam prosedur untuk mendiagnosis kes Malaria dan Filariasis.
vi) Pusat maklumat diagnosis makmal bagi kes Malaria dan Filariasis di Negeri Sembilan.
vii) Pusat penyelidikan *Drug Resistance Study* dengan kerjasama Institut Penyelidikan Perubatan (IMR) dan Universiti tempatan untuk kes Malaria di Negeri Sembilan

Program Malaria

Pada tahun 2021, sebanyak 17,838 slaid darah telah diterima dan diperiksa iaitu 10,303 slaid daripada aktiviti ACD, 1,196 slaid daripada aktiviti PCD di klinik kesihatan, 1,247 slaid daripada aktiviti PCD di hospital dan 5,092 slaid adalah daripada aktiviti INV.

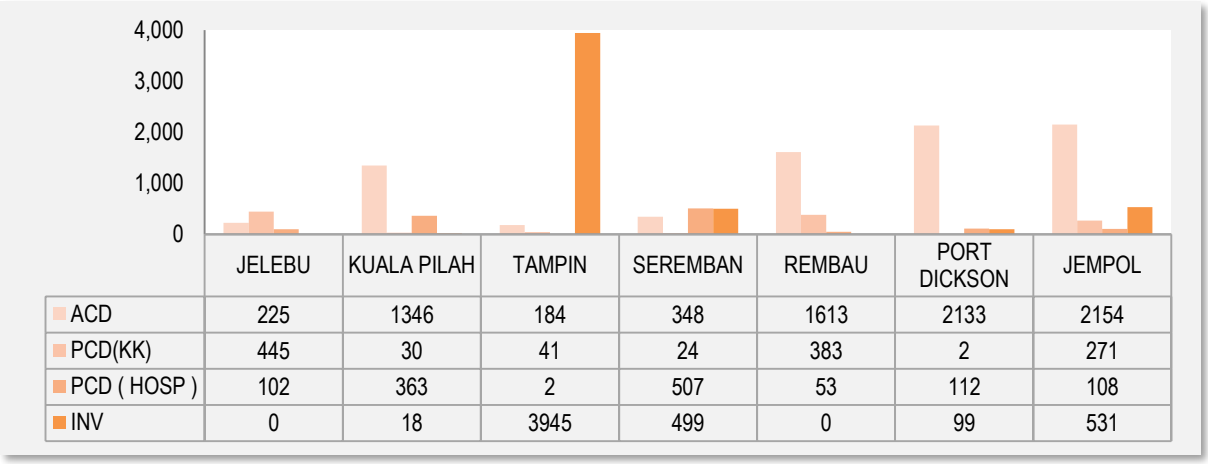
Daripada 14 kes yang didaftarkan di Negeri Sembilan, 11 kes telah dikesan positif di makmal vektor negeri dan 3 kes positif telah dikesan di fasiliti luar Negeri Sembilan.

Jadual 9 : Pecahan Slaid Malaria ACD,PCD dan Lain-lain (INV) Yang Diperiksa, 2021

Daerah	ACD	PCD(KK)	PCD(Hosp)	INV	Jumlah	Kes positif
Seremban	348	24	507	499	1,378	8
P.Dickson	2,133	2	112	99	2,346	0
Jempol	2,154	271	108	531	3,064	0
Kuala Pilah	1,346	30	363	18	1,757	2
Tampin	184	41	2	3,945	4,172	1
Rembau	1,613	383	53	0	2,049	0
Jelebu	2,525	445	102	0	3,072	0
Jumlah	**10,303**	**1,196**	**1,247**	**5,092**	**17,838**	**11**

ACD = active case detection, PCD = passive case detection, INV = investigation

Rajah 3 : Bilangan Pemeriksaan Slaid BFMP Diterima Mengikut Daerah, 2021

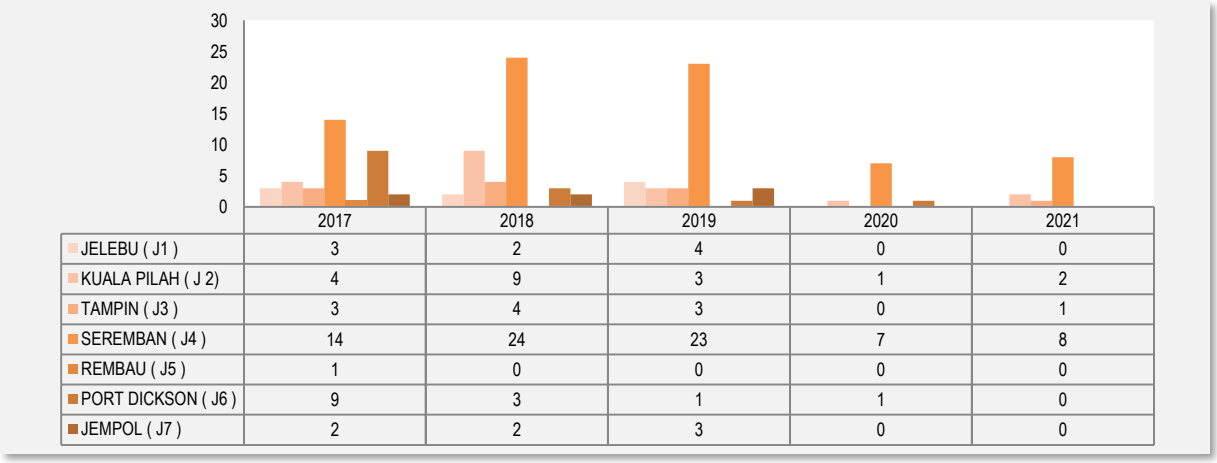
Berdasarkan **Jadual 9** dan **Rajah 3**, penerimaan slaid BFMP yang tertinggi adalah dari daerah Tampin iaitu sebanyak 4,172 slaid berbanding daerah-daerah lain.

Peratus positif pengesanan kes Malaria adalah 0.06% daripada keseluruhan jumlah slaid yang diterima di makmal vektor negeri.

Jadual 10 : Pecahan Kes Malaria Mengikut Spesis Plasmodium Yang Telah Dikesan Oleh Makmal Vektor Negeri Sembilan, 2017- 2021

Spesis Plasmodium	Bilangan Kes Positif				
	2017	2018	2019	2020	2021
P.falciparum	3	7	13	2	0
P.vivax	5	6	3	0	0
P.malariae	0	0	1	0	0
P.ovale	0	1	0	0	0
P.knowlesi	28	29	20	7	11
Mix infection	0	1	0	0	0
Jumlah	**36**	**44**	**37**	**9**	**11**

Rajah 5 : Taburan Kes Malaria, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
JELEBU (J1)	3	2	4	0	0
KUALA PILAH (J 2)	4	9	3	1	2
TAMPIN (J3)	3	4	3	0	1
SEREMBAN (J4)	14	24	23	7	8
REMBAU (J5)	1	0	0	0	0
PORT DICKSON (J6)	9	3	1	1	0
JEMPOL (J7)	2	2	3	0	0

Pelbagai usaha telah dilakukan oleh pihak Makmal Vektor Negeri bagi memastikan pengurusan slaid BFMP di seluruh Makmal Malaria di Negeri Sembilan cekap dan baik. Makmal Vektor Negeri telah mempergiatkan usaha bagi meningkatkan dan memastikan kompetensi semua JTMP yang bertugas di Makmal Malaria pada tahap optimum seperti :

1) Memastikan semua Juruteknologi Makmal Perubatan (JTMP) yang baru bertugas menjalani kursus Malaria selama 3 hari di Makmal Vektor Negeri.
2) Menjalankan audit setiap bulan di Makmal Hospital dan Klinik Kesihatan bagi memastikan kompetensi JTMP bertugas, peralatan yang terbaik, reagen pencelupan dan dokumentasi yang terkini.
3) Menjalankan program sangkutan sebulan sekali selama 3 hari di Makmal Vektor Negeri untuk sesi latihan lanjutan.
4) Membuat lawatan ke semua Klinik Desa untuk mengajar dan memberikan teknik terbaik dalam penyediaan slaid malaria.
5) Menjalankan Kursus Penyediaan slaid "*Blood Film Malaria Parasite*" (BFMP) bagi staf JTMP, Penolong Pegawai Perubatan, Jururawat Kesihatan dan Pembantu Kesihatan Awam.

Program Filariasis

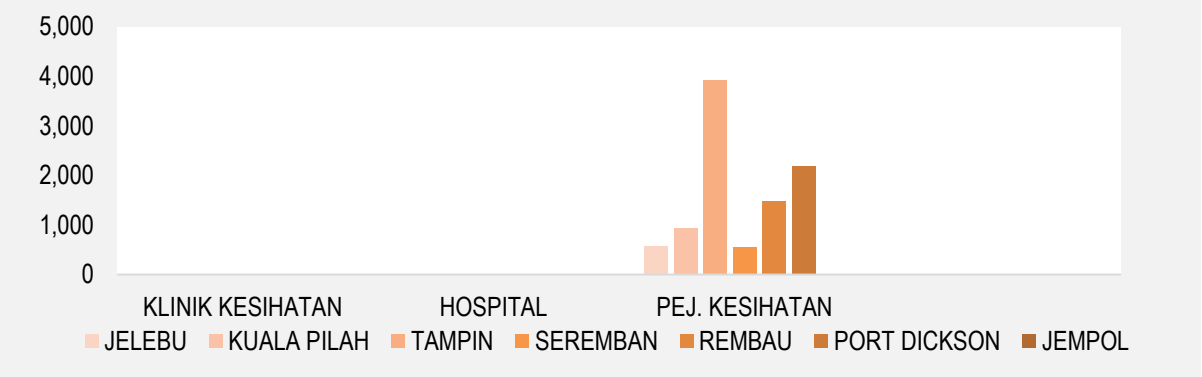
Pada tahun 2021 sebanyak 10,106 slaid darah Filariasis telah diterima untuk pemeriksaan berbanding pada tahun 2020 sebanyak 11,674 slaid. Terdapat penurunan penerimaan slaid sebanyak 1,568 slaid. Berdasarkan jadual 9, semua slaid darah Filariasis yang diterima adalah dari program saringan golongan berisiko oleh pejabat kesihatan daerah dan tiada slaid diterima dari fasiliti kesihatan atau hospital.

Daripada keseluruhan slaid Filariasis yang diterima, sebanyak 8 slaid Filariasis telah dikesan positif pada tahun 2021. Daripada 8 slaid positif tersebut, 7 kes adalah kes baru dan 1 kes adalah sampel ulangan bagi rawatan susulan.

Jadual 12 : Bilangan Slaid Filariasis Yang Diterima di Makmal Vektor Negeri, 2021

Daerah	K.Kesihatan	Hospital	Pej.Kesihatan	Jumlah	Bil. Slaid Positif
Seremban	0	0	554	552	2
Port Dickson	0	0	2,190	2,190	1
Jempol	0	0	435	435	1
Kuala Pilah	0	0	933	933	0
Tampin	0	0	3,932	3,932	2
Rembau	0	0	1,484	1,484	2
Jelebu	0	0	578	578	0
Jumlah	**0**	**0**	**10,106**	**10,106**	**8**

Rajah 6 : Bilangan Slaid Filariasis Diterima oleh Makmal Vektor Negeri, 2021

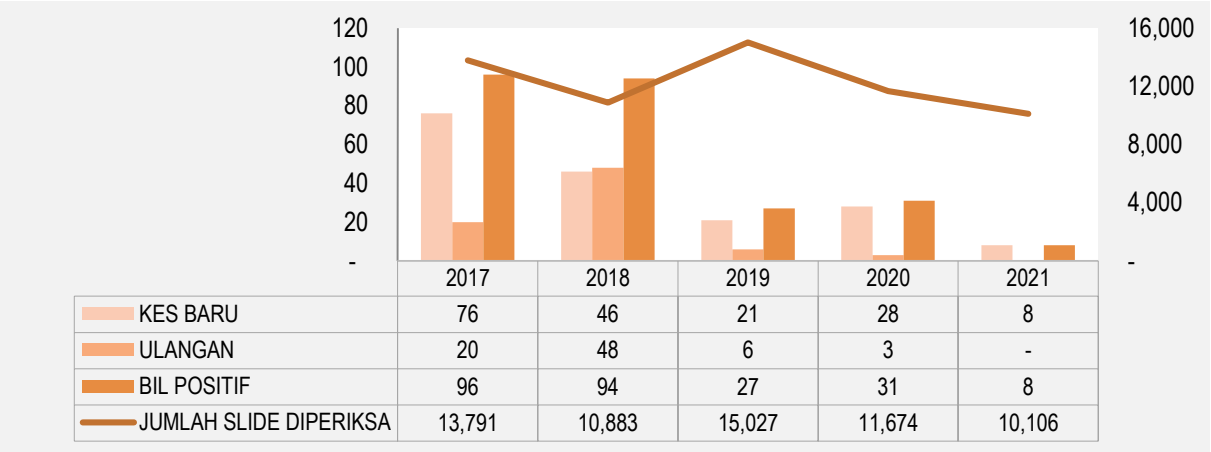
Jadual 13 : Bilangan Kes Filariasis Mengikut Spesis, 2021

Bil.	Spesis	Bilangan Kes	Peratusan
1.	Brugia Malayi	0	0%
2.	Wuchereria Bancrofti	8	100%

Jadual 14 : Perbandingan Kes Filariasis di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Tahun	Jumlah Slaid DIperiksa	Bilangan Slaid Positif		
		Kes Baru	Ulangan	Bilangan Positif
2017	13,791	76	20	96
2018	10,883	46	48	94
2019	15,027	21	6	27
2020	11,674	28	3	31
2021	10,106	7	1	8

Rajah 7 : Perbandingan Kes Filariasis di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Berdasarkan **Jadual 12**, 2 kes Filariasis telah dikesan masing-masing di daerah Tampin, Seremban dan Rembau. Manakala 1 slaid Filariasis yang diterima dari Port Dickson dan Jempol masing-masing telah dikesan positif. Semua slaid positif yang diperiksa adalah dari Spesis Wuchereria Brancrofti dan tiada Spesis Brugia Malayi.

2.6. PROGRAM KAWALAN PENYAKIT TIDAK BERJANGKIT

PENGENALAN

Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (PTB) mula dilaksanakan di seluruh Negeri Sembilan mulai tahun 1988. Di peringkat negeri, program ini dirancang, dipantau dan diselia oleh Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (PTB), Jabatan Kesihatan Negeri, manakala di peringkat daerah, program ini adalah di bawah pengurusan dan penyeliaan Pegawai Kesihatan Daerah dan Pengarah Hospital.

Unit ini terbahagi kepada 3 sub-unit utama, iaitu :
1. Sub Unit Kawalan Penyakit Diabetes, Hipertensi dan Kardiovaskular
2. Sub Unit Kesihatan Mental, Penyalahgunaan Substans, Keganasan dan Kecederaan (MeSVIPP) dan Kanser
3. Sub Unit Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN) dan Kawalan Hasil Tembakau

OBJEKTIF UMUM

Untuk mengurangkan kadar penyakit (*morbidity*) dan kematian (*mortality*) yang disebabkan oleh faktor risiko atau penyakit tidak berjangkit yang disebabkan oleh persekitaran dan cara hidup yang tidak sihat serta seterusnya mewujudkan masyarakat yang sihat di Negeri Sembilan.

OBJEKTIF KHUSUS

i. Untuk meningkatkan pengetahuan dan kesedaran anggota kesihatan dan masyarakat umum mengenai faktor-faktor risiko PTB akibat keadaan dan cara hidup yang tidak sihat.
ii. Untuk menyediakan perkhidmatan saringan PTB (seperti saringan kardiovaskular, saringan diabetes) untuk mengesan PTB di peringkat awal.
iii. Untuk menjalankan perkhidmatan intervensi ke atas kumpulan berisiko tinggi / *premorbid*.
iv. Untuk mempromosi dan menanam tabiat sentiasa mengamalkan cara hidup yang sihat di kalangan masyarakat.
v. Untuk menggalakkan kerjasama dan penglibatan agensi-agensi kerajaan dan bukan kerajaan dalam mengawal PTB.

Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit

Program-program Pencegahan dan Kawalan PTB yang telah dibangunkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia, dan dilaksanakan di Negeri Sembilan ialah :

1. Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Diabetes dan Kebutaan
2. Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Kardiovaskular
3. Program Pencegahan dan Kawalan Hipertensi dan Strok
4. Program Pencegahan dan Kawalan Kesihatan Mental
5. Program Pencegahan dan Kawalan Kanser
6. Program Pencegahan dan Kawalan Penyalahgunaan Substan
7. Program Pencegahan dan Kawalan Keganasan dan Kecederaan
8. Program Pencegahan dan Kawalan Hasil Tembakau
9. Program Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN)

Pelaksanaan aktiviti pencegahan dan kawalan PTB di Negeri Sembilan dijalankan secara integrasi antara beberapa bahagian dan unit di Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan iaitu :

1. Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (penggubal dasar & pemantau)
2. Unit Penjagaan Kesihatan Primer (pelaksana Bahagian Kesihatan Awam)

3. Hospital (pelaksana Bahagian Perubatan)
4. Unit Promosi Kesihatan (pelaksana aktiviti promosi dan pendidikan kesihatan)
5. Unit Pemakanan (pelaksana aktiviti pemakanan)
6. Unit Inspektorat dan Penguatkuasaan (pelaksana aktiviti penguatkuasaan)

Strategi

Berdasarkan Pelan Strategi Penyakit Tidak Berjangkit Kebangsaan (*National Strategic Plan for Non-Communicable Diseases NSPNCD*), pencegahan dan kawalan PTB dilaksanakan melalui pendekatan berikut:

i. Pencegahan dan Promosi Kesihatan
ii. Rawatan Klinikal
iii. Pemerkasaan pesakit
iv. Kolaborasi bersama NGO, badan-badan profesional dan lain-lain pihak yang berkaitan
v. Pemantauan, penyelidikan dan survelan
vi. Bina insan (*capacity building*)
vii. Intervensi polisi dan peraturan-peraturan

Aktiviti promosi, pendidikan kesihatan, pemakanan dan penguatkuasaan PTB dijalankan di semua peringkat fasiliti KKM dan di dalam komuniti oleh pelbagai bahagian, unit dan pusat tanggungjawab. Promosi dan pendidikan kesihatan PTB dijalankan di Pusat Sumber NCD, manakala dalam komuniti dijalankan dalam bentuk sambutan hari-hari khas Kesihatan (Hari Tanpa Tembakau Sedunia, Hari Kesihatan Mental Sedunia, Hari Jantung Sedunia dan Hari Diabetes Sedunia), kem kesihatan, pameran kesihatan, dapur sihat masyarakat dan aktiviti kecergasan.

Aktiviti pembangunan modal insan berkaitan pencegahan dan kawalan PTB juga dijalankan di semua peringkat fasiliti KKM. Antara aktiviti latihan yang telah dijalankan sepanjang tahun 2021 Peringkat Negeri termasuklah :

1. Kursus Training of Trainer (TOT) Non Pharmachological Dalam Pengurusan Diabetes Mellitus Peringkat Negeri Sembilan 2021
2. Kursus Pemerkasaan Pengurusan Penyakit Tidak Berjangkit Bagi Paramedik Peringkat Negeri 2021
3. Kursus Kesedaran Garam Peringkat Negeri 2021
4. Bengkel Training of Trainer (TOT) Program Tirume Peringkat Negeri 2021
5. Perbincangan SIQ (Shortfall in Quality) setiap daerah dalam penambahbaikan Quality Care Diabetes 2021 di Klinik Kesihatan di seluruh Negeri Sembilan
6. Taklimat Panduan Saringan dan Pengesanan Awal Kanser Kolorektal Edisi 3 2020
7. Kursus *Early Detection of Common Cancers and Referral Pathways: Module For Healthcare Providers* Peringkat Negeri Sembilan 2021
8. Latihan Pengurusan Wabak Keracunan Metanol dan Mengurangkan Kemudaratan Alkohol Peringkat Negeri Sembilan Tahun 2021
9. Latihan Refresher Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN) Peringkat Negeri Sembilan Tahun 2021

A. PROGRAM KAWALAN PENYAKIT DIABETES

Bagi mengurangkan *prevalens 'undiagnosed diabetes'*, perkhidmatan saringan diabetes dilakukan di semua fasiliti Kementerian Kesihatan di Negeri Sembilan dan juga saringan dalam komuniti semasa kem kesihatan. (2020-2021 kem kesihatan tidak dilakukan kerana Pendemik Covid). Berikut adalah pencapaian saringan diabetes bagi tahun 2017 sehingga 2021.

Jadual 1 : Pencapaian Aktiviti Saringan Diabetes Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Tahun	Bilangan Fasiliti KKM	Bilangan Disaring	Normal <5.6 Mmol/L	Risiko Tinggi ≥ 5.6 Mmol/L
2017	168	99,857	79,521(80%)	20,336 (20%)
2018	168	105,647	81,995 (78%)	23,652 (22%)
2019	168	123,416	96,343 (78%)	27,073 (22%)
2020	168	100,752	76,765 (76.2%)	23,987 (23.8%)
2021	168	108,435	82,422(76.0%)	26,013(24.8%)

Jadual 1 di atas menunjukkan bilangan klien menjalani saringan Diabetes dari tahun 2017 sehingga 2021. Pada tahun 2021, sebanyak **24.8%** klien yang disaring didapati mempunyai risiko tinggi **≥ 5.6 mmol/L**. Mereka ini dirujuk untuk ujian pengesahan Diabetes dan dicadangkan untuk menyertai intervensi secara *non-pharmacological* dan *pharmacological*.

Penjagaan klinikal pesakit diabetes bermula dengan pendaftaran pesakit bagi menentukan beban diabetes di Negeri Sembilan. Berikut adalah taburan pesakit Diabetes berdaftar di fasiliti kerajaan **(Klinik Kesihatan)** di Negeri Sembilan sehingga Disember 2021 (**Jadual 2**).

Jadual 2 : Bilangan Diabetes Baru, Berdaftar dan Aktif Mengikut Daerah, 2021

Daerah	Bilangan Kes Diabetes Baru (Fasiliti Kesihatan)	Jumlah Diabetes Kumulatif*	Jumlah Diabetes Aktif (Peratus)*
Seremban	1,174	51,044	25,521 (50.%)
Kuala Pilah	223	12,236	5,164 (42.2%)
Jempol	460	14,113	6,385 (45.2%)
Rembau	133	5,494	2,609 (47.5%)
Tampin	456	14,525	6,583 (45.3%)
Port Dickson	269	15,733	6,284 (39.9%)
Jelebu	268	7,089	3,233 (45.6%)
Negeri Sembilan	**1,809**	**120,450**	**55,779 (46.3%)**

* Data dari National Diabetes Registry (NDR) sehingga 31 Disember 2021

Seramai **1,809** kes baru Diabetes telah dikesan di Klinik Kesihatan di Negeri Sembilan pada tahun 2021. Berdasarkan jumlah diabetes kumulatif, sebanyak 46.6% pesakit yang aktif menjalani rawatan di Klinik Kesihatan. Pesakit diabetes aktif bermaksud pesakit hadir sekurang-kurangnya sekali di klinik kesihatan sepanjang setahun yang lepas.

Setiap pesakit diabetes akan menjalani ujian HbA1C sekurang-kurangnya sekali setahun sebagai pemantauan kualiti penjagaan diabetes mereka. Purata HbA1C pesakit diabetes 2021 bagi daerah di Negeri Sembilan adalah antara 7.3% hingga 7.8% (**Jadual 3**).

Jadual 3 : Purata Peratus HbA1c Mengikut Daerah Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Daerah	2017	2018	2019	2020	2021
Seremban	7.8%	7.9%	8.0%	7.8%	7.6%
Kuala Pilah	7.9%	7.8%	7.7%	7.6%	7.8%
Jempol	8.1%	8.1%	8.1%	7.8%	7.8%
Rembau	7.8%	7.7%	7.8%	7.7%	7.8%
Tampin	7.7%	7.8%	7.6%	7.4%	7.3%
Port Dickson	8.1%	7.7%	7.6%	7.4%	7.5%
Jelebu	7.8%	7.5%	8.0%	7.4%	7.3%
N.Sembilan	**7.9%**	**7.9%**	**7.9%**	**7.6%**	**7.6%**

* Sumber Laporan Audit Klinikal Diabetes, NDR

Audit Klinikal Diabetes 2021 telah dijalankan untuk menilai kualiti penjagaan Diabetes serta menentukan pencapaian indikator *Quality Assurance Diabetes* di Klinik Kesihatan. Pada tahun 2021, audit ini dijalankan di semua Klinik Kesihatan kecuali KK Sikamat. **Jadual 4** menunjukkan pencapaian audit klinikal Diabetes mengikut daerah. **Tahniah kepada Negeri Sembilan kerana berjaya mencapai sasaran HbA1c ≥ 30 %. 6 dari 7 daerah telah mencapai sasaran HbA1c ≥ 30 %** iaitu Daerah Seremban, Kuala Pilah, Jempol, Tampin, Port Dickson dan Jelebu.

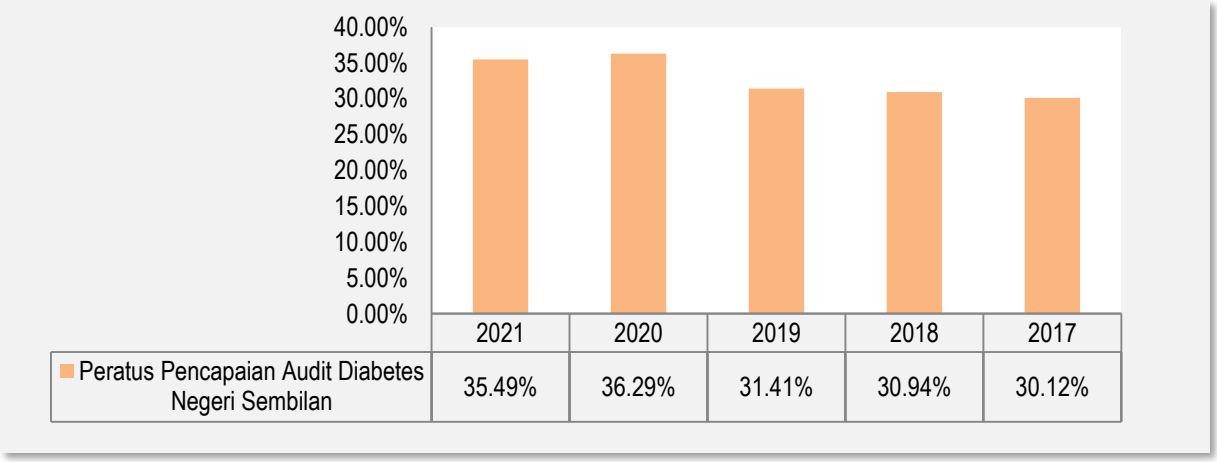
Jadual 4 : Pencapaian Audit Klinikal Diabetes Mengikut Daerah Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Daerah	2017	2018	2019	2020	2021
Seremban	26.28%	26.92%	26.52%	30.06%	33.89%
Kuala Pilah	32.65%	36.35%	36.36%	37.58%	35.64%
Jempol	27.76%	29.38%	34.09%	36.41%	35.37%
Rembau	29.57%	38.63%	33.44%	33.38%	29.66%
Tampin	27.65%	31.96%	36.14%	38.41%	37.02%
Port Dickson	21.25%	30.94%	28.80%	37.27%	34.65%
Jelebu	28.63%	38.00%	28.11%	40.08%	42.05%
N.Sembilan	**27.20%**	**30.93%**	**31.38%**	**36.08%**	**35.49%**

*Sumber Laporan Audit Klinikal Diabetes, NDR

Sasaran QA/NIA Diabetes : Peratus sampel diabetes dengan HbA1c ≤ 6.5% ≥ 30%

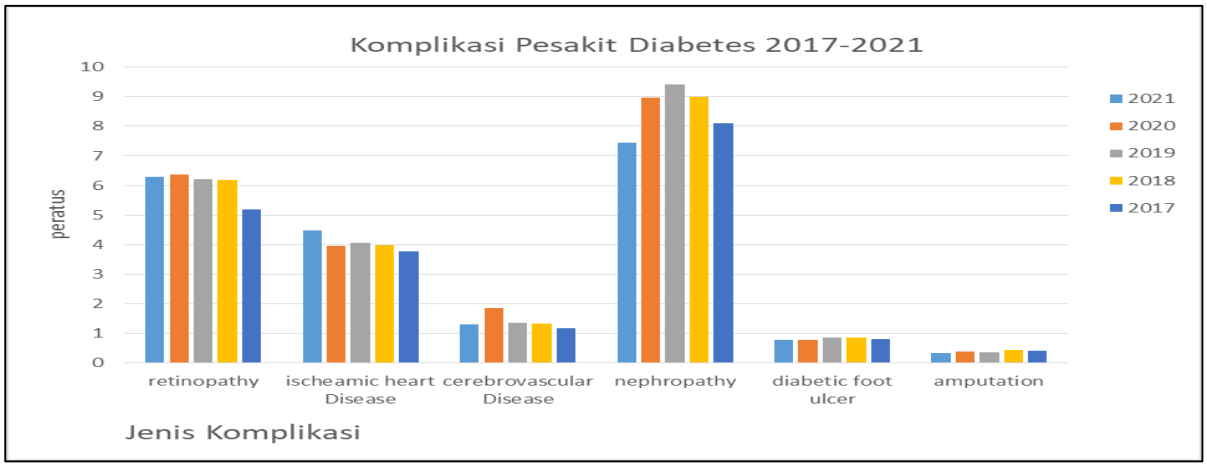
Rajah 1 : Pencapaian Audit Klinikal Diabetes Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Jadual 5 : Pencapaian QA Diabetes di Klinik Kesihatan Negeri Sembilan, 2021

Daerah / Negeri Sembilan	Klinik Kesihatan	Peratus HbA1c ≤ 6.5 %, Sasaran ≥ 30% (Capai)	Peratus HbA1c ≤ 6.5 %, Sasaran ≤ 30% (Tidak Capai)
Seremban	KK Mantin	37.78%	
	KK Ampangan		26.95%
	KK Seremban	40.91%	
	KK Lenggeng		22.73%
	KK Desa Rhu	30.95%	
	KK Senawang		19.00%
	KK Nilai	36.00%	
	KK Quarters KLIA	57.14%	
	KK Rantau		20.00%
	KK Sendayan	32.00%	
	KK Seremban 2	44.07%	
PKD Seremban		**33.89%**	
Kuala Pilah	KK Terachi	36.54%	
	KK Gunung Pasir	46.15%	
	KK Padang Lebar	50.00%	
	KK Johol	36.36%	
	KK Kuala Pilah	35.69%	
	KK Juasseh	32.24%	
	KK Senaling	41.38%	
	KK Sri Menanti	40.00%	
PKD Kuala Pilah		**35.64%**	
Jempol	KK Palong 91011	31.91%	
	KK Serting Hilir	32.73%	
	KK Bandar Sri Jempol	39.19%	
	KK Palong 456	38.24%	
	KK Palong 78	36.36%	
	KK Bahau	34.25%	
	KK Lui Muda	31.43%	
PKD Jempol		**35.37%**	
Tampin	KK Jelai	38.46%	
	KK Gemas	39.39%	
	KK Tampin	38.80%	
	KK Gemencheh	32.56%	
	KK Air Kuning	34.00%	
	KK Bukit Rokan Utara		20.00%
PKD Tampin		**37.02%**	
Daerah / Negeri Sembilan	**Klinik Kesihatan**	**Peratus HbA1c ≤ 6.5 %, Sasaran ≥ 30% (Capai)**	**Peratus HbA1c ≤ 6.5 %, Sasaran ≤ 30% (Tidak Capai)**
Rembau	KK Astana Raja	36.46%	
	KK Pedas	32.38%	
	KK Rembau		25.16%
	KK Kota	32.73%	
PKD Rembau		**29.66%**	
Port Dickson	KK Pasir Panjang		22.77%
	KK Lukut	30.00%	
	KK Bukit Pelanduk	52.94%	
	KK Linggi	34.29%	
	KK Port Dickson	38.37%	
	KK Bagan Pinang	31.03%	
PKD Port Dickson		**34.65%**	
Jelebu	KK Titi	37.78%	
	KK Simpang Durian	46.00%	
	KK Jelebu	45.48%	
	KK Pasoh 1	36.36%	
	KK Pertang	36.00%	
PKD Jelebu		**42.05%**	
Negeri Sembilan		**35.49%**	

Rajah 2 : Tren Peratus Pesakit Diabetes Aktif Yang Mempunyai Komplikasi, 2017-2021

*Berasaskan jumlah pesakit aktif pada tahun semasa
** Sumber data: National Diabetes Registri

Selain daripada itu, sebanyak tiga (3) ko-morbiditi yang dipantau bagi pesakit diabetes iaitu Hipertensi, Dislipidemia dan Status merokok. Data dikemaskini 2017 sehingga 2021 di dalam NDR adalah seperti di Jadual 6 yang berikut. Hipertensi dan Dislipidaemia merupakan ko morbiditi yang tinggi iaitu 75.22% dan 67.08% pesakit diabetes mempunyai ko- morboditi ini.

Jadual 6 : Peratus Pesakit Diabetes Yang Mempunyai Ko-Morbid, 2017 - 2021

Ko-Morbiditi	2017	2018	2019	2020	2021
Hipertensi	67.67%	73.65%	74.32%	75.22%	75.06%
Dislipidemia	54.97%	63.27%	64.42%	67.08%	66.46%
Status merokok	5.87%	5.41%	5.43%	5.97%	6.09%

*Sumber Data dari Audit Klinikal Diabetes & Data Registri Report (Co morbid)

A. PROGRAM HIPERTENSI

Pendaftaran pesakit Hipertensi di Negeri Sembilan dijalankan secara *manual* dalam Buku Daftar Hipertensi seperti Jadual 7 di bawah. Seramai **3,192** pesakit dikenalpasti mengidap Hipertensi (kes baru) sepanjang tahun 2021, manakala secara keseluruhannya terdapat **85,066** pesakit Hipertensi berdaftar secara kumulatif aktif di Negeri Sembilan sehingga 31 Disember 2021.

Jadual 7 : Bilangan Hipertensi Berdaftar Aktif Mengikut Daerah, 2021

Daerah	Bilangan Hipertensi Baru	Jumlah Kumulatif Hipertensi Berdaftar
Seremban	1,204	39,271
Kuala Pilah	212	9,217
Jempol	457	7,375
Rembau	194	5,468
Tampin	477	10,359
Port Dickson	240	6,439
Jelebu	408	6,937
Negeri Sembilan	**3,192**	**85,066**

***** Data daripada klinik kesihatan (reten manual Hipertensi NCD JKNNS) sehingga 31 Disember 2021.

B. PROGRAM PENCEGAHAN DAN KAWALAN KESIHATAN MENTAL

Program Pencegahan dan Kawalan Kesihatan Mental dijalankan melalui perkhidmatan berikut:

i. Perkhidmatan Mental Health and Phychososial Support (MHPSS)
ii. Perkhidmatan Saringan dan Intervensi Minda Sihat di Klinik Kesihatan
iii. Penambahbaikan Saringan Minda Sihat di Kesihatan Primer
iv. Perkhidmatan Rawatan Pesakit Mental Stabil di Klinik Kesihatan

Perkhidmatan *Mental Health and Phychososial Support* (MHPSS)

Perkhidmatan Kesihatan Mental dan Sokongan Psikososial (MHPSS) merujuk kepada perkhidmatan sokongan yang bertujuan untuk melindungi dan mempromosikan kesejahteraan mental dan sokongan psikososial.

MHPSS berfungsi menangani isu kesihatan mental bagi orang awam dan anggota barisan hadapan berkaitan pandemik COVID-19. Perkhidmatan kaunseling juga disediakan bagi anggota barisan hadapan di lapangan bagi mengenal pasti mereka yang mulai alami kelesuan minda dan membantu dari aspek kesihatan mental sepanjang tempoh bertugas mengendalikan pandemik COVID-19.

Perkhidmatan *Mental Health and Phychososial Support* Kepada Pesakit COVID-19 Yang Dikuarantin Di Rumah

Bermula pada tahun 2021, Pusat Penilaian COVID-19 (CAC) telah ditubuhkan di seluruh negara bagi mengendalikan penilaian pesakit COVID-19 untuk menjalani rawatan di rumah.

Linelisting pesakit COVID-19 positif yang dikuarantin di rumah dikompilasi dalam 24 jam selepas diterima, atau pada hari bekerja terdekat sekiranya diterima sehari sebelum hujung minggu atau cuti am dan diagihkan kepada ahli pasukan MHPSS di Negeri Sembilan, terutamanya Pegawai Psikologi *Contracts for Service* (CFS) di setiap Pejabat Kesihatan Daerah di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

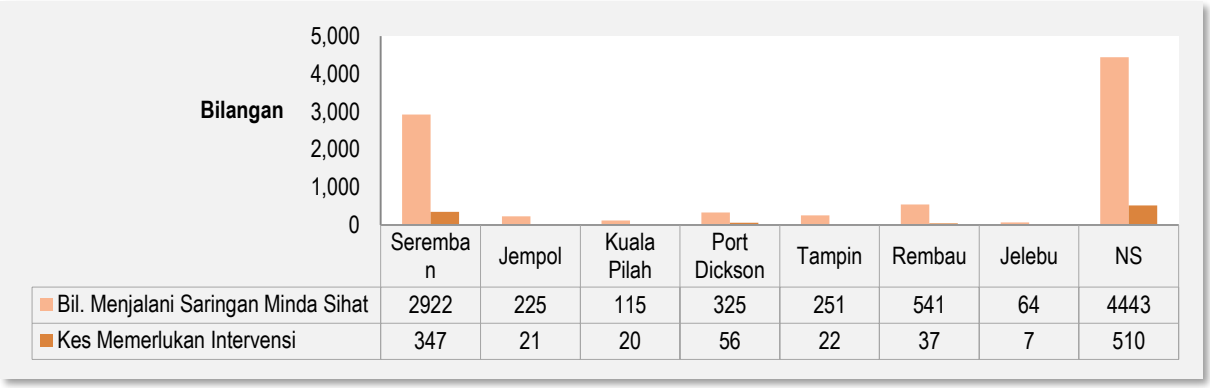
Pesakit COVID-19 positif yang dikuarantin di rumah ini akan dihubungi pada hari keempat sejak pesakit hadir ke CAC, atau hari bekerja yang terdekat sekiranya hari keempat jatuh pada hujung minggu atau cuti am. Pesakit ini

dihubungi sama ada melalui panggilan atau menggunakan mesej. Mesej boleh dihantar menggunakan perkhidmatan mesej seperti Telegram, Whatsapp, Signal dan lain-lain.

Jadual 8 : Bilangan Pesakit COVID-19 Menjalani Saringan Kesihatan Mental Di Rumah Dan Diberi Intervensi, 2021

Daerah	Bilangan Agihan Pesakit MHPSS CAC	Bil. Pesakit COVID-19 Menjalani Saringan Kesihatan Mental Di Rumah	Bilangan Pesakit Yang Diberi Intervensi
Seremban	6,498	2,922	347
Jempol	853	225	21
Kuala Pilah	451	115	20
Port Dickson	831	325	56
Tampin	744	251	22
Rembau	1,596	541	37
Jelebu	191	64	7
Jumlah	**11,164**	**4,443**	**510**

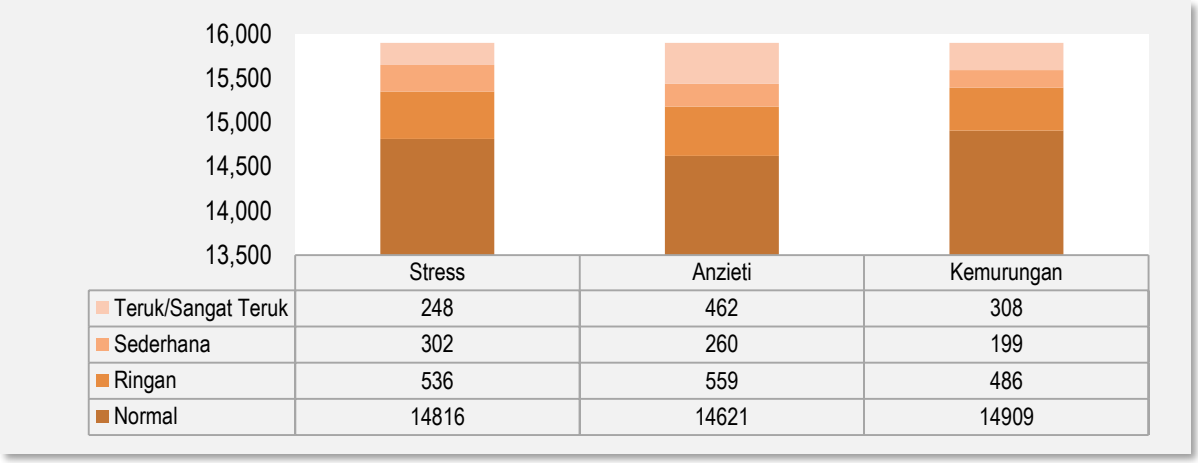
Rajah 2 : Bilangan Pesakit COVID-19 Menjalani Kuarantin Di Rumah Yang Menjalani Saringan Minda Sihat Dan Kes Memerlukan Intervensi, 2021

Perkhidmatan Saringan dan Intervensi Minda Sihat di Klinik Kesihatan

Perkhidmatan Saringan Minda Sihat dilakukan dengan menggunakan Borang Soal Selidik DASS 21. Klien yang mempunyai tanda-tanda stress, anzieti dan kemurungan akan diberi intervensi minda sihat atau dirujuk kepada Pegawai Perubatan, Pakar Perubatan Keluarga atau Pakar Psikiatri untuk rawatan jika perlu serta kepada Pegawai Pemulihan Perubatan Carakerja. Secara keseluruhan, peratus klien mendapat skor DASS normal bagi setiap kategori stres, anzieti dan kemurungan adalah 93.2%, 91.9% dan 93.8% masing-masing **(Rajah 3)**.

Rajah 3 : Keputusan Saringan Minda Sihat di Klinik Kesihatan, 2021

	Stress	Anzieti	Kemurungan
Teruk/Sangat Teruk	248	462	308
Sederhana	302	260	199
Ringan	536	559	486
Normal	14816	14621	14909

Penambahbaikan Saringan Minda Sihat di Kesihatan Primer

Penambahbaikan Saringan Minda Sihat di Kesihatan Primer adalah susulan daripada persetujuaan mesyuarat teknikal di antara Pakar Perubatan Kesihatan Awam, Pakar Psikiatri, Pakar Kesihatan Keluarga berserta wakil dan pegawai yang menjalankan aktiviti saringan kesihatan mental di lapangan pada 5 November 2019 yang lalu.

Saringan Whooley, PHQ-9 dan GAD-7 dipilih untuk menggantikan DASS-21 mengikut kajian *literature review* yang mendapati penggunaan saringan Whooley, PHQ-9 dan GAD-7 adalah lebih spesifik untuk mengesan masalah kemurungan dan kebimbangan individu. Ianya telah dilaksanakan di lima buah negeri iaitu Perlis, Kelantan, Selangor, Wilayah Persekutuan Kula Lumpur dan Negeri Sembilan.

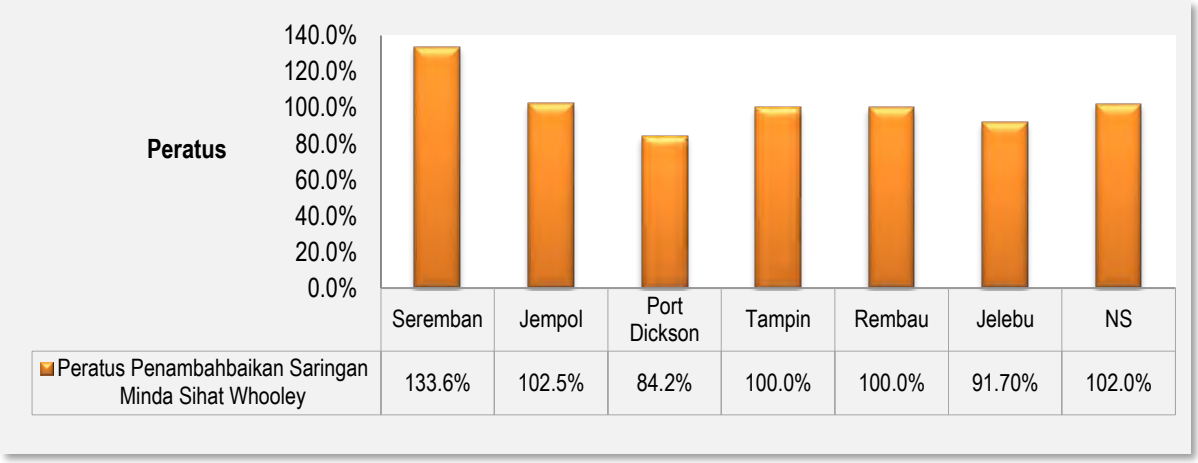
Di Negeri Sembilan ianya dijalankan di satu klinik kesihatan di setiap daerah. Tempoh masa projek rintis ini adalah selama 3 bulan iaitu dari bulan Ogos 2020 sehingga Oktober 2020. Sasaran klien yang disaring adalah seramai 30 orang sebulan dan di kalangan klien penyakit tidak berjangkit (NCD), warga emas dan pesakit kanser.

Bagi tahun 2021 penambahbaikan saringan Minda Sihat ini telah diteruskan tetapi telah diperluaskan kepada semua klien yang hadir di Klinik Kesihatan. Walau bagaimanapun hanya 6 daerah sahaja yang telah menjalankannya seperti **Jadual 8.**

Jadual 8 : Data Penambahbaikan Saringan Minda Sihat Whooley di Kesihatan Primer, 2021

Daerah	Klinik Kesihatan	Sasaran / Bulan	Bil Saringan (Jan - Dis 2021)	Peratus Pencapaian (%)
Seremban	KK Seremban	360	481	133.6%
Jempol	KK Palong	360	369	102.6%
Port Dickson	KK Port Dickson	360	303	84.2%
Tampin	KK Tampin	360	360	100%
Rembau	KK Rembau	360	360	100%
Jelebu	KK Pertang	360	330	91.7%
Negeri Sembilan		**2,160**	**659**	**102.0%**

Rajah 4 : Peratus Penambahbaikan Saringan Minda Sihat Whooley, 2021

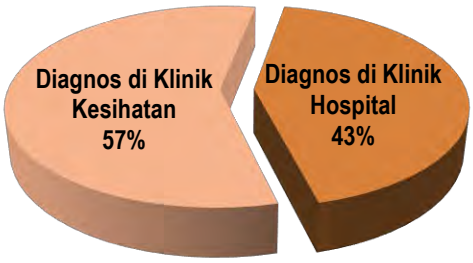

	Seremban	Jempol	Port Dickson	Tampin	Rembau	Jelebu	NS
Peratus Penambahbaikan Saringan Minda Sihat Whooley	133.6%	102.5%	84.2%	100.0%	100.0%	91.70%	102.0%

Perkhidmatan Rawatan Pesakit Mental Stabil Di Klinik Kesihatan

Perkhidmatan ini adalah untuk pesakit yang sesuai dirawat sebagai pesakit luar di klinik–klinik kesihatan bagi memudahkan rawatan dan pemulihan serta membantu mengurangkan stigma komuniti terhadap pesakit mental.

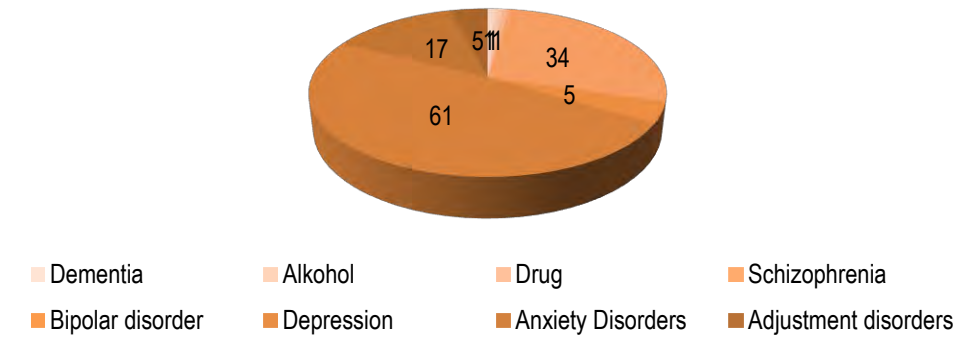
Rajah 5 : Bilangan Kes Mental Stabil Baru Diagnosa di Klinik Kesihatan dan Hospital, 2021

Rajah 5 menunjukkan terdapat 115 kes mental baru menerima rawatan pada tahun 2021. Terdapat 71 (57%) daripada jumlah ini merupakan kes yang telah didiagnosa di Klinik Kesihatan, manakala selebihnya 54 (43%) didiagnosa di Hospital pada tahun 2021.

Pecahan jenis kes dapat dilihat pada Rajah 6 dan majoriti adalah kes *Depression.* Jumlah kes semasa bagi rawatan mental stabil di Klinik Kesihatan Negeri Sembilan pada tahun 2021 adalah 915 pesakit.

Rajah 6 : Pecahan Jenis Kes Yang Di Diagnosa

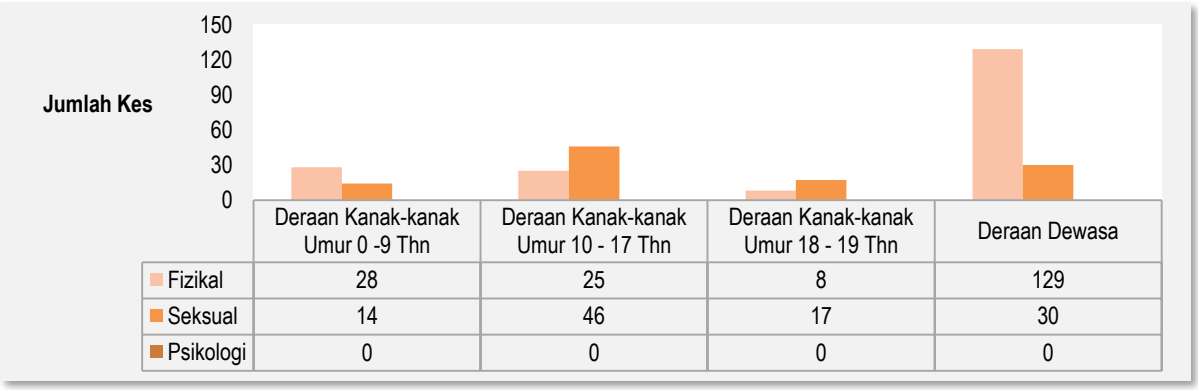
D. PROGRAM KAWALAN DAN PENCEGAHAN KEMUDARATAN ALKOHOL

Saringan dan pendidikan kemudaratan alkohol dijalankan di semua klinik kesihatan serta komuniti yang berisiko tinggi di Negeri Sembilan. Saringan dilakukan sebanyak dua kali di mana saringan kedua ketagihan alkohol dilakukan enam bulan selepas program pendidikan intervensi. Sepanjang 2021 sebanyak 1,218 kes baru disaring di klinik kesihatan.

E. PROGRAM KAWALAN DAN PENCEGAHAN KECEDERAAN DAN KEGANASAN

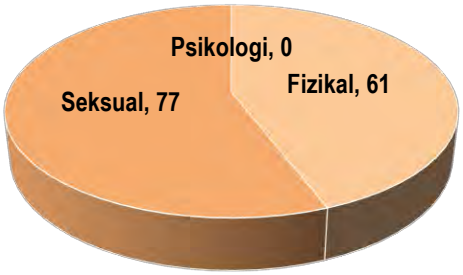
Pemantauan kes kecederaan dan keganasan adalah melalui Khidmat OSCC (*One Stop Crisis Centre*) dan kes SCAN (*Suspected Child Abuse and Neglect)* di hospital kerajaan.

Rajah 7 : Kes OSCC Yang Dilaporkan di Hospital Kerajaan di Negeri Sembilan, 2021

	Deraan Kanak-kanak Umur 0 -9 Thn	Deraan Kanak-kanak Umur 10 - 17 Thn	Deraan Kanak-kanak Umur 18 - 19 Thn	Deraan Dewasa
Fizikal	28	25	8	129
Seksual	14	46	17	30
Psikologi	0	0	0	0

Rajah 8 : Jenis Deraan Yang Melibatkan Kanak-Kanak dan Remaja di Negeri Sembilan, 2021

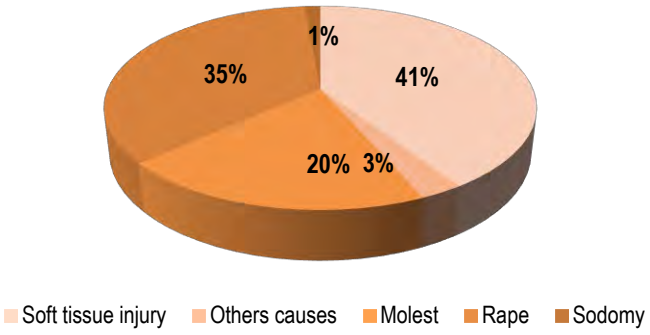

Khidmat OSCC terdapat di semua hospital kerajaan di Negeri Sembilan bagi membantu mangsa-mangsa penderaan seksual (rogol, cabul, liwat), penderaan fizikal, domestik, psikologi dan sebagainya dalam memberi pemeriksaan dan rawatan kesihatan, kaunseling, perlindungan serta bantuan undang-undang.

Pada tahun 2021, terdapat 159 kes penderaan melibatkan mangsa dewasa manakala 138 kes penderaan kanak-kanak dan remaja dilaporkan oleh hospital kerajaan di Negeri Sembilan (Rajah 7 dan 8). Definisi kes kanak-kanak dan remaja adalah bagi mangsa yang berumur bawah 19 tahun.

Bagi kes SCAN pula, 59 (41%) daripada 145 kes disyaki penderaan dan pengabaian kanak-kanak melibatkan kecederaan tisu lembut, 51 (357%) melibatkan kes rogol, 29 (20%) kes cabul, 2 (1.8%) adalah kes liwat manakala 4 (2.8%) adalah kecederaan fizikal yang lain (**Rajah 9**).

Rajah 9 : Jenis Kes Disyaki Penderaan dan Pengabaian Kanak-Kanak di Negeri Sembilan, 2021

F. PROGRAM PENCEGAHAN DAN KANSER REGISTRI KANSER

Program Pencegahan dan Registri kanser ini dijalankan melalui perkhidmatan berikut:

1. Perkhidmatan Saringan Kanser Kolorektal
2. Registri Kanser

Perkhidmatan Saringan Kanser Kolorektal

Perkhidmatan saringan kanser kolorektal bermula di Negeri Sembilan sejak Ogos 2010 dan kemudian diperluaskan ke semua klinik kesihatan pada tahun 2012 sehingga kini. Kit iFOBT (*Immunofluorescent Faecal Occult Blood Test*) dibekalkan oleh KKM sebagai alat untuk saringan. Saringan ini dikhaskan untuk klien yang berumur 50 - 75 tahun yang tidak mempunyai sebarang gejala. Klien yang positif iFOBT akan dirujuk ke Jabatan Pembedahan, Hospital Tuanku Jaafar, Seremban dan Hospital Kuala Pilah untuk pengesahan kanser melalui kolonoskopi.

Jadual 9 : Saringan Kanser Kolorektal di Klinik Kesihatan di Negeri Sembilan, 2021

Saringan	Positif iFOBT	Kes yang menjalani Kolonoskopi	Keputusan Kolonoskopi			
			Normal	Colonic polyps	Lain-lain Diagnosa	Kanser
3,052	358 (6.1%)	54 (17.1%)	26 (48.1%)	1 (1.9%)	2 (3.7%)	2 (3.7%)

Pada tahun 2021 (sehingga Disember 2021), 358 (6.1%) daripada 3,052 klien yang menjalani saringan didapati positif iFOBT. Terdapat 2 kes (3.7%) yang dikesan kanser kolorektal, 1 kes (1.9%) dikesan *Colonic Polyps* manakala 2 kes (3.7%) dikesan sebagai lain-lain diagnosis selepas melakukan ujian pengesahan kolonoskopi.

Registri Kanser Negeri Sembilan

Pada tahun 2019, satu sistem mula digunakan bagi mendaftar kes kanser iaitu sistem *MyHDW (Malaysian Health Data Warehouse)*. MyHDW merupakan satu pusat pengumpulan data kesihatan yang mengumpul data berkenaan kesihatan dari fasiliti kesihatan di seluruh Malaysia melalui Sistem Maklumat Rawatan Pelanggan (SMRP) dan *Patient Registry Information System (PRIS)*. Data kanser didaftarkan oleh anggota kesihatan yang mendiagnos atau sebahagian daripada pasukan pesakit yang meghidapi kanser di hospital.

Jadual 10 : Bilangan Kes Kanser Didaftarkan Ke Dalam Sistem MyHDW Oleh Hospital Kerajaan dan Hospital Swasta di Negeri Sembilan, 2021

Hospital	Bilangan Kes Kanser Didaftar
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	234
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	29
Columbia Asia Hospital – Seremban	3
Seremban Specialist Hospital Sdn. Bhd.	16
Mawar Medical Centre	11
Jumlah	**293**

G. Program Verifikasi Kematian Yang Tidak Disahkan Secara Perubatan

Program ini telah dimulakan pada Oktober 2017 di seluruh Malaysia. Tujuan utama sistem ini dilaksanakan adalah untuk menambahbaik statistik penyebab dan pengesah kematian di Malaysia yang melibatkan kematian-kematian yang berlaku di luar hospital. Pelaksanaan sistem adalah dengan menjalankan temuramah kepada waris terdekat kepada si mati berpandukan soal selidik.

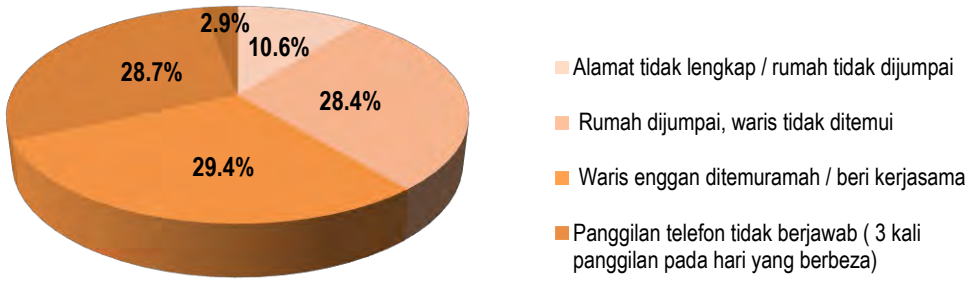
Waris terdekat akan ditemuramah bagi mendapatkan maklumat berkaitan penyakit dan keadaan kesihatan si mati sebelum meninggal dunia. Kes kematian bagi tahun 2020 dijalankan siasatan pada tahun 2021 dan telah selesai pada Julai 2021.

Kes kematian diterima 6 bulan daripada tarikh sebenar kematian. Jumlah kes kematian di Negeri Sembilan adalah sebanyak 3,066. Sebanyak 1,484 (48.4%) kes berjaya ditemuramah manakala 1,582 (51.6%) kes tidak berjaya ditemuramah.

Jadual 11 : **Bilangan Dan Peratus Pencapaian Siasatan Kes Kematian Yang Tidak Disahkan Secara Perubatan Bagi Kematian, 2021**

Daerah	Seremban	Jempol	Port Dickson	Tampin	Kuala Pilah	Rembau	Jelebu	Negeri Sembilan
Jumlah Kematian	1,301	427	339	370	285	174	170	3,066
Kes Telah Diselesaikan	1,301 (100%)	427 (100%)	339 (100%)	370 (100%)	285 (100%)	174 (100%)	170 (100%)	3,065 (100%)
Kes Berjaya Ditemuramah	454 (34.9%)	291 (68.1%)	212 (62.5%)	127 (34.3%)	157 (55.1%)	131 (75.3%)	112 (65.9%)	1,484 (48.4%)
Kes Tidak Berjaya Ditemuramah	847 (65.1%)	136 (31.9%)	127 (37.5%)	243 (65.7%)	128 (44.9%)	43 (24.7%)	58 (34.1%)	1,582 (51.6%)
Kes Masih Dalam Siasatan	0	0	0	0	0	0	0	0

Rajah 10 : Menunjukkan Status Kes Program Verifikasi Kematian Yang Tidak Disahkan Secara Perubatan di Negeri Sembilan, 2021

H. PROGRAM PENCEGAHAN DAN KAWALAN TEMBAKAU

Program Kawalan Tembakau di Negeri Sembilan pada tahun 2021 berteraskan program di bawah dasar *Framework Convention on Tobacco Control (FCTC)*. Di bawah strategi ini, program kawalan tembakau melibatkan pelbagai aktiviti yang berpandukan strategi **MPOWER** iaitu:

- ***M****onitor Tobacco use and prevention policies* (Memantau prevalen, tren merokok dan penggunaan tembakau)
- ***P****rotect people from tobacco smoke* (Pelindungan daripada asap rokok)
- ***O****ffer help to quit tobacco use* (Perkhidmatan berhenti merokok)
- ***W****arn about dangers of tobacco* (Amaran kemudaratan dan bahaya rokok)
- ***E****nforce bans on tobacco advertising, promotion, and sponsorship* (Penguatkuasaan ke atas iklan, promosi dan tajaan berkaitan rokok dan syarikat rokok)
- ***R****aise taxes on tobacco* (Cukai rokok ditingkatkan).

Bagi perlaksanaan strategi perkhidmatan berhenti merokok, satu kerjasama di antara perkhidmatan awam dan swasta telah dilaksanakan pada tahun 2021. Program berhenti merokok *mQuit* adalah program kerjasama di antara Kementerian Kesihatan Malaysia dan agensi lain seperti Akademi Farmasi Malaysia, Johnson and Johnson

Sdn Bhd, Universiti Sains Malaysia dan Universiti Malaya. Terdapat tiga jenis perkhidmatan berhenti merokok ditawarkan di fasiliti kesihatan kerajaan dan swasta di seluruh Negeri Sembilan termasuk :

1. Program berhenti merokok di klinik kesihatan kerajaan di bawah seliaan Unit Kesihatan Primer, Bahagian Kesihatan Awam.
2. Program berhenti merokok di hospital kerajaan di bawah seliaan Unit Kualiti, Bahagian Perubatan.
3. Program berhenti merokok di fasiliti swasta di bawah seliaan Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit, Bahagian Kesihatan Awam.

Bagi program berhenti merokok di fasiliti swasta yang merupakan program di bawah seliaan Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit, terdapat 11 farmasi swasta pada tahun 2021 yang telah diberikan akreditasi untuk menawarkan perkhidmatan mQuit. Senarai farmasi persendirian yang terlibat adalah seperti berikut :

1. Caring Pharmacy (Palm Mall Seremban)
2. Alpro Pharmacy (Taipan Senawang)
3. Alpro Pharmacy (Ampangan)
4. Alpro Pharmacy (Jln Dato Sheikh Ahmad, Seremban)
5. Alpro Pharmacy Seremban Flagship,
6. Alpro Pharmacy (Regina Mall Port Dickson)
7. Alpro Pharmacy (Kuala Pilah)
8. Guardian Pharmacy Nilai
9. Guardian Pharmacy Seremban 2
10. Guardian Pharmacy Seremban
11. KPJ Seremban Specialist Hospital

Secara keseluruhannya, pencapaian program berhenti merokok di Negeri Sembilan pada tahun 2021 adalah 57.38% iaitu melepasi sasaran yang ditetapkan pada kadar lebih dari 35%. Namun demikian, pemantauan secara berterusan akan dijalankan bagi menambah baik perkhidmatan berhenti merokok di semua fasiliti yang terlibat dari masa ke semasa.

Aktiviti pemantauan pelaksanaan perkhidmatan berhenti merokok di ketiga-tiga fasiliti telah dijalankan pada tahun 2021. Pencapaian perkhidmatan berhenti merokok di ketiga-tiga fasiliti yang disenaraikan adalah seperti di **Jadual 1**.

Jadual 1 : Pencapaian Program Berhenti Merokok di Negeri Sembilan, 2021

Daerah	Indikator Pencapaian Januari - Disember 2021		
	Peratus klien berhenti merokok dalam tempoh 6 bulan di klinik kesihatan	Peratus klien berhenti merokok dalam tempoh 6 bulan di hospital	Peratus klien berhenti merokok dalam tempoh 6 bulan di fasiliti swasta
Seremban	47/79 = 59.5%	4/8 = 50%	NA
Kuala Pilah	7/18 = 38.9%	5/5 = 86.6%	NA
Tampin	5/13 = 38.5%	NA	NA
Port Dickson	3/8 = 37.5%	1/1 = 50%	NA
Jempol	1/3 = 33.3%	NA	NA
Jelebu	15/25 = 60%	NA	NA
Rembau	17/23 = 73.9%	NA	NA
Negeri Sembilan	**95/169 = 56.2%**	**10/14 = 71.42%**	**NA**

Selain dari program berhenti merokok, aktiviti penguatkuasaan kawasan larangan merokok juga telah diteruskan di bawah **Peraturan-Peraturan Kawalan Hasil Tembakau (PPKHT) 2004**. Berdasarkan peraturan ini, aktiviti penguatkuasaan telah dijalankan di bawah Peraturan (11), (PPKHT) 2004.

Selain itu, penguatkuasaan juga dijalankan di bawah Peraturan 12(1)(a) dan 12(1)(b) PPKHT 2004 iaitu semua pemilik premis hendaklah memastikan tempat makan mereka bebas daripada sebarang bentuk amalan merokok dengan tidak meyediakan peralatan seperti bekas abu rokok serta lain-lain kemudahan merokok. Penguatkuasaan

ini adalah selari dengan Perjanjian *World Health Organization Framework Convention on Tobacco Control (FCTC)* bagi memastikan kesihatan dan keselesaan segenap lapisan masyarakat di tempat awam. Aktiviti penguatkuasaan ini telah dijalankan secara berterusan dengan kerjasama Unit Inspektorat dan Penguatkuasaan (UIP) untuk aktiviti Operasi Bersepadu dan Penguatkuasaan di semua daerah di Negeri Sembilan.

Program Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN) juga menyumbang kepada aktiviti kawalan tembakau melalui program seperti Rumahku Bebas Asap Rokok (RBAR), pemasangan tanda larangan merokok di premis-premis PPKHT dan majlis rasmi bebas asap rokok di dalam lokaliti KOSPEN. Pada tahun 2021, sebanyak 196 kawasan atau premis yang diwartakan sebagai kawasan larangan merokok di bawah lokaliti KOSPEN telah memasang papan tanda larangan merokok.

Di samping itu, sebanyak 760 rumah di bawah lokaliti KOSPEN telah mendapat pengiktirafan “Rumah Bebas Asap Rokok” yang mana menyumbang kepada pencapaian melebihi target yang telah ditetapkan iaitu sekurang-kurangnya 10 buah rumah mendapat pengiktirafan "Rumahku Bebas Asap Rokok" di dalam lokaliti KOSPEN.

Aktiviti kawalan tembakau akan terus dijalankan secara berterusan dengan kerjasama pelbagai pihak di semua peringkat untuk mencapai matlamat *The End Game* menjelang tahun 2045.

I. PROGRAM KOMUNITI SIHAT PEMBINA NEGARA (KOSPEN)

Program "Komuniti Sihat Pembina Negara" (KOSPEN) telah diperkenalkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia pada tahun 2013 dalam usaha menangani masalah peningkatan bebanan Penyakit Tidak Berjangkit di negara ini. Program ini berkonsepkan dari masyarakat untuk masyarakat, di mana kumpulan sukarelawan yang dilatih merupakan tunjang pelaksanaan aktiviti di lokaliti yang mengambil bahagian dengan objektif menggalakkan penglibatan ahli masyarakat dalam aktiviti kesihatan.

Pelaksanaan inisiatif ini adalah melalui pendekatan yang agresif dengan penubuhan pasukan sukarelawan GSiM daripada kalangan masyarakat di seluruh negara yang akan bertindak sebagai agen penggerak kesihatan. Objektif utama program KOSPEN adalah untuk menurunkan atau mengekang peningkatan prevalen penyakit tidak berjangkit melalui usaha yang agresif dan komprehensif ke arah peningkatan pemerkasaan dan penglibatan masyarakat dan individu dalam aktiviti pencegahan dan pengendalian kendiri faktor risiko penyakit tidak berjangkit. Antara modul pelaksanaan program KOSPEN termasuk :

1. Saringan kesihatan kendiri
2. Gaya hidup sihat
3. Amalan pemakanan sihat
4. Pengurusan berat badan
5. Amalan tidak merokok
6. Saringan minda sihat
7. Saringan kemudaratan alkohol di kalangan komuniti.

Pada tahun 2021, terdapat sejumlah 81 lokaliti KOSPEN di seluruh Negeri Sembilan. Ini termasuk 45 lokaliti KOSPEN Perpaduan; 31 KOSPEN KPLB dan 1 KOSPEN Pusat Internet Desa (kerjasama bersama Kementerian Komunikasi dan Multimedia Malaysia); 1 KOSPEN Orang Asli (kerjasama bersama JAKOA); dan 3 KOSPEN Pusat Internet (kerjasama bersama Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia). Bilangan lokaliti yang terlibat mengikut agensi dan daerah adalah seperti **Jadual 2 dan Jadual 3**.

Jadual 2 : Bilangan Lokaliti KOSPEN Di Negeri Sembilan Mengikut Agensi, 2013 - 2021

Tahun / Agensi	KOSPEN KEMAS	KOSPEN JPNIN	Lain-lain	Jumlah
2013	23	-	-	23
2014	100	20	-	120
2015	100	20	-	120
2016	67	21	6	94
2017 – 2018	Tiada perubahan lokaliti			94
2019	25	53	1	79
2020	25	46	5	76
2021	31	45	5	81

Jadual 3: Senarai Lokaliti KOSPEN Mengikut Daerah Di Negeri Sembilan

Daerah	KOSPEN KPLB	KOSPEN JPNIN	LAIN-LAIN	JUMLAH
Seremban	7	22	3 (KOSPEN Pusat Internet)	32
Jempol	4	4	-	8
Port Dickson	3	4	1 (KOSPEN OA)	9
Kuala Pilah	11	3	-	8
Tampin	3	3	-	6
Rembau	3	5	1 (KOSPEN Pusat Internet Desa)	9
Jelebu	0	4	-	4
N.Sembilan	**31**	**45**	**5**	**81**

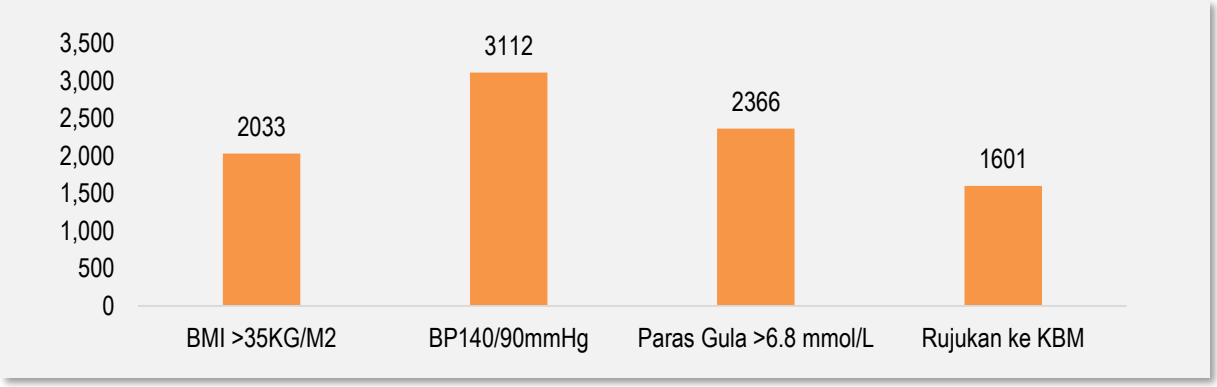
Sehingga 31 Disember 2021, seramai 16,281 penduduk berumur 18 tahun dan ke atas di Negeri Sembilan telah pun disaring berdasarkan modul saringan kesihatan KOSPEN. Daripada jumlah penduduk yang disaring, sebanyak 4,010 orang (24.63%) dikesan mempunyai faktor risiko bacaan tekanan darah >140/90 mmHg, 3,604 orang (22.14%) dikesan mempunyai paras gula dalam darah >6.8mmol/l, 2,774 orang (17.04%) mempunyai BMI >35 kg/m^2 dan 2,227 orang (13.68%) adalah di kalangan yang merokok **(Jadual 4).**

Jadual 4 : Pencapaian Saringan Faktor Risiko Penyakit Tidak Berjangkit (NCD) Program KOSPEN Negeri Sembilan, 2021

DAERAH	Bil. Penduduk >18 Tahun Disaring	Bil. Penduduk >18 Tahun Mempunyai Faktor Risiko BMI (>35KG/M)	Bil.Penduduk >18 Tahun Mempunyai Faktor Risiko Tekanan Darah Tinggi (>140/90mmHg)	Bil. Penduduk >18 Tahun Mempunyai Faktor Risiko Paras Gula >6.8mmol/L	Bil.Penduduk >18 Tahun Disaring Merokok
Seremban	7,122	1,641 (23.04%)	1,757 (24.67%)	1,034 (14.52%)	1,350 (18.96%)
Kuala Pilah	1,018	20 (1.96%)	61 (5.99%)	95 (9.33%)	11 (1.08%)
Port Dickson	755	52 (6.89%)	113 (14.97%)	228 (30.20%)	83 (10.99%)
Jempol	3,872	917 (23.7%)	1,254 (32.4%)	751 (19.4%)	35 (0.90%)
Jelebu	582	27 (4.91%)	127 (23.1%)	317 (57.7%)	48 (8.8%)
Rembau	1,266	69 (5.5%)	369 (97.3%)	513 (40.5%)	434 (34.3%)
Tampin	1,666	48 (2.88%)	329 (19.75%)	666 (40%)	266 (16%)
N.Sembilan	**16,281**	**2,774 (17.04%)**	**4,010 (24.63%)**	**3,604 (22.14%)**	**2,227 (13.68%)**

Mereka yang dikesan mempunyai faktor risiko ini telah dirujuk ke Klinik Kesihatan oleh sukarelawan GSiM sendiri untuk tindakan lanjut. Sebanyak 2,033 orang (73.29%) yang dikesan mempunyai BMI >35kg/m^2, 3,112 orang (77.61%) yang mempunyai tekanan darah >140/90 mmHg, 2,366 orang (65.65%) dengan paras gula >6.8 mmol/L dan 1,601 (71.89%) perokok dikesan melalui saringan kesihatan telah dirujuk ke klinik kesihatan **(Rajah 1)**. Usaha oleh pasukan sukarelawan GSiM ini adalah terpuji kerana adalah diharapkan pengesanan awal ini dapat mengelakkan komplikasi penyakit tidak berjangkit daripada berlaku dan sekaligus mengurangkan beban penyakit tersebut di Malaysia.

Rajah 1 : Bilangan Rujukan Ke Klinik Kesihatan Melalui Saringan Kesihatan

Pembudayaan amalan hidup sihat melalui pemakanan sihat, gaya hidup aktif dan persekitaran sihat bebas asap rokok telah mula meresap ke dalam budaya sesebuah lokaliti KOSPEN. Hampir kesemua lokaliti KOSPEN yang terlibat mencapai sasaran indikator budaya hidup sihat yang telah ditetapkan. Ini termasuk amalan pemakanan sihat dengan meyediakan buah-buahan dan sayur-sayuran di majlis rasmi, mengasingkan gula daripada minuman panas dan menyediakan air kosong.

Pembangunan prasarana seperti papan tanda trek 10,000 langkah di lokaliti KOSPEN juga dijalankan bagi menggalakkan gaya hidup aktif di kalangan masyarakat setempat. Bagi memastikan persekitaran yang sihat bebas asap rokok, kesemua kawasan awam yang telah diwartakan sebagai kawasan larangan merokok telah diletakkan papan tanda larangan merokok di samping penganugerahan rumah bebas asap rokok (RBAR) di kalangan lokaliti KOSPEN yang terlibat **(Jadual 5).**

Jadual 5 : Pencapaian budaya hidup sihat Program KOSPEN Negeri Sembilan, 2021

SASARAN INDIKATOR PROSES	KOSPEN KEMAS	KOSPEN JPNIN
50% majlis rasmi menyediakan buah-buahan	28 (100%)	54 (100%)
50% majlis rasmi mengasingkan gula daripada minuman panas	21 (100%)	46 (100%)
50% majlis rasmi menyediakan air kosong	30 (100%)	55 (100%)
50% majlis rasmi menyediakan sayur-sayuran (sekiranya ada hidangan berat)	29 (100%)	49 (100%)
Sekurang-kurang satu (1) trek 10,000 langkah	31 (100%)	45 (100%)
100% kawasan awam yang diwartakan di bawah PPKHT meletakkan papan tanda larangan merokok	92 (100%)	104 (100%)
Mencapai sasaran 10 rumah RBAR / lokaliti	310 (100%)	450 (100%)

Pada tahun 2021, program KOSPEN telah dilaksanakan berlandaskan garis panduan norma baharu program selaras dengan pelaksanaan Perintah Kawalan Pergerakan berikutan penularan wabak COVID-19. Sehubungan dengan itu, projek pemerkasaan komuniti di mana sukarelawan KOSPEN bertindak agen penggerak kesihatan telah dijalankan dalam usaha mengekang penularan jangkitan COVID-19 di kalangan masyarakat setempat di

Negeri Sembilan. Selaras dengan objektif utama program ini, maka peranan sukarelawan KOSPEN diangkat sebagai agen penggerak kesihatan di lokaliti KOSPEN masing-masing.

Selain dari aktiviti saringan faktor risiko penyakit tidak berjangkit yang dijalankan berdasarkan modul pelaksanaan program KOSPEN, para sukarelawan KOSPEN terlibat dalam membantu penularan jangkitan COVID-19 melalui aktiviti pemantauan dan pematuhan *SOP* di kalangan lokaliti KOSPEN masing-masing. Sukarelawan KOSPEN yang terlatih dilihat dapat membantu petugas kesihatan untuk memantau adaptasi komuniti terhadap garis panduan norma baharu sebagai langkah pencegahan jangkitan COVID-19 di kalangan masyarakat setempat.

Perjalanan program KOSPEN di Negeri Sembilan kini telah memasuki tahun kesembilan penubuhan. Program KOSPEN yang dijalankan secara berterusan ini telah berjaya mengenalpasti dan merujuk penduduk yang mempunyai faktor risiko penyakit tidak berjangkit ke fasiliti yang berdekatan agar ujian diagnostik dan rawatan awal dapat diberi. Program ini juga giat mengubah amalan budaya hidup sihat penduduk dari segi pemakanan sihat dan mewujudkan kawasan persekitaran yang menyokong gaya hidup aktif. Perlaksanaan program dan kesan jangka pendeknya telah dapat direliasasikan di semua peringkat. Skop pelaksanaan program KOSPEN di Negeri Sembilan dijangka akan terus dimantapkan dan diperluaskan pada tahun seterusnya.

2.7. UNIT KESIHATAN PEKERJAAN DAN ALAM SEKITAR

PENGENALAN

Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar menjalankan dua Program utama iaitu Program Kesihatan Pekerjaan dan Program Kesihatan Alam Sekitar.

Di bawah Program Kesihatan Pekerjaan, fungsi utama unit ini adalah bertanggungjawab di dalam hal-hal berkaitan keselamatan, kesihatan dan kebajikan pekerja khasnya kakitangan-kakitangan kesihatan melalui aktiviti-aktiviti seperti pengesanan serta notifikasi penyakit pekerjaan, kecederaan dan keracunan, latihan-latihan dan promosi berkaitan keselamatan dan kesihatan pekerjaan serta menjalankan pengawasan perubatan ke atas pekerja yang berisiko tinggi di klinik kesihatan pekerjaan. Unit ini bekerjasama dengan jabatan-jabatan kerajaan lain terutamanya Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (DOSH) serta Jabatan Pertanian di dalam menentukan keselamatan, kesihatan dan kebajikan pekerja-pekerja di industri berkaitan adalah terjamin.

Di bawah Program Kesihatan Alam Sekitar pula, fungsi utama unit ini adalah untuk membantu dalam hal-hal berkaitan keselamatan, kesihatan dan kesejahteraan persekitaran. Unit ini bekerjasama dengan Jabatan Alam Sekitar (JAS) dan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dalam memastikan kesejahteraan alam sekitar.

VISI

Ke arah negeri yang sihat dan produktif melalui promosi kesihatan pekerja untuk mencapai kesihatan yang mampan bagi setiap individu.

MISI

Untuk mempromosikan taraf kesihatan yang berkualiti melalui pencegahan dan kawalan penyakit, kecederaan dan ketidakupayaan yang disebabkan oleh interaksi di antara manusia dan pekerjaan.

OBJEKTIF AM

i) Untuk memberi perkhidmatan kesihatan komprehensif kepada golongan pekerja dengan penekanan kepada aspek promosi, pencegahan dan penjagaan kesihatan.
ii) Mewujudkan persekitaran yang sihat dan kondusif untuk kesihatan fizikal dan mental masyarakat.

OBJEKTIF KHUSUS

Program Kesihatan Pekerjaan

i) Mempromosi kesihatan pekerjaan kepada anggota kesihatan dan masyarakat.
ii) Menjalankan survelan kemalangan, keracunan dan penyakit pekerjaan.
iii) Memberi perkhidmatan kesihatan pekerjaan melalui aktiviti-aktiviti dari peringkat pencegahan hingga ke peringkat penjagaan kesihatan.
iv) Menyediakan langkah-langkah pencegahan yang berkesan terhadap persekitaran tempat kerja yang berisiko.

Program Kesihatan Alam Sekitar

i) Mempromosi persekitaran yang selamat dan sihat kepada masyarakat.
ii) Menjalankan survelan hazad persekitaran dan menjalankan intervensi yang bersesuaian.

PENCAPAIAN AKTIVITI-AKTIVITI

PROGRAM KESIHATAN PEKERJAAN

Program Survelan Penyakit Pekerjaan

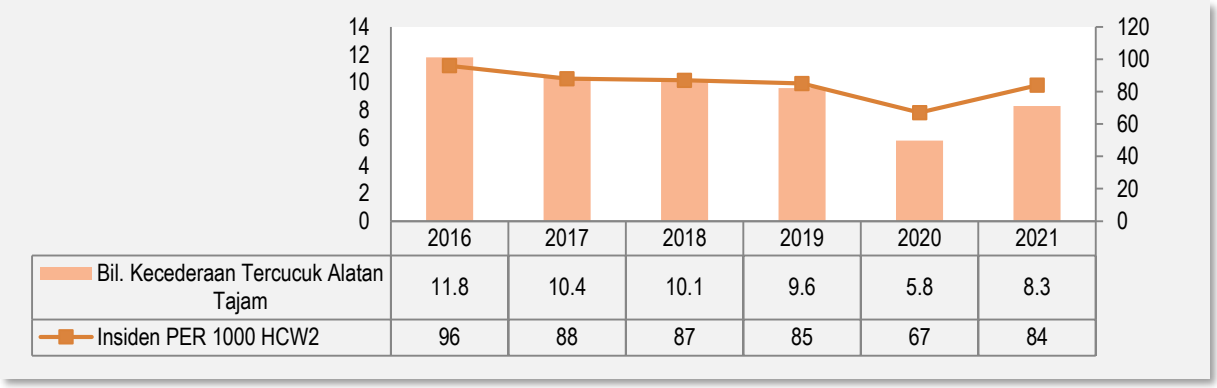
Di bawah program ini, tumpuan utama unit ini adalah mengumpul data mengenai penyakit-penyakit pekerjaan. Aktiviti ini juga adalah sebagai memenuhi kehendak Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 (OSHA 1994) dan Akta Pestisid 1974.

Kemalangan yang paling kerap berlaku di fasiliti kesihatan KKM adalah kecederaan tercucuk alatan tajam terutamanya jarum. Manakala di antara penyakit-penyakit pekerjaan yang diberi tumpuan adalah penyakit respiratori pekerjaan, penyakit kulit pekerjaan, keracunan kimia / penyakit lain-lain, kekerasan anggota KKM dan juga kecederaan di kalangan anggota kesihatan. Borang notifikasi yang digunakan adalah seperti yang disediakan oleh Unit Kesihatan Pekerjaan, Kementerian Kesihatan Malaysia.

Jadual 1 : Bilangan Kes-kes Penyakit Pekerjaan, Kecederaan Termasuk Keracunan Kimia / Pestisid Di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Penyakit Pekerjaan	2017	2018	2019	2020	2021
Penyakit Kulit Bil. Kes	0	0	2	3	6
Penyakit Paru-paru Bil. Kes	6	4	6	80	1,634 -Kes Covid – 694 (WR) -Kes Covid – 930 (NWR) -Kes PTB -10
Keracunan Kimia / Penyakit Lain Bil. Kes	5	3	7	8	10
Kecederaan Di Fasiliti Kesihatan KKM Bil. Kes	135	161	180	125	63
Bil Kekerasan anggota KKM	16	39	13	13	11
NIHL Bil. Kes	0	0	0	0	0
Ergonomik	0	0	0	0	0
Jumlah Kes	**162**	**207**	**208**	**229**	**1,724**

Graf 1 : Insiden Dan Bilangan Kecederaan Alatan Tajam Di Fasiliti Kesihatan KKM, 2017 - 2021

Jadual 2 : Jenis Kecederaan Pekerjaan di Fasiliti Kesihatan KKM Negeri Sembilan Di Kalangan Anggota Kesihatan, 2017 - 2021

Tahun	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Tercucuk Jarum *'Hollow bore* dan *suture needle'*	55	67	55	50	70
Bil Tercucuk Alatan Tajam Lain (selain *' Hollow bore* dan *suture needle')*	20	12	18	17	6
Bil. Kecederaan Lain	47	74	94	58	62
Jumlah	**122**	**153**	**167**	**125**	**138**

Jadual 3 : Jenis Kecederaan Pekerjaan di Fasiliti Kesihatan KKM Negeri Sembilan Di Kalangan Lain-lain Anggota, 2021

Jenis Kecederaan	Operator Sinar Jernih	Pelatih Pen. Peg. Perubatan	Pengawal Keselamatan	Jumlah
Bil. Tercucuk Jarum *'Hollow bore* dan *suture needle'*	5	2	0	7
Bil Tercucuk Alatan Tajam Lain *(*selain *' Hollow bore* dan *suture needle')*	1	0	0	1
Bil. Kecederaan Lain	0	0	0	0
Jumlah	**6**	**2**	**0**	**8**

Jadual 4 : Bilangan Kes-Kes Kecederaan Pekerjaan Di Kalangan Anggota Kesihatan Yang Dilaporkan Mengikut Hospital, Kesihatan dan Pergigian Di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Fasiliti	2017		2018		2019		2020		2021	
	Bil.	(%)	Bil.	(%)	Bil.	(%)	Bil.	(%)	Bil.	(%)
Hospital Tuanku Jaafar Seremban	57	46.0	78	46.9	57	46.0	42	33.6	40	27.4
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	10	8.1	16	9.6	10	8.1	8	6.4	16	11.0
Hospital Port Dickson	8	6.5	10	6.0	8	6.5	5	4.0	4	2.7
Hospital Tampin	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1.4
Hospital Jelebu	2	1.6	0	0	2	1.6	1	0.8	4	2.7
Hospital Jempol	1	0.8	0	0	1	0.8	4	3.2	2	1.4
Hospital Rembau	-	-	-	-	-	-	3	2.4	7	4.8
PKD Seremban	21	17.0	42	25.3	21	17.0	31	24.8	34	23.3
PKD Kuala Pilah	0	0	1	0.6	0	0	3	2.4	0	0
PKD Port Dickson	3	2.4	3	1.8	3	2.4	0	0	3	2.0
PKD Tampin	4	3.2	2	1.2	4	3.2	6	4.8	5	3.4
PKD Jelebu	4	3.2	3	1.8	4	3.2	8	6.4	7	4.8
PKD Jempol	1	0.8	0	0	1	0.8	0	0	2	1.4
PKD Rembau	1	0.8	2	1.2	1	0.8	4	3.2	1	0.7

Fasiliti	2017		2018		2019		2020		2021	
	Bil.	(%)	Bil.	(%)	Bil.	(%)	Bil.	(%)	Bil.	(%)
Pergigian Seremban	7	5.6	5	3.0	7	5.6	5	4.0	7	4.8
Pergigian Kuala Pilah	1	0.8	1	0.6	1	0.8	2	1.6	1	0.7
Pergigian Port Dickson	0	0	0	0	0	0	2	1.6	3	2.0
Pergigian Tampin	0	0	0	0	0	0	1	0.8	1	0.7
Pergigian Jelebu	3	2.4	0	0	3	2.4	0	0	5	3.4
Pergigian Jempol	1	0.8	1	0.6	0	0	0	0	0	0
Pergigian Rembau	0	0	0	0	1	0.6	0	0	2	1.4
Jumlah	**135**	**100**	**161**	**100**	**180**	**100**	**125**	**100**	**146**	**100**

Jadual 5 : Bilangan Kes-Kes Kecederaan (Bukan Alatan Tajam) Di Kalangan Anggota Kesihatan Di Negeri Sembilan Mengikut Mekanisma, 2021

Mekanisma Kecederaan	Kecederaan	
	Bilangan	%
Percikan darah / cecair badan	2	3.2
Kemalangan kenderaan bermotor	33	53.2
Jatuh dari tempat tinggi	3	4.8
Jatuh/ tergelincir di paras (*lavel*) yang sama	10	16.1
Cedera semasa mengendali/ mengangkat/ membawa	3	4.8
Lain-lain	11	17.7
Jumlah	**62**	**100**

Jadual 6 : Bilangan Kes-Kes Keracunan Yang Dilaporkan Mengikut Situasi Kejadian Di Negeri Sembilan, 2021

Situasi Kejadian	Bilangan Kes Keracunan Pestisid / Kimia	Peratus (%)
Occupational	0	0
Suicide	0	0
Accidental (Non-Occupational)	3	100
Homicide	0	0
Jumlah	**3**	**100**

PROGRAM PROMOSI KESIHATAN TEMPAT KERJA

Audit Keselamatan dan Kesihatan

Audit Keselamatan dan Kesihatan telah dimulakan pada tahun 2000. Di antara fasilti-fasilti kesihatan yang telah menjalankan audit pada tahun 2021 adalah seperti berikut :

Jadual 7 : Bilangan Lokasi Audit Keselamatan Dan Kesihatan Yang Telah Dijalankan Mengikut Fasiliti Di Negeri Sembilan, 2021

FASILITI	BILANGAN LOKASI AUDIT KESELAMATAN DIJALANKAN
Pejabat Kesihatan Daerah Seremban	8
Pejabat Kesihatan Daerah Kuala Pilah	10
Pejabat Kesihatan Daerah Jempol	6
Pejabat Kesihatan Daerah Tampin	5
Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson	5
Pejabat Kesihatan Daerah Jelebu	7
Pejabat Kesihatan Daerah Rembau	5

Fasiliti	Bilangan Lokasi Audit Keselamatan Dijalankan
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	1
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	1
Hospital Jempol	1
Hospital Tampin	1
Hospital Port Dickson	1
Hospital Jelebu	1
Pergigian Seremban	14
Pergigian Kuala Pilah	6
Pergigian Jempol	5
Pergigian Tampin	4
Pergigian Port Dickson	6
Pergigian Jelebu	4
Pergigian Rembau	3
Jumlah	**135**

PROGRAM PENJAGAAN KESIHATAN DI TEMPAT KERJA

Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan

Sebanyak 46 Jawatankuasa Keselamatan Dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) telah ditubuhkan di Pejabat-pejabat Kesihatan Daerah, Pergigian, Hospital-hospital, Klinik Kesihatan dan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

Jadual 8 : Bilangan Jawatankuasa Keselamatan Dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) Mengikut Fasiliti Di Negeri Sembilan, 2021

Fasiliti	Bilangan JKKP
Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan	1
Pejabat Kesihatan Daerah Seremban	11
Pejabat Kesihatan Daerah Kuala Pilah	4
Pejabat Kesihatan Daerah Jempol	4
Pejabat Kesihatan Daerah Tampin	4
Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson	4
Pejabat Kesihatan Daerah Jelebu	3
Pejabat Kesihatan Daerah Rembau	1
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	1
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	1
Hospital Jempol	1
Hospital Tampin	1
Hospital Port Dickson	1
Hospital Jelebu	1
Hospital Rembau	1
Pergigian Seremban	1
Pergigian Kuala Pilah	1
Pergigian Jempol	1
Pergigian Tampin	1
Pergigian Port Dickson	1
Pergigian Jelebu	1
Pergigian Rembau	1
Jumlah	**46**

Program Kepastian Kualiti *("Quality Assuarance Indikator")*

Satu indikator kebangsaan di bawah Program Kepastian Kualiti *("Quality Assurance Programme")* telah dibentuk iaitu indikator bagi tercucuk jarum (*needle stick injury*) di kalangan kakitangan kesihatan KKM. Jarum yang terlibat adalah dari jenis '*hollow bore'* dan '*suture needle'* sahaja. Indikator ini telah digunapakai oleh KKM sejak Disember 1998. Berikut adalah Pencapaian Program Kepastian Kualiti bagi Negeri Sembilan pada tahun 2021 :

Jadual 9 : Pencapaian Indikator Program Kepastian Kualiti ("Kadar Kejadian Tercucuk Jarum Di Kalangan Anggota Kesihatan KKM ") Bagi Kitaran 1 (Januari - Jun 2021)

Bil.	Nama Fasiliti	Jumlah kes NSI	Jumlah Kakitangan yang terdedah kepada jarum (HCWs at risk)	Kadar insiden bagi setiap 1000 mengikut kategori "Incidence Rate (Occupation Specific)"
1.	Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	16	3,036	16/3036 X 1000 = 5.2
2.	Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	2	1,329	2/1329 X 1000 = 1.5
3.	Hospital Port Dickson	1	552	1/552 X 1000 = 1.8
4.	Hospital Jempol	1	231	1/231X 1000 = 4.3
5.	PKD Seremban	3	1,059	3/1059 X 1000 = 0.2
6.	PKD Jempol	1	365	1/365 X 1000 = 2.7
7.	Pejabat Pergigian Jelebu	1	65	1/65 X 1000 = 15.3
Negeri Sembilan		**25**	****9763**	**25/9763 x 1000 = 2.6**

** merupakan jumlah keseluruhan kakitangan KKM di Negeri Sembilan yang berisiko terdedah kepada jarum pada kitaran berkaitan.

Jadual 10 : Pencapaian Indikator Program Kepastian Kualiti ("Kadar Kejadian Tercucuk Jarum Di Kalangan Anggota Kesihatan KKM") Bagi Kitaran 2 (Julai - Disember 2021)

Bil.	Nama Fasiliti	Jumlah kes NSI	Jumlah Kakitangan yang terdedah kepada jarum (HCWs at risk)	Kadar insiden bagi setiap 1000 mengikut kategori "Incidence Rate (Occupation Specific)"
1.	Hospital Tuanku Jaafar Seremban	16	3,386	16/3,386 x 1,000 = 4.7
2.	Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah	9	1,123	9/1,123 x 1,000 = 8.0
3.	Hospital Port Dickson	2	477	2/477x 1,000 = 4.2
4.	Hospital Jelebu	1	210	1/210 x 1,000 = 4.8
5.	Hospital Tampin	2	358	2/358 x 1,000 = 5.6
6.	Hospital Jempol	1	246	1/246 x 1,000 = 4.1
7.	Hospital Rembau	1	214	1/214 x 1,000 = 4.8
8.	PKD Seremban	3	1,197	3/1,197 x 1,000 = 2.5
9.	PKD Port Dickson	2	349	2/349 x 1,000 =5.7
10.	Pejabat Pergigian Seremban	2	423	2/423 x 1,000 = 4.7
11.	Pejabat Pergigian Port Dickson	1	105	1/105 x 1,000 = 9.5
12.	Pejabat Pergigian Tampin	1	119	1/326 x 1,000 = 8.4
Negeri Sembilan		**41**	****10,083**	**41/10083 x 1,000 = 4.1**

Program Kospen WOW (Komuniti Sihat Pembina Negara Di Tempat Kerja)

Program KOSPEN WOW adalah merupakan program intervensi faktor risiko penyakit tidak berjangkit (NCD) untuk membentuk amalan budaya hidup secara sihat dalam kalangan majikan dan pekerja. Majikan berperanan dalam memberi komitmen, sokongan padu dan memastikan kelangsungan program.

Secara umumnya, objektif Program KOSPEN WOW dilaksanakan untuk membina pekerja yang sihat dan produktif dengan persekitaran kerja yang kondusif ke arah pembentukan budaya kerja yang sihat.

Jadual 11 : Bilangan lokaliti Kospen WOW (Agensi Luar) Ditubuhkan, 2021

Fasiliti	Bilangan Lokasi KOSPEN WOW (Agensi Luar) Ditubuhkan
Pejabat Kesihatan Daerah Seremban	2
Pejabat Kesihatan Daerah Kuala Pilah	2
Pejabat Kesihatan Daerah Jempol	1
Pejabat Kesihatan Daerah Tampin	1
Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson	2
Pejabat Kesihatan Daerah Jelebu	1
Pejabat Kesihatan Daerah Rembau	1
Jumlah	**10**

Jadual 12 : Peratus Pekerja Di Lokaliti Program KOSPEN WOW (Agensi Luar) Di Saring Untuk Faktor Risiko NCD, 2021

PTJ	Bilangan Pekerja Yang Telah Disaring	Bilangan Pekerja Yang Layak Disaring	% Pekerja Yang Telah Disaring
Pejabat Kesihatan Daerah Seremban	21	21	100
Pejabat Kesihatan Daerah Kuala Pilah	32	53	60.4
Pejabat Kesihatan Daerah Jempol	176	188	93.6
Pejabat Kesihatan Daerah Tampin	26	26	100
Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson	0	0	0
Pejabat Kesihatan Daerah Jelebu	84	104	80.8
Pejabat Kesihatan Daerah Rembau	6	6	100
Negeri Sembilan	**345**	**398**	**86.7**

Jadual 13 : Peratus Pekerja Di Lokaliti Program KOSPEN WOW (Fasiliti KKM) Di Saring Untuk Faktor Risiko NCD, 2021

PTJ	Bilangan Pekerja Yang Telah Disaring	Bilangan Pekerja Yang Layak Disaring	% Pekerja Yang Telah Disaring
HTJ Seremban	1,156	2,814	41.0
HTAN Kuala Pilah	926	1,205	76.8
Hospital Port Dickson	96	104	92.4
Hospital Tampin	245	392	62.5
Hospital Jelebu	148	240	61.7
Hospital Jempol	248	248	100
Hospital Rembau	113	113	100
PKD Seremban	1,111	1,138	97.6
PKD Kuala Pilah	489	489	100
PKD Port Dickson	497	509	97.6
PKD Tampin	399	407	98.0
PKD Jelebu	302	302	100
PKD Jempol	293	474	61.8
PKD Rembau	257	260	97.7

PTJ	Bilangan Pekerja Yang Telah Disaring	Bilangan Pekerja Yang Layak Disaring	% Pekerja Yang Telah Disaring
PPD Seremban	334	334	100
PPD Kuala Pilah	85	116	73.3
PPD Port Dickson	86	96	89.6
PPD Tampin	111	111	100
PPD Jelebu	65	65	100
PPD Jempol	70	82	85.4
PPD Rembau	86	96	89.6
JKNNS	328	349	82.0
Negeri Sembilan	**7,346**	**9,878**	**74.4**

Program Pengukuhan Imunisasi Hepatitis B Bagi Anggota KKM

Program imunisasi hepatitis B bagi anggota KKM telah bermula sejak tahun 1989. Walau bagaimanapun pada bulan November 2006, pengukuhan program ini telah dilaksanakan di bawah tanggungjawab Unit Kesihatan Pekerjaan Dan Alam Sekitar bertujuan untuk meningkatkan liputan imunisasi dan memastikan kesemua anggota di dalam kategori berisiko tinggi dilindungi.

Keseluruhannya pada tahun 2021, 88% anggota yang layak menerima imunisasi Hepatitis B telah lengkap menerima 3 dos imunisasi tersebut.

Jadual 14 : Pencapaian Program Pengukuhan Imunisasi Hepatitis B bagi Anggota KKM Di Negeri Sembilan, 2021

PTJ	Bilangan Anggota Yang Layak Menerima Vaksin	Bilangan Anggota Lengkap Dos Ke 3 / Dos 1 (Booster)	% Anggota Lengkap Dos
HTJ Seremban	140	128	91%
HTAN Kuala Pilah	14	14	100%
Hospital Port Dickson	29	18	62%
Hospital Tampin	9	9	100%
Hospital Jelebu	0	0	0%
Hospital Jempol	13	13	100%
Hospital Rembau	61	31	51%
PKD Seremban	43	40	93%
PKD Kuala Pilah	15	13	87%
PKD Port Dickson	0	0	0%
PKD Tampin	17	17	100%
PKD Jelebu	40	39	98%
PKD Jempol	0	0	0%
PKD Rembau	8	8	100%
PPD Seremban	26	23	88%
PPD Kuala Pilah	27	27	100%
PPD Port Dickson	11	9	82%
PPD Tampin	3	0	0%
PPD Jelebu	10	9	90%
PPD Jempol	25	24	96%
PPD Rembau	11	11	100%
JKNNS	129	122	95%
Negeri Sembilan	**631**	**555**	**88%**

Program Saringan Tibi Bagi Anggota Kementerian Kesihatan

Anggota kesihatan adalah berisiko tinggi untuk mendapat jangkitan tibi di tempat kerja. Bagi mematuhi Peruntukan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (OSHA) 1994 di mana majikan perlu menjaga keselamatan dan kesihatan pekerja mereka, maka program saringan tibi bagi anggota Kementerian Kesihatan telah dimulakan pada bulan Mac 2012.

Keseluruhannya, seramai 1,043 anggota telah disaring tibi dengan menjalani ujian Mantoux dan 3,500 anggota disaring dengan menjalani x-ray dada. Kesemua x-ray dada adalah negatif dan terdapat 73 anggota positif ujian Mantoux. Kesemua mereka telah dirujuk bagi menjalani penyiasatan lanjut dan tiada anggota yang dikesan mengidap tibi melalui saringan ini.

Jadual 15 : Pencapaian Program Saringan Tibi Bagi Anggota KKM Di Negeri Sembilan, 2021

PTJ	Jumlah anggota yg telah disaring Ujian Mantoux	Jumlah Mantoux positif	Jumlah anggota yang telah disaring X-Ray dada	Jumlah X-Ray dada positif
HTJ Seremban	334	53	356	0
HTAN Kuala Pilah	94	0	264	0
Hospital Port Dickson	33	0	108	0
Hospital Tampin	23	0	79	0
Hospital Jelebu	27	0	90	0
Hospital Jempol	11	0	56	0
Hospital Rembau	37	1	200	0
PKD Seremban	184	12	344	0
PKD Kuala Pilah	2	0	197	0
PKD Port Dickson	55	0	861	0
PKD Tampin	24	0	203	0
PKD Jelebu	32	1	295	0
PKD Jempol	30	0	0	0
PKD Rembau	13	0	143	0
PPD Seremban	57	4	74	0
PPD Kuala Pilah	14	1	94	0
PPD Port Dickson	7	1	25	0
PPD Tampin	36	0	0	0
PPD Jelebu	9	0	30	0
PPD Jempol	15	0	81	0
PPD Rembau	6	0	0	0
Negeri Sembilan	**1,043**	**73**	**3,500**	**0**

Program Imunisasi Covid 19 Di Kalangan Anggota Kementerian Kesihatan

Bagi mengekang pandemik Covid 19, Program imunisasi Covid 19 bagi anggota kesihatan telah dimulakan pada bulan Mac 2021.

Keseluruhannya, pada tahun 2021, 13,857 (99.8%) anggota kesihatan KKM Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah menerima 2 vaksin lengkap.

Jadual 16 : Pencapaian Program Imunisasi Covid-19 Anggota KKM Di Negeri Sembilan, 2021

PTJ	Bilangan Anggota Yang Layak Menerima Vaksin	Bilangan Anggota Lengkap Dos Ke 1 / Dos 2	% Anggota Lengkap Dos
HTJ Seremban	4,226	4,219	99.8%
HTAN Kuala Pilah	1,406	1,399	99.5%
Hospital Port Dickson	705	705	100%
Hospital Tampin	433	433	100%
Hospital Jelebu	279	277	99.3%
Hospital Jempol	336	336	100%
Hospital Rembau	259	259	100%
PKD Seremban	1,944	1,944	100%
PKD Kuala Pilah	521	521	100%
PKD Port Dickson	554	553	99.8%
PKD Tampin	479	478	99.8%
PKD Jelebu	358	357	99.7%
PKD Jempol	539	537	99.6%
PKD Rembau	325	324	99.7%
PPD Seremban	451	451	100%
PPD Kuala Pilah	156	155	99.4%
PPD Port Dickson	116	115	99.2%
PPD Tampin	131	131	100%
PPD Jelebu	72	72	100%
PPD Jempol	106	106	96%
PPD Rembau	64	64	100%
JKNNS	421	421	100%
Negeri Sembilan	**13,881**	**13,857**	**99.8%**

Klinik Kesihatan Pekerjaan

Klinik Kesihatan Pekerjaan telah dimulakan pada tahun 2002. Klinik tersebut terletak di Aras 2, Klinik Kesihatan Seremban dan telah dilengkapi dengan pelbagai peralatan yang diperlukan termasuk spirometri dan audiometri. Beberapa orang Pakar dan Pegawai Perubatan yang telah dilatih di dalam bidang Kesihatan Pekerjaan dan seorang Jururawat mengendalikan klinik tersebut.

Pada tahun 2020, terdapat dua (2) tambahan Klinik Kesihatan Pekerjaan iaitu di Daerah Port Dickson dan Tampin. Klinik tersebut dikendalikan oleh Pegawai Perubatan yang telah dilatih dalam bidang Kesihatan Pekerjaan.

Jadual 17 : Bilangan Kes-Kes Yang Dikendalikan Oleh Klinik Kesihatan Pekerjaan, 2021

Bil.	Jenis Kes	Perkara	Jumlah
1.	Pesakit kes penyakit pekerjaan	Penyakit kulit pekerjaan = 6 Penyakit Paru-paru pekerjaan = 1,629 Penyakit hilang pendengaran akibat pendedahan bunyi bising di tempat kerja = 0 Penyakit lain = 10 Kes rujukan disyaki penyakit pekerjaan = 0	1,645
2.	Pemeriksaan Kospen Plus anggota KKM	Pejabat Kesihatan Daerah Seremban dan KK Seremban = 350 / 350	350
		Pejabat Kesihatan Daerah Tampin dan KK Gemencheh = 148 / 152	148
3.	Pengawasan Perubatan Bagi Anggota Kesihatan	i) Program Surveilan Perubatan bagi Anggota Vektor *(Foggers)* = 69	69
		Jumlah	**2,212**

PROGRAM KESIHATAN ALAM SEKITAR

SANITASI ALAM SEKITAR

Di antara aktiviti-aktiviti yang dijalankan adalah seperti berikut :

- Penilaian Kesihatan Persekitaran Institusi Berisiko Tinggi
- Pusat Latihan Khidmat Negara (PLKN)
- Depot Tahanan Imigresen Lenggeng
- Penjara
- Pemeriksaan Sanitari Sekolah
- Perumahan / Ladang / Estet
- Penyiasatan Aduan Alam Sekitar

Jadual 18 : Pencapaian Aktiviti-Aktiviti Kesihatan Alam Sekitar Di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Aktiviti	2017	2018	2019	2020	2021
1. Penilaian Kesihatan Persekitaran di Depot Tahanan Imigresen					
Jumlah Depot Tahanan	1	1	1	1	1
Jumlah Depot diperiksa	1(100%)	1(100%)	1(100%)	1(100%)	1 (100%)
2. Penilaian Kesihatan Persekitaran di Penjara					
Jumlah Penjara	2	2	2	2	2
Jumlah Penjara diperiksa	2(100%)	2(100%)	2(100%)	2(100%)	1 (50%)
3. Pengawasan Sanitasi Sekolah					
Jumlah Sasaran	499	479	421	435	435
Bilangan sekolah diperiksa	281(56.3%)	259(54.1%)	234(55.6)	186 (42.8%)	53 (12.1%)
4. Pemeriksaan Sanitasi Perumahan Ladang					
Sasaran	60	56	61	60	57
Ladang diperiksa	37(61.7%)	20(35.7%)	28(45.9)	51(85%)	19 (33.3%)
5.Aduan Pencemaran Alam Sekitar					
Bil. Aduan diterima	26	24	17	20	12
Bil. Aduan disiasat	26(100%)	24(100%)	17(100%)	20 (100%)	12 (100%)

PEMANTAUAN PENYAKIT- PENYAKIT BERKAITAN PENCEMARAN UDARA (KONJUNTIVITIS, URTI DAN ASTHMA) DI KLINIK SENTINEL

Penyakit-penyakit berkaitan pencemaran udara yang dipantau adalah Asma, Konjuntivitis dan URTI. Di Negeri Sembilan, terdapat 6 buah fasiliti kesihatan yang menjalankan survelan bagi penyakit-penyakit berkaitan pencemaran udara.

- Klinik Kesihatan Seremban
- Klinik Kesihatan Ampangan
- Klinik Kesihatan Nilai
- Klinik Kesihatan Port Dickson
- Hospital Tuanku Jaafar Seremban
- Hospital Port Dickson

Pada tahun 2021, tiada kejadian jerebu teruk sehingga memberi impak kepada kesihatan berlaku di Negeri Sembilan.

KESIAPSIAGAAN MENGHADAPI BENCANA BANJIR

Bagi kesiapsiagaan menghadapi bencana banjir, sebanyak 8 Jawatankuasa Bencana Alam telah ditubuhkan di mana 1 di peringkat Ibu Pejabat Jabatan Kesihatan Negeri dan 7 masing–masing di peringkat Pejabat Kesihatan Daerah.

Dalam tahun 2021, bilangan pasukan Kesihatan dan Perubatan yang telah ditubuhkan bagi kesiapsiagaan menghadapi banjir adalah seperti di jadual berikut:

Jadual 19 : Bilangan Pasukan Kesihatan & Perubatan Bagi Kesiapsiagaan Menghadapi Bencana Banjir, 2021

Pasukan Kesihatan		Pasukan Perubatan		Jumlah	
Bilangan	Ahli	Bilangan	Ahli	Bilangan	Ahli
108	416	11	41	119	457

LATIHAN DALAM PERKHIDMATAN

Kursus / Latihan telah dijalankan secara maya disebabkan oleh Perintah Kawalan Pergerakan Pandemik Covid-19.

Jadual 20 : Senarai Kursus Yang Telah Dianjurkan, 2021

Bil.	Tajuk Kursus	Tarikh
1.	Pengurusan Data Kesihatan Pekerjaan : Reten Berkenaan Kesihatan Pekerjaan Bagi Peringkat Pergigian	25 Mei 2021
2.	Kursus Pengendalian Dan Pengurusan Covid-19 di Tempat Kerja	31 Mei 2021

KESIMPULAN

Golongan pekerja terdedah kepada hazad yang ada di tempat kerja dan persekitaran mereka sendiri. Ini boleh menjejaskan kesihatan dan keselamatan mereka seterusnya menjejaskan produktiviti dan perkhidmatan yang diberikan *("service delivery").* Jumlah anggota kesihatan di Negeri Sembilan pada tahun 2021 adalah dianggarkan seramai 11,295 orang dan mereka ini terdiri daripada anggota hospital, kesihatan dan pergigian dari pelbagai jawatan. Golongan ini sepertimana dengan pekerja-pekerja yang lain juga terdedah kepada berbagai-bagai hazad yang terdapat di kesemua fasiliti-fasiliti KKM.

2.8. UNIT PENCEGAHAN DAN KAWALAN AIDS / STI DAN HEP

PENGENALAN

Unit HIV / STI / Hep C telah ditubuhkan di bawah Program Kesihatan Awam, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan sebagai salah satu unit yang bertanggungjawab dalam merancang, melaksana, memantau dan membuat evaluasi terhadap program pencegahan dan kawalan Penyakit HIV, Penyakit Tularan Seks (STI) dan Hepatitis C di peringkat negeri.

VISI UNIT

Untuk membentuk satu masyarakat yang progresif dan bebas daripada wabak HIV dan STI berlandaskan kepada prinsip kesihatan awam dan nilai moral yang tinggi.

MISI UNIT

Untuk memberi perkhidmatan yang cemerlang dengan semangat profesionalisme dan berkualiti melalui komitmen, dedikasi dan semangat kerja berpasukan.

OBJEKTIF UNIT

Objektif Unit HIV / STI / Hep C Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah selari dengan objektif program pencegahan dan kawalan Cawangan HIV / STI / Hep C, Kementerian Kesihatan Malaysia. Ia juga adalah selaras dengan saranan dari Pertubuhan Kesihatan Sedunia (WHO) dan program UNAIDS. Objektif program ini adalah seperti berikut:

1) Untuk mengurangkan risiko penularan jangkitan HIV, STI dan Hep C.
2) Untuk mengurangkan morbiditi dan mortaliti berkaitan dengan HIV, STI dan Hep C.
3) Untuk menggunakan sumber yang ada dalam mencegah dan mengawal penularan HIV, STI dan Hep C.
4) Untuk mempromosi dan meningkatkan kerjasama di antara agensi-agensi kerajaan dan bukan kerajaan di semua peringkat.

STRATEGI PELAKSANAAN

1) Pengesanan awal jangkitan HIV dan STI melalui program-program saringan.
2) Mengawasi situasi epidemiologi penyakit HIV,STI dan Hepatitis C melalui aktiviti survelan.
3) Memastikan perkhidmatan kesihatan dan perubatan yang disediakan kepada komuniti adalah mencukupi.
4) Menyebarkan maklumat berkenaan HIV dan STI melalui promosi dan pendidikan kesihatan.
5) Menggalakkan perubahan tingkahlaku kepada gaya hidup sihat.

PENCAPAIAN PROGRAM UNIT PENYAKIT HIV / STI / HEP C DI NEGERI SEMBILAN 2021

Kadar insiden kes HIV yang dilaporkan di Negeri Sembilan

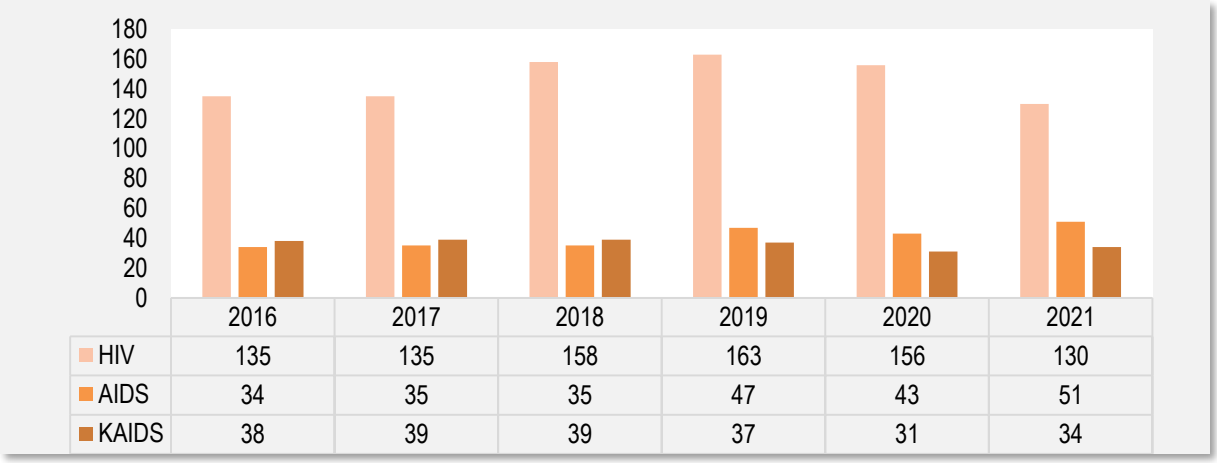
Senario epidemik HIV / AIDS di Negeri Sembilan adalah hampir sama dengan senario epidemik HIV / AIDS di Malaysia. Secara keseluruhannya, terdapat penurunan sebanyak 62% bilangan kes jangkitan HIV berbanding bilangan yang dilaporkan pada tahun 2002, tetapi penurunan ini telah kekal mendatar semenjak tahun 2010 hingga 2013.

Epidemik ini telah mula menunjukkan peningkatan semula iaitu kepada 160 kes pada tahun 2015, meningkat sebanyak 52% berbanding 105 kes pada tahun 2014. Tahun 2020 bilangan kes HIV dikesan adalah 156 kes manakala bilangan kes HIV tahun 2021 iaitu 130 kes.

Negeri Sembilan mencatatkan penurunan bagi kadar insiden kes HIV baru pada 2021 iaitu dari 9.6 per 100,000 kepada 8.0 per 100,000. Kadar insiden kes HIV baru mencapai kadar yang ditetapkan kementerian iaitu kurang 10.5 per 100,000.

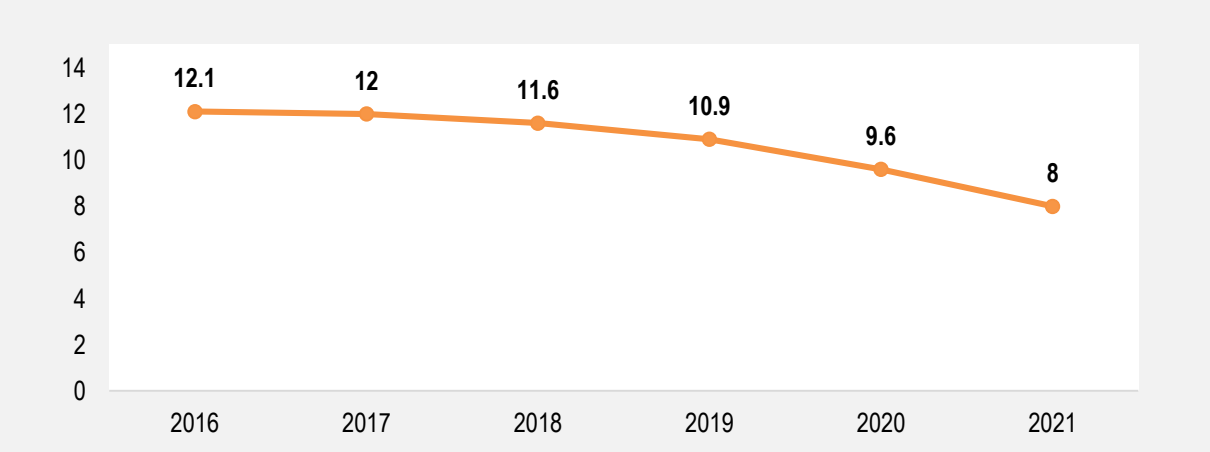
Terdapat peningkatan untuk kes AIDS yang didaftarkan dari 43 kes (2020) kepada kes 51 (2021). Bagi kes kematian AIDS pula mencatatkan sedikit peningkatan iaitu 34 kes berbanding tahun 2020 iaitu 31 kes. Tiada kematian HIV yang dilaporkan pada tahun 2021.

Rajah 1 : Bilangan Kes HIV, AIDS dan Kematian di Negeri Sembilan, 2016 - 2021

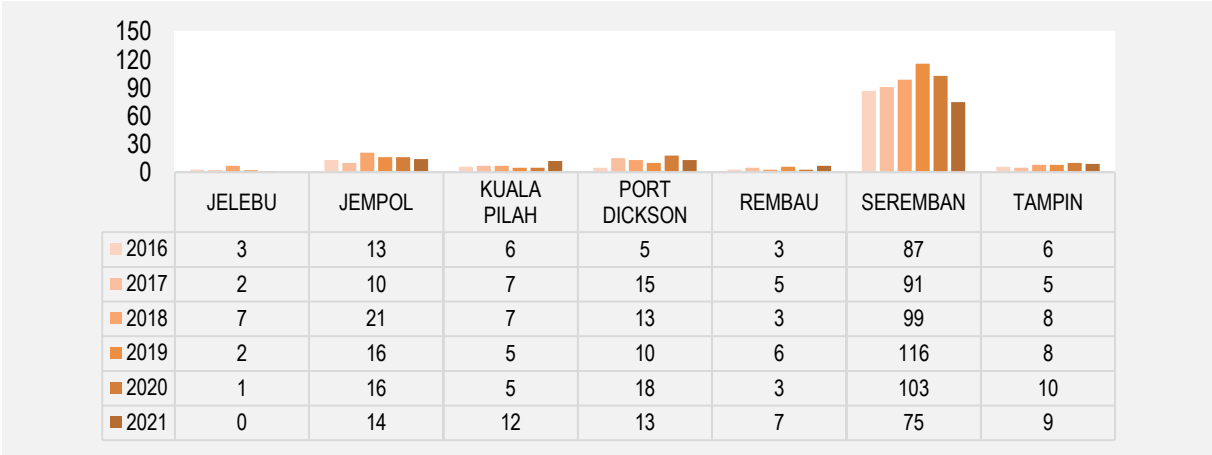
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
HIV	135	135	158	163	156	130
AIDS	34	35	35	47	43	51
KAIDS	38	39	39	37	31	34

Rajah 2 : Kadar Insiden Kes HIV Baru Bagi Setiap 100,000 Penduduk di Negeri Sembilan

Rajah 3 menunjukkan taburan kes HIV mengikut daerah dari tahun 2016 hingga 2021. Daerah Seremban kekal sebagai penyumbang terbesar diikuti oleh Jempol, Port Dickson dan Kuala Pilah. Bagi lain-lain daerah pula, Tampin mencatatkan sebanyak 9 kes, Rembau sebanyak 7 kes dan tiada kes dicatatkan di Jelebu pada tahun 2021.

Rajah 3 : Bilangan Kes HIV Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2016 - 2021

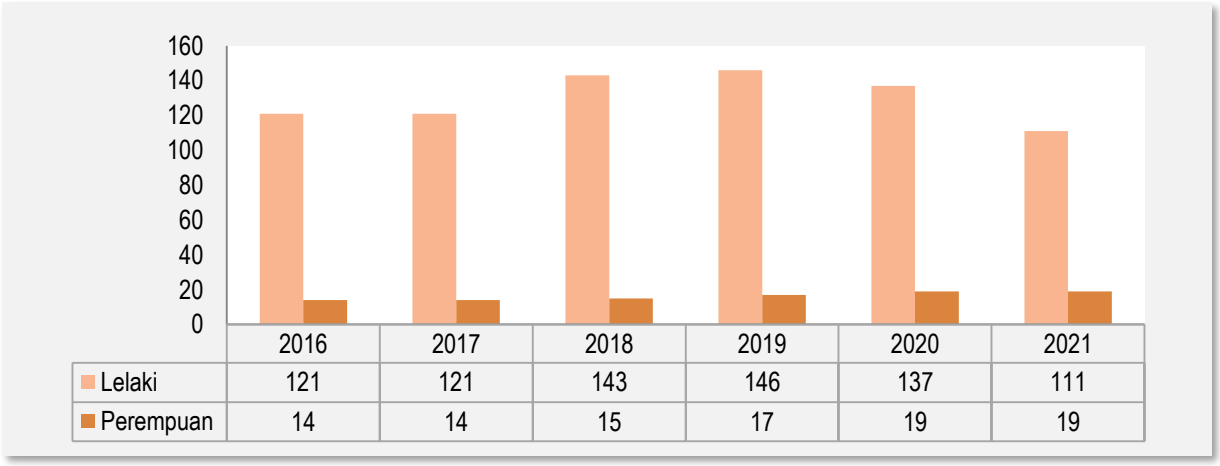

	JELEBU	JEMPOL	KUALA PILAH	PORT DICKSON	REMBAU	SEREMBAN	TAMPIN
2016	3	13	6	5	3	87	6
2017	2	10	7	15	5	91	5
2018	7	21	7	13	3	99	8
2019	2	16	5	10	6	116	8
2020	1	16	5	18	3	103	10
2021	0	14	12	13	7	75	9

Kes Jangkitan HIV Mengikut Jantina

Rajah 4 menunjukkan taburan kes HIV mengikut jantina dari tahun 2016 hingga 2021. Majoriti kes HIV yang dilaporkan setiap tahun adalah lelaki. Dalam tahun 2021 111 kes (85%) adalah lelaki dan dan 19 kes (15%) adalah wanita.

Rajah 4 : Jangkitan HIV Mengikut Jantina di Negeri Sembilan, 2016 - 2021

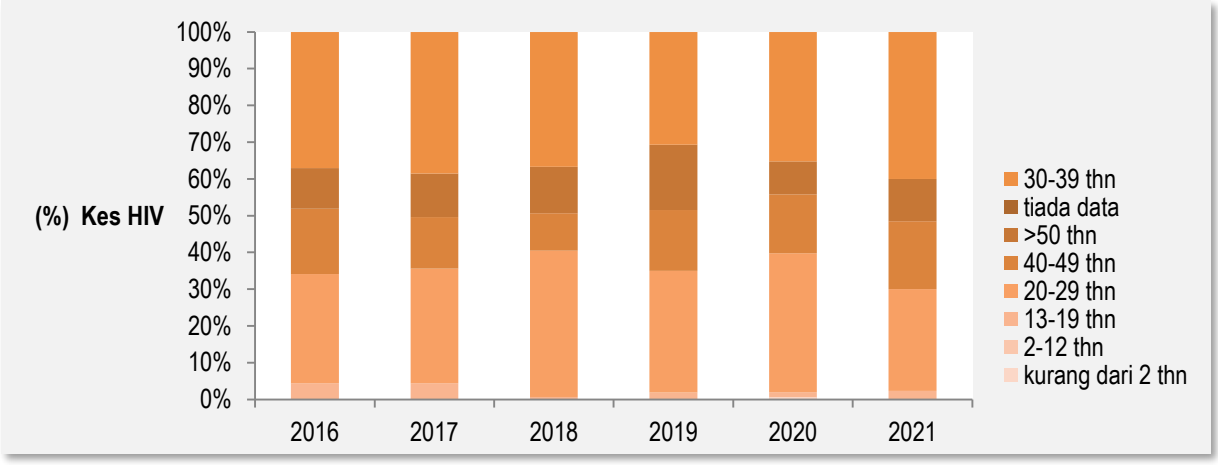

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lelaki	121	121	143	146	137	111
Perempuan	14	14	15	17	19	19

Kes Jangkitan HIV Mengikut Kumpulan Umur

Rajah 5 menunjukkan tren jangkitan HIV mengikut kumpulan umur tahun 2016 sehingga 2021. Jangkitan HIV paling tinggi adalah di kalangan mereka yang berumur di antara 20 - 29 dan 30 - 39 tahun.

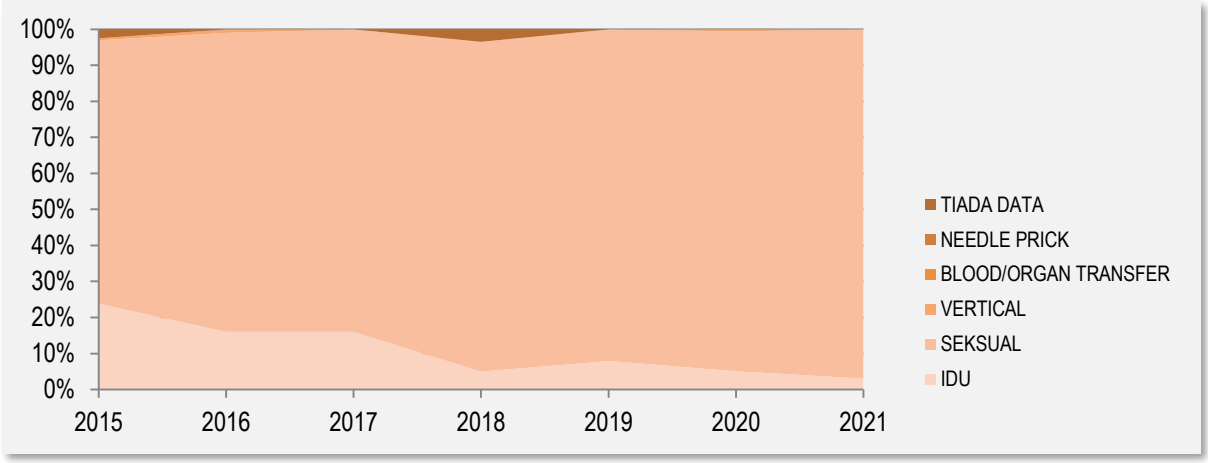
Rajah 5 : Peratusan Kes HIV Mengikut Kumpulan Umur, 2016 - 2021

Faktor Risiko Jangkitan HIV Di Negeri Sembilan

Bermula dari tahun 2016 hingga 2021, didapati tren transmisi jangkitan melalui perkongsian jarum suntikan (***IDU***) menunjukkan penurunan sebaliknya tren transmisi jangkitan melalui hubungan seksual semakin meningkat. Dalam tahun 2021, tren transmisi jangkitan melalui hubungan seks adalah sebanyak 97% dan 3% melalui IDU.

Rajah 6 : Tren Transmisi Jangkitan HIV di Negeri Sembilan, 2016 - 2021

Petunjuk Prestasi Utama (KPI) Tahun 2020 Untuk Jabatan Kesihatan Negeri Di Bawah Seliaan Unit HIV / STI / Hep C

Mulai tahun 2020, liputan rawatan antiretroviral therapy merupakan Petunjuk Prestasi Utama (KPI) yang dipantau oleh Unit HIV / STI / HepC. KPI ini adalah petunjuk keberkesanan pengurusan pesakit HIV pada tahun 2020. KPI ini menggantikan kadar notifikasi kes HIV baru yang digunakan pada tahun-tahun lepas. Definisi istilah adalah bilangan kes baru HIV pada tahun semasa yang dimulakan rawatan ART dan dibahagi dengan bilangan kes baru HIV pada tahun semasa, dilaporkan dalam bentuk peratus. Selari dengan sasaran SDG, Malaysia komited untuk mengakhiri AIDS pada tahun 2030. Ini merujuk kepada penurunan 90% jangkitan HIV baru berbanding tahun 2010. Selari dengan prinsip *"undetectable : untransmissible*" dan "rawatan sebagai pencegahan" rawatan Antiretroviral (ART) adalah komponen teras dalam program pencegahan dan kawalan jangkitan HIV .

Sasaran yang ditetapkan pada tahun 2020 adalah sekurang-kurang 60% manakala untuk tahun 2021 sasaran yang ditetapkan dinaikkan kepada sekurang-kurang 70%. Pencapaian bagi Negeri Sembilan pada 2021 adalah 78.7% meningkat daripada 71% bagi tahun 2020.

Pencapaian Liputan Rawatan Antiretroviral (ART) di Negeri Sembilan, 2020

Daerah	Pencapaian Jan - Dis 2020							
	Seremban	Kuala Pilah	Tampin	Port Dickson	Jempol	Jelebu	Rembau	Negeri Sembilan
Bilangan Yang Dimulakan Rawatan	52 / 80	2 / 2	5 / 5	8 / 10	11 / 13	0 / 0	2 / 3	80 / 113
Pencapaian	65%	100%	100%	80%	85%	-	66%	71%

Pencapaian Liputan Rawatan Antiretroviral (ART) di Negeri Sembilan, 2021

Daerah	Pencapaian Jan - Dis 2020							
	Seremban	Kuala Pilah	Tampin	Port Dickson	Jempol	Jelebu	Rembau	Negeri Sembilan
Bilangan Yang Dimulakan Rawatan	45 / 59	8 / 8	2 / 5	6 / 7	7 / 9	0 / 0	6 / 6	74 / 94
Pencapaian	76%	100%	40%	86%	78%	-	100%	78.7%

PROGRAM PENGURUSAN PESAKIT HIV PPHIV DI KLINIK KESIHATAN DAN HOSPITAL, 2021

Jadual 1 menunjukkan 28 Klinik Kesihatan (FMS / Visiting FMS) dan 4 klinik pakar yang menjalankan perawatan ARV di Negeri Sembilan. Sebanyak 1,192 pesakit yang aktif dan sedang dalam penjagaan di klinik dan hospital. Sebanyak 1,078 pesakit yang menerima rawatan ARV di keseluruhan fasiliti. Ini mewakili 444 pesakit dirawat di klinik kesihatan manakala 634 pesakit dirawat di hospital. Secara keseluruhan peratusan pesakit yang menerima ARV di klinik kesihatan adalah 41% dan 59% lagi di klinik pakar (ID) hospital.

Jadual 1 : Fasiliti Kesihatan Yang Menjalankan Perkhidmatan PPHIV, 2020

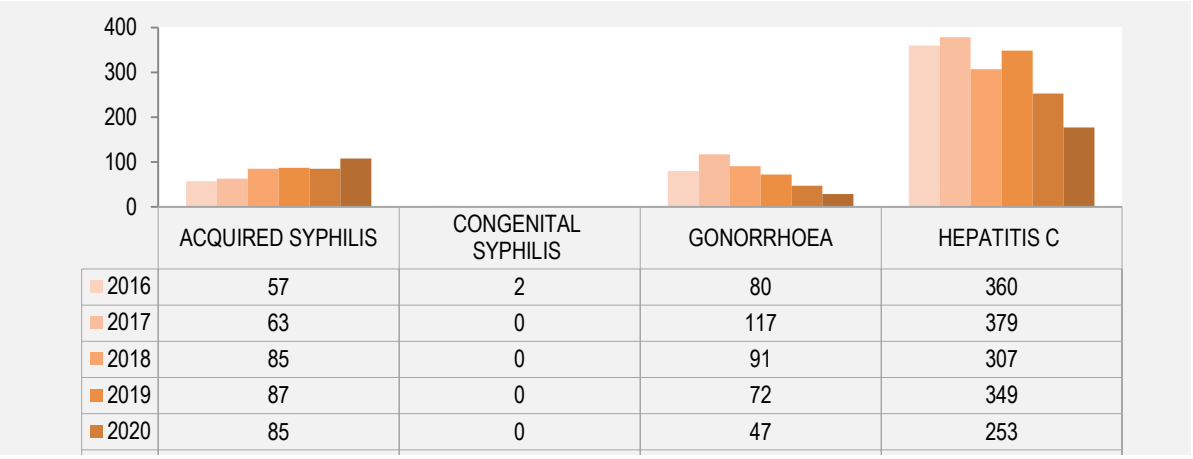
Bil.	Daerah	Klinik	Hospital
1.	Seremban	Klinik Kesihatan Nilai Klinik Kesihatan Senawang Klinik Kesihatan Seremban Klinik Kesihatan Sikamat Klinik Kesihatan Seremban 2 Klinik Kesihatan Mantin Klinik Kesihatan Ampangan Klinik Kesihatan Rantau Klinik Kesihatan Sendayan Klinik Kesihatan Desa Rhu	Hospital Tuanku Jaafar (HTJ) • Klinik Penyakit Berjangkit • Klinik Pakar Kanak-Kanak
2.	Kuala Pilah	Klinik Kesihatan Kuala Pilah Klinik Kesihatan Johol	Hospital Tuanku Ampuan Najihah (HTAN)
3.	Jempol	Klinik Kesihatan Bahau Klinik Kesihatan Palong 4, 5, 6 Klinik Kesihatan Palong 9, 10 Klinik Kesihatan Bandar Seri Jempol Klinik Kesihatan Lui Muda Klinik Kesihatan Serting Hilir	
4.	Port Dickson	Klinik Kesihatan Linggi Klinik Kesihatan Port Dickson Klinik Kesihatan Lukut Klinik Kesihatan Pasir Panjang	Hospital Port Dickson (HPD)
5.	Jelebu	Klinik Kesihatan Jelebu	
6.	Tampin	Klinik Kesihatan Tampin Klinik Kesihatan Gemas Klinik Kesihatan Air Kuning Klinik Kesihatan Jelai	
7.	Rembau	Klinik Kesihatan Rembau	
	Jumlah	**28 Klinik Kesihatan**	**4 Klinik Pakar**

KES STI / HEP C DI NEGERI SEMBILAN

Antara penyakit jangkitan kelamin yang dilaporkan di Negeri Sembilan adalah Gonorrhoea dan Sifilis. Rajah 7 menunjukkan taburan penyakit STI dan Hepatitis C tahun 2016 hingga 2021. Dalam tahun 2020, 47 kes Gonorrhoea telah dilaporkan dimana bilangan ini telah menurun kepada 29 kes pada tahun 2021.

Bagi penyakit ***Acquired Syphilis*** pula, bilangan kes meningkat daripada 85 kes pada tahun 2020 kepada 108 kes tahun 2021. Walau bagaimanapun tiada kes Sifilis Congenital (***Congenital Syphilis***) dilaporkan tahun 2021. Semua kes yang dikesan ini telah mendapat rawatan secara sempurna samada di klinik kesihatan atau hospital. Untuk kes Hepatitis C menunjukkan penurunan kes dimana 253 kes pada 2020 kepada 177 kes pada tahun 2021.

Rajah 7 : Penyakit STI / Hep C di Negeri Sembilan, 2016 - 2021

	ACQUIRED SYPHILIS	CONGENITAL SYPHILIS	GONORRHOEA	HEPATITIS C
2016	57	2	80	360
2017	63	0	117	379
2018	85	0	91	307
2019	87	0	72	349
2020	85	0	47	253

PROGRAM PENCEGAHAN TRANSMISI HIV DAN SIFILIS DARI IBU KE ANAK (PMTCT), 2021

Jadual 2 menunjukkan seramai 16,404 ibu mengandung yang datang ke klinik kesihatan telah menjalani saringan HIV iaitu 100% disaring. Jadual 3 pula menunjukkan pada tahun 2021, seramai 118 ibu yang hadir di dewan bersalin di Negeri Sembilan yang tidak diketahui status HIV telah disaring. Dari jumlah kedatangan ibu mengandung seramai 16,404 orang tersebut, seramai 14 orang ibu mengandung (0.09%) telah dikesan positif HIV (Jadual 4).

Kesemua ibu mengandung yang dikesan positif HIV telah menerima rawatan Antiretroviral (ARV) dengan pencapaian 100%. Sehingga Januari 2022 sebanyak 9 kes telah melahirkan anak. Tiada kes menunjukkan transmisi dari ibu kepada anak dilaporkan iaitu menepati sasaran iaitu tiada ***vertical transmission'*** seperti di **Jadual 4** dan **Jadual 5**.

Jadual 2 : Bilangan Ibu Mengandung Yang Disaring Ujian HIV, 2020 - 2021

Daerah	Januari - Disember 2021			Januari - Disember 2020		
	Bilangan kedatangan ibu mengandung	Bilangan disaring HIV	% Disaring HIV	Bilangan kedatangan Ibu mengandung	Bilangan disaring	% Disaring HIV
Seremban	9,574	9,574	100%	10,106	10,106	100
Kuala Pilah	942	942	100%	988	988	100
Tampin	1,276	1,276	100%	1,334	1,334	100
Rembau	725	725	100%	723	723	100
Jempol	1,594	1,594	100%	1,723	1,723	100
Jelebu	498	498	100%	631	631	100
Port Dickson	1,795	1,795	100%	1,835	1,835	100
Jumlah	**16,404**	**16,404**	**100%**	**17,340**	**17,340**	**100**

Jadual 3 : Bilangan Ibu Yang Tidak Diketahui Status HIV Disaring Di Bilik Bersalin, 2020 - 2021

Hospital	Januari - Disember 2021				Januari - Disember 2020			
	Bil. ibu bersalin	Bil. tidak ketahui status HIV	Bil. disaring	Bil. disahkan HIV positif	Bil. ibu bersalin	Bil. tidak ketahui status HIV	Bil. disaring	Bil. disah HIV positif
HTJS	8,966	90	90	0	9,519	121	121	0
HTAN	3,425	12	12	0	3,549	5	5	0
H.Tampin	8	0	0	0	40	0	0	0
H.Jempol	0	0	0	0	85	3	3	0
H.Jelebu	21	0	0	0	57	2	2	0
H.Port Dickson	1,432	16	16	0	1,443	12	12	0
N.Sembilan	**13,844**	**118**	**118**	**0**	**14,693**	**143**	**143**	**0**

Jadual 4 : Bilangan Ibu Mengandung Dan Anak Dikesan HIV Positif *via 'Vertical Transmission',* 2015 - 2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bilangan ibu mengandung disaring HIV	17,894	17,539	18,067	17,741	17,373	17,340	16,404
Bil ibu mengandung HIV +ve	9	9	11	4	4	8	14
Bil bayi HIV +ve	0	0	0	0	0	0	0
% anak HIV +ve	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Jadual 5 di bawah menunjukkan bilangan ibu mengandung dikesan TPHA positif pada tahun 2020 - 2021. Terdapat peningkatan jumlah kes iaitu dari 10 kes (2020) kepada 20 kes (2021). Daerah Seremban telah mencatatkan jumlah yang tertinggi iaitu seramai 8 dan 11 kes mengikut tahun 2019 dan 2020. Kesemua ibu mengandung yang dikesan TPHA positif ini telah menerima rawatan dan tiada kes *'Congenital Syphilis'* dilaporkan.

Jadual 5 : Bilangan Ibu Mengandung Dikesan TPHA Positif Dan Peratus Anak Yang Mengidap '*Congenital Syphilis',* 2020 - 2021

Daerah	Januari - Disember 2021				Januari - Disember 2020			
	Ibu TPHA +ve	Ibu TPHA +ve& HIV +ve	Ibu diberi rawatan	Anak Cong Syphilis	Ibu TPHA +ve	Ibu TPHA +ve& HIV +ve	Ibu diberi rawatan	Anak Cong Syphilis
Seremban	11	1	11	0%	8	0	8	0%
K.Pilah	0	0	0	0%	0	0	0	0%
Tampin	2	0	2	0%	0	0	0	0%
Rembau	0	0	0	0%	0	0	0	0%
Jempol	0	0	0	0%	0	0	0	0%
Jelebu	1	0	1	0%	0	0	0	0%
P.Dickson	6	0	6	0%	2	0	2	0%
Jumlah	**20**	**1**	**20**	**0%**	**10**	**0**	**10**	**0%**

Program Saringan HIV Secara Sukarela (VCT)

Jadual 6 menunjukkan saringan HIV sukarela tahun 2016 hingga 2021. Bilangan mereka yang tampil membuat saringan menurun kerana saringan tidak dijalankan sepenuhnya akibat Pandemik Covid-19. Daripada jumlah saringan yang dibuat, sebanyak 13 kes (1.9%) didapati positif.

Jadual 6 : Bilangan Klien Yang Menjalani Ujian Saringan HIV Secara Sukarela (VCT) Dan Peratus Klien Dikesan HIV Positif, 2016 - 2021

Tahun	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bilangan VCT	1,034	711	1,068	2,127	848	693
Bilangan HIV+	10	22	13	28	16	13
% HIV +	1.0	3.09	1.2	1.3	1.9	1.9

Program Terapi Gantian Methadone (MMT)

Sehingga tahun 2021, jumlah kumulatif klien IDU yang mengikuti Program Terapi Gantian Methadone di Negeri Sembilan adalah seramai 3,611 orang. Walau bagaimanapun, kadar 'retensi klien' di dalam program ini menunjukkan tren yang tidak sekata sejak 5 tahun kebelakangan ini (Jadual 7). Keadaan ini disebabkan oleh peralihan jenis dadah yang digunakan oleh pengguna dadah masakini iaitu dadah jenis Amphetamine type stimulant (syabu).

Walau bagaimanapun, jumlah mereka yang dikesan HIV positif semakin berkurangan. Usaha untuk memperbaiki kualiti perkhidmatan yang sedia ada masih perlu dipertingkatkan kerana sebagaimana yang kita sedia maklum bahawa adalah sukar untuk membawa penagih dadah IDU tegar untuk menjalani rawatan pemulihan.

Program Saringan Dalam Komuniti (CBT) yang dimulakan pada November 2018 dan terdiri daripada anggota Kelab Sahabat Meta (KSM) Gemas dan Simpang Pertang yang telah dilatih masih giat melakukan saringan RTK kepada klien yang ditemui semasa aktiviti temuseru *(outreach)* NSEP mereka di kawasan kawasan *'hotspot'* terpilih.

Jadual 7 : Bilangan Kumulatif Klien Program Terapi Gantian Methadone Dan Kadar Retensi Di Negeri Sembilan, 2016 - 2021

Tahun	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Klien aktif (A)	1,579	1,626	1,534	1,364	1,537	1,197
Bil. Klien dalam rawatan susulan (B)	2,271	2,341	2,540	3,537	3,707	3,611
Kadar Retensi (A/B) %	**69.50**	**69.50**	**60.39**	**56.64**	**71.92**	**73.5**

Saringan Bakal Pengantin (Pra-Perkahwinan)

Jadual 8 di bawah menunjukkan tren bilangan saringan pra-perkahwinan dan bilangan yang positif. Pada 2021 sebanyak 12,920 bakal pengantin telah disaring. Sebanyak 5 orang didapati HIV positif.

Jadual 8 : Bilangan Saringan HIV Bakal Pengantin Dan Bilangan Yang Positif, 2016 - 2021

Tahun	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Saringan	8,441	9,231	10,499	9,091	10,076	12,920
Bil. HIV (reaktif)	1	7	9	4	4	5
Bil. +ve HIV (confirm)	1	7	9	4	4	5
% HIV	0.02	0.07	0.09	0.09	0.04	0.04

Program Saringan HIV (Lain - Lain)

Jadual 9 : Program-program Saringan HIV (Lain-lain), 2020 - 2021

Program-program Saringan	Bil. disaring 2020	Bil. HIV +ve 2020	HIV +ve 2020	Bil. disaring 2021	Bil. HIV +ve 2021	HIV +ve 2021
Penderma Darah (Saringan oleh Pusat Darah Negara)	23,436	5	0.02%	21,078	8	0.04%
Banduan Penjara (Penjara Seremban & Jelebu)	12,283	41	0.33 %	5,363	24	0.4
Pelatih CCRC (CCRC Jelebu)	1,399	0	0 %	586	0	0
Program Saringan HIV dan Tuberculosis	542	0	0 %	471	1	0.2

Jadual 9 adalah program-program lain bagi saringan HIV mengikut pelbagai aktiviti yang dirancang dalam tahun 2021. Didapati bahawa terdapat peningkatan peratusan yang positif bagi program saringan penderma darah, saringan penjara dan saringan HIV di kalangan pesakit Tuberculosis.

KESIMPULAN

Secara keseluruhan, sebanyak 63,413 saringan telah dijalankan hasil daripada pelbagai aktiviti telah dilaksanakan di Negeri Sembilan. Jumlah keseluruhan saringan yang diadakan sepanjang tahun 2021 menunjukkan penurunan yang ketara berbanding tahun 2020 iaitu 72,524. Dari jumlah tersebut, sebanyak 130 kes HIV positif telah dikesan. Kadar insiden bagi kes HIV baru adalah 8.0 per 100,000 penduduk.

Dengan pandemik Covid–19 yang melanda negara dan seluruh dunia, kebanyakan program saringan yang sedia ada seperti aktiviti temuseru *(outreach)* terbatas disebabkan perintah kawalan pergerakan yang dilaksanakan. Aktiviti dan program dalam bentuk norma baru akan dipertingkatkan lagi agar lebih ramai golongan yang berisiko tinggi dapat menjalani ujian saringan HIV dan tidak terjejas akibat daripada pandemik.

Pengesanan awal merupakan salah satu strategi Kementerian Kesihatan Malaysia bagi membendung penularan HIV. Di samping itu juga, penularan jangkitan penyakit kelamin (STI) yang lain juga akan sentiasa dipantau dan mereka yang dikenal pasti mestilah mendapat rawatan yang berkaitan.

2.9. UNIT PENCEGAHAN DAN KAWALAN TIBI / KUSTA

PENGENALAN

Program Kawalan Tibi Kebangsaan telah dilancarkan pada tahun 1961 sebagai program vertikal. Pada tahun 1995, program ini telah diintegrasikan ke Perkhidmatan Kesihatan Awam (Bahagian Kawalan Penyakit), Kementerian Kesihatan Malaysia. Penekanan adalah diberikan terutamanya di dalam pengesanan kes, mencari kes tercicir rawatan dan memastikan kes tersebut menerima rawatan semula sehingga sembuh sepenuhnya. Malaysia komited bagi melaksanakan *The End TB Strategy* yang disarankan oleh Pertubuhan Kesihatan Sedunia bagi menamatkan Tibi Epidemik menjelang tahun 2035. Strategi ini mensasarkan penurunan kes sebanyak 90% dan penurunan bilangan kematian disebabkan oleh penyakit Tibi sebanyak 95% berbanding tahun 2015. Seterusnya mencapai eliminasi Tibi pada tahun 2050 dengan kadar insiden satu kes Tibi bagi setiap sejuta penduduk

Unit Tibi / Kusta Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bertanggungjawab dalam melaksana dan memantau aktiviti pencegahan dan kawalan penyakit Tibi dan Kusta di Negeri Sembilan.

VISI

Menjadikan Negeri Sembilan sebagai sebuah negeri yang bebas dari penyakit Tibi dan Kusta

MISI

i. Melakukan pengesanan awal penyakit Tibi dan Kusta melalui saringan yang berterusan.
ii. Menyediakan perkhidmatan rawatan Tibi dan Kusta yang berkesan serta mesra pelanggan di klinik-klinik dan hospital-hospital kerajaan.
iii. Melaksanakan pendekatan baru DOTS dan MDT.
iv. Menyediakan perkhidmatan ujian makmal Tibi dan Kusta yang cepat, tepat dan berkualiti.
v. Memastikan setiap rakyat tempatan mendapat imunisasi BCG bermula pada peringkat umur terawal.

OBJEKTIF PROGRAM

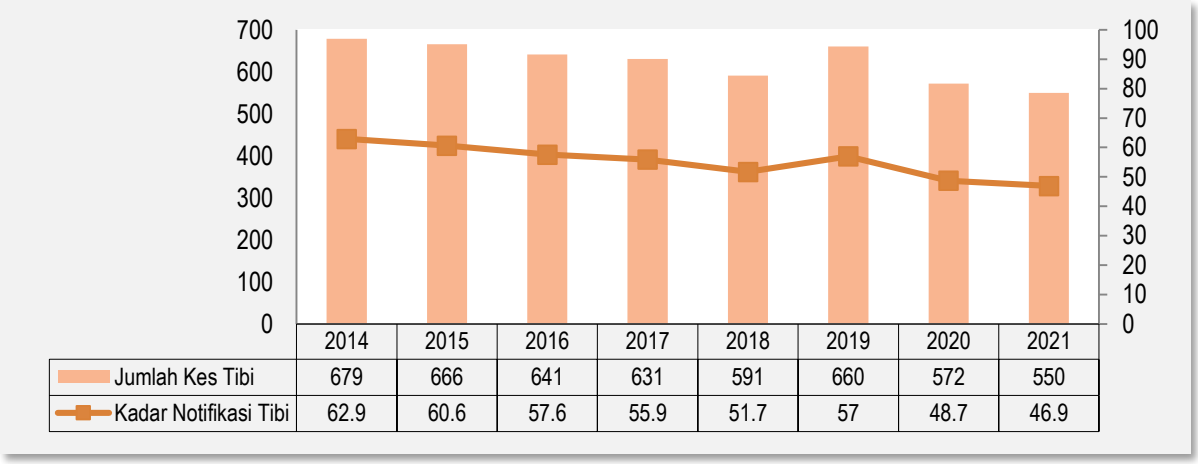
i. Meningkatkan pengesanan kes melalui pengukuhan aktiviti saringan terutama di kalangan kumpulan berisiko tinggi Tibi.
ii. Memastikan pengurusan kawalan Tibi yang berkualiti melalui pemantauan kes, pengesanan kes cicir dan memastikan kes sukses rawatan.
iii. Memberi perlindungan kepada kanak-kanak daripada penyakit Tibi yang teruk melalui pelalian BCG.

PENCAPAIAN PROGRAM KAWALAN TIBI

PROGRAM SURVEILAN TIBI

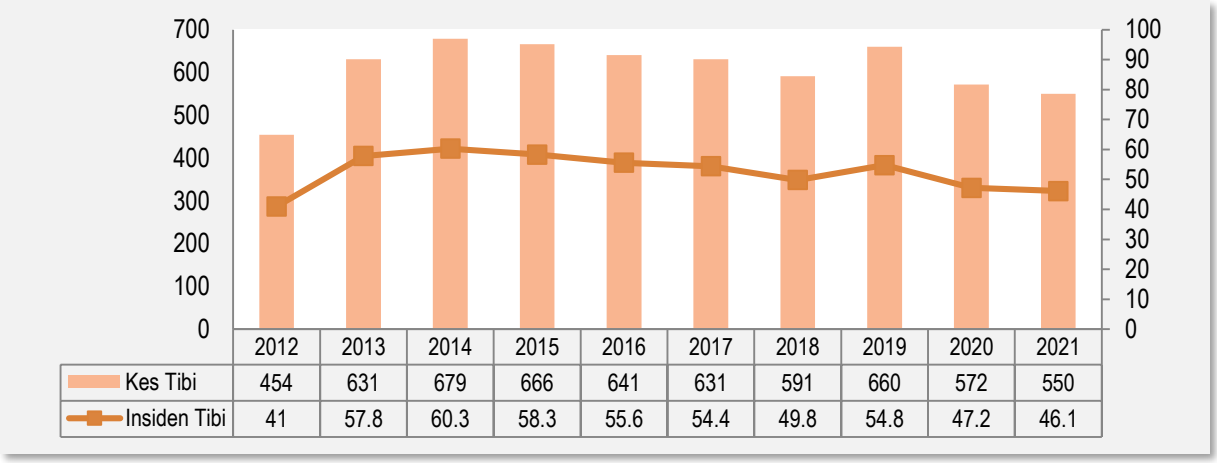
Bilangan kes Tibi berdaftar di Negeri Sembilan pada tahun 2021 adalah sebanyak 550 kes, penurunan sebanyak 4.0% berbanding dengan kes Tibi pada tahun 2020. Kadar Notifikasi Tibi juga menunjukkan penurunan daripada 48.7/100,000 penduduk pada tahun 2020 kepada 46.9/100,000 penduduk pada tahun 2021. Kadar Insiden Tibi (Kes Baru & Berulang) pada tahun 2021 ialah 46.1 per 100,000 penduduk, menurun berbanding dengan kadar pada tahun 2020 iaitu 47.2 per 100,000 penduduk. Rujuk **Graf 1** dan **Graf 2**.

Graf 1 : Jumlah Kes Dan Kadar Notifikasi Tibi Negeri Sembilan, 2014 - 2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Jumlah Kes Tibi	679	666	641	631	591	660	572	550
Kadar Notifikasi Tibi	62.9	60.6	57.6	55.9	51.7	57	48.7	46.9

Graf 2 : Jumlah Kes Tibi Dan Insiden Tibi Negeri Sembilan, 2012 - 2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kes Tibi	454	631	679	666	641	631	591	660	572	550
Insiden Tibi	41	57.8	60.3	58.3	55.6	54.4	49.8	54.8	47.2	46.1

Jika dilihat dari segi kategori kes, 91.6% (504) dari kes Tibi yang dikesan untuk tahun 2021 adalah merupakan kes baru, 6.7% (37) adalah kes Tibi Berulang, 1.0% (5) Kes Tibi Setelah Terhenti Rawatan dan 0.7% (4) Tibi Setelah Gagal Rawatan.

Daerah Seremban mencatatkan bilangan kes Tibi tertinggi di Negeri Sembilan pada tahun 2021 dengan jumlah 340 kes (61.8%), diikuti oleh daerah Jempol 62 kes (11.3%), Port Dickson 49 kes (8.9%), Kuala Pilah 35 kes (6.4%), Tampin 33 kes (6.0%), Rembau 19 kes (3.5%) dan Jelebu 12 kes (2.2%).

Berdasarkan sub-diagnosa, di Negeri Sembilan terdapat sebanyak 338 kes Pulmonary TB (PTB) Kahak Positif (61.5%), 77 PTB Kahak Negatif (14.0%), 126 Extrapulmonary TB (23.0%) dan 9 Drug Resistant TB (1.6%).

Kes Tibi di Negeri Sembilan didominasi oleh golongan warganegara iaitu sebanyak 516 kes (93.8%) dan selebihnya oleh bukan warganegara sebanyak 34 kes (6.1%). Perincian kes Tibi bukan warganegara adalah seperti berikut: Indonesia 15 kes (44.1%), Myanmar 5 kes (14.7%), Nepal 3 kes (8.8%), India 3 kes (8.8%), Nigeria 3 kes (8.8%), Bangladesh 2 kes (5.9%), Thailand 1 kes (2.9%), Philipine 1 kes (2.9%) dan Vietnam 1 kes (2.9%).

Kes Tibi Anggota Kementerian Kesihatan Malaysia

Anggota kesihatan adalah antara yang berisiko dijangkiti Tibi di sepanjang perkhidmatan di Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM). Bilangan kes Tibi di kalangan anggota kesihatan KKM bagi tahun 2021 adalah sebanyak 18 kes (3.3%) di mana ia melibatkan 12 Pegawai Perubatan, 2 Jururawat Terlatih, 1 Pembantu Pembedahan Pergigian, 1 Pembantu Perawatan Kesihatan, 1 Pemandu Ambulan dan 1 Pembantu Awam.

Kes Tibi Kanak-Kanak

Kes Tibi kanak-kanak didefinisikan sebagai kes Tibi di kalangan kanak-kanak yang berusia dari lahir sehingga ke umur 14 tahun. Bagi tahun 2021 terdapat seramai 15 kes Tibi kanak-kanak di Negeri Sembilan. Jika dilihat dari segi sub diagnosa, 10 kes Tibi kanak-kanak tersebut merupakan kes Extra Pulmonary Tibi, 3 Tibi Pulmonari Kahak Negatif dan 2 kes Tibi Pulmonari Kahak Positif. Dari segi pecahan umur, sebanyak 4 kes adalah kanak-kanak berumur kurang daripada 5 tahun, manakala 11 kes kanak-kanak berumur 5 hingga 14 tahun.

Kes Tibi Co-Morbid HIV

Terdapat sebanyak 36 Kes Tibi co-morbid HIV pada tahun 2021 yang menyumbang sebanyak 6.5% dari keseluruhan kes Tibi di Negeri Sembilan. Daripada 36 kes, 34 kes merupakan kes yang telah diketahui status HIV sebelum didiagnosa Tibi, manakala 2 kes status HIV diketahui selepas didiagnosa Tibi. Dari 36 kes TB co-morbid HIV, 63.9% dari kes TB co-morbid HIV adalah di daerah Seremban, 16.7% di daerah Jempol, 8.3% di daerah Port Dickson, 5.6% di daerah Kuala Pilah dan 2.8% masing-masing di daerah Rembau dan Tampin.

PROGRAM HASIL RAWATAN TIBI

Pesakit Tibi akan dipantau selama 6 - 12 bulan sepanjang menerima rawatan. Bagi tahun 2021, seramai 425 daripada 459 orang kes Tibi yang berdaftar pada tahun 2020 telah sembuh dan sempurna rawatan. Ini menyumbang kepada Kadar Sukses Rawatan Tibi bagi warganegara untuk tahun 2021 sebanyak 92.6%. Bagi kes Tibi bukan warganegara, seramai 23 daripada 26 orang telah sembuh dan sempurna rawatan. Ini menyumbang kepada Kadar Sukses Rawatan Tibi bagi bukan warganegara sebanyak 88.5%.

Terdapat seramai 45 pesakit Tibi meninggal dunia semasa dalam menerima rawatan Tibi pada tahun 2021. Dari jumlah ini, hanya seramai 8 (17.8%) orang telah disahkan kematian disebabkan Tibi, 22 (48.9%) orang telah disahkan kematian bukan disebabkan Tibi dan selebihnya 15 (33.3%) orang masih belum disahkan sebab kematian yang perlu dijalankan melalui Mesyuarat Kematian Tibi Daerah.

PROGRAM PELALIAN BCG

Pencapaian Pelalian BCG Bagi Bayi Baru Lahir

Pada tahun 2021, seramai 22,501 kelahiran yang melibatkan hospital kerajaan, swasta dan klinik kerajaan. Seramai 22,333 telah diberikan suntikan pelalian BCG mengikut rekod dari TBIS 203 A. Liputan pelalian BCG bagi Negeri Sembilan untuk tahun 2021 adalah 99.3%. Data berkaitan liputan pelalian BCG bayi baru lahir (sehingga umur < 3 bulan) 2021 (Januari - Disember) bagi Negeri Sembilan melibatkan semua bayi warganegara dan juga bukan warganegara.

Jumlah bayi yang tidak diberi pelalian BCG adalah seramai 168 orang (57 orang meninggal dunia, 35 orang enggan, 8 orang lain-lain dan seramai 68 orang yang perlukan tindaksusul rawatan seterusnya berikutan kes menerima rawatan lanjut di SCN).

Terdapat seramai 35 (0.2%) orang bayi yang tidak menerima pelalian BCG disebabkan penjaga enggan bayi disuntik vaksin tersebut. Antara alasan yang diberikan untuk keengganan tersebut adalah seperti berikut :

i. Meragui kandungan vaksin seramai 16 orang
ii. Mengambil rawatan alternatif / homeopathi seramai 10 orang
iii. Mempunyai alasan peribadi seramai 9 orang

PROGRAM SARINGAN TIBI DI NEGERI SEMBILAN

Bagi mengukuhkan program Tibi di Negeri Sembilan, saringan penyakit Tibi dijalankan secara menyeluruh di semua klinik kesihatan dan hospital. Terdapat tiga jenis saringan utama yang dijalankan di Negeri Sembilan iaitu:

1. Saringan Makmal Tibi di klinik kesihatan dan hospital.
    a. Saringan di Jabatan Pesakit Luar menggunakan *Direct Smear Sputum Microscopy (DSSM) Acid Fast Bacilli* (AFB) semua klinik kesihatan dengan sasaran 5% dari jumlah kedatangan pesakit luar pada tahun 2020.
    b. Saringan Tibi di hospital menggunakan *Direct Smear Sputum Microscopy (DSSM) Acid Fast Bacilli* (AFB) dengan sasaran 10% dari jumlah kemasukan pesakit baru dan kedatangan klinik pakar pada tahun 2020.
    c. Pendiagnosan Tibi menggunakan kaedah Genexpert.
2. Saringan golongan berisiko tinggi dijangkiti Tibi di klinik dan hospital dengan menggunakan X-Ray Dada
3. Program Saringan dan Kesedaran Tibi di Komuniti

Saringan Makmal Tibi di Klinik Kesihatan dan Hospital Kerajaan

Direct Smear Sputum Microscopy (DSSM)

Bagi tahun 2021 terdapat sebanyak 4,753 pesakit telah disaring di Jabatan Pesakit Luar menggunakan sampel kahak di semua klinik kesihatan di Negeri Sembilan dan didapati 168 dari pesakit tersebut telah didapati positif Tibi dan menerima rawatan mengikut garis panduan yang telah ditetapkan. Saringan Tibi menggunakan sampel kahak juga telah dijalankan di hospital bagi tahun 2021 di mana telah menyaring sebanyak 2,975 pesakit dan 353 telah didapati positif Tibi dan menerima rawatan.

Saringan Golongan Berisiko Tinggi Tibi

Terdapat 13 golongan berisiko tinggi dijangkiti Tibi yang perlu disaring di komuniti. Golongan ini adalah seperti senarai di bawah :

i. Kontak pesakti Tibi
ii. Pesakit HIV
iii. Penghuni Penjara
iv. Penghuni CCRC/PUSPEN
v. Pesakit Warga Emas
vi. Penghuni Rumah Warga Emas
vii. Pesakit End Stage Renal Failure yang menjalani Dialysis
viii. Pesakit Diabetes Melitus
ix. Pesakit Chronic Obstructive Pulmonary Disease
x. Pesakit Klinik Methadone
xi. Pesakit Klinik Berhenti Merokok
xii. Pesakit Rheumatoid Arthritis yg menerima rawatan anti TNF
xiii. Anggota KKM

Bagi tahun 2021, seramai 19,481 pesakit berisiko tinggi dijangkiti Tibi telah disaring di Negeri Sembilan dan 85 (0.4%) darinya telah dikesan menghidap Tibi. Golongan yang mempunyai *yield* tertinggi semasa saringan adalah

Penghuni Penjara di mana 9 orang dari 72 yang disaring adalah positif Tibi. Ini diikuti oleh HIV dengan *yield* 10.1% dan COPD dalam rawatan dengan *yield* 1.1%.

Program Saringan Tibi di Komuniti

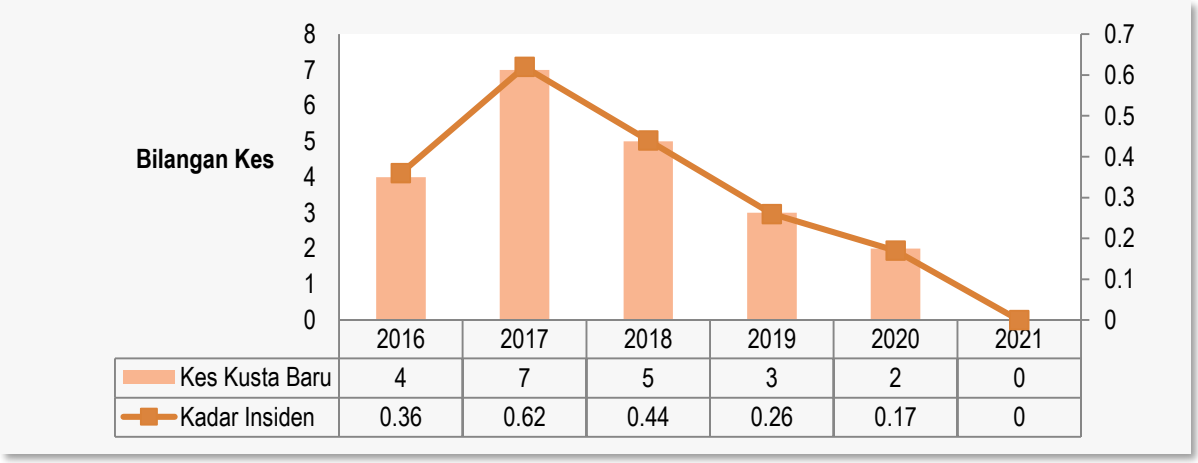
Saringan Tibi di komuniti juga dijalankan di Negeri Sembilan dalam usaha meningkatkan kesedaran masyarakat setempat berkaitan penyakit Tibi dan pergi mendapatkan rawatan awal di mana-mana klinik kesihatan di negeri ini. Terdapat sebanyak 15 aktiviti kesedaran dan saringan Tibi telah dijalankan di Negeri Sembilan di sepanjang tahun 2020. Pecahan aktiviti mengikut daerah adalah seperti di bawah :

i. Jelebu 6 aktiviti
ii. Jempol 1 aktiviti
iii. Kuala Pilah 3 aktiviti
iv. Port Dickson 3 aktiviti
v. Rembau 0 aktiviti
vi. Seremban 0 aktiviti
vii. Tampin 2 aktiviti

i. PENCAPAIAN PROGRAM KAWALAN KUSTA

Pada tahun 2021, sebanyak 2 kes Kusta telah dilaporkan di kalangan warganegara Malaysia. Daripada 2 kes yang dilaporkan, kedua-duanya adalah kes berulang. Jenis kusta yang dikesan adalah 2 kes Paucibacillary. 2 kes tersebut dirawat di Klinik Dermatologi, Hospital Tuanku Jaafar, Seremban.

Rajah 3 : Bilangan Kes Kusta Dan Kadar Insiden Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2016 - 2021

Jadual 8 : Pencapaian Program Kawalan Kusta, 2021

Bil.	Perkara	Sasaran	Pencapaian
1.	Kadar Sempurna Rawatan Kusta PB/Kes Baru/Kohort 2020 = 0 kes MB/Kes Baru/Kohort 2019= 3 kes	≥80%	**66.7%** **(2/3)** (2 kes sempurna rawatan, 1 pindah keluar negara)

LATIHAN DAN KURSUS

Sepanjang tahun 2021, sebanyak 5 kursus telah dijalankan. Jadual 9 menunjukkan senarai kursus yang telah dilaksanakan.

Jadual 9 : Senarai Kursus Yang Dijalankan, 2021

Bil.	Tajuk Kursus	Tarikh	Tempat	Jumlah Peserta
1.	Kursus Analisa Data Aplikasi Mytb Bagi Pegawai Perubatan Tibi, Pengelola Tibi Rawatan & Survelan Daerah Siri 1/2021	30.3.2021	Makmal ICT, JKN Negeri Sembilan	22
2.	Kursus Teknikal Program Pelalian BCG Dan TBIS-BCG Siri 1/2021	5.4.2021	Dewan Merbau, JKN Negeri Sembilan	55
3.	Kursus Mikroskopi AFB Kaedah FM	14 - 15.6.2021	Kursus Secara Virtual / Zoom Bersama Makmal Kesihatan Awam Kebangsaan	26
4.	Kursus Mikroskopi AFB Kaedah ZN	16.6.2021	Kursus Secara Virtual / Zoom Bersama Makmal Kesihatan Awam Kebangsaan	14
5.	Kursus E-Mikroskopi Slaid Calitan Torehan Kusta	15.7.2021	Kursus Secara Virtual / Zoom Bersama Makmal Kesihatan Awam Kebangsaan	20

2.10. UNIT PEMAKANAN

PENGENALAN

Unit Pemakanan mempunyai pelbagai aktiviti pemakanan dijalankan sepanjang tahun bertujuan untuk menyampaikan perkhidmatan pemakanan kepada komuniti. Program di bawah Unit Pemakanan merangkumi dua aspek utama iaitu Pemakanan Keluarga dan Pemakanan Komuniti dan Inter Agensi. Pemakanan Keluarga ialah aktiviti-aktiviti pemakanan yang dijalankan merangkumi dari seorang bayi yang baru lahir sehingga ke usia warga emas. Aktiviti ini meliputi aktiviti merancang, memantau, menilai dan mempromosi pemakanan sihat sehingga mencapai tahap kesihatan yang optima. Program Komuniti & Inter agensi pula dijalankan untuk memperkasakan komuniti, anggota kesihatan dan institusi di peringkat inter dan intra agensi. Di antara aktiviti di bawah program ini ialah Program Pengurusan Berat Badan, Advokasi Penyusuan Susu Ibu dan Tata Etika Pemasaran Makanan Bayi dan Produk Berkaitan, Pelaksanaan Logo Pilihan Sihat, Program My Choice, Rundingcara Pemakanan dan Perkhidmatan nasihat serta rujukan teknikal pemakanan.

VISI

Menjadikan Negeri Sembilan sebuah negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat dan sejahtera melalui program pemakanan secara profesional, efisyen, saksama dan mesra.

MISI

Melaksanakan program pemakanan menerusi penglibatan individu, keluarga dan masyarakat ke arah peningkatan taraf hidup yang berkualiti untuk mencapai kesejahteraan rakyat Negeri Sembilan.

OBJEKTIF

OBJEKTIF UMUM

Objektif perkhidmatan Unit Pemakanan ialah untuk meningkatkan status kesihatan dan status pemakanan masyarakat. Ia melibatkan bayi baru lahir sehingga warga usia emas.

OBJEKTIF KHUSUS

1. Meningkatkan dan mengekalkan tahap kesejahteraan pemakanan penduduk Negeri Sembilan.
2. Memastikan masyarakat menerima perkhidmatan yang berkualiti daripada anggota kesihatan yang terlatih.
3. Memantapkan hubungan inter / intra sektor dan agensi di dalam aktiviti pemakanan.

AKTIVITI DAN PENCAPAIAN TAHUN 2021

A. Pengawasan Taraf Pemakanan Kanak-Kanak Bawah 5 Tahun

Menilai saiz komposisi tubuh badan adalah kaedah yang penting dalam penilaian status pemakanan dan menilai pertumbuhan kanak-kanak dan remaja. Melalui pengawasan ini, perkembangan status pemakanan dapat dinilai samada mengalami Kurang Berat Badan (KBB), Berat Badan Normal atau Lebih Berat Badan.

Jadual 1 : Taraf Pemakanan Kanak-Kanak Bawah Umur 5 Tahun

Berat badan Mengikut Umur	Tahun	Jelebu	Jempol	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	JKN
KBB Teruk < -3SD	**2017**	0.2	0.0	0.5	0.2	0.5	0.4	0.7	**0.4**
	2018	1.26	0.11	0.54	0.34	0.09	0.27	0.43	**0.3**
	2019	1.34	0.72	0.38	0.31	0.38	0.03	0.37	**0.3**
	2020	1.15	1.57	0.32	0.18	0.00	0.16	0.80	**0.4**
	2021	1.05	1.14	0.39	0.18	0.12	0.18	0.85	**0.4**
KBB Sederhana -3SD-<-2SD	**2017**	2.0	1.0	1.9	2.9	2.2	1.9	1.4	**1.8**
	2018	1.82	2.53	2.53	1.35	3.40	1.96	1.20	**2.1**
	2019	3.01	3.19	1.44	0.69	0.63	0.93	1.92	**1.4**
	2020	4.93	5.14	1.42	0.97	1.19	2.67	2.74	**2.7**
	2021	4.03	4.76	1.35	0.71	1.09	1.23	3.22	**1.9**
Normal -2SD hingga < +2SD	**2017**	97.6	98.9	97.2	95.9	97.1	97.5	97.6	**97.5**
	2018	96.22	97.07	96.48	98.06	95.37	97.53	98.11	**97.3**
	2019	94.98	95.87	98.08	98.70	98.86	98.98	97.25	**98.2**
	2020	93.43	92.66	98.26	98.78	98.55	96.85	96.05	**96.5**
	2021	94.22	92.31	97.49	98.76	97.69	98.46	95.42	**97.6**
Lebih Berat Badan ≥ +2SD	**2017**	0.2	0.1	0.4	1.1	0.1	0.3	0.4	**0.3**
	2018	0.70	0.29	0.45	0.25	1.13	0.24	0.26	**0.4**
	2019	0.67	0.22	0.10	0.31	0.13	0.06	0.46	**0.2**
	2020	0.49	0.63	0.00	0.06	0.26	0.32	0.40	**0.3**
	2021	0.70	1.79	0.77	0.36	1.09	0.13	0.51	**0.5**

Sumber : KKK 210A

Daripada **Jadual 1**, didapati peratus kanak-kanak yang mempunyai berat badan normal dan peratus kanak-kanak yang mengalami KBB sederhana tidak menunjukkan peratus perbezaan yang ketara pada tahun 2017 berbanding 2021 iaitu sebanyak 0.1%. Manakala peratus kanak-kanak yang mengalami KBB teruk didapati mempunyai nilai yang sama pada tahun 2021 berbanding 2017 iaitu 0.4%. Walau bagaimanapun, peratus bagi kanak-kanak yang mengalami lebih berat badan didapati meningkat kepada 0.5% pada tahun 2021 berbanding 0.3% pada tahun 2017.

B. Pengawasan Taraf Pemakanan Pelajar Sekolah

Kekurangan zat protein dan tenaga dalam bentuk kekurangan berat badan dan kerencatan pertumbuhan masih wujud terutama dalam kalangan kanak-kanak. Diet yang tidak seimbang ditambah dengan gaya hidup yang kurang aktif boleh membawa kepada masalah obesiti dan berlebihan berat badan yang menjadi penyumbang peningkatan faktor risiko kepada penyakit-penyakit kronik.

Jadual 2 : Taraf Pemakanan Kanak-Kanak Pra-Sekolah

Status Pemakanan	2017	2018	2019	2020	2021
Kurang Berat Badan	8.5	8.1	8.1	8.5	9.0
Normal	79.0	78.5	80.8	80.7	76.5
Lebih Berat Badan	6.2	5.7	5.7	5.4	5.7
Obes	6.3	4.9	4.5	5.4	7.2

Sumber : KSK201

Jadual 3 : Status Pemakanan Kanak-Kanak Tahun 1

Status Pemakanan	2017	2018	2019	2020	2021
Kurang Berat Badan	9.0	8.8	7.6	6.7	7.0
Normal	74.2	76.5	77.3	71.0	77.6
Lebih Berat Badan	8.3	7.4	7.0	6.3	6.7
Obes	8.5	7.0	7.2	6.7	8.8

Sumber : KSK201

Jadual 4 : Status Pemakanan Kanak-Kanak Tahun 6

Status Pemakanan	2017	2018	2019	2020	2021
Kurang Berat Badan	6.5	6.8	6.1	7.4	6.5
Normal	64.9	64.7	67.3	64.6	73.0
Lebih Berat Badan	14.8	15.4	13.3	13.6	7.2
Obes	13.9	12.1	12.7	14.4	12.8

Sumber : KSK201

Jadual 5 : Status Pemakanan Remaja Tingkatan 3

Status Pemakanan	2017	2018	2019	2020	2021
Kurang Berat Badan	5.9	5.7	4.7	4.5	6.9
Normal	74.0	75.9	75.6	70.4	73.2
Lebih Berat Badan	11.9	10.7	10.9	13.1	7.4
Obes	8.7	7.5	8.6	8.4	12.4

Sumber : KSK201

Jadual 2 hingga **Jadual 5** masing-masing menunjukkan taraf pemakanan kanak-kanak pra sekolah, tahun 1, tahun 6 dan tingkatan 3. Secara umumnya, peratusan lebih berat badan dan obes paling tinggi dalam kalangan kanak-kanak tahun 6 dan remaja tingkatan 3 berbanding kategori yang lain.

Walau bagaimanapun, pada tahun 2021 didapati terdapat penurunan peratus berlebihan berat badan dan obes dalam kalangan kanak-kanak tahun 6 iaitu sebanyak 7.2% (kategori lebih berat badan) dan 12.8% (kategori obes) pada tahun 2021 berbanding tahun 2020. Penurunan peratus kategori lebihan berat badan dapat dilihat dalam kalangan remaja tingkatan 3 iaitu sebanyak 7.4% (lebih berat badan pada tahun 2021 berbanding 2020). Namun begitu, terdapat peningkatan sebanyak 4.0% (obes) di kalangan remaja tingkatan 3 pada tahun 2021 berbanding 2020.

C. Pengawasan Status Hemoglobin Ibu Antenatal Di Klinik Kesihatan

Anemia adalah di antara komplikasi yang dikenalpasti semasa hamil. Di antara penyebab utama anemia semasa hamil adalah kekurangan zat besi dan asid folik. Dalam kalangan ibu hamil, zat besi dan asid folik adalah tidak mencukupi untuk memenuhi keperluan yang meningkat. Kuantiti tambahan zat besi dan asid folik yang diperlukan semasa hamil boleh diperolehi melalui pengambilan makanan atau supplementasi.

Pelbagai strategi untuk mengurangkan masalah anemia dalam kalangan ibu hamil telah dirancang dan dilaksanakan. Status hemoglobin ibu hamil di klinik kesihatan dipantau secara berkala. Aktiviti demonstrasi masakan, rundingcara pemakanan, ceramah pemakanan anemia dan pemberian hematinik turut dijalankan sepanjang tahun bagi mengatasi masalah ini.

Jadual 6 : Status Hemoglobin Ibu Antenatal Di Klinik Kesihatan

Daerah	Peratus Ibu Antenatal Dengan Hb gm%											
	2019				2020				2021			
	Bil.	<9	9-<11	>11	Bil.	<9	9-<11	>11	Bil.	<9	9-<11	>11
Jelebu	**431**	1.2	14.2	84.7	**463**	0.4	7.6	92.0	**456**	0.0	7.7	92.3
Jempol	**1,258**	0.3	7.2	92.4	**1,315**	0.5	7.4	92.1	**1,262**	0.2	4.5	95.3
K.Pilah	**726**	0.3	10.2	89.5	**764**	0.1	9.0	90.8	**746**	0.0	5.6	94.4
P.Dickson	**1,183**	0.7	13.3	86.1	**1,225**	0.3	13.1	86.5	**1,217**	0.2	9.0	90.9
Rembau	**533**	0.9	9.6	89.5	**579**	0.2	9.3	90.5	**559**	0.2	9.1	90.7
Seremban	**5,829**	0.4	13.4	86.2	**5,955**	0.3	11.8	88.0	**6,627**	0.4	10.3	89.3
Tampin	**894**	0.7	11.0	88.4	**896**	0.2	8.4	91.4	**900**	0.6	7.8	91.7
Jumlah	**10,854**	**0.5**	**12.1**	**87.4**	**11,197**	**0.3**	**10.6**	**89.1**	**11,767**	**0.3**	**8.9**	**90.8**

Sumber : KIB201B

Jadual 6 menunjukkan status hemoglobin ibu antenatal yang diambil pada minggu ke-36 kehamilan. Peratusan dalam data kes anemia bagi Hb<11gm% didapati menurun iaitu sebanyak 9.2% pada tahun 2021 berbanding 12.6% pada tahun 2019.

D. Program Pemulihan Kanak-Kanak Kekurangan Zat Makanan (PPKZM)

Program ini merupakan salah satu usaha untuk meningkatkan taraf pemakanan kanak-kanak warganegara Malaysia yang berumur di antara 6 bulan hingga 6 tahun yang mengalami masalah kekurangan zat makanan. Keutamaan diberikan kepada mereka yang terdiri dalam kalangan isi rumah berpendapatan rendah iaitu miskin tegar, miskin dan mudah miskin. Program ini telah disusun merangkumi beberapa aspek seperti sasaran dan liputan, pengagihan makanan dan perkhidmatan, penggunaan bahan makanan serta pengendalian kes yang dapat memberi lebih manfaat kepada kumpulan sasaran.

Setiap kanak-kanak yang layak akan dibekalkan dengan bakul makanan daripada pilihan 13 Pakej Makanan berpandukan Garis Panduan PPKZM. Di Negeri Sembilan, kanak-kanak yang terlibat telah dibekalkan dengan susu khas dan multivitamin bagi meningkatkan berat badan mereka. Mereka diberi bantuan tersebut setiap bulan sekurang-kurangnya selama 6 bulan atau sehingga disahkan pulih.

Jadual 7 : Kanak-Kanak KZM Yang Menerima Bantuan Mengikut Daerah

Daerah	Bilangan Kes Jan 2021	Kes Baru	Kes Berhenti			Bilangan Kes Dis 2021
			Pulih	Sekolah	Lain-lain	
Jelebu	8	7	6	1	1	7
Jempol	16	7	6	1	2	14
Kuala Pilah	7	5	5	0	1	6
P.Dickson	5	4	1	3	2	3
Rembau	2	5	1	0	2	4
Seremban	5	4	2	0	4	3
Tampin	3	5	3	0	0	5
Jumlah	**46**	**37**	**24**	**5**	**12**	**42**

Sumber : KZM 201

Jadual 7 menunjukkan terdapat 46 kes penerima baru bakul makanan sepanjang tahun 2021. Sebanyak 24 kes telah diberhentikan disebabkan pulih, 5 kes sudah bersekolah dan 12 kes adalah faktor lain-lain. Bilangan kes yang masih berada dalam program sehingga Disember 2021 adalah sebanyak 42 kes.

E. Projek Dapur Sihat Masyarakat

Projek Dapur Sihat Masyarakat (DSM) diwujudkan sebagai satu usaha untuk mempertingkatkan lagi pelaksanaan dan keberkesanan aktiviti promosi pemakanan yang dijalankan oleh anggota kesihatan di klinik-klinik kesihatan.

Pelaksanaan projek ini juga adalah untuk memperkembangkan skop promosi pemakanan meliputi aspek penyediaan hidangan makanan keluarga dan ekonomi rumahtangga termasuk perancangan menu, pengubahsuaian resipi, kebersihan dan keselamatan makanan dan pengurusan dapur.

Ianya juga adalah satu usaha untuk memperluaskan kumpulan sasaran aktiviti promosi pemakanan kepada suri rumahtangga, ahli-ahli keluarga, murid-murid sekolah, golongan remaja, orang dewasa, warga emas dan masyarakat keseluruhannya.

Pelbagai aktiviti melalui tunjuk ajar secara interaktif, *participative, hands-on* dan holistik dengan mengutamakan perkongsian bijak *(smart partnership)* dalam kalangan masyarakat, agensi kerajaan dan pihak swasta telah diadakan sepanjang tahun 2021.

Jadual 8 menunjukkan sebanyak 56 aktiviti Dapur Sihat Masyarakat di Bahau, Linggi dan Gemencheh yang melibatkan seramai 896 peserta dalam aktiviti-aktiviti DSM pada tahun 2021.

Jadual 8 : Aktiviti Dan Bilangan Pengunjung Dapur Sihat Masyarakat

Jenis Aktiviti	Bil. Aktiviti Dapur Sihat Masyarakat 2021		
	Bahau	Linggi	Gemencheh
Ceramah	0	0	1
Kelas masakan	0	0	0
Demo masakan	0	4	4
Uji resepi	0	0	0
Saringan kesihatan	0	4	4
Aktiviti kecergasan	1	1	2
Kursus / Latihan	0	0	1
Program Sekolah	0	0	5
Uji Amali	0	0	0
Kraftangan	0	0	0
Lawatan	0	0	0
Pertandingan	0	0	0
Bumi hijau	7	0	0
Kunjungan pelawat	0	0	0
Mesyuarat	1	1	0
Gotong-royong	1	1	3
Lain-lain	0	0	15
Jumlah	**10**	**11**	**35**
Bilangan Peserta	**39**	**133**	**724**

Sumber : Laporan Tahunan Aktiviti Dapur Sihat Masyarakat DSM 2b

F. Program Makanan Tambahan Susu Tepung Penuh Krim

Program ini merupakan program jangka pendek untuk membantu memulihkan masalah pemakanan seperti kurang berat badan dalam kalangan kanak-kanak, ibu hamil dan ibu menyusukan bayi. Objektif program adalah untuk membantu mencegah dan memulihkan masalah pemakanan seperti kurang berat badan dan kekurangan zat besi dalam kalangan kumpulan sasaran dengan membekalkan 1 kg susu tepung penuh krim selama sekurang-kurangnya 3 bulan.

Jadual 9 : Bilangan Penerima Dan Amaun Edaran Susu Tepung Penuh Krim

Daerah	Bilangan Penerima Susu Tepung Penuh Krim					Amaun Susu Tepung Penuh Krim (Kg) Diedarkan				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Jelebu	24	24	36	39	45	83	54	103	84	87
Jempol	74	166	189	85	71	170	256	382	309	74
K.Pilah	19	43	46	46	51	156	204	309	252	188
P.Dickson	31	37	18	28	9	91	81	32	52	3
Rembau	20	15	29	37	56	62	19	84	96	66
Seremban	28	75	102	102	40	86	150	261	149	71
Tampin	14	22	30	30	160	53	85	158	211	392
Jumlah	**210**	**382**	**450**	**342**	**432**	**701**	**849**	**1,329**	**1,153**	**881**

Sumber : KIB 210 Pind.2/2007

Jadual 9 menunjukkan bilangan penerima susu tepung penuh krim dalam kalangan komuniti di semua daerah. Pada tahun 2021 sebanyak 881 kg susu tepung penuh krim telah diedarkan kepada 432 orang penerima.

G. Program Promosi Penyusuan Susu Ibu

Promosi penyusuan susu ibu telah menjadi komponen yang penting dalam perkhidmatan kesihatan di Malaysia sejak tahun 1970-an lagi. Strategi pelbagai penjuru telah digunakan dalam mempromosikan penyusuan susu ibu. Ini termasuk pendidikan melalui media massa, Latihan Pengurusan Laktasi (20 jam), pemantauan Tata Etika Pemasaran Makanan Bayi dan Produk Berkaitan, pelaksanaan Inisiatif Hospital Rakan Bayi, Klinik Rakan Bayi dan pengwujudan kumpulan sokongan penyusuan susu ibu.

Polisi Penyusuan Susu Ibu Malaysia menyatakan “Semua ibu digalakkan menyusui anaknya dengan susu ibu sahaja dari lahir sehingga berumur enam bulan dan meneruskannya sehingga mencapai umur dua tahun. Makanan pelengkap perlu diberikan kepada bayi mulai umur enam bulan”. Sebagai usaha untuk memastikan bahawa setiap bayi yang lahir diberi susu ibu sahaja dari lahir sehingga umurnya mencapai enam bulan, peratus bayi yang menyusu susu ibu secara eksklusif sehingga umur bayi enam bulan dipantau secara berterusan di klinik kesihatan yang menyediakan perkhidmatan ibu dan anak. Data penyusuan susu ibu mula direkodkan pada setiap bulan Mac, Jun dan September berdasarkan bilangan kedatangan bayi yang berumur 4 bulan dan 6 bulan ke klinik kerajaan.

Jadual 10 : Amalan Penyusuan Susu Ibu Dalam Kalangan Bayi

Daerah	Peratus Amalan Penyusuan Susu Ibu Di Kalangan Bayi									
	Bayi 4 Bulan					Bayi 6 Bulan				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Jelebu	54.1	60.3	79.6	83.3	70.6	50.4	60.3	77.8	71.1	64.5
Jempol	75.4	71.7	78.0	78.6	74.7	71.0	69.3	76.7	71.2	72.8
K.Pilah	73.3	70.9	65.5	77.3	88.8	71.8	69.2	67.3	71.5	87.4
P.Dickson	57.9	62.0	70.9	63.4	55.1	53.3	68.0	71.9	54.8	55.4
Rembau	63.7	64.2	76.1	77.1	67.0	58.5	65.4	74.4	62.5	66.1
Seremban	72.1	67.4	64.8	85.2	77.6	65.9	64.7	65.0	82.5	75.5
Tampin	56.4	53.1	60.8	53.5	64.3	57.0	48.7	54.6	52.6	55.6
Jumlah	**68.9**	**66.2**	**74.0**	**79.4**	**73.7**	**64.1**	**64.7**	**72.6**	**74.1**	**71.5**

Sumber : PSI 201A/201B

Daripada **Jadual 10**, peratusan penyusuan susu ibu dalam kalangan bayi berusia 4 bulan telah menunjukkan peningkatan sebanyak 73.7% pada tahun 2021 berbanding tahun 2017 iaitu 68.9%. Peningkatan peratus juga berlaku dalam kalangan bayi berusia 6 bulan iaitu sebanyak 71.5% pada tahun 2021 berbanding 64.1% pada tahun 2017.

Jadual 11 : Amalan Makanan Pelengkap Bayi 6 Bulan

Daerah	Amalan Makanan Pelengkap Pada Umur 6 Bulan (%)				
	2017	2018	2019	2020	2021
Jelebu	93.3	99.4	98.1	97.1	97.3
Jempol	97.1	96.6	100.0	99.7	99.6
Kuala Pilah	99.0	100.0	98.6	99.2	98.9
Port Dickson	85.4	98.5	98.1	96.0	98.6
Rembau	99.5	100.0	99.2	99.4	98.7
Seremban	98.4	98.4	100.0	100	98.1
Tampin	94.0	96.5	98.7	99.8	99.6
Jumlah	**96.5**	**98.3**	**99.0**	**99.1**	**98.5**

Sumber : AMP 201

Jadual 11 menunjukkan amalan makanan pelengkap bayi berusia 6 bulan. Peratusan keseluruhan telah meningkat kepada 98.5% pada tahun 2021 berbanding 96.5% pada tahun 2017.

H. Program Latihan Katering Sihat

Latihan Katering Sihat adalah satu latihan yang disasarkan kepada pengusaha restoran, kedai makan, kafeteria, katering, pengusaha restoran makanan segera, pengusaha kantin sekolah dan tempat kerja. Latihan ini bertujuan meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran pengendali makanan mengenai penyediaan hidangan yang sihat dan selamat. Latihan ini meliputi komponen seperti Prinsip Makan Secara Sihat serta Penyediaan Hidangan Sihat dan Selamat. Seramai 229 orang pengendali makanan di seluruh Negeri Sembilan telah dilatih sepanjang tahun 2021.

Jadual 12 : Latihan Katering Sihat Kepada Pengusaha / Pengendali Makanan

Daerah	Bilangan Pengusaha / Pengendali Makanan Yang Telah Dilatih Pada 2021							
	Kantin Sekolah (Berasrama / Harian)	KKM	Tempat Kerja Swasta	IPT (awam / swasta)	Pusat Jagaan	Restoran / Katering	Kenderaan Jual Makanan	Jumlah
Jelebu	10	0	0	0	0	0	0	10
Jempol	23	0	0	0	0	0	0	23
Kuala Pilah	33	0	0	0	0	0	0	33
Port Dickson	31	0	0	0	0	0	0	31
Rembau	31	0	0	0	0	0	0	31
Seremban	68	4	0	0	0	0	0	72
Tampin	27	1	0	0	0	1	0	29
Jumlah	**223**	**5**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**229**

Sumber : Borang Laporan Katering Sihat

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, pencapaian Unit Pemakanan pada tahun 2021 adalah baik. Sebahagian daripada pencapaian tersebut juga merupakan *Key Performance Indicator* (KPI) utama di peringkat Kementerian.

2.11. UNIT PROMOSI KESIHATAN

PENGENALAN

Unit ini bertanggungjawab untuk meningkatkan pengetahuan dan menanam sikap positif kepada kesihatan bagi membolehkan masyarakat mengamalkan cara hidup sihat dan seterusnya menikmati kesihatan yang optima. Unit ini juga memainkan peranan dalam menjalankan aktiviti promosi kesihatan seperti mengadakan pameran kesihatan, memberi ceramah, mengadakan kem-kem kesihatan, karnival kesihatan dan program bersama komuniti seperti Program Tunas Doktor Muda, IMFree, Kelab Doktor Muda, PROSIS, COMBI dan juga mewujudkan *Wellness Hub* bagi memberi perkhidmatan kesihatan kepada masyarakat.

VISI

Melaksanakan program promosi kesihatan yang berkualiti bagi merangsang perubahan sikap dan amalan individu, keluarga dan masyarakat untuk mengamalkan kehidupan yang sihat.

MISI

Memastikan penyebaran maklumat kesihatan, memberikan pendidikan kesihatan yang berkualiti dan perkhidmatan sokongan yang kukuh untuk setiap program kesihatan.

OBJEKTIF

- Meningkatkan kefahaman, kemahiran kesihatan individu dan capaian maklumat kesihatan melalui pelbagai media dalam menyokong usaha mereka untuk mencapai kesihatan yang optima dan melahirkan masyarakat yang celik kesihatan.
- Mewujudkan persekitaran sosial, ekonomi, budaya dan fizikal yang kondusif bagi memudahkan amalan kesihatan yang baik.
- Menggerakkan kumpulan dan pertubuhan masyarakat supaya berperanan aktif dalam mempengaruhi masyarakat membudayakan amalan kesihatan yang baik.
- Menjalin kerjasama antara pelbagai sektor supaya bertindak secara bersepadu dalam mempromosikan kesihatan melalui pelaksanaan program yang komprehensif.

PENCAPAIAN AKTIVITI 2021

HePiLI atau Health Promotion In Learning Institution ini merupakan nama terbaru yang bagi semua program-program atau kelab dari Kementerian Kesihatan yang dijalankan di sekolah ataupun di Pengajian Tinggi Awam. Antaranya Tunas Doktor Muda, Kelab Doktor Muda Program Pendidikan Khas dan Integrasi (PPKI), Kelab Doktor Muda Sekolah Orang Asli, Kelab Doktor Muda Sekolah Rendah, Kelab Doktor Muda Sekolah Menengah dan Program Siswa Sihat (PROSIS).

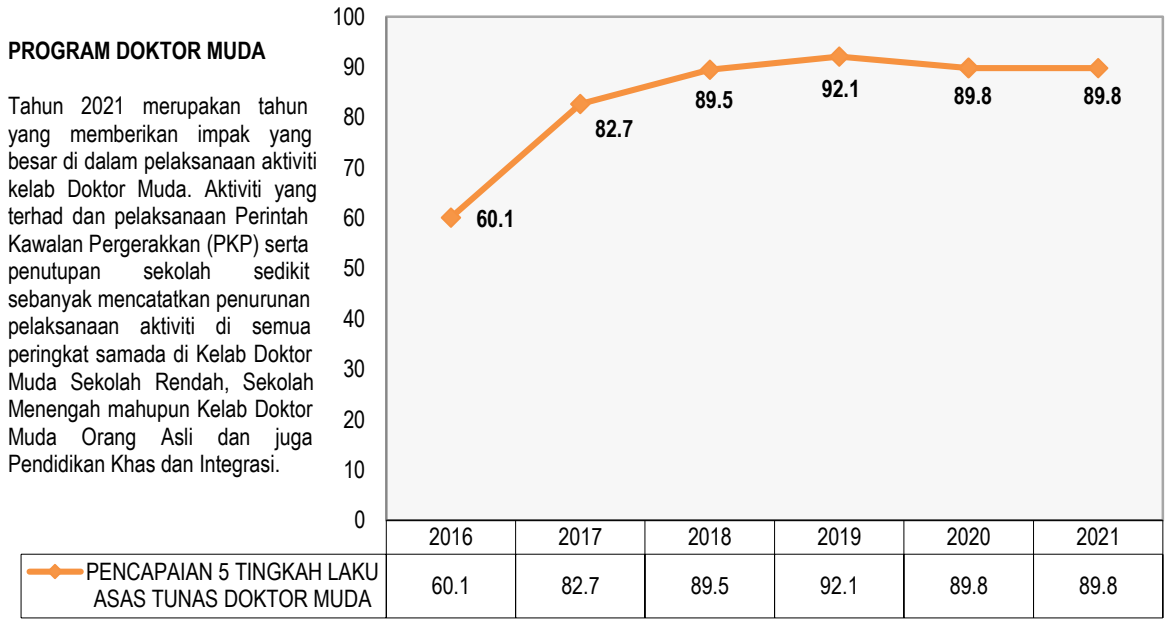
PROGRAM TUNAS DOKTOR MUDA

Program ini bermula pada tahun 2015 dengan 4 buah pra sekolah Jabatan Pendidikan Negeri (JPN) dan 2 buah tabika KEMAS. Bilangan ini terus bertambah sehingga tahun ini iaitu sebanyak 160 buah tabika KEMAS & pra sekolah JPN telah melaksanakan program ini. Kanak-kanak akan didedahkan dengan 5 skop utama kesihatan iaitu kebersihan diri, pilihan makanan sihat dan selamat, senaman dan aktiviti fizikal, kebersihan persekitaran dan perkembangan emosi dan sosial.

Cadangan aktiviti-aktiviti yang dijalankan termasuklah bengkel pemantapan, sesi training of trainers (TOT), pertandingan senamrobik, pertandingan inovasi bahan bantu mengajar, sesi pemantauan, pameran dan aktiviti di tabika dan prasekolah masing-masing. Namun bagi tahun 2021, aktivitinya hanya fokus pada sesi pengajaran dan penilaian 5 tingkah laku asas disebabkan kekangan Covid-19 dan Perintah Kawalan Pergerakan.

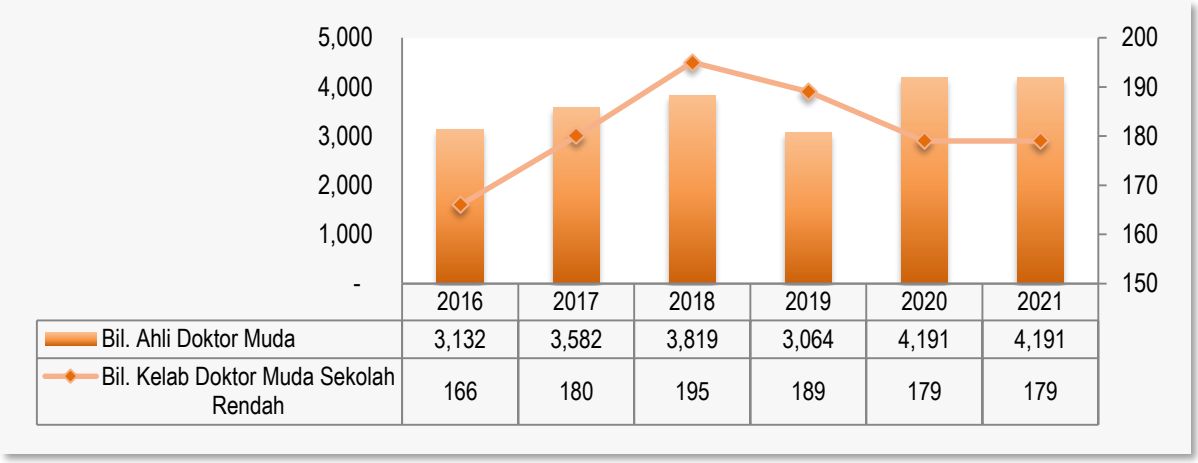
Pencapaian keseluruhan penguasaan kemahiran asas yang telah dicapai oleh kanak-kanak tabika dan prasekolah JPN di Negeri Sembilan ini telah meningkat dari 60.1% (tahun 2016) ke 89.9% (tahun 2021). Ini melebihi daripada pencapaian sasaran yang ditetapkan iaitu 80%.

Graf 1.0 : Pencapaian 5 Tingkah Laku Asas Program Tunas Doktor Muda Peringkat Negeri Sembilan, 2016 - 2021

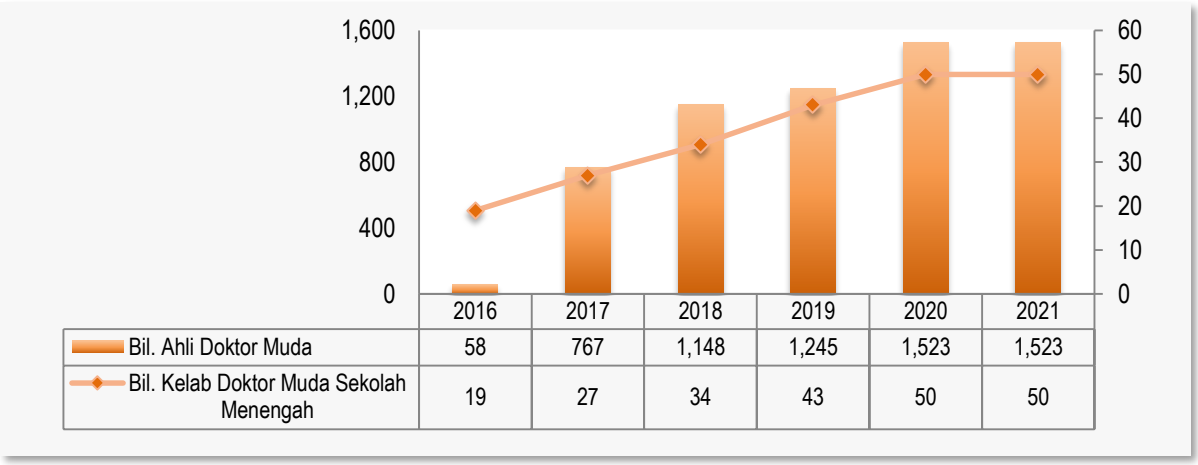
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
PENCAPAIAN 5 TINGKAH LAKU ASAS TUNAS DOKTOR MUDA	60.1	82.7	89.5	92.1	89.8	89.8

Graf 2.0 : Bilangan Penubuhan Kelab Doktor Muda Bagi Sekolah Rendah, 2016 - 2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Ahli Doktor Muda	3,132	3,582	3,819	3,064	4,191	4,191
Bil. Kelab Doktor Muda Sekolah Rendah	166	180	195	189	179	179

Graf 3.0 : Bilangan Ahli Kelab Doktor Muda Bagi Sekolah Rendah, 2016 - 2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Ahli Doktor Muda	58	767	1,148	1,245	1,523	1,523
Bil. Kelab Doktor Muda Sekolah Menengah	19	27	34	43	50	50

Bilangan Kelab Doktor Muda Orang Asli kekal dua (2) buah sekolah sahaja iaitu Sekolah Kebangsaan Senibai di Kuala Pilah dan Sekolah Kebangsaan Putra di Jelebu. Bagi tahun 2021, tiada pelaksanaan aktiviti ko-kurikulum sejajar dengan arahan yang dikeluarkan oleh Kementerian Pendidikan Malaysia.

PROGRAM SISWA SIHAT (PROSIS)

Program ini adalah salah satu inisiatif Kementerian Kesihatan Malaysia untuk memperkasakan siswa-siswi Institusi Pengajian Tinggi (IPT) dalam mengamalkan cara hidup sihat. Program ini menjadi kelab di IPT dengan mengadakan aktiviti cara hidup sihat seperti Makan Secara Sihat, Lakukan Aktiviti Fizikal, Tidak Merokok, Pupuk Minda Sihat dan Sihat Tanpa Alkohol.

Program ini bermula pada tahun 2012, dengan 1 IPT iaitu UITM Kuala Pilah dan kini 9 buah IPT telah melaksanakannya meliputi IPTA, IPTS, Kolej Komuniti dan Kolej Matrikulasi :

i. Universiti Teknologi Mara (UiTM), Kampus Seremban
ii. Universiti Teknologi Mara (UiTM), Kampus Kuala Pilah
iii. Universiti Teknologi Mara (UiTM), Kampus Rembau
iv. Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)
v. Kolej Komuniti Jelebu
vi. Kolej Komuniti Tampin
vii. Kolej UNITI Tanjung Agas, Port Dickson
viii. Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan
ix. Kolej Sri Ayu, Tampin

E-KONVENSYEN HEPILI NEGERI SEMBILAN

Konvensyen HePiLI Peringkat Negeri Sembilan secara maya atau e-konvensyen HePiLI telah diadakan 1 sehingga 7 Julai 2021 yang melibatkan semua program HePiLI iaitu Tunas Doktor Muda, Doktor Muda Sekolah Rendah dan Sekolah Menengah, Doktor Muda PPKI dan PROSIS.

Sebanyak 6 pertandingan telah dilaksanakan iaitu Pertandingan Bicara Sihat (Bahasa Malaysia dan Bahasa Inggeris, Virtual Run, Pertandingan Poster HePiLI, Pertandingan Bento Pinggan Sihat Malaysia, Pertandingan Senamsihat Aerodance, dan Pertandingan Lompat Tali. e-Konvensyen ini mendapat sambutan yang baik dari semua daerah.

HEALTH PROMOTING CLINIC (HPC)

Pelaksanaan Health Promoting Clinic (HPC) merupakan satu inisiatif Kementerian Kesihatan Malaysia dalam menyelaraskan dan mempromosikan pendidikan kesihatan di *setting* klinik. HPC juga merupakan satu penjenamaan bagi aktiviti pendidikan kesihatan di klinik-klinik supaya program ini kelihatan lebih sempurna dan berjalan dengan lancar. Program ini bermula pada tahun 2015 dengan 2 buah klinik kesihatan rintis iaitu Klinik Kesihatan Senawang dan Klinik Kesihatan Seremban 2. Program ini diperluaskan dengan 10 buah klinik kesihatan akan ditambah setiap tahun dan pada tahun 2018, bilangan klinik kesihatan telah meningkat menjadi 32 buah klinik kesihatan. Sebanyak 26 klinik kesihatan telah berjaya mematuhi pemarkahan HPC. Bagi tahun 2021, tiada perluasan HPC dilaksanakan. Walau bagaimanapun, sebanyak 26 buah klinik kesihatan yang mematuhi HPC telah diberi pensijilan HPC.

PROGRAM COMBI

COMBI merupakan persatuan bukan kerajaan yang sentiasa membantu Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dalam menjalankan aktiviti pendidikan kesihatan terutamanya bagi menangani penyakit demam denggi melalui perubahan tingkah laku masyarakat. Program ini dilaksanakan di seluruh daerah di Negeri Sembilan.

COMBI merupakan persatuan yang dianggotai sukarelawan dalam komuniti yang bertindak sebagai agen penyampai maklumat dalam usaha mendidik masyarakat mengenai kepentingan penjagaan kebersihan rumah bagi mengatasi masalah denggi dan juga masalah kesihatan yang lain.

Penubuhan COMBI di lokaliti adalah berdasarkan kewujudan kes atau wabak yang pernah berlaku di kawasan tersebut. Pendekatan ini adalah salah satu cara untuk membantu Pejabat Kesihatan Daerah dalam mengawal kes denggi dari terus merebak melalui pengaruh warga penduduk yang akan memberikan nasihat kepada penduduk yang lain dalam menjaga kebersihan persekitaran rumah.

Jadual 1.0 : Bilangan COMBI Di Negeri Sembilan, 2021

Daerah	Jumlah Keseluruhan COMBI
Seremban	207
Kuala Pilah	68
Jempol	61
Port Dickson	110
Tampin	61
Rembau	40
Jelebu	42
Jumlah	**552**

Pada tahun 2021, tanggungjawab COMBI telah diperluaskan bagi membantu Kementerian Kesihatan Malaysia dalam pemerkasaan komuniti untuk mencegah COVID-19 selain daripada denggi. Bengkel TOT MyChampion yang melibatkan COMBI telah pun dilaksanakan bagi melatih sukarelawan / ejen kesihatan komuniti untuk melaksanakan pendekatan pemerkasaan komuniti di peringkat daerah dan komuniti. Pelaksanaan MyChampion ini memberikan penekanan kepada pemimpin-pemimpin masyarakat (*community leaders)* supaya memainkan peranan menjaga dan melindungi komuniti masing-masing daripada menjadi tempat penularan jangkitan Covid-19.

WELLNESS HUB NEGERI SEMBILAN

Unit Promosi Kesihatan Negeri Sembilan telah menjalankan satu (1) perkhidmatan kesihatan merangkumi aktiviti cara hidup sihat, pemakanan sihat, aktiviti fizikal, rundingan dan nasihat kesihatan serta aktiviti intervensi pengurusan berat badan terus kepada komuniti. Terdapat dua (2) *Wellness Hub* di Negeri Sembilan iaitu *Wellness Hub* Kuala Sawah Rantau, Seremban dan *Wellness Hub* Bagan Pinang, Port Dickson.

Kedua-dua *Wellnes Hub* ini perlu mencapai sasaran iaitu 50% pelanggan yang datang ke *Wellness Hub* perlu disaring dengan tiga (3) saringan wajib iaitu saringan tekanan darah, saringan indeks jisim tubuh badan dan ujian kecergasan. Bagi *Wellness Hub* Kuala Sawah, sebanyak 66 orang pelanggan (61.68%) yang telah disaring dari jumlah keseluruhan pelanggan seramai 107 orang. Manakala *Wellness Hub* Bagan Pinang telah mencatatkan kehadiran pelanggan seramai 603 orang dan sebanyak 537 orang (89.05%) pelanggan telah disaring dengan tiga (3) saringan wajib. Secara keseluruhan, *Wellness Hub* Negeri Sembilan telah menjalankan saringan sebanyak 603 orang (84.9%) pelanggan telah disaring dari sejumlah 710 orang pelanggan yang hadir ke *Wellness Hub*.

Pada tahun 2021, perkhidmatan kesihatan ini dipertingkatkan dengan wujudnya *Wellness Truck* untuk tujuan pelaksanaan Agenda Nasional Malaysia Sihat (ANMS). *Wellness Truck* ini dinamakan *Wellness on Wheel* (WoW) dan digunakan untuk Program *Outreach* promosi kesihatan.

LATIHAN

Sepanjang tahun 2021 bengkel serta latihan yang telah diadakan adalah :

- Kursus Teras Promosi Kesihatan bertempat di PKD Port Dickson pada 25 Mac 2021
- Kursus SISPEK Peringkat Negeri Sembilan bertempat di PKD Port Dickson pada 31 Mac 2021
- Kursus Motivasi Sempena Nafas Baru Bermula Ramadan di JKN Negeri Sembilan pada 12 April 2021
- Bengkel MyChampion

MEDIA

Berikutan dengan pembudayaan norma baharu dan pelaksanaan Perintah Kawalan Pergerakan yang tidak membenarkan aktiviti berkumpulan dijalankan secara fizikal, cara pelaksanaan pendidikan kesihatan kepada komuniti juga berubah bagi memastikan rakyat Malaysia sentiasa didedahkan dengan maklumat-maklumat kesihatan yang terkini dalam usaha menggalakkan rakyat dengan kehidupan yang lebih sihat.

Justeru itu, pelbagai aktiviti promosi kesihatan telah dilaksanakan secara atas talian pada tahun 2021. Antaranya adalah Wawancara Kesihatan melalui *Live Facebook* telah pun dilaksanakan semasa tempoh PKP dan PKPB. Melalui maklumbalas secara komen di ruangan *Facebook*, jelas menunjukkan aktiviti seumpama ini turut menjadi tumpuan kepada pelayar-pelayar internet.

KESIMPULAN

Pada keseluruhannya kemajuan yang dicapai dalam pelaksanaan aktiviti promosi kesihatan di Negeri Sembilan adalah memuaskan dengan penggemblengan daripada pelbagai pihak termasuk komuniti, pelbagai agensi, pemimpin masyarakat, NGO, swasta serta individu.

2.12. UNIT INSPEKTORAT DAN PERUNDANGAN NEGERI

PENGENALAN

Unit Inspektorat Dan Perundangan Negeri (UIPN) Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) bertanggungjawab dalam mengkoordinasi, menyelaras dan memantau pelaksanaan dan pencapaian khususnya aktiviti penguatkuasaan undang-undang kesihatan awam supaya selari dengan kehendak dan aspirasi pihak *'stakeholder'* dalam memastikan kesejahteraan dan keselamatan khususnya orang awam di Negeri Sembilan adalah terjamin. Di samping itu, UIPN juga memberi khidmat sokongan dan input teknikal khususnya dari aspek perundangan kepada aktiviti kesihatan persekitaran lain.

Fokus utama pelaksanaan aktiviti penguatkuasaan di bawah undang-undang kesihatan awam adalah Akta Pemusnahan Serangga Pembawa Penyakit 1975 (APSPP 1975), Akta Pencegahan dan Pengawalan Penyakit Berjangkit 1988 (APPPB 1988) dan Peraturan-Peraturan Kawalan Hasil Tembakau 2004 (PPKHT 2004). Selain itu, UIPN turut membantu pihak Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan (BKKM), JKNNS dalam pelaksanaan aktiviti penguatkuasaan secara bersepadu di bawah penguatkuasaan Akta Makanan 1983, Peraturan-Peraturan Makanan 1985 (PPM 1985) dan Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan 2009 (PPKM 2009).

Unit ini diketuai oleh seorang Pegawai Kesihatan Persekitaran U44 dan beliau bertanggungjawab terus kepada Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Kesihatan Awam). UIPN komited untuk melaksanakan aktiviti penguatkuasaan yang teratur, efisyen dan efektif bagi memastikan tahap kualiti dan keberkesanan yang tinggi terhadap penguatkuasaan di bawah undang-undang kesihatan awam di negeri ini.

VISI

Ke arah penguatkuasaan yang efisyen dan efektif dalam pelaksanaan undang-undang kesihatan awam

MISI

Memastikan setiap pelanggan menerima perkhidmatan kesihatan secara professional dan berkualiti dengan :

i. Memantapkan jaringan kerja pegawai penguatkuasa kesihatan awam khususnya di Negeri Sembilan untuk meningkatkan kesedaran dan pematuhan undang-undang kesihatan awam di kalangan masyarakat.
ii. Memberi bantuan khidmat sokongan dan input berhubung perundangan kepada pegawai penguatkuasa kesihatan awam di Negeri Sembilan agar pelaksanaan penguatkuasaan lebih teratur dan berkesan.

OBJEKTIF

i. Menyelaras dan melaksanakan aktiviti-aktiviti penguatkuasaan yang melibatkan undang-undang kesihatan awam dengan lebih fokus, teratur dan mantap.
ii. Mempertingkatkan kualiti dan keberkesanan penguatkuasaan di bawah undang-undang kesihatan awam.

PENCAPAIAN AKTIVITI UIPN SEPANJANG TAHUN 2021

Pada keseluruhannya, prestasi unit ini di sepanjang tahun 2021 adalah baik berdasarkan pencapaian terhadap sasaran indikator-indikator prestasi yang ditetapkan oleh pihak *'stakeholder'*. Kesemua (100%) arahan operasi yang dikeluarkan oleh pihak Sektor Inspektorat dan Perundangan (SIP), Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) khususnya operasi bersiri *E-Blast* telah berjaya dikoordinasi dan dilaksanakan di semua peringkat Pejabat Kesihatan Daerah (PKD) dengan berkesan dan memberi impak yang positif terhadap output yang dihasilkan selepas pelaksanaan operasi.

Di samping itu, bilangan pendakwaan terhadap kes juga turut meningkat dan impaknya memberi kesan kepada bebanan kerja terhadap penyediaan kertas siasatan dan urusan di mahkamah. Pelaksanaan operasi khususnya

secara bersepadu telah dirancang dengan teliti dan melibatkan aktiviti risikan yang berkesan supaya strategi yang betul dapat dikenalpasti untuk pelaksanaan sesuatu operasi.

Pihak UIPN memberi fokus utama dalam merancang dan melaksanakan operasi terhadap penguatkuasaan yang melibatkan skop perundangan di bawah Peraturan-Peraturan Kawalan Hasil Tembakau 2004 dan Akta Pemusnahan Serangga Pembawa Penyakit 1975. Bagi Akta Makanan 1983, Peraturan-Peraturan Makanan 1985 dan Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan 2009, pihak UIPN akan membantu pihak BKKM dalam mengkoordinasi operasi yang dijalankan secara bersepadu dalam skala yang besar.

Pengurusan kertas siasatan (IP) bagi kesemua kesalahan yang melibatkan semua skop perundangan kesihatan awam di atas adalah di bawah tanggungjawab pihak UIPN dalam memastikan proses pendakwaan ke atas kes-kes tersebut dapat dijalankan secara telus dan adil.

Pengukuhan aktiviti juga turut dilaksanakan disemua PKD secara Penguatkuasaan Pendidikan *(educational enforcement)* khususnya terhadap penguatkuasaan kawasan larangan merokok yang baru diwartakan di bawah Peraturan 11(1)(d) Peraturan-Peraturan Kawalan Hasil Tembakau 2004.

PENGUATKUASAAN PERATURAN-PERATURAN KAWALAN HASIL TEMBAKAU 2004

Pada tahun 2021, sebanyak 346 operasi penguatkuasaan Peraturan-Peraturan Kawalan Hasil Tembakau 2004 (PPKHT 2004) telah dilaksanakan di seluruh Negeri Sembilan dan 4 daripadanya adalah secara operasi bersepadu yang dirancang dan diselaraskan oleh pihak UIPN dengan tema khusus seperti berikut :

Tarikh	Tema	Arahan Operasi	Daerah
19/01/2021 - 20/01/2021	Peraturan 11(1), PPKHT 2004, Per 8A(5A), 8C(1), 8C(2), 8F(1) dan 15(4A) (Kedai Serbaneka dan Kedai 24 Jam)	SIP, KKM	Semua Daerah
16/02/2021 - 17/2/2021	Peraturan 11(1), PPKHT 2004, Per 8A(5A), 8C(1), 8C(2), 8F(1) dan 15(4A) (Pasar Awam / Pasar Besar)	SIP, KKM	Semua Daerah
08/03/2021 - 09/03/2021	Peraturan 11(1), PPKHT 2004, Per 8A(5A), 8C(1), 8C(2), 8F(1) dan 15(4A) (Premis Makanan)	SIP, KKM	Semua Daerah
07/04/2021 - 08/04/2021	Peraturan 11(1), PPKHT 2004, Per 8A(5A), 8C(1), 8C(2), 8F(1) dan 15(4A) (Pasar Raya)	UIP, JKNNS	7/4/2021 - Seremban
		SIP, KKM	8/4/2021 - Semua Daerah
04/05/2021 - 05/05/2021	Peraturan 11(1), PPKHT 2004 (Stesyen Minyak)	SIP, KKM	Semua Daerah
04/08/2021 - 05/08/2021	Peraturan 11(1), PPKHT 2004, Per 8A(5A), 8C(1), 8C(2), 8F(1) dan 15(4A) (Pasar Awam / Pasar Besar)	SIP, KKM	Semua Daerah
08/09/2021 - 09/09/2021	Premis Makanan, Peraturan 11(1), PPKHT 2004	SIP, KKM	8/9/2021 - Semua Daerah
		UIP, JKNNS	9/9/2021 - Seremban
13/10/2021 - 14/10/2021	Peraturan 11(1), PPKHT 2004, Per 8A(5A), 8C(1), 8C(2), 8F(1) dan 15(4A) (Pasar Raya)	UIP, JKNNS	13/10/2021- Seremban
		SIP, KKM	14/10/2021 - Semua Daerah
08/11/2021 - 9/11/2021	Peraturan 11(1), PPKHT 2004 (Stesyen Minyak)	SIP, KKM	Semua Daerah
08/12/2021 - 09/12/2021	Peraturan 11(1), PPKHT 2004, Per 8A(5A), 8C(1), 8C(2), 8F(1) dan 15(4A) (Kedai Runcit)	UIP, JKNNS	8/12/2021 - Seremban
		SIP, KKM	9/12/2021 - Semua Daerah

Secara keseluruhan pencapaian aktiviti penguatkuasaan di bawah PPKHT 2004 pada tahun 2021 adalah baik. Walau bagaimanapun merujuk kepada rajah 1, pengeluaran notis seksyen 32B adalah menurun sebanyak 37.0% berbanding pencapaian bagi tahun 2020.

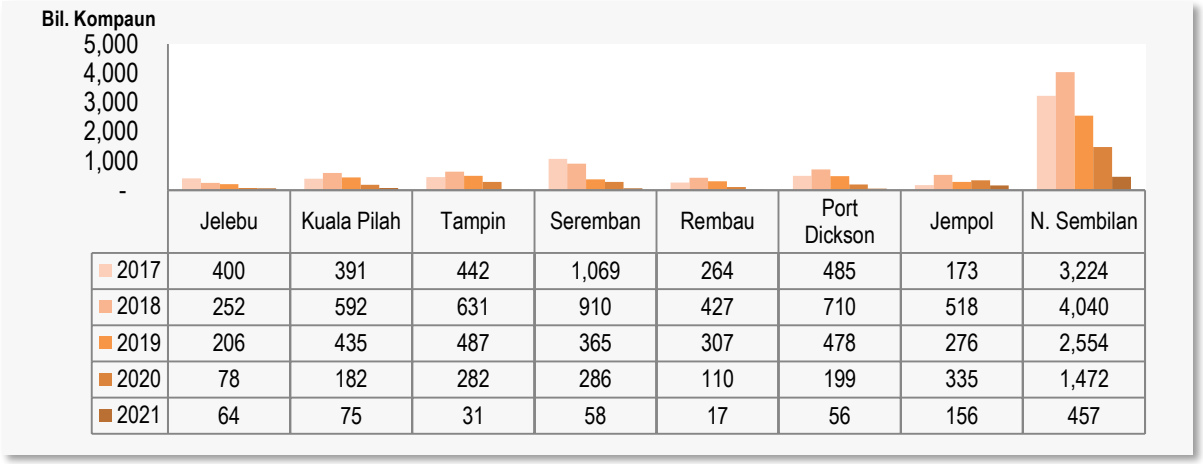
Penurunan ini adalah disebabkan oleh tumpuan yang terarah kepada aktiviti kawalan dan pencegahan pandemik COVID-19. Pencapaian bagi aktiviti penguatkuasaan di bawah PPKHT 2004 bagi tahun 2021 adalah seperti di **Jadual 1**.

Jadual 1 : Pencapaian Aktiviti Penguatkuasaan Peraturan-Peraturan Kawalan Hasil Tembakau 2004 Mengikut Daerah, 2021

Bil.	Pencapaian	Daerah							Jumlah
		Jelebu	K.Pilah	Tampin	Seremban	Rembau	Port Dickson	Jempol	
1.	Bil.operasi dijalankan	16	77	50	12	14	121	56	**346**
2.	Bil. premis dilawati	234	1,699	919	2,236	178	888	1,803	**7,957**
3.	Bil. notis Seksyen 32B dikeluarkan	64	75	31	58	17	56	156	**457**
4.	Bil. kompaun dikeluarkan	61	48	61	134	6	24	105	**439**
5.	Jum. amaun kompaun ditawarkan (RM)	16,900	10,650	15,000	47,500	1,300	6,150	30,800	**128,300**
6.	Bil. kompaun dibayar	61	48	61	134	6	24	105	**439**
7.	Jum. amaun kompaun dibayar (RM)	13,395	8,550	10,500	43,250	800	4,330	21,800	**102,625**
8.	Bil.kertas siasatan dirujuk ke TPR untuk Izin Dakwa	0	7	46	270	6	103	23	**455**
9.	Bilangan kes NFA oleh TPR **	0	1	0	0	0	0	0	**1**
10.	Bilangan kes daftar di mahkamah***	0	3	69	0	7	55	24	**158**
11.	Bilangan kes telah selesai***	0	19	129	10	14	88	82	**342**
	11.1 Bilangan didenda	0	3	13	3	6	24	17	**66**
	11.2 Amaun didenda (RM)	0	850	5,050	800	2,800	7,950	6,400	**23,850**
	11.3 Bilangan dipenjara	0	0	0	0	0	0	0	**0**
	11.4 Bilangan A & D	0	0	0	1	0	1	0	**2**
	11.5 Bilangan DNAA	0	14	86	6	7	58	57	**228**
	11.6 Bilangan kes ditarik balik / batal	0	2	30	0	1	5	8	**46**

Catatan :
*Amaun kompaun dibayar adalah selepas pengurangan dari hasil rayuan

Rajah 1 : Pencapaian Pengeluaran Notis PPKHT 2004 Mengikut Daerah, 2017 - 2021

	Jelebu	Kuala Pilah	Tampin	Seremban	Rembau	Port Dickson	Jempol	N. Sembilan
2017	400	391	442	1,069	264	485	173	3,224
2018	252	592	631	910	427	710	518	4,040
2019	206	435	487	365	307	478	276	2,554
2020	78	182	282	286	110	199	335	1,472
2021	64	75	31	58	17	56	156	457

Rajah 1 menunjukkan pencapaian pengeluaran notis Seksyen 32B bagi tahun 2017 sehingga tahun 2021 yang menunjukan penurunan berbanding tahun 2020.

PENGUATKUASAAN AKTA PEMUSNAHAN SERANGGA PEMBAWA PENYAKIT 1975 (PINDAAN 2000)

Pada tahun 2021, sebanyak 65 operasi penguatkuasaan Akta Pemusnahan Serangga Pembawa Penyakit 1975 (APSPP 1975) telah dilaksanakan oleh tujuh (7) Pejabat Kesihatan Daerah di seluruh Negeri Sembilan. Fokus utama sasaran operasi adalah di premis-premis berisiko tinggi pembiakan aedes khususnya yang terletak di lokaliti wabak denggi.

Dari jumlah tersebut, 2 operasi yang telah diselaraskan oleh UIPN berjaya dilaksanakan secara bersepadu. Fokus utama disasarkan kepada premis-premis di lokaliti wabak dan berisiko tinggi terhadap pembiakan nyamuk aedes khususnya premis-premis melibatkan tapak bina, barang lusuh, tapak semaian dan kilang. Operasi bertema tersebut melibatkan kategori premis-premis seperti berikut :

TARIKH	TEMA	ARAHAN OPERASI	DAERAH
25 - 26/1/2021	Ops Gempur Aedes siri 1 (Ops Tapak Komersial)	SIP, KKM	Semua Daerah
23 - 24/2/2021	Ops Gempur Aedes siri 2 (Ops Tapak Bina)	SIP, KKM	Semua Daerah
23 - 24/3/2021	Ops Gempur Aedes siri 3 (Ops Tapak Semaian)	SIP, KKM	Semua Daerah
27 - 28/4/2021	Ops Gempur Aedes siri 4 (Ops Barang Lusuh)	SIP, KKM	27/4/2021 - Semua Daerah
		UIP, JKNNS	28/4/2021- Seremban
24 - 25/5/2021	Ops Gempur Aedes siri 5 (Ops Premis Tumpuan Awam)	SIP, KKM	Semua Daerah
25 - 26/8/2021	Ops Gempur Aedes siri 8 (Ops Tapak Semaian)	SIP, KKM	Semua Daerah
28 - 29/9/2021	Ops Gempur Aedes siri 9 (Ops Barang Lusuh)	UIP, JKNNS	28/9/2021- Seremban
		SIP, KKM	29/9/2021 - Semua Daerah
26 - 27/10/2021	Ops Gempur Aedes siri 10 (Ops Premis Tumpuan Awam)	SIP, KKM	Semua Daerah
29 - 30/11/2021	Ops Gempur Aedes siri 11 (Ops Tapak Komersial)	SIP, KKM	Semua Daerah
22 - 23/12/2021	Ops Gempur Aedes siri 11 (Ops Tapak Bina)	SIP, KKM	Semua Daerah

Secara keseluruhan pencapaian aktiviti penguatkuasaan di bawah APSPP 1975 pada tahun 2021 adalah menurun berbanding tahun 2020. Sepanjang tempoh ini sejumlah 191,549 premis diperiksa berbanding 277,432 pada tahun 2020 dengan penurunan 31.0%.

Selain itu, 501 kompaun telah dikeluarkan pada tahun 2021 berbanding 1,531 pada tahun 2020 dengan penurunan sebanyak 67.3%. Pencapaian bagi aktiviti penguatkuasaan di bawah APSPP 1975 bagi tahun 2021 berbanding tahun-tahun sebelum ini adalah seperti di **Jadual 2**.

Jadual 2 : Pencapaian Aktiviti Penguatkuasaan Akta Pemusnahan Serangga Pembawa Penyakit 1975 (Pin.2000) Bagi Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Bil.	Pencapaian	Tahun				
		2017	2018	2019	2020	2021
1.	Bil. premis diperiksa	314,714	281,216	322,208	277,432	191,549
2.	Bil. premis positif	5,866	5,337	6,034	12,229	8,262
3.	Perintah Notis Sek 8	1,679	863	345	173	84
4.	Bil. kompaun dikeluarkan	2,202	1,645	2,409	1,531	501
5.	Amaun kompaun (RM)	1,101,000	822,500	1,204,500	765,500	250,500
6.	Bil. kompaun dibayar	1,506	1,397	1,639	1,420	453
7.	Amaun dibayar (RM)	214,850	219,603	248,610	203,570	82,575
8.	Peratus kompaun dibayar	68.4%	84.9%	68.0%	92.7%	90.4%
9.	Bil. kes dirujuk ke TPR	185	359	390	306	437

Pencapaian keseluruhan aktiviti penguatkuasaan di bawah APSPP 1975 bagi tahun 2021 adalah seperti di dalam Jadual 3.

Jadual 3 : Pencapaian Aktiviti Penguatkuasaan Akta Pemusnahan Serangga Pembawa Penyakit 1975 (Pin.2000) Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Pencapaian	Daerah							Negeri Sembilan
		Jelebu	K.Pilah	Tampin	Seremban	Rembau	Port Dickson	Jempol	
1.	Bil. Premis Diperiksa	11,523	24,977	18,508	100,430	11,795	10,540	13,776	**191,549**
2.	Bil. Premis Positif Pembiakan	47	444	120	6,648	684	126	193	**8,262**
3.	Bil. Perintah Notis Sek 8	2	5	28	1	17	14	17	**84**
4.	Bil. Kompaun Dikeluarkan	40	65	22	165	21	86	102	**501**
5.	Amaun Kompaun Ditawar (RM)	20,000	32,500	11,000	82,500	10,500	43,000	51,000	**250,500**
6.	Bil. Kompaun Dibayar	43	57	24	141	20	69	99	**453**
7.	Amaun Kompaun Dibayar (RM)	6,820	8,850	6,500	24,500	4,775	15,330	15,800	**82,575**
8.	Bil. Kertas Siasatan Dibuka	40	66	21	74	21	93	103	**418**
9.	Bil. Kes Dirujuk Ke TPR Untuk Izin Dakwa	0	6	0	345	0	74	12	**437**
10.	Bil. Kes NFA oleh TPR	0	0	0	0	0	0	1	**1**
11.	Bil. Kes Daf. Mahkamah	0	0	0	0	0	77	8	**85**
12.	Bil. Kes Selesai	0	8	0	137	0	53	7	**205**
	12.1 Bilangan Didenda	0	7	0	17	0	26	5	**55**
	12.2 Bilangan Dipenjara	0	0	0	0	0	0	0	**0**
	12.3 Amaran	0	0	0	0	0	0	0	**0**
	12.4 Amaun Didenda (RM)	0	4,450	0	9,600	0	15,200	3,400	**32,650**
	12.5 Bilangan A & D	0	0	0	0	0	0	0	**0**
	12.6 Bilangan DNAA	0	1	0	116	0	25	2	**144**
	12.7 Bilangan kes ditarik balik / batal	0	0	0	4	0	2	0	**6**

PENDAKWAAN KES DI MAHKAMAH

Prosiding kes pendakwaan dilakukan bagi kes-kes yang melanggar peruntukan undang-undang kesihatan awam dengan fokus khusus diberikan kepada kes-kes pelanggaran dan kesalahan di bawah Akta Pemusnahan Serangga Pembawa Penyakit 1975 (Pindaan 2000), Akta Pencegahan dan Pengawalan Penyakit Berjangkit 1988, Peraturan-Peraturan Kawalan Hasil Tembakau 2004 serta Akta Makanan 1983, Peraturan-Peraturan Makanan 1985 dan Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan 2009.

Pada tahun 2021, sebanyak 801 kes telah selesai dan mendapat keputusan Mahkamah. Pencapaian keseluruhan aktiviti pendakwaan di mahkamah bagi tahun 2021 adalah seperti di dalam **Jadual 4**.

Jadual 4 : Ringkasan Keputusan Mahkamah Bagi Kes-Kes Pendakwaan Yang Selesai, 2021

Akta / Peraturan	Bil. Kes Selesai	Keputusan Kes					
		Bil. Denda	Amaun Didenda (RM)	Amaran	A&D	DNAA	Kes Tarik Balik/ Batal
AM 1983 / PPM 1985 / PPKM 2009	254	72	47,520.00	0	1	137	44
PPKHT 2004	342	66	23,850.00	0	2	228	46
APSPP 1975	205	55	32,650.00	0	0	144	6
Jumlah	**801**	**193**	**104,020.00**	**0**	**3**	**509**	**96**

PENGURUSAN AKTIVITI-AKTIVITI LAIN

i. Pemprosesan Kad Perakuan Kuasa, Perwakilan Kuasa dan Keizinan Mendakwa

UIPN, JKNNS bertanggungjawab dalam proses awal penyediaan Kad Perakuan Kuasa, Perwakilan Kuasa dan Keizinan Mendakwa bagi pegawai-pegawai yang baru berkhidmat di Negeri Sembilan bagi dimajukan ke SIP,KKM untuk proses selanjutnya. Sejumlah 125 permohonan yang melibatkan 44 orang pemohon yang terdiri dari Pegawai Perubatan, Pegawai/Penolong Pegawai Kesihatan Persekitaran dan Pembantu Kesihatan Awam telah diproses sepanjang tahun 2021

ii. Mesyuarat, Bengkel, Latihan dan Kursus

Sebagai satu mekanisma untuk memastikan semua aktiviti penguatkuasaan dilaksanakan mengikut prosedur-prosedur yang telah disediakan, mesyuarat teknikal inspektorat dan penguatkuasaan diadakan bagi membincang dan menilai keberkesanan, kelemahan-kelemahan serta mengenalpasti penambahbaikan bagi aktiviti-aktiviti penguatkuasaan yang telah dilaksanakan.

Pada tahun 2021, sebanyak 1 kursus (LDP) dengan peruntukan sebanyak RM340.00 telah dilaksanakan untuk mempertingkat dan memperkukuhkan mutu perkhidmatan khususnya penguatkuasaan dan pendakwaan di Negeri Sembilan Darul Khusus.

iii. Audit Teknikal

Pada tahun 2021, kesemua 7 daerah di Negeri Sembilan telah diaudit sebanyak 2 kitaran bagi setiap daerah. Hasil daripada audit yang dijalankan menunjukkan terdapat peningkatan dari segi penambahbaikan khususnya terhadap pengurusan Unit Inspektorat dan Perundangan.

KESIMPULAN

Unit Inspektorat Dan Perundangan, Negeri Sembilan telah dapat melaksanakan fungsinya dengan baik dan konsisten terhadap pengurusan aktiviti penguatkuasaan dan pendakwaan di sepanjang tahun 2021. Unit ini telah dapat melaksanakan semua operasi yang dirancang termasuk pencapaian 100% terhadap KPI bagi indikator prestasi untuk pematuhan pelaksanaan operasi yang diarahkan oleh KKM.

Di sepanjang tahun 2021, UIP telah dapat mengkoordinasi aktiviti berkaitan operasi bersepadu dengan jayanya di daerah-daerah menggunakan modus operandi dan strategi hasil dari risikan yang sistematik dan mantap.

Bebanan kerja dan cabaran di lapangan yang semakin meningkat memerlukan kekuatan mental dan psikologi anggota yang kuat dan mantap dalam melaksanakan aktiviti penguatkuasaan dan pendakwaan. Sehubungan itu, keperluan logistik dan sumber manusia yang optima perlu ada bagi memastikan aktiviti dapat dilaksanakan dengan sempurna pada tahap kualiti yang tinggi, adil, telus dan berintegriti.

Unit ini akan terus komited dan berusaha meningkatkan prestasi dan peranan dalam melindungi kesihatan orang awam melalui aktiviti penguatkuasaan yang berkesan dan mampan.

2.13. UNIT ENTOMOLOGI DAN PEST

PENGENALAN

Unit Entomologi dan Pest Pejabat Kesihatan Daerah Seremban dan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan berfungsi menjalankan ujian dan kajian terhadap vektor dan pest meliputi aktiviti Siasatan Entomologi, Surveilan, Siasatan aduan, ujian keberkesanan kawalan, audit teknikal di pintu masuk antarabangsa dan juga ujian kerintangan racun serangga.

VISI

Menjadikan organisasi unggul berkualiti dalam menangani ancaman serangga pembawa penyakit dan pest berkepentingan kesihatan awam.

MISI

Memperkasa Pengurusan Vektor Bersepadu (*Integrated Vector Management*, IVM) dan amalan Pengurusan Pest Bersepadu (*Integrated Pest Management*, IPM) serta perkembangan "*Subject Matter Expert*, SME" di bidang Entomologi & Pest.

OBJEKTIF UNIT

Aktiviti dilaksanakan untuk mencapai visi dan misi:

i. Memperkasa Pelan Strategik Perkhidmatan serta Pembangunan Entomologi dan Pest.
ii. Meningkatkan kualiti perkhidmatan melalui transformasi pembangunan modal insan, penulisan saintifik serta pembangunan prasarana entomologi dan pest.
iii. Menggalakkan inisiatif inovasi dan tambah nilai teknologi entomologi serta menjayakan fasiliti bebas pest.
iv. Komited melaksanakan Penyelidikan / Kajian Operasi bagi menambah nilai perkhidmatan secara saintifik.
v. Memastikan Akta 774 (Akta Profesion Kesihatan Bersekutu 2016) dipatuhi.

KAJIAN DAN PEMANTAUAN NYAMUK AEDES SP

Terdapat beberapa aktiviti berkaitan pemantauan nyamuk Aedes dijalankan sepanjang 2021 iaitu Siasatan Entomologi dan Penilaian Risiko Entomologi melalui *Sticky Ovitrap*. Audit teknikal ovitrap di Pintu Masuk Antarabangsa Pelabuhan Port Dickson dilaksanakan setiap tahun bagi menentukan densiti vektor bagi penyakit Yellow Fever.

Entomology Investigation (EI) dilaksanakan di lokaliti keutamaan iaitu lokaliti wabak tidak terkawal / hotspot dan lokaliti kematian denggi. Tujuan EI ini dijalankan adalah bagi menentukan kepadatan sebenar *Indeks Aedes* serta mencari punca-punca pembiakan utama yang tidak dikesan oleh pihak daerah.

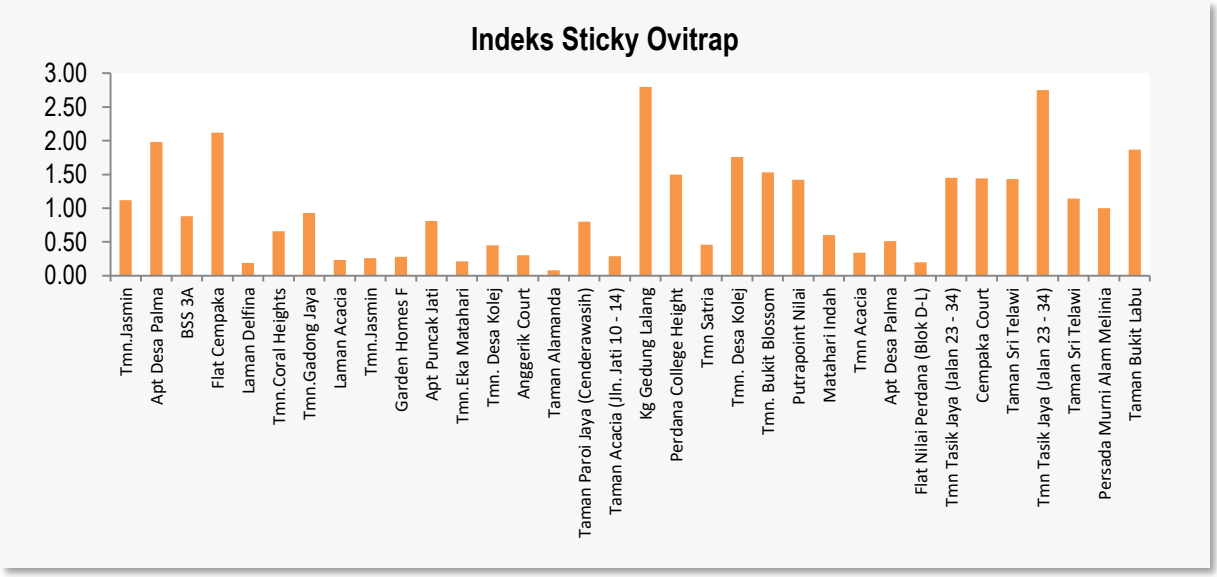
Bagi lokaliti kes kematian Denggi, EI lebih bertujuan untuk menentukan lokaliti jangkitan, membantu menghapuskan tempat-tempat pembiakan yang masih ditemui seterusnya memutuskan jangkitan virus Denggi. Selain pemeriksaan premis, ada juga lokaliti yang dijalankan aktiviti *Ovitrap Sticky* sebagai EI.Sepanjang 2021 aktiviti EI dan ERA hanya dijalankan di daerah Seremban.

Jadual 1 : Pencapaian EI Di Negeri Sembilan Mengikut Daerah, 2021

Daerah	Bil. lokaliti kajian	Bil. lokaliti positif Sticky Ovitrap	Ovitrap	Pembiakan Ae. albopictus	Pembiakan Ae. aegypti	Catatan
Seremban	35	27 (77.1%)	9.0-86.0%	18 (66.7%)	19 (70.4%)	WTK / Hotspot / Kematian DD

Indeks Ovitrap tertinggi direkodkan di Kg.Gedung Lalang 162 (86.0%) (Rajah 1). Hanya 8 buah lokaliti yang tidak dikesan kehadiran Aedes. Pembiakan *Aedes albopictus* (66.7%) dan *Ae.aegypti* (70.4) hampir menyamai densiti antara satu sama lain.

Rajah 1 : Indeks Ovitrap Di Lokaliti Siasatan Entomologi, 2021

Entomology Risk Assessment (ERA) dijalankan di lokaliti yang tiada kes Denggi dalam keadaan semasa tetapi tertumpu di Kawasan Keutamaan I daerah Seremban berdasarkan tahun 2020 yang melaporkan Hotspot / Wabak Tidak Terkawal / Wabak Berulang / Wabak Terkawal.

Bertujuan mengenalpasti samada lokaliti berpotensi untuk berlaku wabak atau tidak dalam keadaaan semasa bagi mencegah peningkatan kes denggi di daerah Seremban berdasarkan trend kejadian kes denggi tahunan.

Jika lokaliti didapati mempunyai pembiakan Aedes yang tinggi, maka tindakan pencegahan dicadangkan untuk dijalankan segera. Indeks Ovitrap yang direkodkan bagi aktiviti ERA adalah seperti di **Jadual 2**.

Jadual 2 : Pencapaian ERA di Negeri Sembilan Mengikut Daerah, 2021

Daerah	Bil. lokaliti kajian	Bil.lokaliti positif Aedes	Indeks Ovitrap	Pembiakan Ae. albopictus	Pembiakan Ae. aegypti	Catatan
Seremban	5	5(100%)	30.4-75.9%	150 (39.6%)	229 (60.4%)	ERA

Audit Teknikal Ovitrap di Pintu Masuk Antarabangsa (PMA)

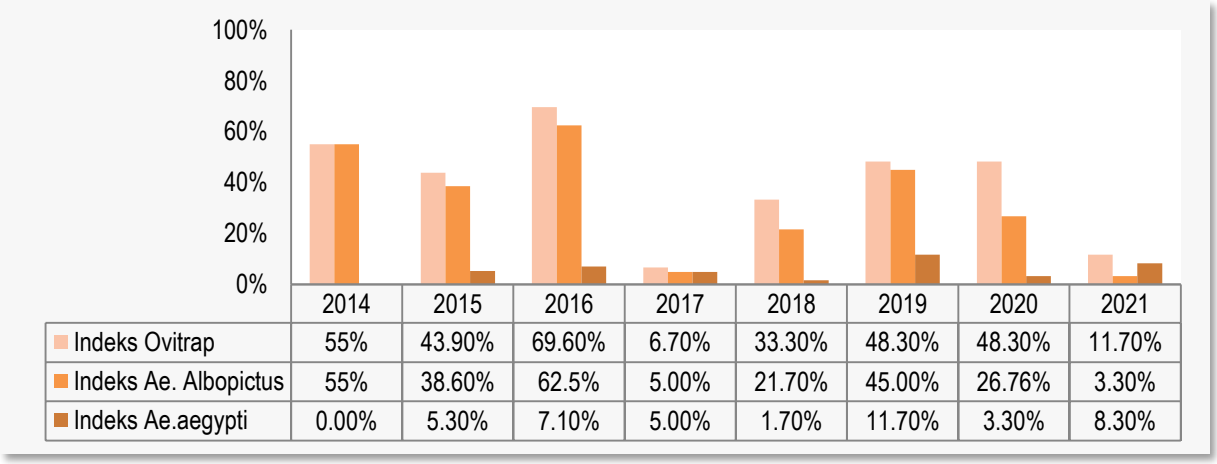
Aktiviti surveilan ovitrap di Pintu Masuk Antarabangsa (PMA) dijalankan oleh Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson bertujuan memantau kehadiran nyamuk *Aedes aegypti* bagi tujuan pencegahan penyakit Yellow Fever. Pasukan Entomologi menjalankan Audit Teknikal di Pintu Masuk Antarabangsa (PMA) ini sekali setahun bagi menilai densiti Aedes melalui Indeks ovitrap.

Pemantauan Indeks Ovitrap terutama Indeks *Aedes aegypti* tahunan adalah seperti di Rajah 2. Bagi tahun 2021, aktiviti telah dilaksanakan pada 22.2.2021 sehingga 26.2.2021. Sebanyak 60 bekas ovitrap dipasang iaitu 30 di dalam dan 30 di luar premis.

Hasil pemantauan bagi tahun 2021 menunjukkan nilai Indeks Ovitrap adalah 11.7% pengurangan sebanyak 36.6% berbanding indeks pada tahun 2020. Terdapat sebanyak 7 bekas positif pembiakan *Aedes*. Daripada 7 bekas positif pembiakan, terdapat 2 bekas merupakan pembiakan *Aedes aegypti* dengan *Aedes aegypti Ovitrap Indeks* 3.3%.

Sehubungan itu nasihat telah dikeluarkan secara bertulis kepada pihak Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson kerana berdasarkan reten bulanan yang dipantau, kurang kehadiran *Aedes aegypti* direkodkan selama beberapa tahun pemantauan dijalankan.

Rajah 2 : Indeks Ovitrap Di Pintu Masuk Antarabangsa Port Dickson, 2014 - 2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Indeks Ovitrap	55%	43.90%	69.60%	6.70%	33.30%	48.30%	48.30%	11.70%
Indeks Ae. Albopictus	55%	38.60%	62.5%	5.00%	21.70%	45.00%	26.76%	3.30%
Indeks Ae.aegypti	0.00%	5.30%	7.10%	5.00%	1.70%	11.70%	3.30%	8.30%

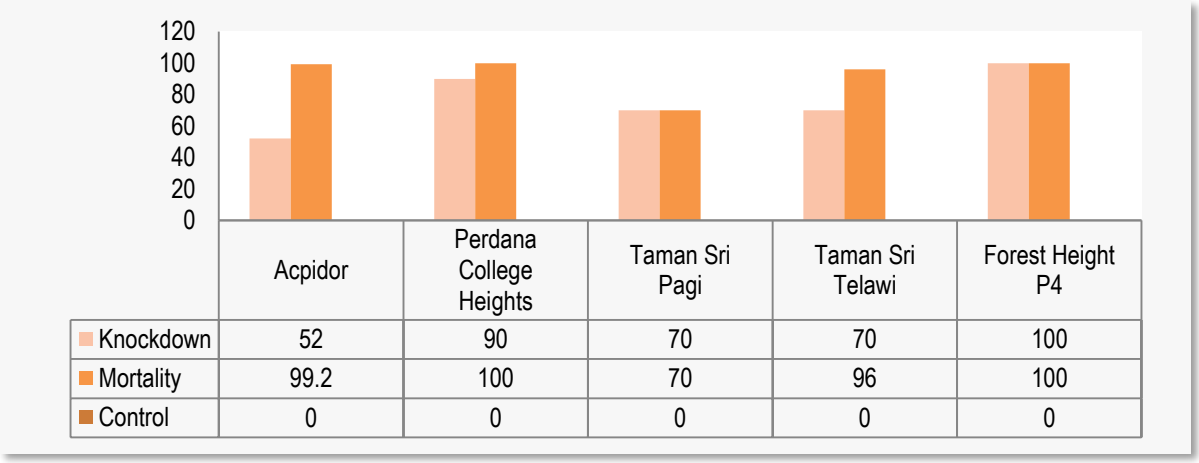
UJIAN KEBERKESANAN AKTIVITI KAWALAN DENGGI

Sebanyak 5 kali aktiviti Entomologi berkaitan ujian keberkesanan bagi kawalan Denggi telah dijalankan meliputi Ujian Air-Borne Bioassay, Ovitrap 48 Jam dan Pengukuran Saiz Droplet bagi racun serangga yang digunakan. (Termasuk ujian bagi menguji keberkesanan racun serangga Acpidor dan pemeriksaan saiz nozel)

Ujian Air-Borne Bioassay

Ujian Bioassay dijalankan bertujuan bagi menguji keberkesanan semburan kabus termal dengan penggunaan insektisid terhadap nyamuk Aedes dewasa.

Rajah 3 : Ujian Bioassay Bagi Menilai Keberkesanan Aktiviti Semburan Termal Di Lokaliti Wabak, 2021

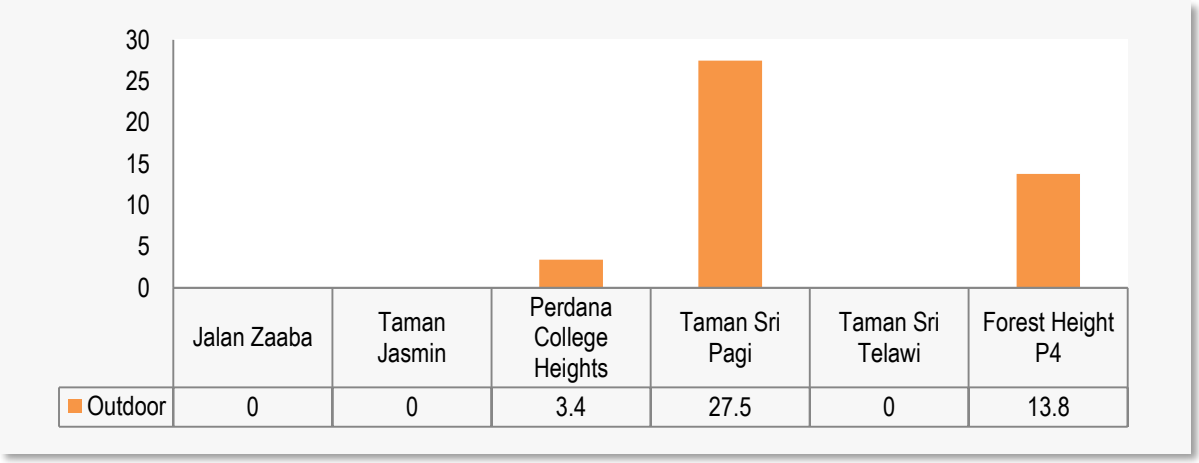

	Acpidor	Perdana College Heights	Taman Sri Pagi	Taman Sri Telawi	Forest Height P4
Knockdown	52	90	70	70	100
Mortality	99.2	100	70	96	100
Control	0	0	0	0	0

Ujian Ovitrap 48 Jam

Pemantauan Ovitrap 48 jam bertujuan mengesan kehadiran nyamuk gravid (bersedia untuk bertelur) yang mana tidak mati selepas semburan selesai dijalankan kemungkinan disebabkan liputan semburan yang tidak mencukupi atau semburan hanya dijalankan di luar pintu pagar.

Rajah 4 : Indeks Ovitrap Melalui Perlaksanaan Sticky Ovitrap 48 Jam Bagi Mengesan Kehadiran Nyamuk Gravid di Lokaliti Wabak, 2021

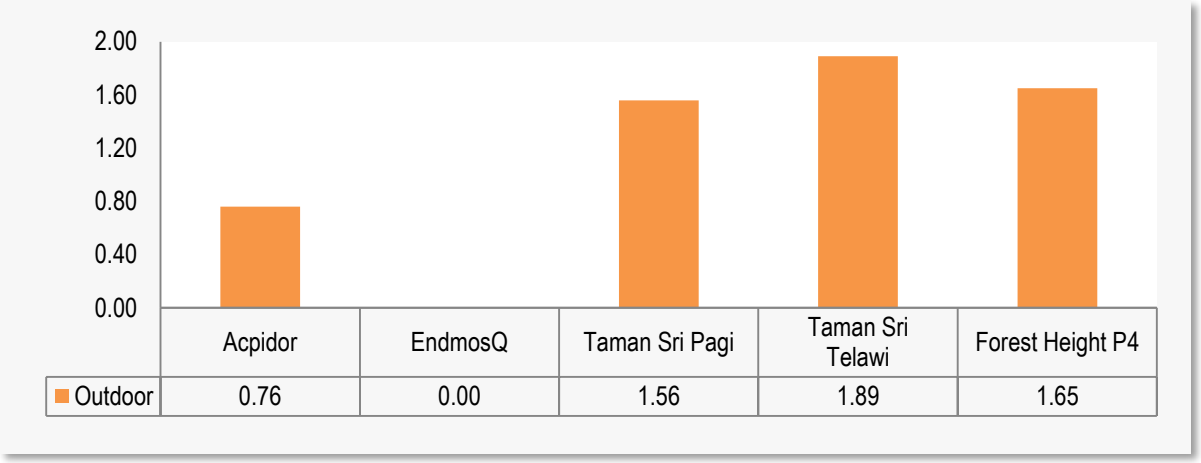
	Jalan Zaaba	Taman Jasmin	Perdana College Heights	Taman Sri Pagi	Taman Sri Telawi	Forest Height P4
Outdoor	0	0	3.4	27.5	0	13.8

Pengukuran Saiz Droplet Racun Serangga

Pengukuran saiz droplet juga adalah salah satu cara yang dapat digunakan untuk mengesan keberkesanan aktiviti semburan yang dilaksanakan dalam mengawal penyakit Demam Denggi. Taburan droplet yang serata / uniform adalah dengan nisbah 0.67 - 1.5. Nisbah NMD : VMD mengikut lokaliti adalah seperti Rajah 5.

Saiz droplet yang dihasilkan bagi kesemua lokaliti ujian adalah antara 0.76 hingga 1.89 menunjukkan kualiti mesin semburan kabus yang memuaskan tetapi masih perlu dijalankan pemeriksaan saiz nozel dari semasa ke semasa.

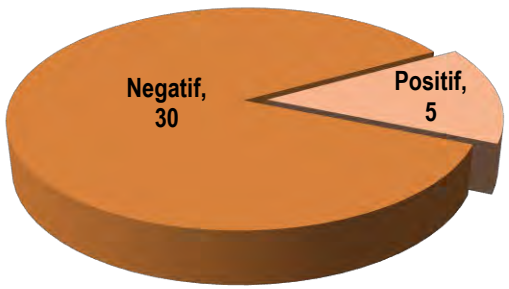
Rajah 5 : Nisbah Number Median Diameter (NMD) dan Volume Median Diameter (VMD)

UJIAN PENGESANAN VIRUS DALAM NYAMUK AEDES (VDIM)

Surveilan virus di lokaliti kes kematian denggi serta lokaliti Hotspot / Wabak Tidak terkawal dilaksanakan secara berterusan. Pengesanan virus di dalam nyamuk dilaksanakan dengan menggunakan SD Rapid Test NS1 dengan kadar sensitivity 92.4% dan specificity 98.4%. Sampel Aedes diperolehi melalui aktiviti Sticky ovitrap bagi tujuan dijalankan ujian VDIM. 5 (14.2%) dari 35 buah lokaliti dijalankan ujian didapati positif Virus Denggi di dalam Aedes. Sehubungan itu, maklumat berkaitan telah disalurkan kepada unit kawalan untuk meningkatkan aktiviti kawalan di lokaliti yang masih positif virus.

Rajah 6 : Keputusan Ujian Virus menggunakan SD Rapid Test NS1

KAJIAN DAN PEMANTAUAN NYAMUK *ANOPHELES SP*

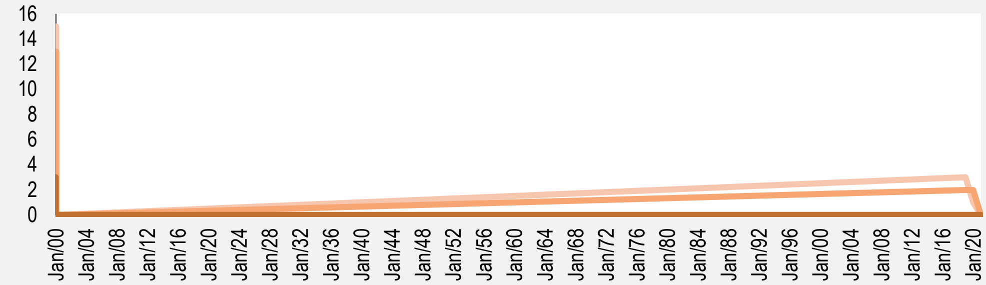
Kajian dan pemantauan vektor malaria bagi tujuan pengesanan *Anopheles* (larva dan dewasa) dijalankan di lokaliti sentinel. Tiada lokaliti wabak Malaria dan kes tempatan serta kes import bergamet dilaporkan. Penilaian turut dijalankan di lokaliti bagi tujuan penentuan tahap Reseptiviti bagi Program Eliminasi Malaria Kebangsaan.

Stesen Sentinel *Anopheles sp*

Pemantauan di stesen sentinel *Anopheles* dijalankan setiap bulan sepanjang tahun di lokaliti sentinel iaitu Kg. Bukit Melintang, Port Dickson. Pemilihan lokaliti Kg. Bukit Melintang dibuat berdasarkan densiti nyamuk *Anopheles* yang tinggi dan juga pengesanan spesis vektor human malaria iaitu *An.epiroticus* semasa kajian *EI* dijalankan

terhadap kes malaria *P.vivax* bergametosit yang dilaporkan pada tahun 2018. Kehadiran vektor dikesan melalui 2 kaedah iaitu *Human Landing Catch* dan *Animal Bait.*

Rajah 7: Bilangan *An.Epiroticus* Di Kg. Bukit Melintang, Port Dickson Mengikut Kaedah Tangkapan

	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00
HLC	3	5	2	1	0	1	15	13	2	2	0	0	1	1	5	0	2	0
Umpan Haiwan	2	5	3	0	0	13	9	11	3	0	0	2	2	5	2	0	2	0
Tangkap Hinggap	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kajian Larva	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

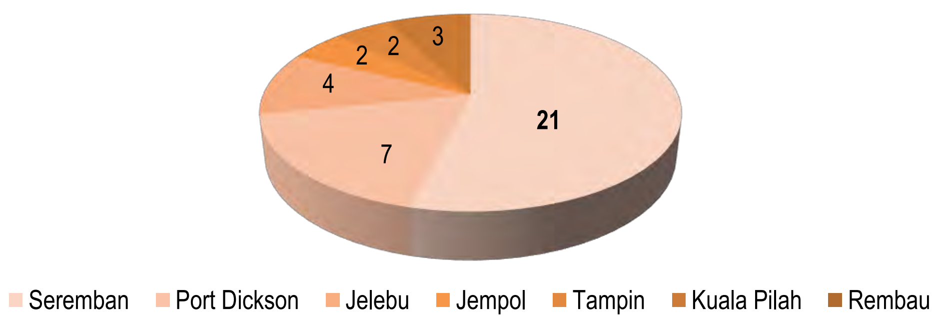
	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/00	Jan/19	Jan/20	Jan/21
HLC	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
Umpan Haiwan	2	2	1	2	0	0	0	0	0	0	0	3	0	1	1	0	0	0
Tangkap Hinggap	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kajian Larva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Entomologi Investigation (EI) dan Entomology Risk Assesment (ERA) Malaria

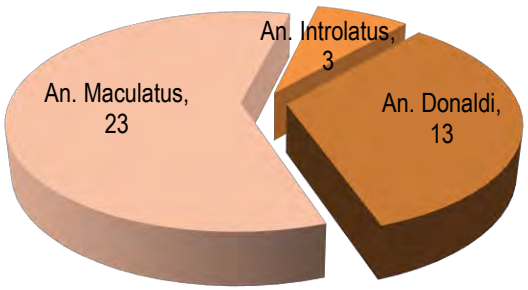
Aktiviti *Entomologi Investigation* (EI) Malaria perlu dijalankan di lokaliti kes human malaria import bergamet. Walau bagaimanapun tiada kes bagi kriteria berkaitan dilaporkan bagi tahun 2021 (Rajah 8). Sehubungan itu aktiviti *Entomology Risk Assesment* (ERA) turut dijalankan. Sebanyak 5 lokaliti bagi kes Malaria *P.knowlesi* telah dijalankan penilaian oleh Unit Entomologi Daerah Seremban. 2 buah lokaliti dikesan kehadiran vektor zoonotik Malaria iaitu *An.leucosphyrus* grp. iaitu di Hutan Lipur Lenggeng dan Kg.Tekir.

Sebanyak 33 buah lokaliti lain dijalankan ERA bagi tujuan penilaian semula di keseluruhan Negeri Sembilan (Rajah 8). 19 lokaliti dikesan kehadiran vektor human Malaria iaitu *An.maculatus. T*aburan vektor bagi keseluruhan Negeri Sembilan adalah seperti yang digambarkan pada **Rajah 9**.

Rajah 8 : Pecahan Bilangan Kajian Dijalankan Mengikut Daerah

Rajah 9 : Kehadiran Vektor Mengikut Spesis Yang Dikesan

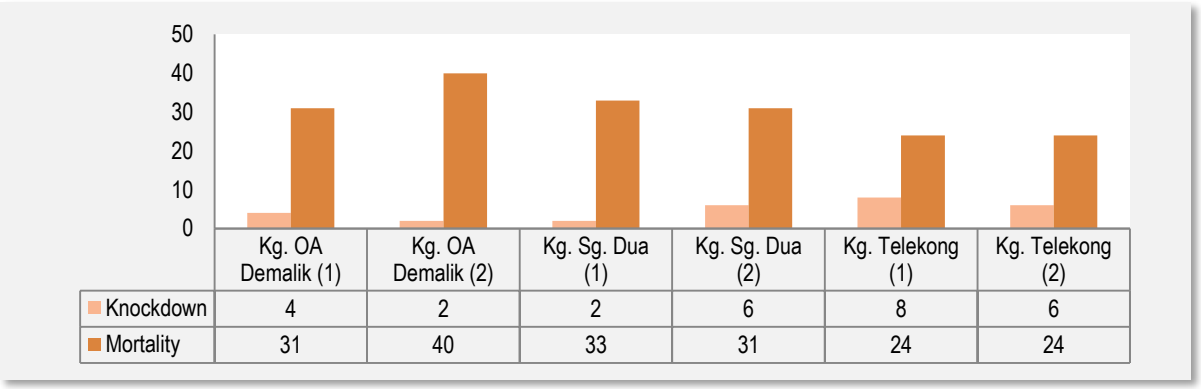
UJIAN KEBERKESANAN AKTIVITI KAWALAN MALARIA

Ujian Cone Bioassay dijalankan terhadap penggunaan *Long Lasting Insecticidal Nets* (LLINs) bagi menguji kesan efikasi racun serangga yang terdapat pada permukaan kelambu. Tiga lokaliti telah diuji bagi LLIN.

Ujian Bioassay -*Long Lasting Insecticidal Nets* (LLIN)

Ujian bioassay LLIN dilaksanakan untuk memantau kandungan perawis aktif pada LLIN di lapangan supaya berada di tahap optima bagi mencapai objektif kawalan malaria. Sebanyak 3 lokaliti telah diuji iaitu Kg.Orang Asli Demalik Jempol, Kg.Sg.Dua Tampin dan Kg.Telekong Jelebu dengan jumlah 2 LLIN bagi setiap lokaliti. Hasil ujian yang dijalankan adalah seperti di Rajah 10. Peratus mortaliti tertinggi adalah 40% menunjukkan kelambu di lapangan tidak membunuh nyamuk ke tahap standard yang ditetapkan iaitu 80%. Kemungkinan kesan residu racun pada LLIN telah merosot atau dosej racun semasa kelambu dibekalkan tidak mencukupi seperti yang ditawarkan.

Rajah 10 : Peratusan *Knockdown* Dan *Mortaliti* Nyamuk Ujian Terhadap LLIN

	Kg. OA Demalik (1)	Kg. OA Demalik (2)	Kg. Sg. Dua (1)	Kg. Sg. Dua (2)	Kg. Telekong (1)	Kg. Telekong (2)
Knockdown	4	2	2	6	8	6
Mortality	31	40	33	31	24	24

PENGAWASAN KERINTANGAN VEKTOR TERHADAP INSEKTISID

Bagi pengawasan kerintangan vektor terhadap insektisid, kajian pengesanan lanjut dilaksanakan oleh Makmal Kesihatan Awam Kebangsaan (MKAK). Peringkat negeri hanya dipertanggungjawabkan bagi menghantar sampel telur Aedes mengikut jadual yang telah di keluarkan oleh Ketua Seksyen Entomologi MKAK. Pada tahun 2021, sampel dihantar sebanyak dua kali iaitu pada Mac dan Julai.
Ujian dilaksanakan terhadap 3 jenis racun serangga iaitu Temephos 0.012 mg/l bagi larva serta Permethrin 0.25% dan Malathion 0.8% bagi nyamuk dewasa. MKAK akan menghasilkan koloni nyamuk dewasa dari lokaliti yang

dipilih (dewasa >500) bagi membolehkan ujian kerintangan mengikut kaedah WHO dijalankan. Keputusan ujian masih belum dimaklumkan ke peringkat negeri oleh pihak MKAK.

Walau bagaimanapun, UEP turut menjalankan saringan status kerintangan menggunakan rapid test kit (RTK). Sebanyak 6 lokaliti dijalankan pemantauan dari lokaliti yang sama sampel telur dihantar ke MKAK iaitu Taman Bukit Chedang (Jalan Kenanga), Kampung Padang Biawas, Apartmen Desa Palma, Flat Dahlia, Taman Sri Mawar dan Taman Seremban Jaya. Sampel nyamuk dewasa diperolehi melalui kajian tangkap hinggap nyamuk dewasa di lokaliti.

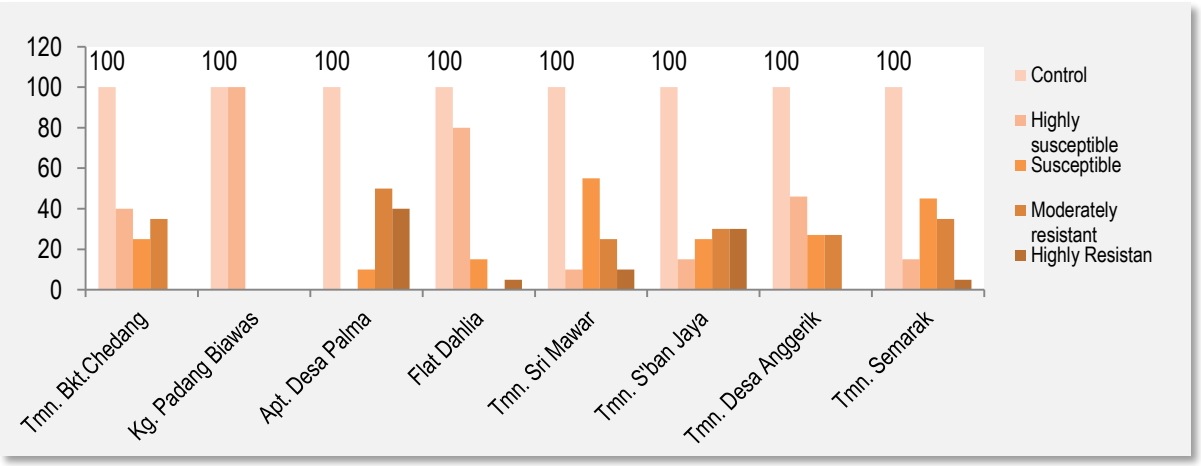
Terdapat dua jenis RTK yang digunakan iaitu RTK *Oxidase* merujuk kepada ujian kerintangan terhadap racun serangga Sintetik Piretroid dan RTK *Esterase* merujuk kepada ujian kerintangan terhadap racun serangga Organofosfat. Hasil ujian kerintangan adalah seperti di **Rajah 11** dan **Rajah 12**.

Rajah 11 : Hasil Ujian Kerintangan Terhadap Racun Serangga Kumpulan Sintetik Piretroid

	Tmn.Bkt.Chedang	Kg.Pdg.Biawas	Apt Desa Palma	Flat Dahlia
Control	100	100	100	100
Susceptible	100	95	70	95
Resistant	0	0	5	5

Rajah 12: Hasil Ujian Kerintangan Terhadap Racun Serangga Kumpulan Organofosfat

SIASATAN ADUAN PEST

Pelbagai aduan berkaitan pest telah diterima sepanjang tahun 2021. Antaranya aduan berkaitan kacau ganggu tikus, beluncas, hama, lalat dan juga anai-anai. Siasatan telah dijalankan bagi mengesan punca kacau ganggu. Tindakan lain yang diberikan termasuklah cadangan tindakan kawalan yang perlu dijalankan oleh pihak daerah.

PENCEGAHAN ANAI-ANAI DI FASILITI KESIHATAN

Daerah Jelebu dan Rembau telah dijalankan pemantauan kesesuaian bagi aktiviti pencegahan anai-anai di sekitar fasiliti. Pencegahan merujuk kepada aktiviti yang dijalankan bagi mencegah kejadian serangan anai-anai. Ini berikutan anai-anai memang sedia ada di dalam persekitaran tanah yang sesuai. Sebanyak 16 buah Fasiliti di daerah Jelebu telah dijalankan pemeriksaan (**Jadual 3**). Pihak kami mendapati kesemua kemudahan kesihatan di daerah Jelebu tidak sesuai bagi tujuan kawalan anai-anai yang dirancang oleh Unit Entomologi JKNNS menggunakan kaedah *in-ground station* kerana fasiliti tersebut masih di dalam tempoh jaminan pihak kontraktor selama 5 tahun.

Jadual 3 : Pemantauan kesesuaian fasiliti daerah Jelebu untuk aktiviti pencegahan

Fasiliti	Jenis Struktur bangunan	Kehadiran Anai-anai
KK Pasoh 1	Semi konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KD Pasoh 4	Semi konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KK Simpang Durian	konkrit	Tiada
KD Rangoi	konkrit	Tiada
KD Jerang	Semi konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KD Lakai	Semi konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KK Pertang	konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KD Petaseh	Semi konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KD Peradong	Semi konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KK Titi	konkrit	Tiada
KK Chennah	Semi konkrit	Tiada
KD Felda Titi	Semi konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KD Ulu Triang	konkrit	Tiada
KD Ulu Jelebu	Semi konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KD Jembatan Serong	Semi konkrit	kesan lama (tidak aktif)
KD Ulu Klawang	konkrit	Tiada

Daerah seterusnya yang dijalankan pemeriksaan adalah Rembau. Dari 16 buah fasiliti yang dijalankan pemeriksaan, 8 buah didapati sesuai untuk dijalankan aktiviti pencegahan (**Jadual 4**). Kaedah *In ground* dengan *bait station* telah dijalankan sehingga koloni anai-anai lenyap. Dengan ini, struktur bangunan dijamin dari serangan dalam masa terdekat. Pemantauan akan diteruskan dari semasa ke semasa. Untuk tahun seterusnya, daerah-daerah lain juga akan dibuat penilaian.

Jadual 4 : Pemantauan kesesuaian fasiliti daerah Rembau untuk aktiviti pencegahan

Fasiliti	Jenis Struktur bangunan	Kesesuaian Aktiviti Pencegahan Anai-anai
KK Astana Raja	Concrete	Tidak
KK Kota	Semi concrete	Sesuai
KK Pedas	Concrete	Tidak
KK Rembau	Tidak dinilai kerana mempunyai PSK sendiri	
KD Gadong	Semi concrete	Tidak
KD Kampung Bongek	Semi concrete	Sesuai
KD Kundur	Semi concrete	Tidak
KD Lubok China	Semi concrete	Sesuai

KD Pedas Hilir	Semi concrete	Tidak
KD Pilin	Semi concrete	Sesuai
KD Pulau Mampat	Semi concrete	Tidak
KD Sawah Raja	Concrete	Tidak
KD Selemak	Semi concrete	Sesuai
KD Semerbok	Semi concrete	Sesuai
KD Sepri	Semi concrete	Sesuai
KD Chembong Halt	Semi concrete	Sesuai

KESIMPULAN

Unit Entomologi dan Pest menjalankan aktiviti merangkumi pelbagai aspek surveilan dan siasatan terhadap vektor dan pest. Pada tahun 2021, aktiviti telah dikembangkan meliputi *'expanded scope of Entomologi* iaitu pengesanan, pencegahan dan kawalan Anai-anai di fasiliti kesihatan. Penilaian, surveilan dan siasatan vektor serta pest penting demi memastikan aktiviti dijalankan dan ditangani dengan berkesan.

BAHAGIAN KEJURUTERAAN

3.1. UNIT BEKALAN AIR DAN KEBERSIHAN ALAM SEKELILING (BAKAS)

PENGENALAN

Program Bekalan Air Dan Kebersihan Alam Sekeliling (BAKAS) ditubuhkan dengan matlamat utama untuk mencegah kejadian penyakit berjangkit bawaan air dan najis melalui penyediaan bekalan air yang bersih dan sistem sanitasi yang sempurna seperti tandas di kawasan luar bandar dan pedalaman yang tidak mendapat perkhidmatan bekalan air selamat daripada pihak pembekal air atau pihak berkuasa tempatan.

Pelan pelaksanaan dalam program BAKAS adalah mencapai sasaran 100% liputan bagi kemudahan bekalan air bersih dan sistem sanitasi yang sempurna di kawasan luar bandar. Antara strategi yang dilaksanakan ialah meningkatkan penglibatan penduduk ke atas setiap projek yang dijalankan melalui kaedah gotong royong, penggunaan teknologi kos rendah yang efisien serta penggabungan elemen pendidikan kesihatan ketika perlaksanaan projek.

Perancangan dan pembinaan projek BAKAS dilaksanakan oleh pasukan daripada Unit Kejuruteraan Negeri, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan, Penolong Pegawai Kesihatan Persekitaran (PPKP), Pembantu Kesihatan Awam (PKA), Pembantu Rendah Am (PRA) serta pemandu di setiap daerah bagi melancarkan pelaksanaan program.

Antara projek pembinaan di bawah Program BAKAS yang dilaksanakan pada tahun 2021 ialah 18 projek tandas curah, 10 projek SPAL dan 66 projek SPSP dah telah siap sepenuhnya dengan jumlah peruntukan yang diterima sebanyak RM95,800.00.

Secara keseluruhannya bagi tahun 2021, program BAKAS yang dirancang telah berjaya dilaksanakan dengan baik. Liputan bekalan air bersih telah meningkat iaitu sebanyak 99.65% manakala liputan rumah yang mempunyai tandas sempurna ialah 99.18% merujuk kepada jumlah rumah di luar bandar 2021.

Ini secara tidak langsung telah meningkatkan kualiti hidup masyarakat luar bandar dengan penyediaan kemudahan asas kebersihan walaupun mereka berada jauh daripada kepesatan pembangunan di bandar.

OBJEKTIF

1. Mencegah serta mengawal berlakunya kejadian penyakit berjangkit bawaan air dan najis di kalangan penduduk luar bandar melalui penyediaan kemudahan asas bekalan air bersih dan sistem sanitasi yang sempurna.
2. Melaksanakan semua sasaran pembinaan projek yang telah ditetapkan mengikut jumlah peruntukan diterima.
3. Menjalankan pendidikan kesihatan berkaitan dengan kebersihan diri dan persekitaran kepada masyarakat luar bandar terutamanya penerima projek ketika lawatan data asas dan pemantuan projek dilaksanakan.

LIPUTAN PENCAPAIAN

Semenjak Program BAKAS diperkenalkan, pencapaian liputan bagi bekalan air dan sistem sanitasi sempurna di rumah kawasan luar bandar adalah seperti dalam **Jadual 1.**

Jadual 1 : Pencapian Liputan Bekalan Air dan Sistem Sanitasi Program BAKAS

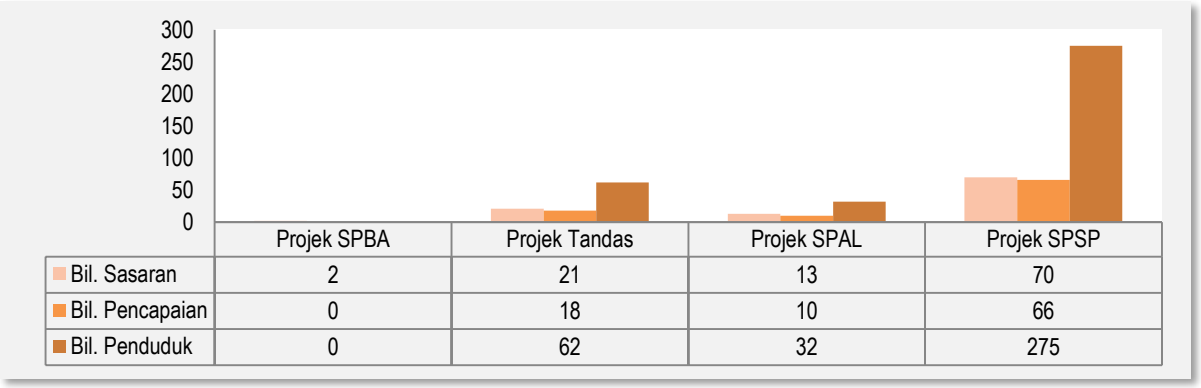
Bilangan Penduduk Luar Bandar	202,531
Bilangan Rumah Luar Bandar	61,165
Liputan Bekalan Air Selamat (%rumah)	99.65 %
Liputan Tandas Sempurna (%rumah)	99.18 %
Liputan Sistem Pelupusan Air Limbah SPAL (%rumah)	82.16 %
Liputan Sistem Pelupusan Sisa Pepejal SPSP (%rumah)	84.34 %

PENCAPAIAN PROGRAM

Pada tahun 2021, terdapat 12 projek yang dirancang tidak mencapai sasaran yang telah ditetapkan. Projek yang terlibat adalah projek pembinaan SPBA-KKM (2 projek), Tandas curah (4 projek), SPAL (3 projek) dan SPSP (4 projek). Perkara ini tidak dapat dicapai kerana kekangan kakitangan dan penularan pandemik COVID-19, kebanyakan kakitangan di Pejabat Kesihatan Daerah membantu dalam pengurusan kes-kes COVID-19 di peringkat daerah.

Rajah 1 menunjukkan sasaran dan pencapaian Projek BAKAS bagi tahun 2021 yang telah berjaya disiapkan mengikut spesifikasi kerja yang telah ditetapkan bagi memenuhi objektif program BAKAS.

Rajah 1 : Sasaran dan Pencapaian Pembinaan Projek BAKAS, 2021

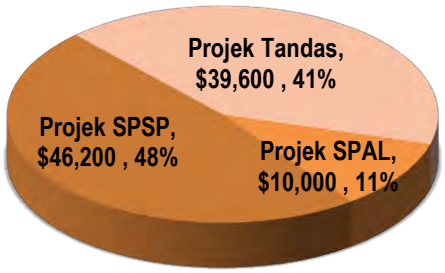

	Projek SPBA	Projek Tandas	Projek SPAL	Projek SPSP
Bil. Sasaran	2	21	13	70
Bil. Pencapaian	0	18	10	66
Bil. Penduduk	0	62	32	275

PENCAPAIAN KEWANGAN

Pada tahun 2021, sebanyak RM95,800.00 peruntukan telah diterima dan berjaya dibelanjakan dalam tahun tersebut. Peratus perbelanjaan bagi peruntukan yang diterima pada tahun 2021 adalah 100%. Perbelanjaan peruntukan ini digunakan meliputi pembinaan projek sanitasi tandas curah, Projek SPSP dan sistem SPAL di seluruh daerah dalam Negeri Sembilan.

Rajah 2 : Peruntukan BAKAS mengikut pecahan projek yang telah diterima, 2021

LAIN-LAIN AKTIVITI

Pemantauan Kualiti Air Rekreasi Semulajadi

Aktiviti Pemantauan Kualiti Air Rekreasi (Air Marin Dan Air Tawar) dan Kualiti Air Kolam Renang dilaksanakan pada setiap bulan dan masih diteruskan lagi pada tahun 2021 bertujuan untuk memantau kualiti air rekreasi dan mengenalpasti risiko kesihatan yang mungkin dihadapi oleh pengguna. Selain itu, pemantauan dijalankan bertujuan untuk mengenalpasti potensi bahaya yang akan dihadapi di kawasan air rekreasi dan penilaian kesan terhadap kesihatan akibat daripada pencemaran alam sekitar seperti effluen kumbahan domestik dan industri, pembuangan sampah, aktiviti perternakan, pertanian, perhutanan, perikanan dan lain-lain aktiviti pembangunan.

Pusat rekreasi yang telah dipilih adalah kawasan yang menjadi tumpuan orang ramai dalam melakukan aktiviti air. Terdapat tiga (3) penambahan lokasi bagi persampelan air tawar dan pengurangan sebanyak dua (2) kolam renang awam yang dipantau berbanding tahun sebelumnya. Senarai lokasi adalah seperti berikut :

- Rekreasi Ulu Bendol, Kuala Pilah - Air Tawar
- Hutan Lipur Jeram Tengkek, Kuala Pilah - Air Tawar
- Rekreasi Jeram Toi, Jelebu - Air Tawar
- Hutan Lipur Serting Ulu, Jempol - Air Tawar
- Hutan Lipur Lenggeng, Seremban - Air Tawar
- Pantai Bagan Pinang, Port Dickson - Air Marin
- Pantai Saujana, Port Dickson - Air Marin
- Kolam Renang Awam, Paroi, Seremban
- Kolam Renang di Klana Resort, Port Dickson

Walau bagaimanapun, terdapat kekangan bagi pelaksanaan program ini pada tahun 2021 memandangkan situasi pandemik COVID-19 yang telah melanda negara dan pelaksanaan tidak sepertimana yang dijadualkan. Hanya beberapa bulan pada tahun 2021 sahaja dilaksanakan pemantauan kualiti air rekreasi dan seperti biasa sampel yang diambil, dihantar ke Jabatan Kimia Malaysia untuk tujuan analisa.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, pencapaian program BAKAS di Negeri Sembilan adalah baik dan memuaskan. Sebanyak dua (2) sasaran projek bekalan air telah ditangguhkan pelaksanaannya ke tahun 2021. 104 projek sanitasi BAKAS telah disasarkan pada awal tahun namun hanya 94 projek berjaya dilaksanakan pada tahun 2021 walaupun terdapat kekangan masa akibat pelaksanaan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) ekoran pandemik COVID-19 yang melanda negara kita. Peruntukan projek juga diterima berdasarkan kemampuan projek yang dapat dilaksanakan di peringkat daerah iaitu sebanyak RM95,800.00.

Peratus liputan penduduk luar bandar di Negeri Sembilan yang telah mendapat tandas yang sempurna menunjukkan peningkatan sebanyak 99.18% sehingga tahun 2021. Penduduk luar bandar yang belum mendapat liputan air bersih atau tandas sempurna adalah melibatkan rumah-rumah yang baru dibina dan penduduk berpindah kawasan yang mana ini merupakan kebiasaan atau gaya hidup bagi masyarakat orang asli yang hidup di kawasan pedalaman.

Bagi aktiviti Pemantauan Kualiti Air Rekreasi pula, pencapaian keseluruhan adalah memuaskan walaupun pemeriksaan tidak berjaya dilaksanakan sekali sebulan disebabkan isu yang semua sedia maklum iaitu pandemik COVID-19 yang melanda negara.

3.2. UNIT PROGRAM KAWALAN MUTU AIR MINUM KEBANGSAAN (KMAM)

PENGENALAN

Tahap kualiti air terawat yang dibekalkan oleh Syarikat Air Negeri Sembilan (SAINS) adalah dipantau oleh Program Kawalan Mutu Air Minum (KMAM) yang terletak di bawah Unit Kejuruteraan (Kawalan Alam Sekitar), Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Program ini telah dimulakan sejak tahun 1983 di bawah Program Mutu Air Minum Kebangsaan, Bahagian Perkhidmatan Kejuruteraan (BPK), Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM). Aktiviti pemantauan ini meliputi semua daerah di Negeri Sembilan dan ia dilaksanakan oleh tujuh (7) orang Penolong Pegawai Kesihatan Persekitaran (PPKP), U29 serta dibantu oleh 5 Pembantu Kesihatan Awam, U17.

SAINS membekalkan air kepada hampir 1.12 juta penduduk di negeri ini (*sumber: Jabatan Perangkaan Malaysia, 2017*) melalui 22 buah loji rawatan air (LRA) miliknya. Daripada 22 loji ini, 20 menjalani proses rawatan penuh manakala dua (2) buah LRA menjalani rawatan separa iaitu Pantai Headwork, Seremban dan Ulu Bendul, Kuala Pilah. Sejumlah 293 stesen persampelan telah dipantau yang terdiri daripada 23 stesen air mentah dan 269 lagi stesen air terawat.

Sepanjang tahun 2021, sebanyak 6,610 sampel telah diambil bagi Kumpulan I, 1,459 sampel bagi kumpulan II, 664 sampel telah diambil bagi kumpulan III manakala bagi Kumpulan IV, 420 sampel yang dirancang telah berjaya diambil. Tahun 2021 menyaksikan SAINS telah berjaya mematuhi piawaian bagi keseluruhan lima (5) parameter utama *"Quality Assurance Programme"* (QAP) iaitu *E.Coli*, baki klorin, kekeruhan dan Aluminium.

Pada tahun 2021, Kajian Kebersihan tidak dapat dijalankan ekoran Perintah Kawalan Pergerakan(PKP) dan ujian tidak ditawarkan oleh Jabatan Kimia Malaysia (JKM). Bagi aktiviti Penyiasatan Mutu Air Ladang ianya telah berjaya dijalankan ke atas 10 ladang. Secara keseluruhannya, kualiti air terawat yang dibekalkan oleh SAINS adalah baik dan boleh dipertingkatkan dari semasa ke semasa.

OBJEKTIF

Memastikan pelaksanaan dan pemantauan program kejuruteraan dalam aspek-aspek teknikal kejuruteraan kesihatan umum dan kejuruteraan penjagaan kesihatan yang efisien, efektif dan berkualiti.

RINGKASAN AKTIVITI TAHUN 2021

Penyiasatan Mutu Air Minum Ladang

Terdapat 9 buah ladang dengan bekalan air persendirian dan campuran yang telah disiasat oleh Program KMAM di Negeri Sembilan pada tahun 2021. Ladang-ladang tersebut adalah :

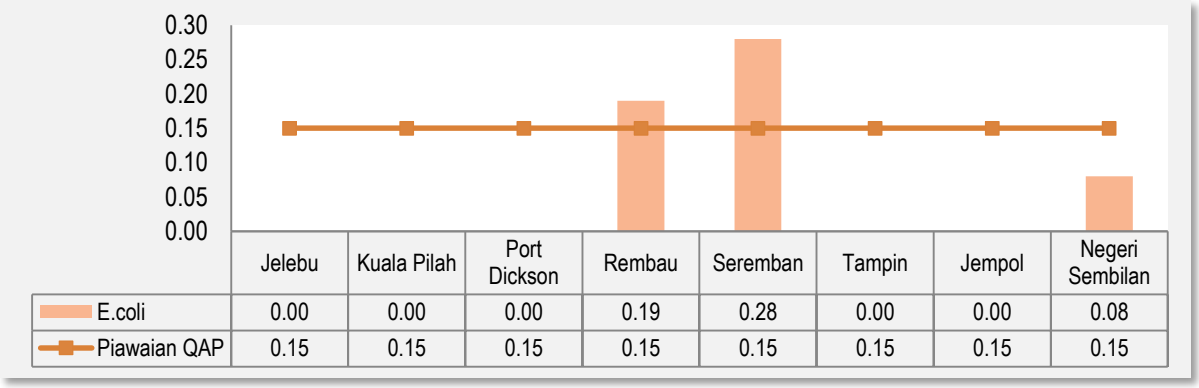
Jadual 3 : Ladang Yang Dijalankan Penyiasatan, 2021

Daerah	Nama Ladang
Seremban	Ladang Kombok, Mantin
Jelebu	Ladang Felcra Kawasan Gagu Ladang Gunung Pertanian
Kuala Pilah	Ladang Jeram Padang Ladang Johol
Tampin	Ladang Tampin Ladang Nam Bee
Jempol	Ladang Risda Palong 2 Ladang Kilang Sawit Jeram Padang

PENCAPAIAN PROGRAM PENJAMINAN MUTU (*QUALITY ASSURANCE PROGRAMME*, QAP)

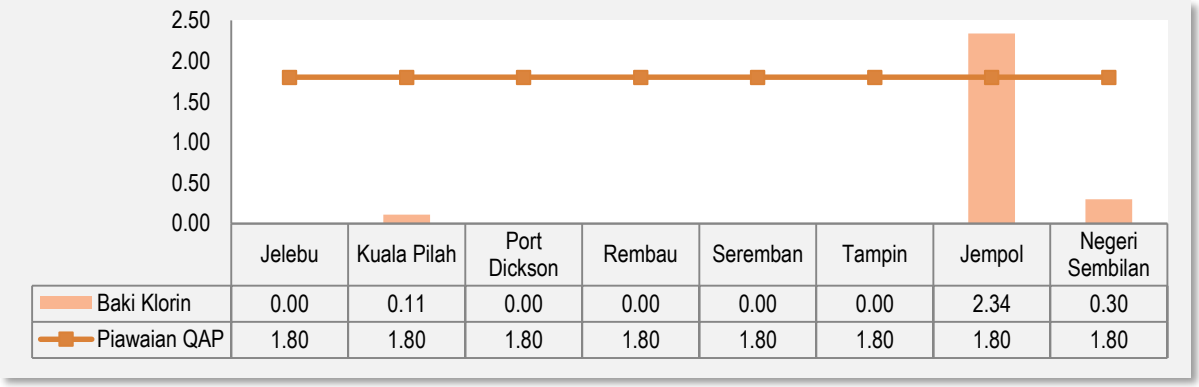
Pada tahun 2021, SAINS berjaya mematuhi kesemua lima (5) parameter QAP iaitu *E.Coli*, kekeruhan, baki klorin, *E.Coli* & baki klorin dan aluminium bagi Negeri Sembilan. Walaupun QAP secara keseluruhan adalah baik namun penyumbang terbesar kepada kemerosotan parameter QAP *E.Coli* (0.08%) dari daerah Seremban, parameter kekeruhan (0.63%) adalah dari daerah Port Dickson, parameter baki klorin (2.34%) adalah dari daerah Jempol, parameter Aluminium dari daerah Tampin dan Kuala Pilah (6.45%). **Graf 8** hingga **Graf 11** memaparkan pencapaian QAP bagi tahun 2021 mengikut daerah.

Graf 8 : Peratus Pencapaian QAP bagi Parameter E.Coli, 2021

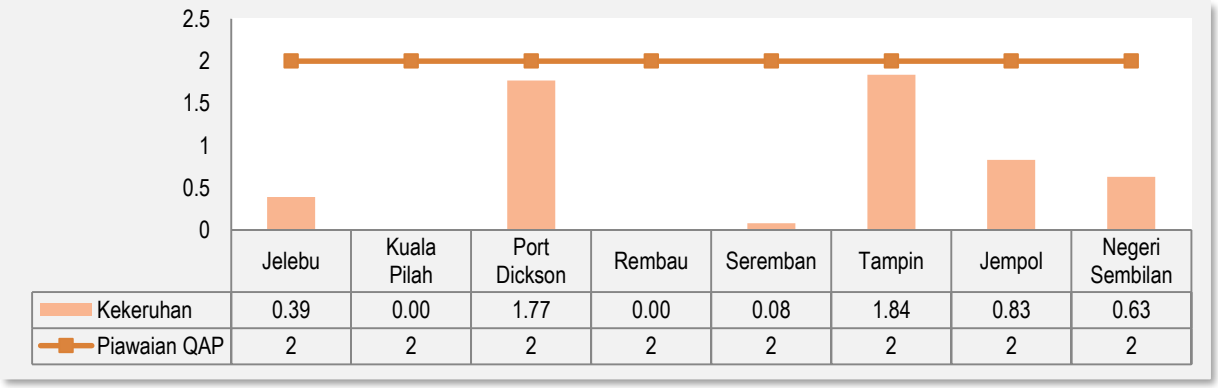
	Jelebu	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	Jempol	Negeri Sembilan
E.coli	0.00	0.00	0.00	0.19	0.28	0.00	0.00	0.08
Piawaian QAP	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15

Graf 9 : Peratus Pencapaian QAP bagi Parameter Baki Klorin, 2021

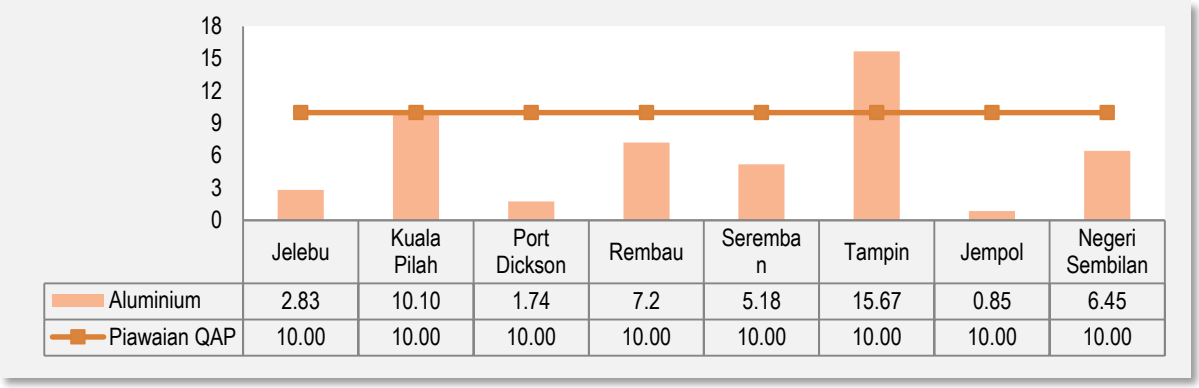
	Jelebu	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	Jempol	Negeri Sembilan
Baki Klorin	0.00	0.11	0.00	0.00	0.00	0.00	2.34	0.30
Piawaian QAP	1.80	1.80	1.80	1.80	1.80	1.80	1.80	1.80

Graf 10 : Peratus Pencapaian QAP bagi Parameter Kekeruhan, 2021

	Jelebu	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	Jempol	Negeri Sembilan
Kekeruhan	0.39	0.00	1.77	0.00	0.08	1.84	0.83	0.63
Piawaian QAP	2	2	2	2	2	2	2	2

Graf 11 : Peratus Pencapaian QAP bagi Parameter Aluminium, 2021

	Jelebu	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	Jempol	Negeri Sembilan
Aluminium	2.83	10.10	1.74	7.2	5.18	15.67	0.85	6.45
Piawaian QAP	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00

Daerah Jempol merekodkan ketidakpatuhan Parameter Baki Klorin dalam air terawat yang agak tinggi iaitu 2.34% berbanding piawaian yang dibenarkan <1.85%. Stesen yang dikenalpasti kerap berlakunya perlanggaran ini adalah di Felda Palong 7, Palong 9, Palong 12 dan Palong 14 (Rangkaian Air dari LRA Gemas).

Agihan / rangkaian retikulasi di daerah Jempol adalah sangat jauh dan ia memerlukan proses pembasmian kuman kedua untuk memastikan klorin mampu bertindak untuk melindungi air dari bakteria hingga ke peti yang paling hujung. Masalah utama yang dihadapi di daerah ini adalah fungsi "*secondary dosing*" yang selalu gagal. Justeru, jumlah baki klorin adalah kurang dari piawaian yang dicadangkan oleh KKM iaitu 0.2 mg/dl hingga 5.0 mg/dl.

Isu ini telah dibincangkan bersama SAINS dengan kehadiran SPAN Cawangan Wilayah Selatan. Lawatan ke lokasi "*secondary dosing*" juga telah dilakukan bersama SPAN dan kesihatan namun malangnya ia masih berterusan dari 2016 hingga ke tahun 2021. SAINS juga turut memaklumkan bahawa permintaan air yang kurang menyebabkan air "*stagnant*" dalam tangki dan ini akan menyebabkan kandungan baki klorin menurun.

Di daerah Tampin, pencapaian QAP bagi parameter Aluminium sangat tinggi iaitu 15.67%. Lokasi yang seringkali berlaku perlanggaran Aluminium adalah di LRA Pasir Besar (17 perlanggaran). LRA Gemas (8 pelanggaran), LRA Dangi (7 perlanggaran) dan LRA K. Jelai (Bukit Tudung Saji - 1 perlanggaran).

Semua maklumat berkaitan pencapaian pematuhan QAP dalam Program KMAM di Negeri Sembilan telah dimaklumkan kepada SAINS melalui bersurat dan medium-medium perbincangan bersama SPAN dan agensi-agensi lain.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, kualiti air yang dibekalkan pada tahun 2021 oleh Syarikat Air Negeri Sembilan Sdn. Bhd. (SAINS) di Negeri Sembilan, kesemua loji dan rangkaian air adalah semakin baik. Masih ada banyak ruang untuk penambahbaikan dari segi kualiti. Isu kualiti air di daerah Jempol juga sudah agak lama dan masih belum dapat diatasi dengan baik bagi parameter baki klorin terutamanya.

Pihak SAINS perlu meningkatkan fokus dari segi penambahbaikan kualiti air dan penyelenggaran *"secondary dosing"* kepada daerah-daerah yang mempunyai rangkaian air yang panjang/jauh seperti di daerah Port Dickson dan Jempol.

Air yang dibekalkan mestilah selamat untuk diminum. Objektif ini akan dapat dicapai melalui kerjasama yang baik di antara pelbagai agensi yang berkaitan bagi memastikan kelestarian sumber air yang bersih. Perbincangan berkaitan kualiti air di pelbagai peringkat haruslah sentiasa dilaksanakan bagi memastikan air yang bersih ini dapat dinikmati oleh rakyat.

3.3. UNIT OPERASI HOSPITAL

PENGENALAN

Unit Kejuruteraan (Operasi Hospital) bertanggungjawab di dalam membuat pemantauan ke atas kontrak Penswastaan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH). Kontrak PSH ini adalah kontrak penyelenggaraan selama sepuluh (10) tahun bermula 1 April 2015. Skop perkhidmatan yang terdapat di dalam kontrak PSH ini termasuklah:

i. *Facility Engineering Maintenance Services* (FMS)
ii. *Facilities Management Services* (FEMS)
iii. *Biomedical Engineering Maintenance Services* (BEMS)
iv. *Cleansing Services* (CLS)
v. *Healthcare Waste Management Services* (HWMS)
vi. *Linen and Laundry Services* (LLS)

Sebanyak enam (6) buah hospital di Negeri Sembilan yang terlibat di dalam kontrak PSH ini iaitu Hospital Tuanku Ja'afar Seremban, Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah, Hospital Port Dickson, Hospital Tampin, Hospital Jempol dan Hospital Jelebu. Syarikat yang bertanggungjawab melaksanakan aktiviti penyelenggaraan bagi semua hospital tersebut ialah Medivest Sdn Bhd.

VISI

Perkhidmatan kejuruteraan yang profesional, berpengetahuan, cekap dan berkemahiran tinggi di dalam memberi perkhidmatan kejuruteraan berkualiti dan berinovatif.

MISI

Memberikan perkhidmatan yang berkualiti kepada:

- Perancangan, pelaksanaan, pemantauan aktiviti perkhidmatan kejuruteraan fasiliti dan peralatan biomedikal, perkhidmatan pembersihan, pembekalan linen dan pengurusan sisa klinikal serta perkhidmatan penyelenggaraan fasiliti kesihatan.
- Perancangan, pelaksanaan, penyeliaan projek-projek fizikal di fasiliti kesihatan.

OBJEKTIF

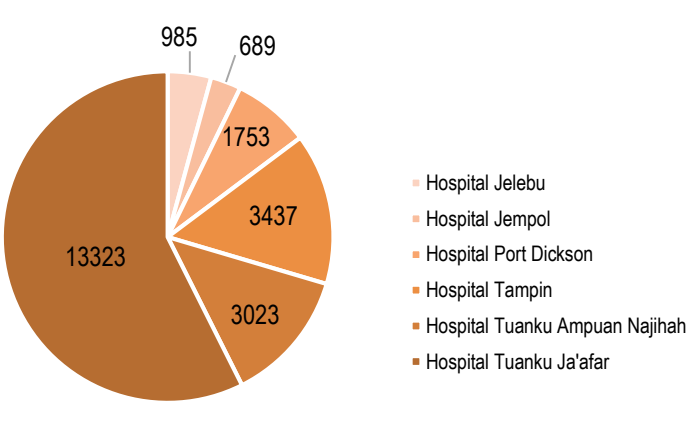
i. Memastikan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH) dilaksanakan mengikut kontrak dan sistem kejuruteraan hospital berfungsi dengan optimum.
ii. Memberikan khidmat nasihat teknikal mengikut "*best engineering practice*" serta lain-lain yang berkaitan.
iii. Memperkukuhkan dan memperkasakan pemantauan PSH melalui pembangunan modal insan dan kompetensi serta pemahaman terhadap kontrak PSH.

PENCAPAIAN AKTIVITI UNIT

Objektif utama Unit Kejuruteraan (Operasi Hospital) ialah memastikan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH) dilaksanakan mengikut kontrak dan sistem kejuruteraan hospital berfungsi dengan optimum. Antara aktiviti yang telah dilaksanakan bagi mencapai objektif ini adalah dengan memantau pencapaian sasaran *uptime* bagi aset yang terdapat di semua hospital.

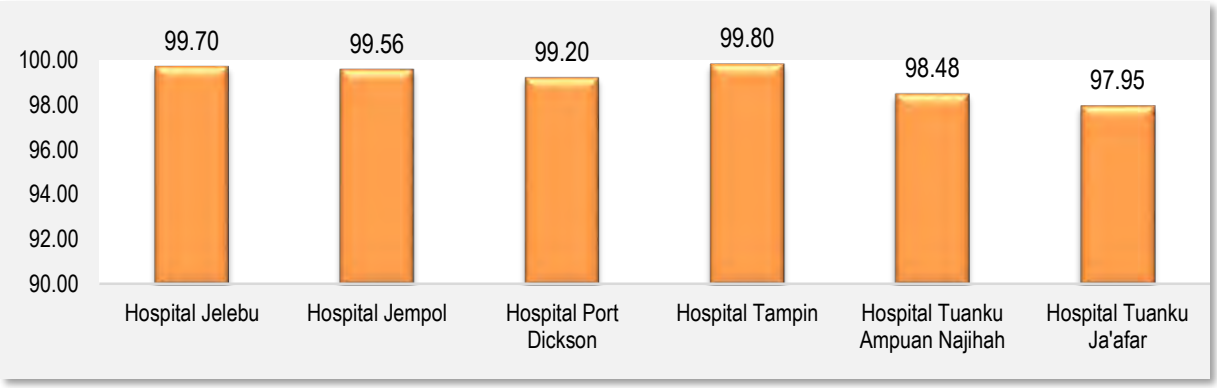
Aset-aset di hospital boleh dikategorikan kepada dua (2) iaitu aset FEMS dan aset BEMS. Jumlah aset FEMS dan BEMS yang terdapat di setiap hospital pada tahun 2021 adalah seperti berikut.

Carta 1 : Jumlah Aset FEMS dan BEMS Berusia 15 Tahun ke Bawah

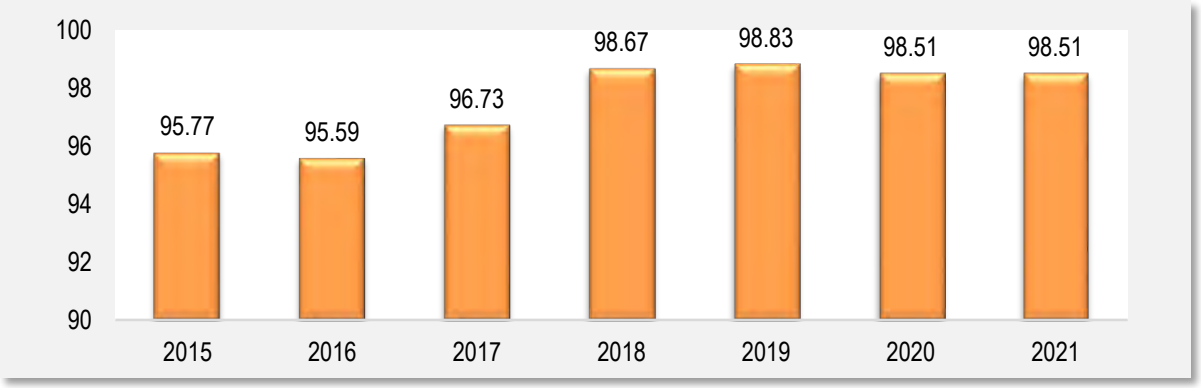
Sasaran *uptime* bagi setiap aset adalah berpandukan kepada usia dan kategori aset tersebut sepertimana yang dinyatakan di dalam dokumen kontrak Penswastaan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH). Bagi tahun 2021, pemantauan *uptime* telah dilaksanakan ke atas 23,210 buah aset FEMS dan BEMS yang berusia 15 tahun dan ke bawah. Daripada jumlah itu, sebanyak 22,864 buah aset atau 98.51% telah mencapai sasaran *uptime* yang telah ditetapkan. Carta berikut menunjukkan peratusan aset BEMS dan FEMS yang mencapai sasaran *uptime* mengikut hospital bagi tahun 2021.

Carta 2 : Jumlah Peratusan Aset BEMS Dan FEMS yang Mencapai Sasaran *Uptime*

Jumlah peratusan aset FEMS dan BEMS yang mencapai sasaran *uptime* pada tahun 2021 didapati kekal seperti tahun sebelumnya iaitu sebanyak 98.51%. Berikut ialah carta yang menunjukkan peratusan pencapaian sasaran *uptime* bermula dari tahun 2015 iaitu tahun kontrak Penswastaan Perkhidmatan Sokongan Hospital ditandatangani.

Carta 3 : Peratusan Pencapaian Sasaran *Uptime* Mengikut Tahun

KESIMPULAN

Secara umumnya, pencapaian sasaran *uptime* bagi setiap aset yang terdapat di semua hospital secara tidak langsung dapat memberi gambaran ke atas tahap Perkhidmatan Sokongan Hospital bagi skop perkhidmatan BEMS dan FEMS yang dilaksanakan di hospital. Pencapaian sasaran *uptime* ini menunjukkan bahawa perkhidmatan ini telah dilaksanakan dengan baik namun masih terdapat penambahbaikan yang boleh dilaksanakan bagi memantapkan lagi Perkhidmatan Sokongan Hospital.

3.4. UNIT FASILITI KESIHATAN

PENGENALAN

Unit Fasiliti Klinik berperanan dalam memastikan pengurusan penyelenggaraan fasiliti kesihatan dan peralatan biomedikal dilaksanakan dengan mengikut amalan kejuruteraan yang baik serta mematuhi terma kontrak.

i. Pelaksanaan dan pemantauan Kontrak Perkhidmatan Sokongan Klinik (PSK) bagi Perkhidmatan Penyelenggaraan Kejuruteraan Fasiliti (FEMS), Perkhidmatan Pembersihan (CLS) dan Pengurusan Sisa Klinikal (CWMS).
ii. Pemantauan pelaksanaan penyelenggaraan peralatan perubatan serta pembekalan dan pemasangan peralatan perubatan baru berdasarkan penentuan GAP di bawah kontrak *Medical Equipment Enhancement Tenure* (MEET).
iii. Memberikan khidmat nasihat teknikal kejuruteraan berkaitan fasiliti klinik kesihatan dan peralatan biomedikal.

PENGENALAN PERKHIDMATAN SOKONGAN KLINIK (PSK)

- Objektif PSK adalah untuk memastikan pembaikan dan penyelenggaraan dilaksanakan secara komprehensif dan sistematik terhadap bangunan, aset dan sistem kejuruteraan di fasiliti klinik kesihatan dan klinik pergigian bagi skop perkhidmatan FEMS, CLS dan CWMS. Syarikat yang dilantik oleh Kementerian Kesihatan Malaysia untuk melaksanakan PSK di Negeri Sembilan adalah RND Resources Sdn Bhd dengan tempoh kontrak 3 tahun bermula pada 1 Jun 2019 sehingga 31 Mei 2022 melibatkan 12 klinik kesihatan dan 1 klinik pergigian.
- Mulai tahun 2021 Perjanjian Tambahan (*Supplemental Agreement*) telah dipersetujui bagi melaksanakan peluasan kontrak PSK dengan tambahan 4 klinik kesihatan.

SKOP PERKHIDMATAN PSK

Skop perkhidmatan yang terlibat adalah:

***Facility Engineering Maintenance Services* (FEMS)**

Melibatkan *Planned Preventive Maintenance* (PPM) dan *Corrective Maintenance* (CM) ke atas bangunan, infrastruktur dan sistem kejuruteraan mekanikal dan elektrikal termasuk penyelenggaraan lanskap serta kawalan serangga perosak.

- ***Cleansing Services* (CLS)**
  Melibatkan pencucian, pembersihan ruangan dalaman dan luaran bangunan serta menyediakan peralatan, kelengkapan dan bahan-bahan pencucian / kebersihan diri.

- ***Clinical Waste Management Services* (CWMS)**
  Melibatkan proses pengutipan, penyimpanan dan pengangkutan termasuk pengurusan pelupusan oleh Kualiti Alam serta pembekalan bahan guna habis.

SENARAI FASILITI KESIHATAN YANG TERLIBAT

1. Klinik Kesihatan Bahau
2. Klinik Kesihatan Gemas
3. Klinik Kesihatan Gemencheh
4. Klinik Kesihatan Johol
5. Klinik Kesihatan Juasseh
6. Klinik Kesihatan Kuala Pilah
7. Klinik Kesihatan Lukut
8. Klinik Kesihatan Port Dickson
9. Klinik Kesihatan Rembau
10. Klinik Kesihatan Senawang
11. Klinik Kesihatan Seremban
12. Klinik Kesihatan Seremban 2
13. Pusat Pergigian Pakar Seremban
14. Klinik Kesihatan Nilai
15. Klinik Kesihatan Sikamat
16. Klinik Kesihatan Pasir Panjang
17. Klinik Kesihatan Jelebu

BILANGAN KERJA PEMBAIKAN (CM) YANG DILAKSANAKAN

Kontrak PSK menyediakan peruntukan bagi kerja pembaikan aset, sistem kejuruteraan dan kenderaan di klinik kesihatan dan klinik pergigian yang terlibat. Pembaikan dilaksanakan oleh pihak syarikat bagi memastikan aset, kenderaan dan sistem kejuruteraan boleh berfungsi secara optimum dan efisyen. Bilangan kerja-kerja pembaikan yang telah dilaksanakan adalah seperti berikut :

Nama Klinik	Bil. Keseluruhan Kerja Pembaikan
Klinik Kesihatan Seremban	13
Klinik Kesihatan Seremban 2	11
Klinik Kesihatan Senawang	10
Pusat Pergigian Pakar Seremban	16
Klinik Kesihatan Rembau	12
Klinik Kesihatan Gemencheh	12
Klinik Kesihatan Gemas	21
Klinik Kesihatan Port Dickson	23
Klinik Kesihatan Lukut	22

Nama Klinik	Bil. Keseluruhan Kerja Pembaikan
Klinik Kesihatan Kuala Pilah	22
Klinik Kesihatan Johol	13
Klinik Kesihatan Juasseh	11
Klinik Kesihatan Bahau	35
Klinik Kesihatan Sikamat	7
Klinik Kesihatan Nilai	18
Klinik Kesihatan Pasir Panjang	15
Klinik Kesihatan Jelebu	8

PENGENALAN *MEDICAL EQUIPMENT ENHANCEMENT TENURE* (MEET)

Program MEET merupakan kontrak penyelenggaraan dan pembekalan peralatan biomedikal selama 13 tahun bermula 17 Disember 2014 sehingga 16 Disember 2027. Semua klinik kesihatan, klinik pergigian dan klinik desa termasuk klinik komuniti di Negeri Sembilan terlibat dalam kontrak MEET ini. Syarikat yang dilantik oleh Kementerian Kesihatan Malaysia adalah Quantum Medical Solutions Sdn Bhd.

SKOP PERKHIDMATAN

Skop perkhidmatan yang utama kontrak MEET adalah:

i. Penyelenggaraan Peralatan Perubatan
   a. Penyelenggaran berjadual dan tidak berjadual bagi;
      i. *Existing Biomedical Equipment* (EBE)
      ii. *New Biomedical Equipment* (NBE) & *Purchase Biomedical Equipment* (PBE)

ii. Pembekalan & Pemasangan Peralatan Perubatan
   a. Perolehan peralatan NBE dan PBE berdasarkan senarai *equipment gap*.

KATEGORI PERALATAN BIOMEDIKAL

Bilangan peralatan biomedikal mengikut kategori adalah seperti berikut :

Kategori Peralatan	Bilangan Peralatan Biomedikal			
	Kesihatan		Pergigian	
	2020	2021	2020	2021
Existing Biomedical Equipment (EBE)	3,864	3,590	1,996	1,981
New Biomedical Equipment (NBE)	1,389	1,411	665	667
Purchase Biomedical Equipment (PBE)	1,152	1,150	249	249
Jumlah	**6,345**	**6,151**	**2,910**	**2,897**

Sumber daripada *Computerized Asset Maintenance Management System* (CAMMS)

Pertambahan peralatan biomedikal adalah melalui perolehan peralatan dalam kontrak MEET iaitu PBE & NBE. Manakala pengurangan bilangan peralatan EBE adalah kerana pelupusan peralatan.

KEY PERFORMANCE INDICATORS (KPI)

Pencapaian prestasi syarikat Quantum Medical Solutions Sdn. Bhd. adalah ditentukan berdasarkan KPI seperti berikut:

Bil.	*KEY PERFORMANCE INDICATORS*	2020	2021
1.	Response Time (Clinic's Operational Days)	100.00%	100.00%
2.	Repair Time (Clinic's Operational Days)	94.53%	93.42%
3.	Preventive Maintenance (To be completed within the scheduled month)	99.86%	100.00%

Sumber daripada Computerized Asset Maintenance Management System (CAMMS)

BAHAGIAN PERUBATAN

4.1. UNIT PERKEMBANGAN DAN AMALAN PERUBATAN

Unit Perkembangan & Amalan Perubatan, Bahagian Perubatan, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan merupakan sebuah unit yang menjalankan 2 fungsi utama yang meliputi aktiviti Amalan Perubatan dan Perkembangan Perubatan. Unit ini diketuai oleh seorang Ketua Unit, seorang pegawai perubatan dan 5 orang paramedik. Aktiviti-aktiviti yang dilaksanakan merangkumi keseluruhan aspek pengurusan klinikal dan non klinikal di tujuh (7) buah hospital di N. Sembilan iaitu:

- Hospital Tuanku Jaafar, Seremban
- Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah
- Hospital Port Dickson
- Hospital Tampin
- Hospital Jempol
- Hospital Jelebu
- Hospital Rembau

VISI

Bersedia untuk memberikan perkhidmatan perawatan yang efisien, cekap, dinamik dan selamat kepada semua pesakit yang memerlukannya.

MISI

Selaras dengan Misi Bahagian Perubatan JKNNS , unit ini mempunyai misi iaitu :

iii. Menyediakan perkhidmatan perubatan yang berkualiti, komprehensif, efisyen dan selamat.
iv. Menjalankan latihan yang berterusan kepada setiap anggota bagi memastikan pengetahuan ditahap optimum.

OBJEKTIF

Unit ini berusaha memastikan perkhidmatan perubatan yang berkualiti, efisyen, responsif, selamat dan berdaya saing bagi memenuhi ekspektasi masyarakat dengan melaksanakan aktiviti-aktiviti perawatan perubatan yang holistik sesuai dengan perkembangan teknologi terkini.

Skop perkhidmatan bagi sub Amalan Perubatan adalah:-

i. Menyelaras penempatan dan pemerkasaan sumber manusia di kalangan pegawai pengurusan dan professional agar berada di tahap optimum
ii. Menyelaras aktiviti berkenaan medikolegal di peringkat Jabatan Kesihatan Negeri
iii. Menyelaras aduan yang diterima oleh hospital-hospital Negeri Sembilan
iv. Menyelaras aktiviti di bawah perkhidmatan Traditional Complimentary Medicine

Skop perkhidmatan bagi sub Perkembangan Perubatan adalah:-

i. Pelaksanaan dan Pemantauan Polisi Pengoperasian Hospital
ii. Pemantauan penyampaian perkhidmatan klinikal di hospital-hospital
iii. Menyelaras aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP) di hospital-hospital
iv. Menyelaras aktiviti Clinical Practice Guideline (CPG) di peringkat negeri
v. Mengkaji permohonan projek pembangunan di fasiliti hospital dan memantau perkembangan projek
vi. Mengkaji permohonan dan melaksanakan agihan kewangan bagi pengoperasian hospital-hospital
vii. Menyelaras dan mengkaji permohonan peralatan perubatan di peringkat JKN

viii. Menyelaras pelaksanaan program di peringkat negeri- Pre Hospital Care, Organ Donation, Blood Transfusion, Wound Care dan lain-lain
ix. Menyelaras pelaksanaan inisiatif Hospital Kluster dan Sistem Casemix
x. Menyelaras inisiatif bersama Kerajaan Negeri bagi perkhidmatan rawatan pesakit di hospital-hospital
xi. Menjadi urusetia bagi Mesyuarat-mesyuarat teknikal yang berkaitan di peringkat negeri.
xii. Menyelaras maklumbalas soalan DUN

PENCAPAIAN:

1. Maklumat fasiliti hospital-hospital Negeri Sembilan

Bermula dari tahun 2020 ke tahun 2021, perubahan corak penyampaian perkhidmatan kesihatan dapat dilihat di Negeri Sembilan khususnya dan negara amnya. Ini meliputi perubahan kapasiti dan status fasiliti hospital, polisi pengoperasian hospital dan juga kes-kes yang dirawat di hospital.

Perubahan kapasiti pengoperasian katil hopsital dapat dilihat seperti **Jadual 1**.

Jadual 1 : Maklumat Fasiliti Hospital-Hospital Negeri Sembilan

Hospital	Status	Bilangan Katil Hospital	Bilangan Katil *Critical Care*	Bilangan Katil COVID-19 Maksimum Yang Pernah Dibuka
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban (HTJS)	Hybrid Covid	1,143	ICU: 49 HDW: 7 PICU: 8	540
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah (HTAN)	Hybrid Covid	314	ICU: 8	14
Hospital Port Dickson (HPD)	Non Covid	116	ICU: 6	0
Hospital Tampin	Fully	178	4	222
Hospital Jempol	Hybrid Covid	152	4	250
Hospital Jelebu	Hybrid Covid	117	0	145
Hospital Rembau	Non Covid	76	0	130

Peningkatan kes COVID-19 pada tahun 2021 menyaksikan beberapa Pusat Kuarantin dan Rawatan COVID-19 Berisiko Rendah (PKRC) dibuka dan diteruskan di beberapa lokaliti di Negeri Sembilan bagi menampung jumlah pesakit COVID-19 yang berisiko rendah. PKRC ini dibuka dan ditutup mengikut keperluan dari semasa ke semasa. Senarai PKRC awam yang dibuka adalah seperti **Jadual 2** di bawah :

Jadual 2 : Senarai PKRC Yang Dibuka Di Negeri Sembilan

PKRC	Kapasiti katil	Tarikh mula operasi	Tarikh operasi tamat
PKRC Akademi Imigresen Malaysia, Port Dickson	197	28 Oktober 2020	4 Februari 2021
PKRC Politeknik Port Dickson	900	12 November 2020	4 Februari 2021
		17 Mei 2021	10 September 2021
PKRC ILKKM Kuala Pilah (Kejururawatan)	600	27 Mei 2021	7 Julai 2021
PKRC Dewan Komuniti Mantin	400	8 Jun 2022	22 Jun 2022
PKRC Nilai Indoor Stadium	1,000	1 Julai 2021	30 September 2021
PKRC Hospital Tampin	224	15 September 2021	17 April 2022

Selain itu, terdapat juga PKRC yang dibuka khusus bagi anggota dan juga banduan penjara seperti berikut :

PKRC	Kapasiti katil	Tarikh Mula Operasi	Tarikh Operasi Tamat
PKRC Bakti, Penjara Seremban	900	25 November 2020	1 Januari 2021
PKRC Harapan, Penjara Jelebu	800	19 Disember 2020	2 Februari 2021
PKRC Dewan Markas Garsion, Gemas	97	10 Jun 2021	2 Julai 2021

Urusan pentadbiran PKRC ini diletakkan di bawah seliaan hospital-hospital berhampiran dan diketuai oleh seorang komanden. Bagi pengoperasian PKRC ini, mobilisasi anggota yang terdiri daripada pegawai perubatan, jururawat, penolong pegawai perubatan, pembantu perawatan kesihatan daripada hospital-hospital dan klinik kesihatan seluruh Negeri Sembilan telah dilaksanakan. Mobilisasi peralatan perubatan dan bukan perubatan juga turut dilaksanakan bagi tujuan tersebut.

2. Penyampaian Perkhidmatan

2.1 Perkhidmatan Kepakaran

Di Negeri Sembilan, terdapat sebuah Hospital Negeri, sebuah Hospital Pakar Major, sebuah Hospital Pakar Minor dan empat buah hospital tanpa pakar. Perkhidmatan pakar di hospital tanpa pakar dilaksanakan secara inisiatif Kluster dan juga pakar atas lawatan secara berkala. Sepanjang tahun 2021, perkhidmatan pakar atas lawatan masih dijalankan tetapi dengan kapasiti yang kurang berbanding sebelum ini.

Bagi pelaksanaan prosedur pula, perkhidmatan bagi kes kecemasan dan separa kecemasan diteruskan seperti sedia kala. Manakala, bagi kes elektif pula, dalam usaha menyeimbangkan perawatan bagi pesakit COVID-19 dan bukan COVID-19, antara langkah yang diambil adalah :

- Pelaksanaan kes pembedahan/ prosedur di hospital Non COVID-19
- Pelaksanaan pembedahan pada hari Sabtu
- Penyumbeluaran (*outsourcing*) kes ke hospital swasta

2.2 Penyumbeluaran *(Outsourcing)* perkhidmatan ke hospital swasta)

Bagi aktiviti penyumbeluaran kes ke hospital swasta di Negeri Sembilan, sebanyak tiga buah hospital berpakar iaitu Hospital Tuanku Jaafar, Seremban, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala PIlah dan Hospital Port Dickson telah terlibat dalam rujukan kes ke luar. Pelaksanaan penyumbeluaran melibatkan prosedur berikut :

- Radiologi - MRI, CT Scan
- Pembedahan - AV Fistula, Orchidopexy, hernioplasty cholecystectomy, ureteroscopy dan lithotripsy
- Oftalmologi- Pembedahan Cataract
- Ortopedik- Pembedahan Total Knee Replacement

Sebanyak 505 orang pesakit telah mendapat manfaat daripada aktiviti penyumbeluaran ini dengan kos peruntukan yang dilluskan sebanyak RM 750,000.00.

2.3 Program Vaksinasi COVID-19 Di Hospital-Hospital

Dalam usaha membendung penularan wabak COVID-19, antara usaha yang turut dilaksanakan oleh hospital-hospital adalah pembukaan Pusat Pemberian Vaksin (PPV) dan pemberian vaksin kepada pesakit dan orang awam. Jumlah pemberian vaksin mengikut hospital yang telah dilaporkan ke pihak Bahagian bagi tahun 2021 adalah seperti berikut :

Jadual 3 : Laporan Jumlah Pemberian Vaksin Yang Diberikan Oleh Hospital-Hospital Di Negeri Sembilan Mengikut Kategori

Hospital	Dos 1	Dos 2	Booster	Dos Tambahan	Dos 1 Remaja	Dos 2 Remaja	Jumlah
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	15,542	8,732	715	0	14	26	25,029
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	1,158	726	360	43	2	0	2,289
Hospital Port Dickson	2,328	1,565	766	40	6	6	4,711
Hospital Tampin	1,806	1.049	279	0	5	1	3,140
Hospital Jempol	1,323	697	267	0	0	1	2,288
Hospital Jelebu	1,867	826	400	34	5	6	3,138
Hopsital Rembau	1,389	871	328	0	4	1	2,593

2.4 Permohonan Pelindungan Perubatan dan Kesihatan (*Medical Standby*)

Pada tahun 2021, jumlah permohonan yang diterima bagi Pelindungan Perubatan dan Kesihatan (Medical Standby) adalah lebih rendah berbanding tahun-tahun sebelum ini. Ini memandangkan pelaksanaan program dan majlis kerajaan berskala besar telah ditangguhkan sepanjang pelaksanaan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) di seluruh negara. Jumlah permohonan mengikut agensi dan hospital yang terlibat bagi penyediaan pasukan *Medical Standby* adalah seperti berikut :

Jadual 4 : Bilangan Penyediaan Pelindungan Perubatan dan Kesihatan Mengikut Hospital

KATEGORI PERMOHONAN (BULAN JANUARI - DISEMBER)	HTJS	HTAN	HPD	HTAM	HJEM	HJEL	HREM
Yang Dipertuan Agong	0	0	0	0	0	0	0
Yang Dipertuan Besar Negeri Sembilan	3	2	0	0	0	0	0
Sultan dan Raja Melayu	0	1	0	0	0	0	0
Undang Luak	1	1	0	0	0	0	0
Yang Dipertua Negeri	0	0	0	0	0	0	0
Perdana Menteri	0	0	0	0	0	0	0
Timbalan Perdana Menteri	0	0	0	0	0	0	0
Menteri	0	0	0	0	0	0	1
Menteri Besar	6	0	5	0	0	2	1
Tetamu Asing	0	0	0	0	0	0	0
Kejohanan Antarabangsa	0	0	0	0	0	0	0
Kejohanan Kebangsaan	0	0	1	0	0	2	0
Kejohanan Negeri	0	0	0	0	0	0	0
Kejohanan Daerah	0	0	0	0	0	0	0
Perhimpunan Awam	0	0	0	0	0	0	0
Lain-lain	0	0	0	0	0	0	0
Jumlah	**10**	**4**	**6**	**0**	**0**	**4**	**2**

3. Perolehan Peralatan Perubatan dan Bukan Perubatan

3.1 Peruntukan Belanja Pembangunan (BP01100) - Perolehan Peralatan dan Kenderaan

Pada tahun 2021, pihak Kementerian telah menyalurkan peruntukan secara berfasa ke hospital-hospital bagi perolehan peralatan perubatan di hospital-hospital dalam menangani wabak COVID-19. Jumlah peruntukan yang diterima oleh setiap hospital adalah seperti berikut :

Jadual 5 : Jumlah Peruntukan Belanja Pembangunan Bagi Perolehan Peralatan dan Kenderaan Mengikut Hospital

PTJ	Jumlah Peruntukan (RM)
Bahagian Perubatan, JKNNS	380,000.00
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	10,386.655.00
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	3,258,100.00
Hospital Port Dickson	837,900.00
Hospital Tampin	1,186,700.00
Hospital Jempol	1,852,300.00
Hospital Jelebu	410,500.00
Jumlah	**18,312,155.00**

Perolehan peralatan perubatan bukan sahaja diperoleh melalui pelaksanaan perolehan oleh pihak Jabatan Kesihatan Negeri dan hospital, tetapi terdapat juga perolehan peralatan perubatan yang dibuat secara berpusat dan diagihkan ke hospital-hospital. Selain itu, pihak jabatan dan hospital juga turut menerima perolehan aset perubatan dan bukan perubatan melalui sumbangan daripada Kerajaaan Negeri, NGO dan juga syarikat swasta. Proses penerimaan sumbangan ini adalah mengikut tatacara perolehan sumbangan yang telah dikeluarkan oleh pihak Kementerian dan Jabatan.

4. Laporan Perbelanjaan Belanja Mengurus Aktiviti Perubatan, 2021

Sehingga penghujung tahun 2021, sebanyak RM628,151,707.80 telah diperuntukkan bagi aktiviti belanja mengurus di bawah Objek Am 10000 dan Objek Am 20000 Program Perubatan di Negeri Sembilan. Agihan pecahan Objek Am tersebut mengikut hospital adalah seperti berikut :

Jadual 6 : Agihan Peruntukan Belanja Mengurus Di Bawah Objek Am 10000 Dan Objek Am 20000 Program Perubatan Mengikut Pusat Tanggungjawab (PTJ)

PTJ	OA 10000	OA20000
Bahagian Perubatan, JKNNS	3,651,140.23	257,659.06
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	262,580,252.61	99,578,106.89
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	79,652,699.12	35,982,307.63
Hospital Port Dickson	43,246,509.39	10,205,100.21
Hospital Tampin	38.050,466.00	25,621,380.06
Hospital Jempol	18,198,490.00	18,332,950.61
Hospital Jelebu	14,956,695.75	4,551,445.04
Hospital Rembau	12,275,593.13	6,494,727.16
Jumlah	**459,815,471.64**	**168,336,236.16**

5. Aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan

Sehingga peghujung tahun 2021, sebanyak RM185,016.00 telah diperuntukkan bagi aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan. Ianya menunjukkan penurunan peruntukan sebanyak 16% daripada tahun sebelumnya. Daripada jumlah peruntukan yang diterima tersebut, sebanyak RM 61,050.20 (33%) telah berjaya dibelanjakan. Sebanyak 58 kursus telah dilaksanakan dan dihadiri oleh seramai 748 anggota di Bahagian Perubatan dan hospital-hospital, Negeri Sembilan. Penurunan prestasi perbelanjaan dapa diilihat bagi keseluruhan negeri dan juga kebangsaaan. Ini adalah selari dengan Prosedur Operasi Standard Perintah Kawalan Pergerakan di mana aktiviti berkumpulan secara bersemuka dihadkan. Fokus ketika ini diberikan kepada aktiviti perawatan COVID-19 dan terdapat juga pelaksanaan kursus dijalankan secara maya.

6. Inisiatif Bersama Kerajaan Negeri Sembilan

Sejak tahun 2020, Kerajaan Negeri Sembilan telah melaksanakan inisiatif bantuan kepada pesakit-pesakit rakyat Negeri Sembilan. Ini meliputi Inisaitif Bantuan Implan Ortopedik yang dimulakan sejak tahun 2020 dan telah diperluaskan kepada inisiatif Skim Tabungan Bantuan Dialisis bagi menampung Kos Pembedahan AV Fistula pada tahun 2021. Pihak Jabatan Kesihatan bertanggungjawab bagi urusan pemprosesan dokumen permohonan untuk dikemukakan ke Pejabat Menteri Besar, Kerajaan Negeri Sembilan. Bagi kedua-dua inisiatif ini, golongan sasaran adalah rakyat Negeri Sembilan yang kurang berkemampuan dan memenuhi syarat permohonan yang dinyatakan. Jumlah permohonan bagi kedua-dua inisiatif adalah seperti berikut :

Inisiatif	Bilangan Permohonan	Jumlah Permohonan (RM)
Bantuan Implan Ortopedik	78	590,615.00
Skim Tabungan Bantuan Dialisis - Kos Pembedahan AV Fistula	212	593,600.00

KESIMPULAN

Secara keseluruhan bagi tahun 2021 menyaksikan perubahan corak perkhidmatan yang diberikan susulan pandemik COVID-19. Walaupun fokus diberikan kepada perawatan kes COVID-19, namun perkhidmatan bagi perawatan kes Non Covid masih diutamakan dengan penyusunan semula kemasukan pesakit, jadual klinik dan pembedahan/ prosedur mengikut keutamaan selain penyumbeluaran ke hospital swasta.

Pandemik yang berlaku juga menyaksikan setiap anggota dititikberatkan dengan kepatuhan dalam pemakaian *Personal Protective Equipment* (PPE) selain pematuhan kepada *Standard Operating Procedure* (SOP) dalam melaksanakan aktiviti yang melibatkan ramai anggota.

Peruntukan bagi perbelanjaan belanja mengurus serta perolehan aset juga meningkat dalam usaha memastikan penyampaian perkhidmatan kepada pesakit COVID-19 dan Non COVID-19 tidak terjejas.

Peruntukan Modal Insan tidak dapat dibelanjakan sepenuhnya disebabkan kekangan penganjuran kursus secara bersemuka. Selain itu, fokus penganjuran kursus juga diberikan kepada kursus-kursus yang wajib dilaksanakan demi kepentingan perkhidmatan. Pelaksanaan kursus dan mesyuarat juga dilaksanakan secara norma baharu dengan penjarakan sosial selain pelaksanaan secara atas talian.

4.2. UNIT KUALITI PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Kualiti Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan berfungsi untuk menyelaraskan dan memantau semua aktiviti inisiatif kualiti yang telah ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Terdapat satu Unit Kualiti berdedikasi di setiap hospital yang menjalankan aktiviti-aktiviti inisiatif kualiti bagi memastikan perkhidmatan perubatan yang berkualiti diberikan kepada pesakit-pesakit di Negeri Sembilan.

VISI

Selaras dengan Visi Bahagian Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan iaitu melalui hospital kerajaan di seluruh Negeri Sembilan bersedia untuk memberi perkhidmatan penentuan penyakit , perawatan dan pemulihan yang bermutu tinggi dengan cekap dan berkesan kepada pesakit dalam dan pesakit luar yang memerlukan rawatan menyelamatkan nyawa dan menghilangkan kesakitan bagi mencapai pemulihan yang awal dan maksima.

MISI

Selaras dengan Misi Bahagian Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan iaitu melalui hospital kerajaan di seluruh Negeri Sembilan :

i. Menyediakan perkhidmatan penentuan penyakit, perawatan dan pemulihan yang berkualiti, mesra, cekap dan berkesan kepada pesakit-pesakit untuk menyelamatkan nyawa, melegakan kesakitan dan mencapai pemulihan yang awal dan maksima.

ii. Memberikan latihan yang bermutu dan sempurna di peringkat basik, pos basik dan lepasan ijazah kepada pelbagai kategori pelatih dan anggota.

OBJEKTIF

Unit ini berusaha memastikan perkhidmatan perubatan berkualiti, komprehensif, efisyen, berkesan, selamat dan *responsive* kepada keperluan dan ekspektasi masyarakat dengan hospital kerajaan di seluruh Negeri Sembilan melalui pengumpulan maklumat/data secara berkala serta mengenalpasti kelemahan sistem dan mengambil tindakan penambahbaikan perkhidmatan pelanggan hospital.

PERKHIDMATAN YANG DISEDIAKAN

1. Memantau dan menyelaras pencapaian indicator *Hospital Performance Indicator for Accountability / Key Performance Index* (HPIA/ KPI) klinikal di hospital-hospital di Negeri Sembilan.
2. Pelaksanaan audit pemantauan pencapaian indikator HPIA / KPI.
3. Memantau pelaksanaan laporan *Shortfall in Quality / Root Caue Analysis* (SIQ / RCA) untuk HPIA / KPI yang tidak tercapai.
4. Memantau dan menyelaras pencapaian KPI PKN dan TPKN dan membuat audit pemantauan di hospital-hospital di Negeri Sembilan.
5. Menyelaras laporan *Clinical Departmental Profile* dan *Hospital Parameter* di hospital-hospital di Negeri Sembilan.
6. Memantau aktiviti Malaysian Patients Safety Goals (MPSG) di hospital-hospital.
7. Merancang, menyelaras dan memantau aktiviti-aktiviti *Lean Healthcare* di hospital.

8. Merancang, menyelaras dan memantau aktiviti-aktiviti audit organisasi ke atas Sistem Pengurusan ISO 9001:2015 dan Akreditasi MSQH hospital.
9. Memantau dan mengkoordinasi pelaksanaan aktiviti program Bebas Kesakitan dan *Pain as 5th Vital Sign*.
10. Memantau pelaksanaan pelaporan *virtual* Perioperative Mortality Review (vPOMR) di hospital-hospital berpakar di Negeri Sembilan.
11. Merancang, menyelaras dan memantau pelaporan kekerasan & keganasan terhadap anggota-anggota KKM di hospital-hospital di Negeri Sembilan.
12. Memantau pelaksanaan dan menganalisa kes-kes pelaporanan insiden *(Incidental Reporting*) serta memantau pelaksanaaan *Root Cause Analysis* (RCA) untuk kes-kes IR yang berkaitan.
13. Memantau pelaksanaan aktiviti-aktiviti kawalan infeksi dan antibiotik Negeri Sembilan.
14. Bertindak sebagai Penyelaras Kualiti Negeri bagi Konvensyen QA peringkat Kebangsaan dan program bersama IHSR.
15. Menyelaras perlaksanaan Konvensyen QA Peringkat Negeri Sembilan setiap tahun.

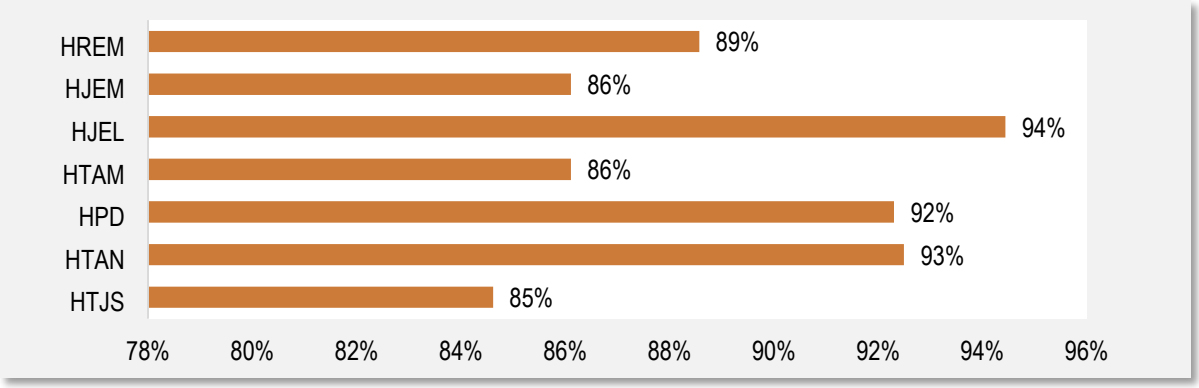
AKTIVITI

1. PERFORMANCE INDICATOR SURVEILLANCE PROGRAM HOSPITAL

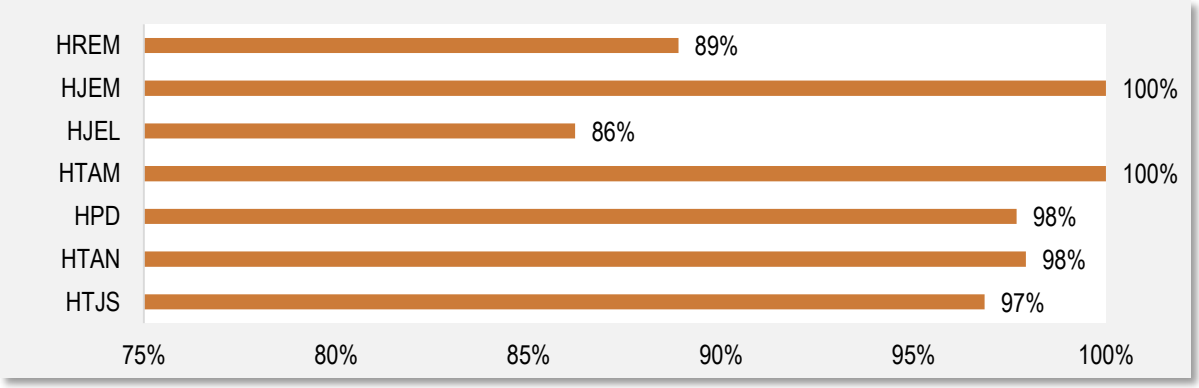
Pemantauan *Performance Indikator* yang telah digariskan oleh Cawangan Kualiti Penjagaan Perubatan, Kementerian Kesihatan Malaysia iaitu *Hospital Performance Indicator for Accountability*(HPIA) dan KPI Perkhidmatan Klinikal perlu dipantau setiap tahun di semua hospital di Negeri Sembilan. Walau bagaimanapun, pencapaian *KPI Klinikal dan HPIA* bagi tempoh Jan-Jun tahun 2021 sahaja yang dapat dilaporkan manakala pelaporan Julai hingga Disember ditangguhkan bagi semua hospital dan institusi KKM mengikut surat arahan KKM 600-28/2/7 Jld.5 (37) bertarikh 20 September 2021. Ini adalah disebabkan oleh situasi semasa pandemik COVID-19 di mana semua hospital di Negeri Sembilan turut terlibat dalam menangani pandemik ini.

Analisa pencapaian bagi tempoh Jan-Jun 2021 untuk HPIA dan KPI Klinikal mengikut hospital adalah seperti di **Rajah 1** dan **Rajah 2**.

Rajah 1 : Peratus Bilangan KPI HPIA Yang Mencapai Standard Mengikut Hospital Di Negeri Sembilan

Rajah 2 : Peratus Bilangan KPI Klinikal Yang Mencapai Standard Mengikut Hospital Di Negeri Sembilan

Jadual 1 : Senarai Shortfall In Quality (SIQ) Yang Dikenalpasti Bagi Tempoh Januari - Jun 2022

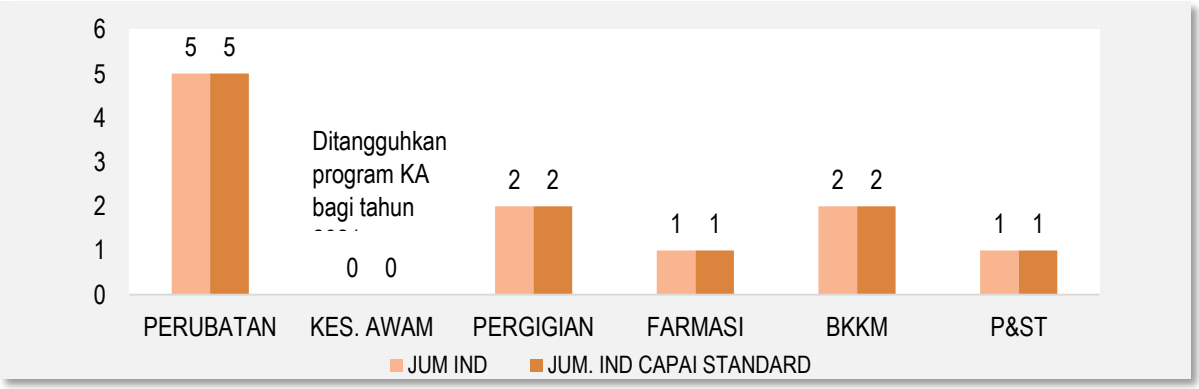
Bil.	Indikator
1.	*Percentage of research projects (Clinical Research/ Quality Research (HSA/ QA/ ISR) successfully conducted within 2 years (based on 2% of staff number)*
2.	*Percentage of assets and inventories in the hospital that were inspected and monitored at least once a year*
3.	*Percentage of Fire Drill that has been carried out by the hospital in the corresponding year:* *a. Fire Drill at hospital level: Once a year* *b. Table Top Exercise at hospital level: Twice a year*

Senarai s*hortfall in quality* (SIQ) yang telah dikenalpasti adalah seperti di **Jadual 1** di mana terdapat kekangan dalam melaksanakan KPI tersebut sepanjang pandemik COVID-19 berlangsung. Aktiviti bersama agensi lain seperti fire drill tidak dapat dilaksanakan dengan keadaan SOP semasa. Selain itu, aktiviti seperti pemeriksaan aset dan iventori secara menyeluruh dalam fasiliti juga menjadi terhad terutama di hospital *full covid* dan *hybrid.*

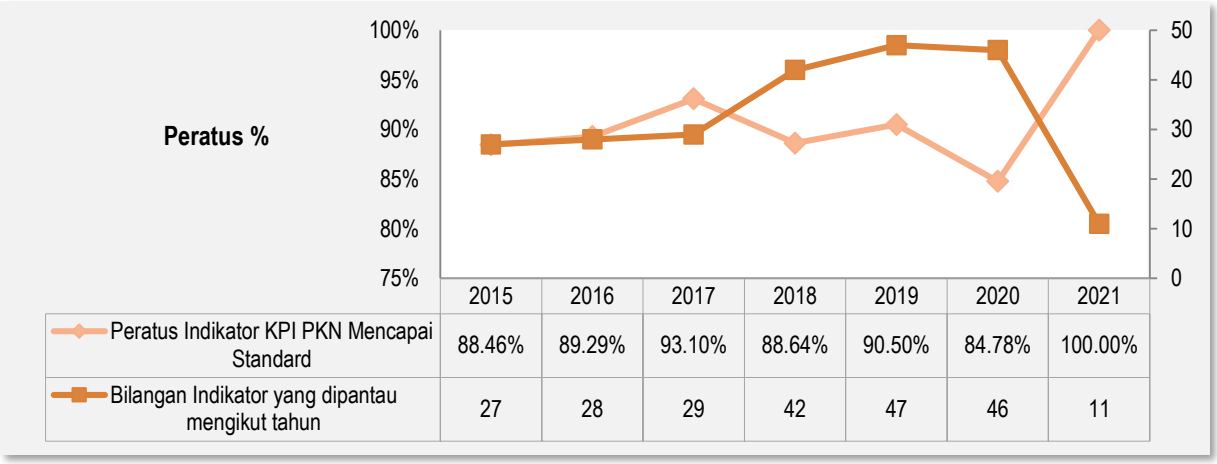
2. KEY PERFORMANCE INDICATORS (KPI) PENGARAH KESIHATAN NEGERI (PKN)

Unit Kualiti Perubatan adalah merupakan sekretariat KPI PKN di Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan. Bagi tahun 2021, terdapat 11 indikator KPI PKN yang dipantau dan melibatkan 6 Program KKM. Pencapaian indikator yang mencapai sasaran mengikut program adalah seperti di **Rajah 2** dan *trend* pencapaian sejak tahun 2015 hingga 2021 adalah seperti di **Rajah 3.** Untuk tahun 2021, pemantauan indikator bagi program kesihatan awam ditangguhkan atas sebab faktor pandemik COVID-19. Walaubagaimanapun pemantauan dalaman dan i*nternal audit* tetap dilaksanakan di program masing-masing di JKN bagi memastikan data pencapaian KPI yang dikemukakan ke KKM adalah disemak dan diperakukan.

Rajah 3 : Jumlah Indikator KPI PKN Dan Pencapaian Indikator Yang Mencapai Standard, 2021

Rajah 4 : *Trend* Bilangan Indikator Yang Dipantau Dan Pencapaian KPI PKN, 2015 - 2021

3. PERTANDINGAN INOVASI PERINGKAT KEBANGSAAN

Inovasi iaitu hasil cetusan idea-idea yang kreatif dalam beberapa aspek kerja yang dapat meningkatkan kualiti dan produktiviti kepada organisasi. Cetusan idea-idea berkenaan adalah meliputi pelbagai aspek dan boleh merangkumi apa-apa perubahan dalam bentuk sistem dan prosedur, kaedah dan cara bekerja mahupun pengenalan teknologi. Pada tahun 2021, pelbagai inovasi baru telah dihasilkan oleh hospital-hospital di Negeri Sembilan telah memenangi pertandingan di peringkat kebangsaan seperti di **Jadual 2 dan Jadual 3.**

Jadual 2 : Projek Inovasi Yang Telah Memenangi Pertandingan Peringkat Kebangsaan, 2021

Nama Hospital	Nama Projek	Kategori	Anugerah
Hospital Tuanku Ja'afar Seremban	Portal OncoPP	Teknologi	Tempat Pertama
	Haste (Hyperacute Stroke Smart Track In Emergency	Perkhidmatan	Tempat Pertama

Jadual 3 : Projek Inovasi Yang Telah Memenangi Pertandingan Peringkat Negeri, 2021

Nama Hospital	Nama Projek	Kategori	Anugerah
Hospital Tuanku Ja'afar Seremban	*GET N GO* (Farmasi)	Perkhidmatan	Tempat Ketiga
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	*MYPOMS2ED*(ED)		Tempat Kedua

4. PERSIJILAN MS ISO HOSPITAL NEGERI SEMBILAN

Perlaksanaan dan persijilan MS ISO 9001:2015 di hospital kerajaan di Negeri Sembilan dengan tempoh laku disenaraikan seperti di **Jadual 4**.

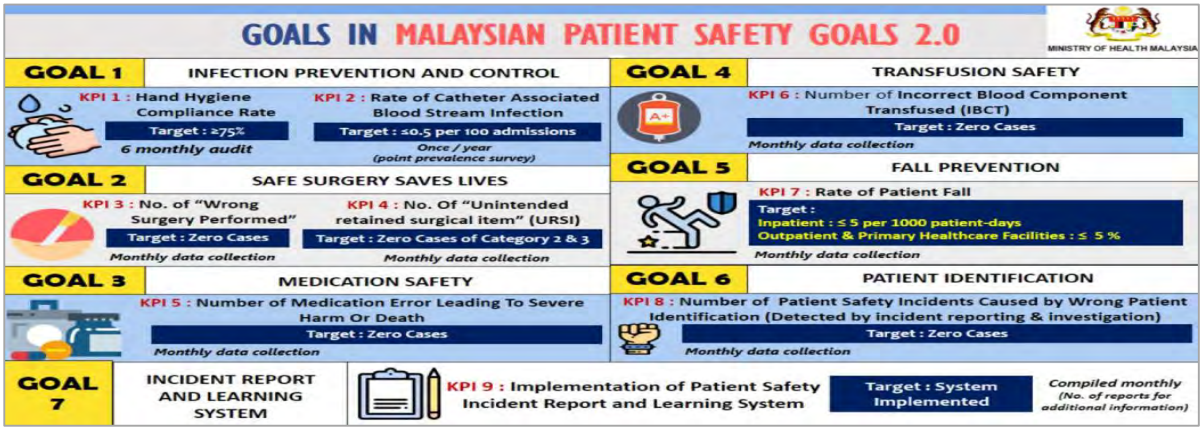
Jadual 4 : Tempoh Laku Persijilan MS ISO 9001:2015 Mengikut Hospital

Hospital	Status MS ISO	Versi	Tarikh Mula	Tarikh Tamat
Hospital Tuanku Jaafar	Ada	9001:2015	11.07.2019	10.07.2022
Hospital Tuanku Ampuan Najihah	Ada	9001:2015	18.09.2020	19.07.2023
Hospital Port Dickson	Ada	9001:2015	01.10.2020	12.10.2023
Hospital Tampin	Ada	9001:2015	08.08.2019	04.11.2022
Hospital Jempol	Ada	9001:2015	10.10.2018	25.05.2022
Hospital Jelebu	Ada	9001:2015	05.11.2019	12.02.2022

5. MALAYSIAN PATIENT SAFETY GOALS 2.0

Malaysian Patient Safety Goals (MPSG) 2.0 telah dilancarkan pada 17 September 2021 sempena World Patient Safety Day oleh Ketua Pengarah Kesihatan ,Tan Sri Dato' Seri Dr Noor Hisham Bin Abdullah di Putrajaya. MPSG 2.0 ini telah dikemaskini bedasarkan maklumbalas dan pengalaman sepanjang 7 tahun perlaksanaan MPSG di fasiliti kesihatan sama ada di hospital maupun klinik kesihatan dengan memperkukuhkan sebanyak 7 *Goals* dan 9 indikator seperti di **Gambar 1**.

Gambar 1 : Malaysian Patient Safety Goals (MPSG 2.0)

6. PENGURUSAN PANDEMIK COVID-19 DI PERINGKAT JABATAN KESIHATAN NEGERI SEMBILAN

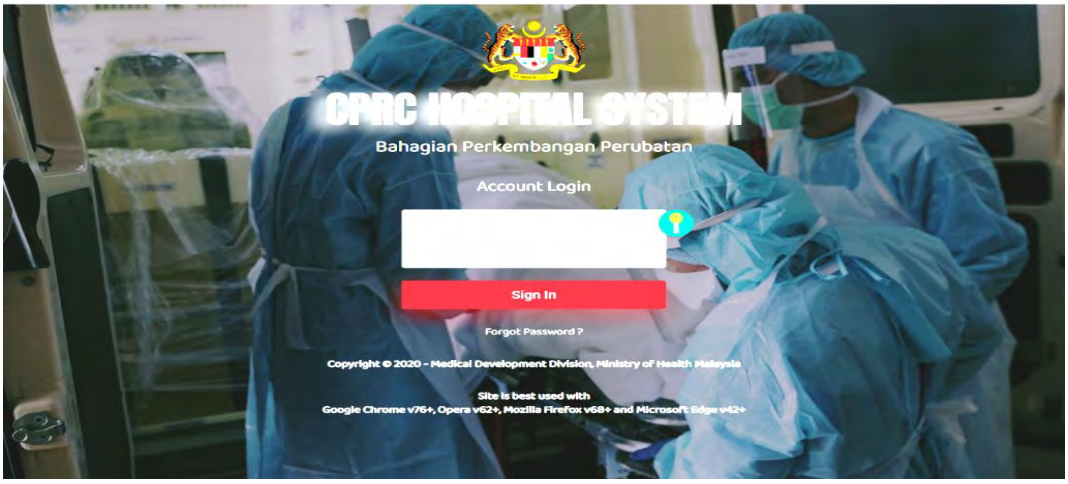
Tahun 2021 menjadi lebih mencabar dari tahun sebelumnya semenjak pengisytiharan pandemik di seluruh dunia pada tahun 2020. Bagi merancang strategi dalam penatalaksanaan COVID-19 di Negeri Sembilan khususnya, semua unit di Bahagian Perubatan telah berganding bahu untuk tujuan tersebut.

Antaranya adalah dengan mengidentifikasi dan menyediakan fasiliti yang akan menerima pesakit COVID-19, sama ada fasiliti sedia ada (hospital) mahupun fasiliti kerajaan lainnya yang digazetkan sebagai PKRC (Pusat Kuarantin dan Rawatan Berisiko Rendah).

Selain itu, Unit Kualiti Perubatan juga bertanggungjawab dalam penyelarasan dan pengumpulan data Linelisting Pesakit COVID-19 yang dirawat di hospital dan PKRC di Negeri Sembilan untuk keperluan pihak KKM pada masa yang ditetapkan setiap hari. Data ini penting sebagai input dan *projection* kepada pengurusan tertinggi di Negeri mahupun KKM dalam menyusun strategi yang selanjutnya untuk menghadapi pandemik tersebut.

Data tersebut turut dibentangkan setiap hari oleh Bahagian Perubatan dalam Mesyuarat CPRC Peringkat Negeri yang dipengerusikan oleh Pengarah Kesihatan Negeri. Unit ini juga membantu dalam penyelarasan data kes-kes kematian berkaitan Covid di hospital-hospital di Negeri Sembilan .

Gambar 2 : Penggunaan *Cprc Hospital System* Sebagai Pengkalan Data Bagi Pelaporan Pesakit Covid-19 Secara Harian Dan Kes-Kes Kematian Berkaitan Covid

4.3. UNIT KAWALAN AMALAN PERUBATAN SWASTA

PENGENALAN

Cawangan Kawalan Amalan Perubatan Swasta (CKAPS) Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) yang sebelumnya dikenali sebagai Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta (UKAPS) telah ditubuhkan pada 23 Oktober 2003. Asalnya nama CKAPS hanya digunakan untuk organisasi di Ibu Pejabat Kementerian Kesihatan Malaysia di bawah Bahagian Amalan Perubatan, manakala nama UKAPS digunakan untuk organisasi di setiap Jabatan Kesihatan Negeri dan Wilayah Persekutuan di bawah Bahagian Perubatan. Namun, penjenamaan semula nama CKAPS di Bahagian Amalan Perubatan kepada CKAPS HQ dan UKAPS JKN/ JKWP kepada CKAPS JKN / JKWP telah dikuatkuasakan bermula 2 Januari 2019. (Ruj KKM 87/A2/100-5/0/3 Jld 2 (27) bertarikh 17 Januari 2019).

Peranan CKAPS adalah untuk menguatkuasakan Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 [Akta 586] di mana CKAPS perlu mengawal dan mengawal selia Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (KPJKS) selaras dengan peruntukan Akta, Peraturan dan Arahan yang ditetapkan.

VISI

Ke arah perkhidmatan kesihatan swasta yang selamat dan berkualiti

MISI

Mengawal, mengawal selia Kemudahan serta Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta melalui penguatkuasaan Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 [Akta 586] dan peraturan-peraturannya serta akta-akta yang berkaitan

DIMENSI DAN AKTIVITI

Selaras dengan peruntukan Seksyen 3 dan Seksyen 4, Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 [Akta 586], kemudahan dan perkhidmatan yang dikawal adalah seperti dalam **Jadual 1** di bawah.

Kemudahan dan perkhidmatan yang dinyatakan di dalam Seksyen 3, Akta 586 perlu dilesenkan dan lesen perlu diperbaharui setiap dua tahun. Manakala bagi klinik perubatan swasta dan klinik pergigian swasta seperti yang dinyatakan di dalam Seksyen 4, Akta 586 perlu didaftarkan.

Aktiviti kawalan dan kawal selia yang perlu dilaksanakan oleh CKAPS di peringkat negeri adalah :

- Memproses permohonan pendaftaran klinik perubatan / pergigian swasta baharu
- Memproses permohonan pembaharuan lesen KPJKS selain klinik
- Verifikasi pindaan, pengubahsuaian dan pelupusan KPJKS
- Pengendalian aduan
- Aktiviti penguatkuasaan termasuk pemantauan, intipan dan risikan dan serbuan

Jadual 1 : Senarai Kemudahan Dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (KPJKS) Yang Perlu Dilesenkan Atau Didaftarkan Di Bawah Akta 586

Seksyen 3 (Lesen)	Seksyen 4 (Daftar)
(a) Hospital Swasta	(i) Klinik Perubatan Swasta
(b) Hospital Psikiatri Swasta	(ii) Klinik Pergigian Swasta
(c) Pusat Jagaan Ambulatori Swasta	
(d) Rumah Jagaan Kejururawatan Swasta	
(e) Rumah Jagaan Kejururawatan Psikiatri Swasta	
(f) Rumah Bersalin Swasta	
(g) Bank Darah Swasta	
(h) Pusat Hemodialisis Swasta	
(i) Hospis Swasta	
(j) Pusat Kesihatan Mental Masyarakat Swasta	
(k) Lain-lain yang ditentukan oleh Menteri melalui Warta	
(l) Gabungan dua atau lebih (a) hingga (k)	

STATISTIK KEMUDAHAN DAN PERKHIDMATAN JAGAAN KESIHATAN SWASTA (KPJKS)

Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (KPJKS) di Negeri Sembilan yang berlesen dan berdaftar di bawah Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 (Akta 586) sehingga 31 Disember 2021 adalah sebanyak 452 di mana 50 adalah premis berlesen dan 402 adalah premis berdaftar.

Jadual 2 dan **Jadual 3** di bawah masing-masing menunjukkan statistik KPJKS berlesen dan berdaftar di Negeri Sembilan bagi tempoh lima tahun iaitu dari tahun 2017 hingga 2021.

Jadual 2 : Statistik Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (KPJKS) Berlesen di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Jenis KPJKS	2017	2018	2019	2020	2021
Hospital Swasta	8	7	8	8	8
Pusat Jagaan Ambulatori Swasta	1	1	1	3	5
Rumah Bersalin Swasta	1	1	1	1	1
Pusat Hemodialisis Swasta	29	29	29	30	35
Hospis Swasta	0	0	0	0	1
Jumlah	**39**	**38**	**39**	**42**	**50**

Jadual 3 : Statistik Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (KPJKS) Berdaftar di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Jenis KPJKS	2017	2018	2019	2020	2021
Klinik Perubatan Swasta	276	284	295	300	312
Klinik Pergigian Swasta	65	70	74	80	90
Jumlah	**341**	**354**	**369**	**380**	**402**

Manakala **Jadual 4** menunjukkan taburan KPJKS yang berlesen dan berdaftar mengikut jenis kemudahan dan perkhidmatan yang dilesenkan atau didaftarkan yang terdapat di Negeri Sembilan.

Jadual 4 : Taburan Kemudahan Dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta Di Negeri Sembilan Pada 31 Disember 2021

Jenis KPJKS	Seremban	Kuala Pilah	Port Dickson	Jempol	Rembau	Tampin	Jelebu	Jumlah
BERLESEN (*LICENSED*)								
Hospital Swasta	7	0	1	0	0	0	0	**8**
Hospital Psikiatri Swasta	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Pusat Jagaan Ambulatori Swasta	5	0	0	0	0	0	0	**5**
Rumah Jagaan Kejururawatan Swasta	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Rumah Jagaan Kejururawatan Psikiatri Swasta	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Rumah Bersalin Swasta	1	0	0	0	0	0	0	**1**
Bank Darah Swasta	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Pusat Hemodialisis Swasta	20	3	3	3	1	4	1	**35**
Hospis Swasta	1	0	0	0	0	0	0	**1**
JUMLAH BERLESEN :	**34**	**3**	**4**	**3**	**1**	**4**	**1**	**50**
BERDAFTAR (*REGISTERED*)								
Klinik Perubatan Swasta	228	8	27	24	8	13	4	**312**
Klinik Pergigian Swasta	69	2	10	4	2	3	0	**90**
JUMLAH BERDAFTAR :	**297**	**10**	**37**	**28**	**10**	**16**	**4**	**402**
JUMLAH KESELURUHAN :	**331**	**13**	**41**	**31**	**11**	**20**	**5**	**452**

Nota:

i. KPJKS berlesen perlu memperbaharui lesen setiap dua tahun

ii. Klinik baru berdaftar perlu dilakukan pemeriksaan pasca pendaftaran dalam tempoh setahun klinik tersebut didaftarkan

KPJKS BERLESEN

Pada tahun 2021 terdapat 10 KPJKS baharu yang dilesenkan dan 2 KPJKS tutup. Jenis premis baharu yang dilesenkan adalah sebuah hospital swasta, dua buah pusat jagaan ambulatori swasta, enam buah pusat hemodialisis swasta dan sebuah hospis swasta.

Sebuah hospital swasta pula telah dibatalkan lesen dan sebuah pusat hemodialisis swasta telah dilupuskan (pindah lokasi lain). Semua KPJKS yang dilesenkan hanya dibenarkan menggunakan kapasiti yang dilesenkan dan menjalankan perkhidmatan selaras dengan Lesen (Borang 4 atau Borang 7) yang dikeluarkan untuk premis masing-masing.

Hospital Swasta

Di Negeri Sembilan sehingga 31 Disember 2021 terdapat tujuh buah hospital swasta multidisiplin dan sebuah hospital swasta niche O&G. Tiga dari tujuh buah hospital multidisiplin iaitu KPJ Seremban Specialist Hospital, CMH Specialist Hospital dan Mawar Medical Centre dilesenkan dengan perkhidmatan hemodialisis.

Jadual 5 menunjukkan senarai hospital swasta di Negeri Sembilan dan kapasiti katil, kerusi dialisis atau yang seumpamanya yang dilesenkan.

Jadual 5 : Kapasiti Lesen Hospital Swasta Di Negeri Sembilan Pada 31 Disember 2021

Kapasiti / Hospital	Katil	Kot	Bassinet	Kerusi Sandar	Kerusi dialisis			
					Jumlah	Non-Hep	Hep B	Hep C
KPJ Seremban Specialist Hospital	206	1	9	0	34	32	1	1
CMH Specialist Hospital	62	0	5	0	24	24	0	0
Columbia Asia Hospital	114	5	9	2	0	0	0	0
SALAM Senawang Specialist Hospital	95	0	6	0	0	0	0	0
Hospital Bersalin Sukhilmi	4	0	4	0	0	0	0	0
Mawar Medical Centre	48	0	0	0	44	35	4	5
Aurelius Hospital Nilai	84	0	4	4	0	0	0	0
UCSI Hospital	42	1	4	0	0	0	0	0
Jumlah	**655**	**7**	**41**	**6**	**102**	**91**	**5**	**6**

Pusat Hemodialisis Swasta

Sehingga 31 Disember 2021, terdapat sejumlah 35 buah pusat hemodialisis swasta di Negeri Sembilan dengan kapasiti 321 kerusi dialisis iaitu 315 kerusi dialisis non-hepatitis, sebuah kerusi Hepatitis B dan lima buah kerusi Hepatitis C.

Majoriti pusat hemodialisis ini iaitu sebanyak 20 buah terletak di daerah Seremban dan selebihnya di daerah-daerah lain.

Jadual 6 menunjukkan kapasti lesen bagi setiap pusat hemodialisis swasta di Negeri Sembilan. Manakala **Jadual 7** menunjukkan taburan kerusi dialisis di pusat hemodialisis swasta mengikut daerah di Negeri Sembilan.

Jadual 6 : Kapasiti Lesen Pusat Hemodialisis Swasta Di Negeri Sembilan Pada 31 Disember 2021

Kapasiti / Pusat Hemodialisis*	Jumlah Kerusi Dialisis	Kategori		
		Non-Hep	Hep B	Hep C
Azalea	10	10	0	0
Davita (Dataran Sentral)	9	9	0	0
Davita (Kuala Pilah)	12	12	0	0
Davita (Rembau)	10	10	0	0
Davita (Taman Tasik Jaya)	12	12	0	0
Dkasih (Bandar Seri Jempol)	12	12	0	0
Dkasih (Gemas)	12	12	0	0
Dkasih (Kuala Klawang)	6	6	0	0
Dkasih (Taman Seremban Jaya)	16	16	0	0
Foresight (Nilai)	6	6	0	0
Harmoni (Nilai)	6	6	0	0
MAINS-PNB-USIM	6	6	0	0
Mukmin (Oakland, Seremban)	6	6	0	0
Mukmin (Sikamat)	12	12	0	0
Mukmin (Bahau)	5	5	0	0
MyKidney (Rasah Prima)	6	6	0	0

Kapasiti / Pusat Hemodialisis*	Jumlah Kerusi Dialisis	Kategori		
		Non-Hep	Hep B	Hep C
Nephrocare Global (Senawang)	8	8	0	0
Nilai Dialysis Centre	14	10	0	4
NSCMH (Bahau)	18	16	1	1
NSCMH (Kuala Pilah)	10	10	0	0
NSCMH (Lukut)	10	10	0	0
NSCMH (Mantin)	10	10	0	0
NSCMH (Rantau)	6	6	0	0
Nur Kasih (Rasah Prima)	18	18	0	0
Pernama (Sendayan)	6	6	0	0
Persada (Bukit Chedang)	10	10	0	0
Renalteam (Port Dikcson)	6	6	0	0
Seremban Dahlia	9	9	0	0
Sinar (Tampin)	6	6	0	0
Suria (Gemencheh)	7	7	0	0
Suria (Senawang)	6	6	0	0
Suria (Tampin)	6	6	0	0
Waqaf An-Nur (Senawang)	12	12	0	0
Yakin (Port Dickson)	4	4	0	0
YKN (Kuala Pilah)	9	9	0	0
Jumlah	**321**	**315**	**1**	**5**
Catatan: * Nama Pusat Hemodialisis Swasta yang tertera adalah nama premis yang diringkaskan				

Jadual 7 : Taburan Kerusi Dialisis Di Pusat Hemodialisis Swasta Mengikut Daerah Di Negeri Sembilan Pada 31 Disember 2021

Perkara	Seremban	Kuala Pilah	Port Dickson	Jempol	Rembau	Tampin	Jelebu	Jumlah
Bilangan Kerusi Dialisis (Non-Hepatitis)	184	31	20	33	10	31	6	**315**
Bilangan Kerusi Dialisis (Hepatitis B)	0	0	0	1	0	0	0	**1**
Bilangan Kerusi Dialisis (Hepatitis C)	4	0	0	1	0	0	0	**5**
Jumlah Kerusi Dialisis di Pusat Hemodialisis Swasta	**188**	**31**	**20**	**35**	**10**	**31**	**6**	**321**

KPJKS Berlesen Lain

Selain Hospital dan Pusat Hemodialisis Swasta, terdapat sebanyak tujuh buah KPJKS berlesen lain di Negeri Sembilan sehingga 31 Disember 2021.

KPJKS tersebut adalah lima buah Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (Ambulatory Care Centre, ACC), sebuah Rumah Bersalin Swasta (Maternity Home, MH) dan sebuah Hospis Swasta (Hospice).

Jadual 8 menunjukkan senarai KPJKS tersebut dan kapasiti lesen bagi premis masing-masing. Semua KPJKS tersebut terletak di daerah Seremban.

Jadual 8 : Kapasiti Lesen KPJKS Berlesen Lain Di Negeri Sembilan Pada 31 Disember 2021

Premis	Jenis kemudahan	Katil	Basinet	Kerusi Sandar	Catatan
SEHAT Healthcare Centre	Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (ACC)	2	0	0	Oftalmologi
Wisma Bersalin Walidah	Rumah Bersalin Swasta (MH)	2	2	0	Obstetrik
Pusat Pakar Mata Top Vision Eye Specialist Centre	Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (ACC)	0	0	1	Oftalmologi
Optimax Seremban Eye Specialist Centre	Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (ACC)	2	0	2	Oftalmologi
Oasiseye Specialists	Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (ACC)	0	0	1	Oftalmologi
Metro IVF	Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (ACC)	4	0	0	Perubatan reproduktif
Pertubuhan Hospice Negeri Sembilan	Hospis Swasta	0	0	0	Home care

KPJKS BERDAFTAR : KLINIK PERUBATAN SWASTA DAN KLINIK PERIGIGIAN SWASTA BERDAFTAR

Sehingga 31 Disember 2021 terdapat sebanyak 402 buah KPJKS berdaftar di bawah Akta 586 di Negeri Sembilan di mana 28 buah adalah klinik baharu didaftarkan pada tahun 2021.

Semua klinik yang didaftarkan hanya dibenarkan menggunakan kemudahan dan menjalankan perkhidmatan selaras dengan Perakuan Pendaftaran (*Certificate of Registration - COR*) yang dikeluarkan untuk premis masing-masing. Pihak premis perlu mengemukakan permohonan pindaan kepada CKAPS HQ sekiranya berhasrat melakukan perubahan ke atas kemudahan dan/atau perkhidmatan yang diberikan.

Jadual 9 di bawah menunjukkan taburan KPJKS berdaftar mengikut jenis kemudahan dan perkhidmatan yang terdapat di Negeri Sembilan.

Jadual 9 : Taburan Klinik Perubatan Swasta Dan Klinik Pergigian Swasta Berdaftar Di Negeri Sembilan Pada 31 Disember 2021

Jenis Perkhidmatan	Seremban	Kuala Pilah	Port Dickson	Jempol	Rembau	Tampin	Jelebu	Jumlah
KLINIK PERUBATAN SWASTA (BERDAFTAR / *REGISTERED*)								
Umum	203	8	27	23	8	13	4	**286**
Pakar	25	0	0	1	0	0	0	**26**
Jumlah	**228**	**8**	**27**	**24**	**8**	**13**	**4**	**312**
KLINIK PERGIGIAN SWASTA (BERDAFTAR / *REGISTERED*)								
Umum	67	2	10	4	2	3	0	88
Pakar	2	0	0	0	0	0	0	2
Jumlah	**69**	**2**	**10**	**4**	**2**	**3**	**0**	**90**
Jumlah Keseluruhan	**297**	**10**	**37**	**28**	**10**	**16**	**4**	**402**

Klinik Perubatan Swasta

Sehingga 31 Disember 2021 terdapat sebanyak 312 klinik perubatan swasta berdaftar di Negeri Sembilan di mana 16 buah adalah premis baharu yang telah didaftarkan setelah memenuhi keperluan minima yang ditetapkan. Majoriti klinik perubatan swasta terletak di daerah Seremban.

Klinik Pergigian Swasta

Bagi klinik pergigian swasta pula, sehingga 31 Disember 2021 terdapat sebanyak 90 buah premis berdaftar termasuk 12 buah premis baharu. Majoriti klinik pergigian swasta juga terletak di daerah Seremban. Terdapat beberapa premis di daerah lain kecuali daerah Jelebu tiada klinik pergigian swasta.

AKTIVITI CKAPS JKNNS

Aktiviti CKAPS JKNNS dibahagikan kepada aktiviti kawalan atau regulatori dan aktiviti kawalseliaan. Aktiviti kawalan iaitu aktiviti yang melibatkan pendaftaran dan pelesenan KPJKS dilaksanakan oleh Sektor Pendaftaran dan Pelesenan (SDL) yang terdiri daripada seorang Pegawai Perubatan dan dua orang Paramedik.

Manakala aktiviti kawalseliaan iaitu aktiviti berkaitan pengendalian aduan KPJKS dan aktiviti penguatkuasaan dilaksanakan oleh Sektor Aduan dan Penguatkuasaan (SAP) yang terdiri daripada seorang Pegawai Perubatan dan seorang Paramedik.

Namun kerana kekangan anggota kedua-dua Sektor ini (SDL dan SAP) perlu saling membantu tugas antara satu sama lain terutama bagi aktiviti pembaharuan lesen dan penguatkuasaan.

CKAPS JKNNS juga bekerjasama erat dengan Unit Amalan dan Perkembangan Pergigian JKNNS (Penguatkuasa Pergigian) bagi aktiviti kawalan dan kawalseliaan Klinik Pergigian Swasta dan perkhidmatan pergigian swasta yang lain.

PENCAPAIAN AKTIVITI KAWALAN

Aktiviti Kawalan Klinik Perubatan Swasta dan Klinik Pergigian Swasta

Sepanjang tahun 2021, sebanyak 27 permohonan pendaftaran klinik telah diterima iaitu 17 permohonan bagi pendaftaran Klinik Perubatan Swasta dan 10 permohonan bagi pendaftaran Klinik Pergigian Swasta.

Bagi lawatan pemeriksaan sebanyak 34 lawatan pra pendaftaran klinik, 31 lawatan pasca pendaftaran klinik dan14 lawatan verifikasi klinik telah dilakukan.

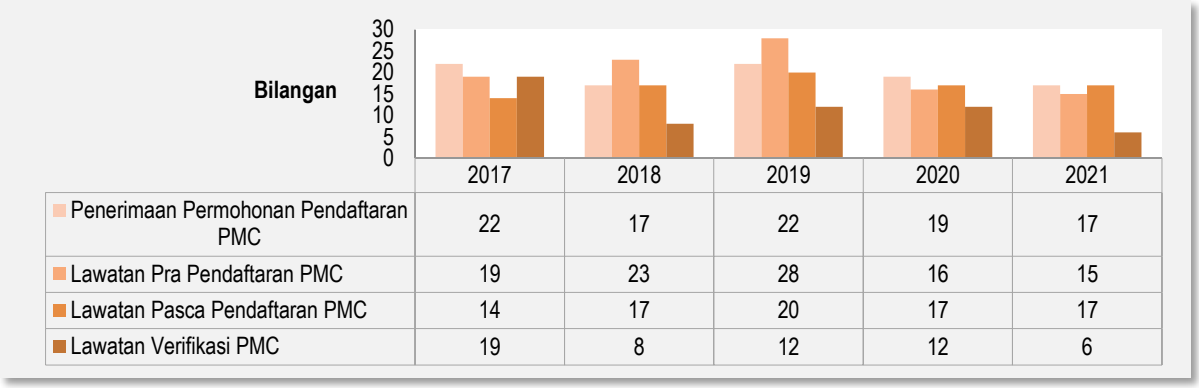
Lawatan pemeriksaan pra pendaftaran ini perlu dilaksanakan dalam tempoh 7 hari bekerja selepas notifikasi siap ubahsuai / bina diterima oleh CKAPS.

Lawatan pemeriksaan pasca pendaftaran klinik merupakan lawatan pemeriksaan ke atas Klinik Perubatan Swasta atau Klinik Pergigian Swasta yang perlu dijalankan dalam tempoh 12 bulan selepas sesuatu klinik itu didaftarkan.

Lawatan verifikasi pula akan dilaksanakan susulan arahan daripada CKAPS HQ apabila pihak premis mengemukakan permohonan pindaan kepada CKAPS HQ bagi pengubahsuaian klinik atau permohonan pelupusan klinik.

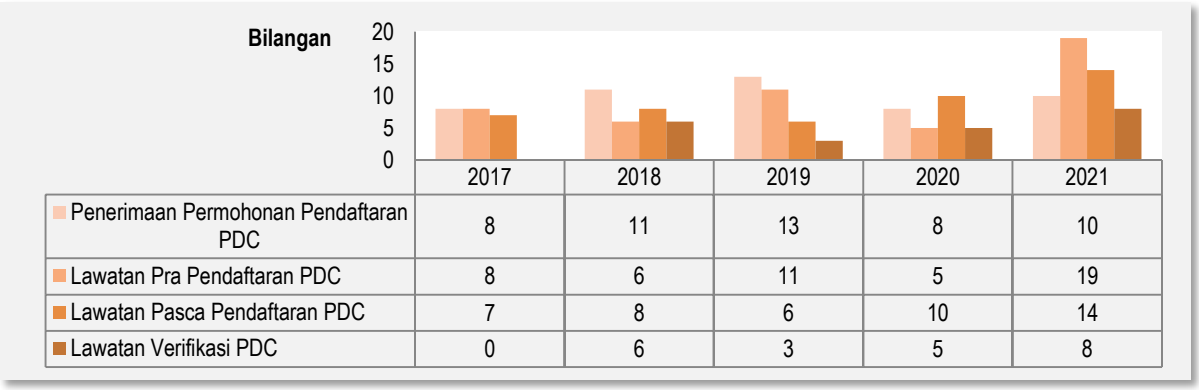
Rajah 1 dan **Rajah 2** di bawah masing-masing menunjukkan pencapaian aktiviti kawalan bagi Klinik Perubatan Swasta dan Klinik Pergigian Swasta di Negeri Sembilan bagi tempoh lima tahun.

Rajah 1 : Aktiviti Kawalan Berkaitan Klinik Perubatan Swasta (PMC), 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Penerimaan Permohonan Pendaftaran PMC	22	17	22	19	17
Lawatan Pra Pendaftaran PMC	19	23	28	16	15
Lawatan Pasca Pendaftaran PMC	14	17	20	17	17
Lawatan Verifikasi PMC	19	8	12	12	6

Rajah 2 : Aktiviti Kawalan Berkaitan Klinik Pergigian Swasta (PDC), 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Penerimaan Permohonan Pendaftaran PDC	8	11	13	8	10
Lawatan Pra Pendaftaran PDC	8	6	11	5	19
Lawatan Pasca Pendaftaran PDC	7	8	6	10	14
Lawatan Verifikasi PDC	0	6	3	5	8

Aktiviti Kawalan Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (selain klinik)

Sebanyak 18 permohonan pembaharuan lesen yang telah diterima pada tahun 2021 di mana 14 permohonan pembaharuan lesen Pusat Hemodialisis Swasta, 2 permohonan pembaharuan lesen Hospital Swasta dan 2 permohonan pembaharuan lesen Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (ACC).

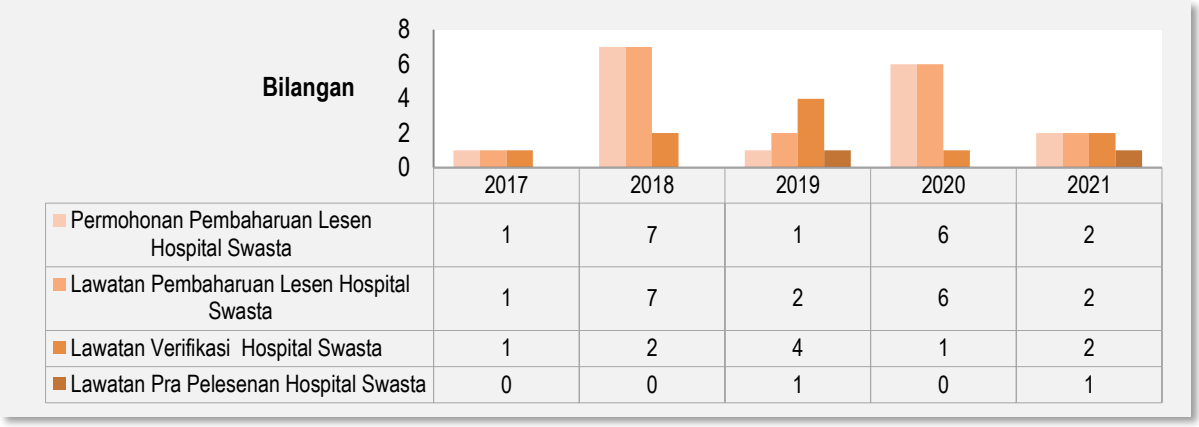
Setiap pemegang lesen dikehendaki memperbaharui lesen premis masing-masing setiap dua tahun. Permohonan pembaharuan lesen perlu dikemukakan oleh pihak premis kepada CKAPS JKNNS selewat-lewatnya enam bulan sebelum lesen premis tersebut tamat.
Lawatan pemeriksaan pembaharuan lesen akan dilakukan dalam tempoh 14 hari bekerja selepas permohonan pembaharuan lesen diterima oleh CKAPS JKNNS.

Selain itu, pihak CKAPS JKNNS juga akan melakukan lawatan pra pelesenan bagi permohonan lesen baharu dan lawatan verifikasi bagi peluasan atau pengubahsuaian premis. Lawatan ini akan dilakukan sama ada oleh CKAPS JKNNS sendiri atau secara bersepadu bersama-sama CKAPS HQ.

Rajah 3 dan **Rajah 4** di bawah masing-masing menunjukkan pencapaian aktiviti kawalan bagi Hospital Swasta dan Pusat Hemodialisis Swasta di Negeri Sembilan bagi tempoh 2017 - 2021.

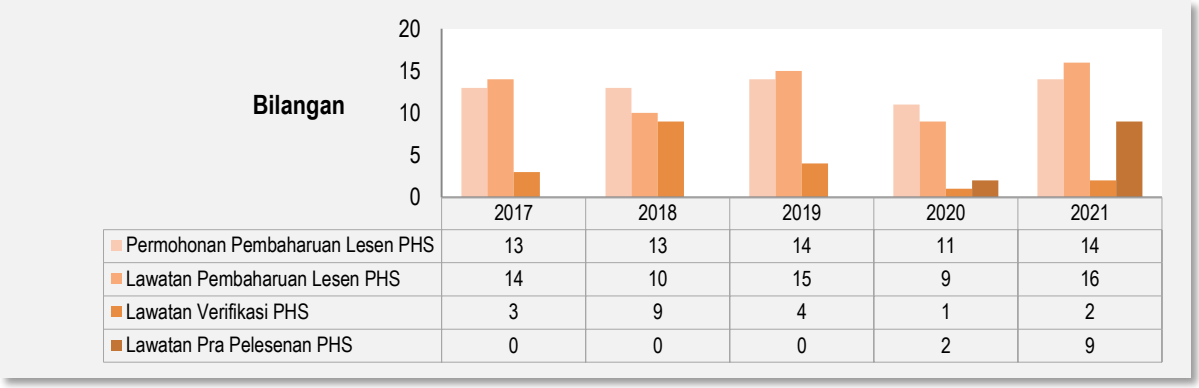
Manakala **Rajah 5** menunjukkan pencapaian aktiviti kawalan bagi KPJKS berlesen lain iaitu Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (ACC), Rumah Bersalin Swasta (MH) dan Hospis Swasta bagi tempoh 2017-2021.

Rajah 3 : Aktiviti Kawalan Berkaitan Hospital Swasta di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

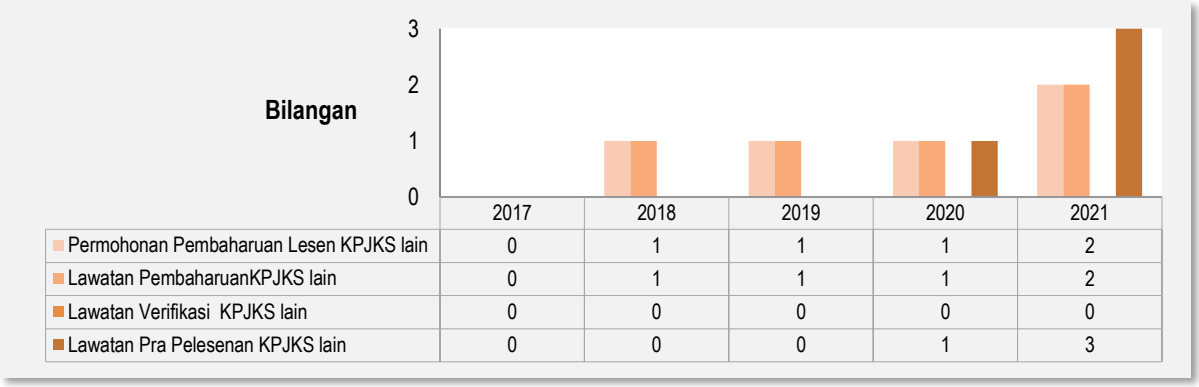
	2017	2018	2019	2020	2021
Permohonan Pembaharuan Lesen Hospital Swasta	1	7	1	6	2
Lawatan Pembaharuan Lesen Hospital Swasta	1	7	2	6	2
Lawatan Verifikasi Hospital Swasta	1	2	4	1	2
Lawatan Pra Pelesenan Hospital Swasta	0	0	1	0	1

Rajah 4 : Aktiviti Berkaitan Pusat Hemodialisis Swasta (PHS) di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Permohonan Pembaharuan Lesen PHS	13	13	14	11	14
Lawatan Pembaharuan Lesen PHS	14	10	15	9	16
Lawatan Verifikasi PHS	3	9	4	1	2
Lawatan Pra Pelesenan PHS	0	0	0	2	9

Rajah 5 : Aktiviti Kawalan Berkaitan Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (ACC), Rumah Bersalin Swasta (MH) dan Hospis Swasta di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Permohonan Pembaharuan Lesen KPJKS lain	0	1	1	1	2
Lawatan PembaharuanKPJKS lain	0	1	1	1	2
Lawatan Verifikasi KPJKS lain	0	0	0	0	0
Lawatan Pra Pelesenan KPJKS lain	0	0	0	1	3

PENCAPAIAN AKTIVITI KAWALSELIAAN

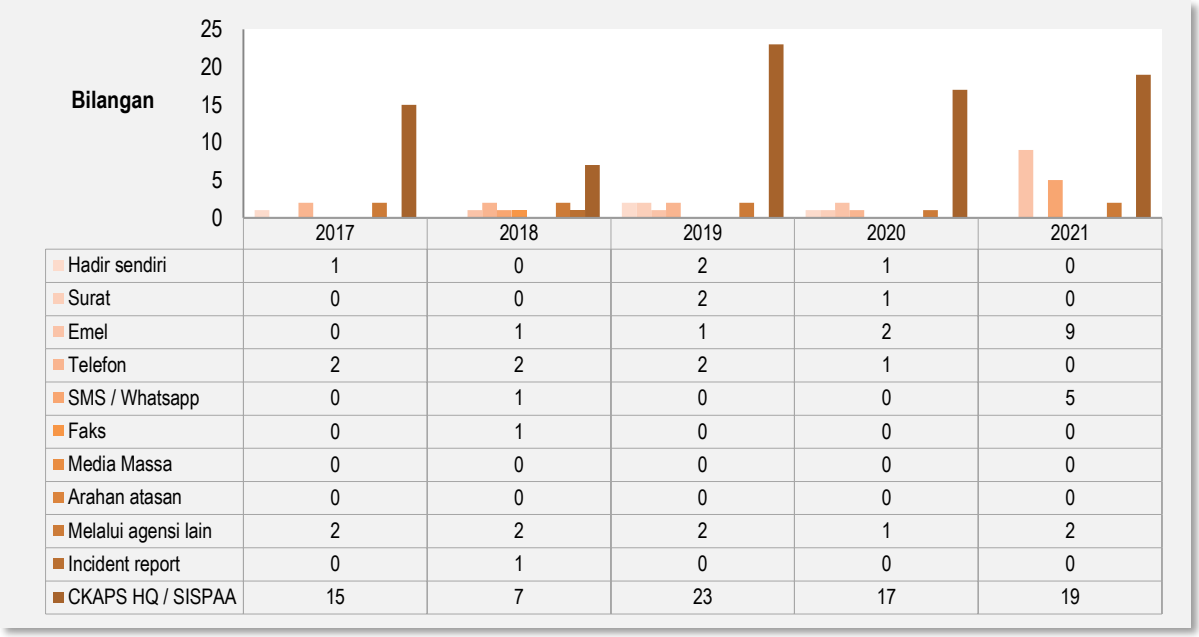
Aktiviti Pengendalian Aduan

Pada tahun 2021, sebanyak 35 aduan telah diterima di mana majoriti aduan diterima daripada sistem aduan SISPAA atau CKAPS HQ. Didapati jenis kemudahan yang banyak mendapat aduan adalah Klinik Perubatan Swasta dan Hospital Swasta.

Bagi kategori aduan, aduan tertinggi adalah aduan berkaitan perkhidmatan. Sebanyak 21 aduan perlu dikendalikan oleh pihak KPJKS untuk menjalankan tatacara ketidakpuasan hati (*grievance mechanism, GM*) bersama pengadu selaras dengan peruntukan Akta 586 dan peraturannya yang berkenaan. Manakala sebanyak enam aduan telah disiasat. Selebihnya satu aduan dimajukan kepada pihak Farmasi dan tujuh aduan dikeluarkan surat arahan kepada pihak premis untuk memberikan penjelasan.

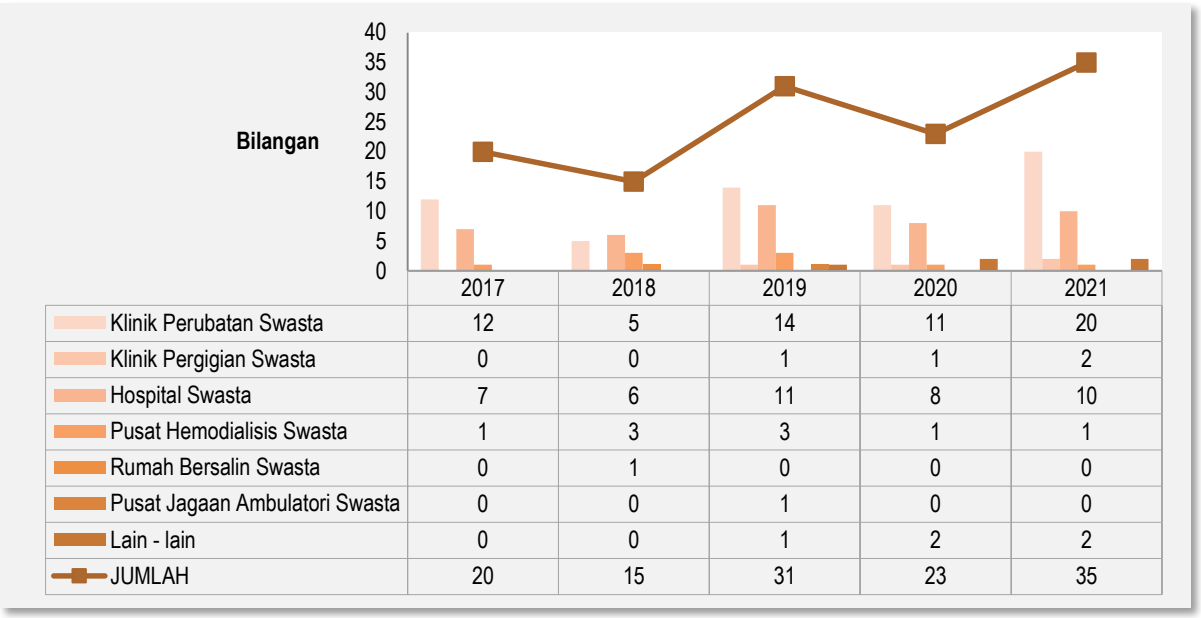
Rajah 6 hingga **Rajah 9** berikut merupakan maklumat berkaitan aktiviti pengendalian aduan oleh CKAPS JKNNS bagi tempoh lima tahun dari 2017 hingga 2021.

Rajah 6 : Statistik Cara Penerimaan Aduan oleh CKAPS JKNNS, 2017 - 2021

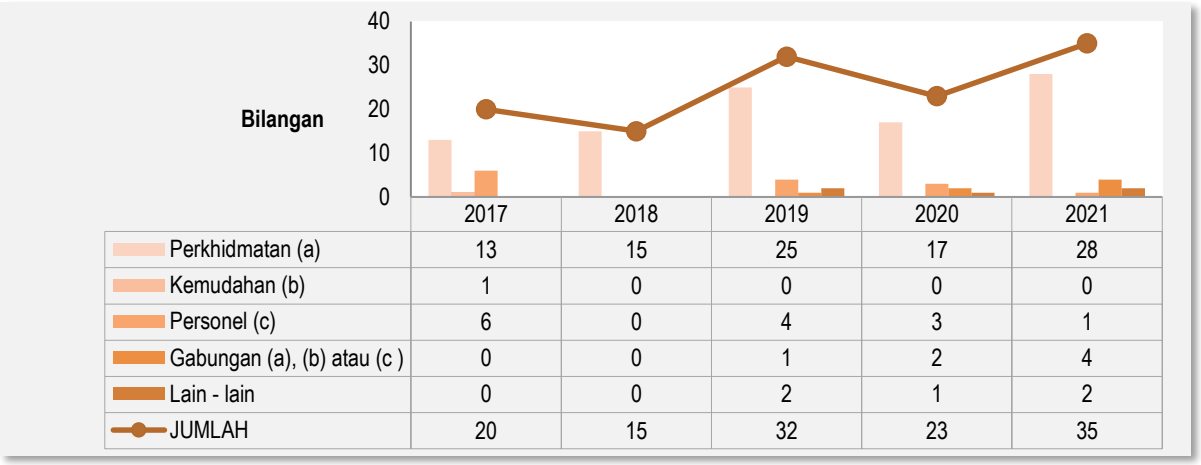
	2017	2018	2019	2020	2021
Hadir sendiri	1	0	2	1	0
Surat	0	0	2	1	0
Emel	0	1	1	2	9
Telefon	2	2	2	1	0
SMS / Whatsapp	0	1	0	0	5
Faks	0	1	0	0	0
Media Massa	0	0	0	0	0
Arahan atasan	0	0	0	0	0
Melalui agensi lain	2	2	2	1	2
Incident report	0	1	0	0	0
CKAPS HQ / SISPAA	15	7	23	17	19

Rajah 7 : Statistik Aduan KPJKS Mengikut Jenis Kemudahan, 2017 - 2021

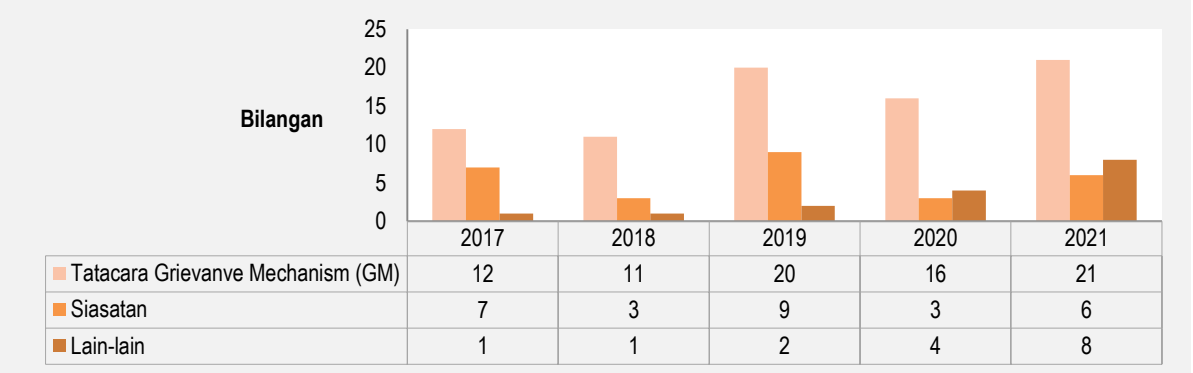
	2017	2018	2019	2020	2021
Klinik Perubatan Swasta	12	5	14	11	20
Klinik Pergigian Swasta	0	0	1	1	2
Hospital Swasta	7	6	11	8	10
Pusat Hemodialisis Swasta	1	3	3	1	1
Rumah Bersalin Swasta	0	1	0	0	0
Pusat Jagaan Ambulatori Swasta	0	0	1	0	0
Lain - lain	0	0	1	2	2
JUMLAH	20	15	31	23	35

Rajah 8 : Kategori Aduan Yang Diterima Oleh CKAPS JKNNS, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Perkhidmatan (a)	13	15	25	17	28
Kemudahan (b)	1	0	0	0	0
Personel (c)	6	0	4	3	1
Gabungan (a), (b) atau (c)	0	0	1	2	4
Lain - lain	0	0	2	1	2
JUMLAH	20	15	32	23	35

Rajah 9 : Cara Pengendalian Aduan KPJKS, 2017 - 2021

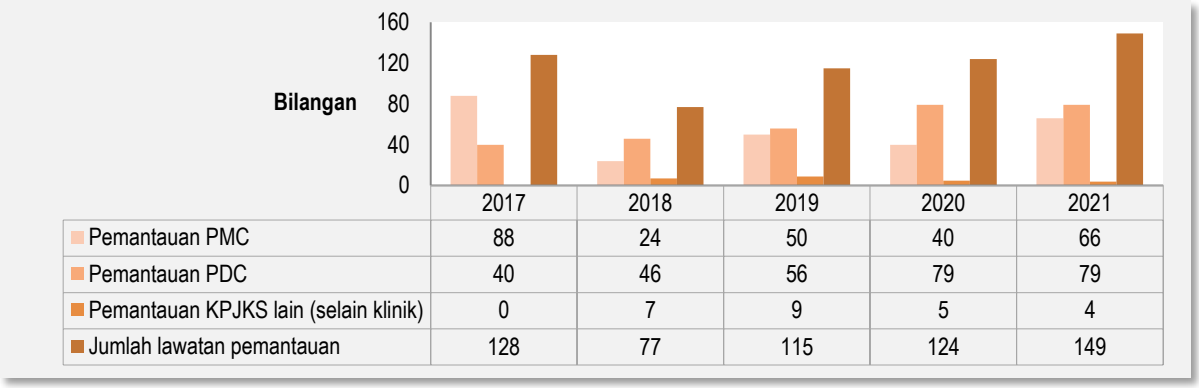
	2017	2018	2019	2020	2021
Tatacara Grievanve Mechanism (GM)	12	11	20	16	21
Siasatan	7	3	9	3	6
Lain-lain	1	1	2	4	8

Aktiviti Penguatkuasaan

Aktiviti penguatkuasaan terdiri dari aktiviti lawatan pemantauan, aktiviti *undercover* (intipan dan risikan) dan aktiviti serbuan sama ada bagi pengkompaunan kesalahan atau pendakwaan serta lawatan bagi melengkapkan kertas siasatan.

Rajah 10 di bawah menunjukkan aktiviti lawatan pemantauan KPJKS bagi tempoh lima tahun 2017 - 2021. Aktiviti pemantauan adalah tertumpu kepada kemudahan Klinik Perubatan Swasta dan Klinik Pergigian Swasta berdaftar berbanding KPJKS berlesen lain.

Rajah 10 : Aktiviti Lawatan Pemantauan KPJKS, 2017 - 2021

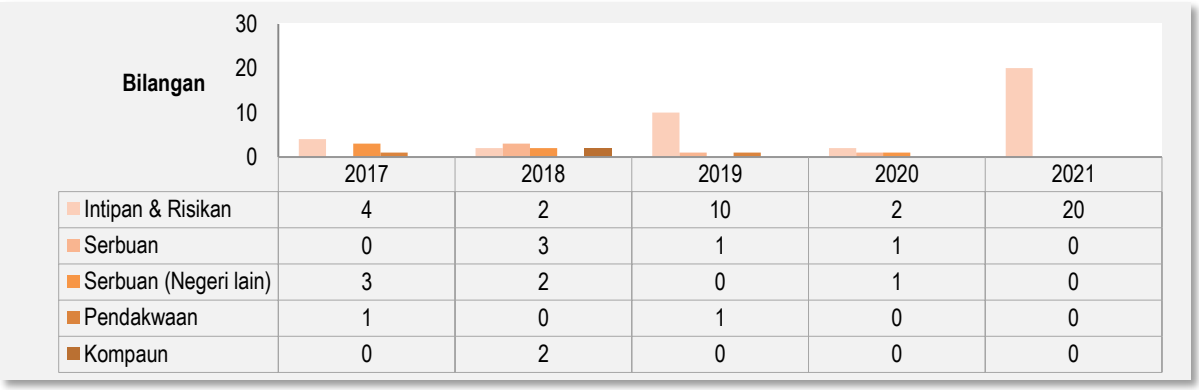

	2017	2018	2019	2020	2021
Pemantauan PMC	88	24	50	40	66
Pemantauan PDC	40	46	56	79	79
Pemantauan KPJKS lain (selain klinik)	0	7	9	5	4
Jumlah lawatan pemantauan	128	77	115	124	149

KPJKS berdaftar tidak perlu memperbaharui perakuan pendaftaran premis masing-masing seperti KPJKS berlesen yang perlu memperbaharui lesen premis di mana pemeriksaan perlu dilakukan setiap dua tahun. Namun demikian KPJKS berdaftar perlu mengemukakan pindaan perakuan pendaftaran klinik sekiranya sebarang pindaan atau pengubahsuaian ke atas kemudahan dan perkhidmatan dilakukan.

Manakala **Rajah 11** menunjukkan aktiviti penguatkuasaan lain bagi tempoh lima tahun 2017 - 2021. Pada tahun 2021 sebanyak 20 aktiviti intipan dan risikan dilakukan. Tiada aktiviti serbuan bagi pengkompaunan kesalahan dan pendakwaan.

Rajah 11 : Aktiviti Penguatkuasaan KPJKS, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Intipan & Risikan	4	2	10	2	20
Serbuan	0	3	1	1	0
Serbuan (Negeri lain)	3	2	0	1	0
Pendakwaan	1	0	1	0	0
Kompaun	0	2	0	0	0

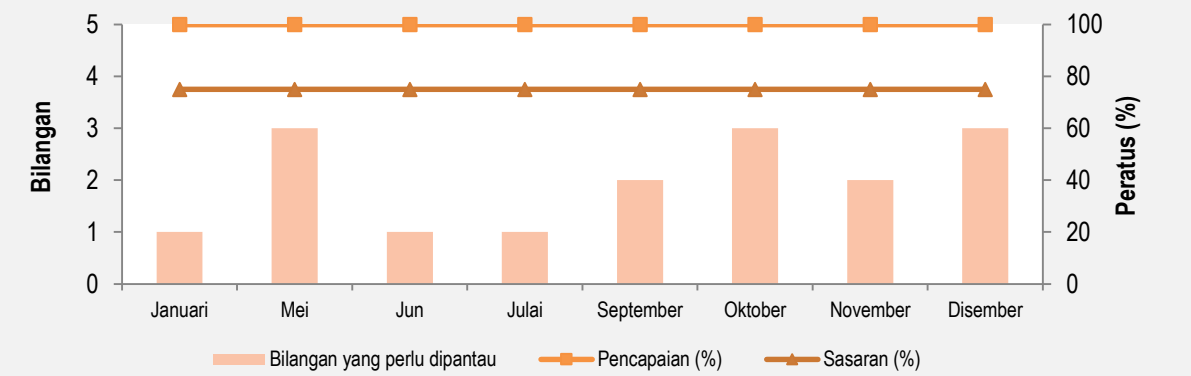
KEY PERFORMANCE INDICATOR (KPI)

Terdapat satu *key performance indikator* (KPI) Ketua Pengarah Kesihatan, Pengarah Kesihatan Negeri dan Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Perubatan) untuk tindakan CKAPS JKN Negeri / Wilayah Persekutuan iaitu peratus Klinik Perubatan Swasta berdaftar yang dipantau dalam tempoh dua belas bulan setelah berdaftar dengan Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM).

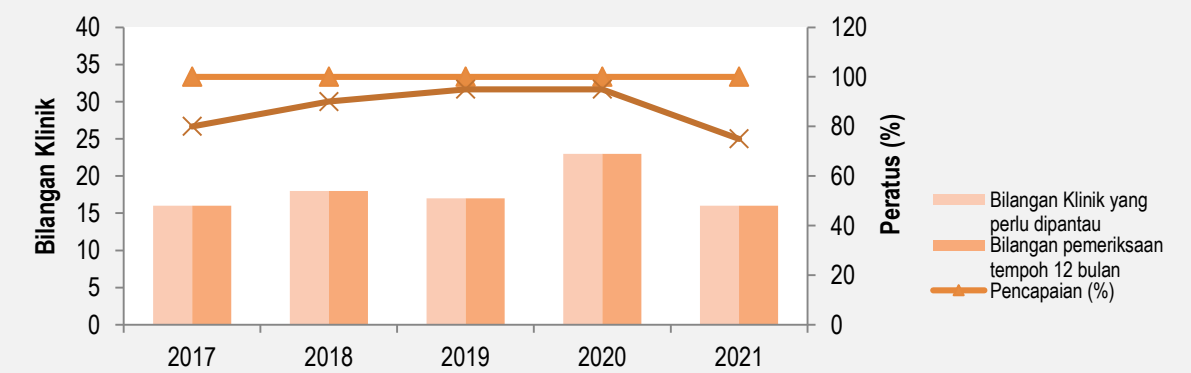
Penetapan dan sasaran KPI ini adalah seperti syor oleh Bahagian Amalan Perubatan, Kementerian Kesihatan Malaysia yang telah dipersetujui oleh Ketua Pengarah Kesihatan setelah dikaji dan dimuktamadkan berdasarkan beberapa faktor tertentu. Pencapaian KPI ini melibatkan tanggungjawab bersama (*shared/collective responsibility*) di setiap peringkat KKM di mana pegawai perlu berusaha dan bekerjasama dalam mencapai KPI ini sama ada secara langsung atau tidak langsung.

Pada tahun 2021, sasaran KPI pemeriksaan pasca pendaftaran klinik perubatan swasta telah diturunkan kepada 75%. Di Negeri Sembilan sejumlah 16 buah Klinik Perubatan Swasta perlu dilakukan pemeriksaan pasca pendaftaran. Semua klinik tersebut telah dapat dilakukan lawatan pemeriksaan pasca pendaftaran dalam tempoh 12 bulan klinik tersebut didaftarkan.

Rajah 12 : Pencapaian KPI Pemeriksaan Pasca Pendaftaran Klinik Perubatan Swasta Di Negeri Sembilan, 2021

Rajah 13 : Pencapaian KPI - Pemeriksaan Pasca Pendaftaran Klinik Perubatan Swasta, 2017 - 2021

LATIHAN

Pada tahun 2021, latihan yang dihadiri oleh staf melibatkan aktiviti *Continuos Profesional Development* (CPD) yang diadakan oleh CKAPS Negeri Sembilan (JKNNS) atau Ibu Pejabat (HQ). Tiada aktiviti latihan di luar dapat dihadiri susulan pandemik COVID-19.

Senarai latihan pada tahun 2021 adalah seperti yang ditunjukkan di dalam **Jadual 10**.

Jadual 10 : Latihan Yang Dihadiri Oleh Staf CKAPS JKN Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Perkara	Tarikh / Tempoh	Tempat	Penganjur
1.	CPD 1/2021 : Pembacaan Akta 586 Bahagian 6	04.01.2021	Bilik Jati	CKAPS HQ (Virtual)
2.	Critical Care of COVID-19	17.02.2021	Bilik Berlian	Free Webinar Series on COVID-19 (Virtual)
3.	Approach to Nephrotic-Nephritic Syndrome	18.02.2021	Bilik Alamanda Permaipuri	Weekly Webinar - College of Physician Malaysia (Virtual)
4.	Anaphylaxis in Vaccintation Setting. What Do We Need To Know?	24.02.2021	Bilik Jati	Virtual
5.	CPD 2/2021 : Pembacaan Akta 586 Bahagian 7	01.03.2021	Bilik Jati	CKAPS HQ (Virtual)
6.	World Patient Safety Day Seminar	17.09.2021	Bilik pegawai	Virtual
7.	National Infectious Disease Conference 2021	25.09.2021	Bilik pegawai	Persatuan Kawalan Infeksi dan Penyakit Berjangkit Malaysia (Virtual)
8.	COVID-19 memberi kesan kepada jantung kita?	22.09.2021	Bilik Cengal	MyHealth KKM - Tik Tok Live (Virtual)
9.	Bengkel Pendaftaran Klinik (Bahagian 1) 1. Proses kerja 2. Borang A 3. Dokumen sokongan	25.10.2021	Bilik Alamanda Permaipuri	CKAPS JKNNS (Bersemuka)
10.	Bengkel Pendaftaran Klinik (Bahagian II) 1. Semakan pelan lantai 2. Pemeriksaan infrastruktur PMC 3. Pemeriksaan infrastruktur PDC	17.11.2021	Bilik Alamanda Permaipuri	CKAPS JKNNS (Bersemuka)
11.	Pengkompaunan Kesalahan Bawah Akta 586 bagi Klinik Pergigian Swasta	17.11.2021	Bilik Alamanda Permaipuri	Amalan dan Penguatkuasa Pergigian JKNNS (Virtual)

GAMBAR

Berikut adalah beberapa aktiviti CKAPS JKNNS pada tahun 2021.

Pemeriksaan pra pelesenan Pusat Hemodialisis Swasta

Pemeriksaan pra pelesenan Hospital Swasta bersama CKAPS HQ

Pemeriksaan pembaharuan lesen Rumah Bersalin Swasta (MH)

Pemeriksaan pembaharuan lesen Pusat Jagaan Ambulatori Swasta (ACC)

Pemantauan status operasi KPJKS

Lawatan siasatan aduan

Pemantauan persampelan COVID-19

Pemantauan Pusat Pemberian Vaksin (PPV) di KPJKS

Perkongsian pengalaman oleh TPKN (P) dengan KPJKS berkaitan operasi PPV

Persaraan Pn Junainah (Pembantu Tadbir CKAPS) pada 01 November 2021

Sesi pembudayaan ilmu staf CKAPS & Penguatkuasa Pergigian JKNNS secara bersemuka pada bulan Oktober dan November 2021 di Bilik Alamanda, Permai Puri

4.4 UNIT REKOD PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Rekod Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bertanggungjawab memantau dan menyelia laporan dari semua hospital KKM di Negeri Sembilan menerusi Sistem Pengurusan Maklumat Kesihatan (HMIS) dan juga laporan dari hospital swasta melalui sistem e-Reporting.

Unit Rekod Perubatan merupakan salah satu perkhidmatan yang dipertanggungjawabkan untuk menguruskan perkara berhubung rekod perubatan pesakit dan statistik hospital bagi membantu dalam perawatan pesakit yang cekap, berkesan dan berkualiti.

Unit Rekod Perubatan sentiasa berusaha memastikan sistem pengurusan rekod perubatan pesakit berada ditahap yang terbaik dan sistematik dengan memberikan perkhidmatan yang memenuhi kepuasan pelanggan.

MISI

Kearah mewujudkan satu sistem pengurusan maklumat rawatan pesakit yang berkualiti dan efisien serta memenuhi keperluan seiring dengan perubahan teknologi dan persekitaran.

VISI

Menyediakan perkhidmatan rekod perubatan yang cekap dan cepat kepada masyarakat dengan menekankan kepada aspek berorientasikan pelanggan:

- Memastikan kerahsiaan pelanggan dilindungi.
- Mewujudkan satu sistem yang unggul bagi memastikan rekod perubatan dipelihara dan disimpan dengan selamat dan teratur.
- Mengamalkan budaya kerja yang menekankan kepada komunikasi yang berkesan. Perkhidmatan secara professional yang cekap, cepat dan tepat serta semangat kerja berpasukan.
- Memelihara kebajikan anggota dan mewujudkan persekitaran dan suasana kerja yang selamat dan selesa.

OBJEKTIF

i. Mengumpul, menyemak, menganalisa, menyimpan dan menjaga maklumat kesihatan yang dibekalkan melalui 7 buah hospital dan 7 buah Pejabat Kesihatan Daerah dan Klinik Komuniti Negeri Sembilan.
ii. Mengumpul, menyemak, menganalisa, menyimpan dan menjaga maklumat kesihatan daripada kemudahan dan perkhidmatan jagaan swasta bagi Negeri Sembilan.
iii. Mengumpul, menyemak, menyimpan dan menjaga maklumat tabung darah yang dibekalkan melalui 7 buah hospital bagi Negeri Sembilan.
iv. Mengurus permohonan penubuhan Lembaga Perubatan ke atas pegawai-pegawai kerajaan dan lain-lain kakitangan.
v. Merancang dan mengendalikan kursus, seminar, bengkel bagi anggota Unit Rekod perubatan di Peringkat Jabatan, Hospital dan Negeri.

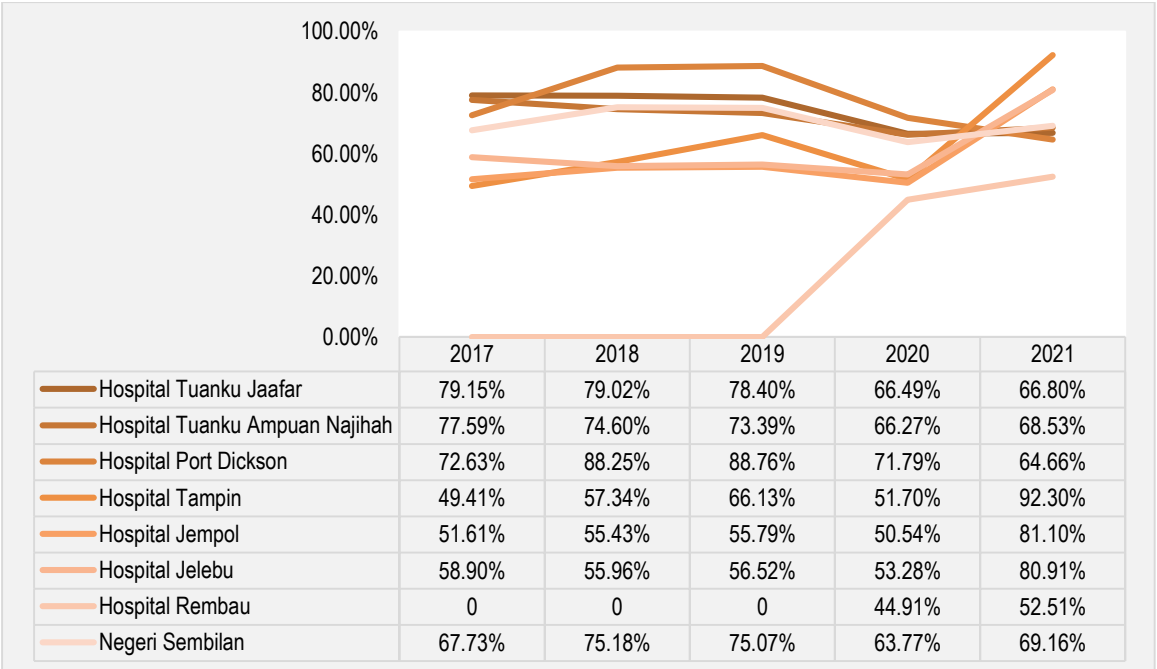
1. KATIL DAN KADAR PENGGUNAAN KATIL

Negeri Sembilan mempunyai 7 buah hospital iaitu 3 hospital berpakar dan 4 hospital tanpa pakar. Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban merupakan hospital berpakar negeri dan menjadi rujukan bagi lain-lain hospital. Oleh yang demikian, Hospital Tuanku Ja'afar mempunyai bilangan katil hospital yang banyak berbanding dengan hospital daerah yang lain. Berikut dinyatakan dalam **Jadual 1** dan **Jadual 2**.

Jadual 1 : Jumlah Katil Mengikut Kelas Bagi Hospital-Hospital Di Negeri Sembilan, 2021

Hospital	Bilangan Katil	Kelas 1	Kelas 2	Kelas 3	Kelas VIP / Diraja
Hospital Tuanku Ja'afar	1,143	33	60	1,048	2
Hospital Tuanku Ampuan Najihah	314	48	36	230	-
Hospital Port Dickson	116	4	-	112	-
Hospital Tampin	108	-	24	84	-
Hospital Jelebu	76	-	12	64	-
Hospital Jempol	108	-	-	108	-
Hospital Rembau	76	-	20	56	-
Jumlah	**1,941**	**85**	**152**	**1,702**	**2**

Jadual 2 : Kadar Penggunaan Katil Hospital-Hospital Di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Hospital Tuanku Jaafar	79.15%	79.02%	78.40%	66.49%	66.80%
Hospital Tuanku Ampuan Najihah	77.59%	74.60%	73.39%	66.27%	68.53%
Hospital Port Dickson	72.63%	88.25%	88.76%	71.79%	64.66%
Hospital Tampin	49.41%	57.34%	66.13%	51.70%	92.30%
Hospital Jempol	51.61%	55.43%	55.79%	50.54%	81.10%
Hospital Jelebu	58.90%	55.96%	56.52%	53.28%	80.91%
Hospital Rembau	0	0	0	44.91%	52.51%
Negeri Sembilan	67.73%	75.18%	75.07%	63.77%	69.16%

2. JUMLAH PESAKIT DALAM

Jumlah kemasukan pesakit dalam pada tahun 2021 adalah 111,183 berbanding tahun 2020 iaitu 119,242. Penurunan kemasukan pesakit sebanyak 8,059 (6.7%) adalah berikutan kawalan pergerakan yang dilakukan oleh pihak kerajaan susulan pandemik COVID-19.

Jadual 3 : Jumlah Kemasukan Pesakit Dalam Di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Hospital	2017	2018	2019	2020	2021
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	74,507	75,046	77,034	65,762	59,823
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	24,277	25,227	24,496	22,436	22,695
Hospital Port Dickson	9,775	11,420	11,532	9,846	9,243
Hospital Tampin	7,283	8,576	8,942	6,282	5,976
Hospital Jempol	6,990	6,847	7,077	6,104	6,619
Hospital Jelebu	3,622	3,240	3,319	3,148	3,827
Hospital Rembau	-	-	-	1,808	3,000
PKRC Akademi Imigresen Malaysia, PD	-	-	-	189	
PKRC Institusi Pemulihan Dadah, Jelebu	-	-	-	175	
PKRC Penjara Seremban	-	-	-	877	
PKRC Kolej Komuniti Jelebu	-	-	-	220	
PKRC Politeknik Port Dickson	-	-	-	1,961	
PKRC Kolej Kemahiran Tinggi Mara, Rembau	-	-	-	654	
Jumlah	**126,454**	**130,356**	**132,400**	**119,242**	**111,183**

3. SEBAB KEMASUKAN UTAMA

10 sebab kemasukan ke hospital di Negeri Sembilan bagi tahun 2021 dapat dilihat melalui **Jadual 4**. Kumpulan kod penyakit *Codes For Special Purpose* merupakan sebab yang utama iaitu 22.67% diikuti dengan kumpulan *Pregnancy, Childbirth and the Puerperium* sebanyak 19.73% dan seterusnya kumpulan *Certain Conditions Originating In The Perinatal Period* iaitu 9.54%.

Jadual 4 : 10 Sebab Utama Kemasukan Pesakit Dalam Di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Kod Penyakit	Kumpulan Penyakit	Jumlah
1.	U00-U89	Codes For Special Purposes	16,343
2.	O00-O99	Pregnancy, Childbirth and the Puerperium	14,218
3.	P00-P96	Certain Conditions Originating In The Perinatal Period	6,873
4.	I00-I99	Disease of Circulatory System	6,078
5.	J00-J99	Disease of Respiratory System	5,439
6.	S00-T98	Injury, Poisoning and Certain Other Consequences of External Causes	4,240
7.	A00-B99	Certain Infectious and Parasitic Disease	2,948
8.	K00-K93	Disease of Digestive System	2,400
9.	N00-N99	Disease of Genitourinary System	2,280
10.	C00-D48	Neoplasms	1,797

Berdasarkan 'Major Cause Groups ICD 10th Revision'

4. SEBAB UTAMA KEMATIAN

Jumlah kematian mencatat penurunan sebanyak 21.3% (592 kematian) pada tahun 2021. Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah mengalami penurunan yang paling ketara iaitu 68.8% (480 orang) manakala Hospital Jelebu pula mencatat kenaikan bagi jumlah kematian iaitu sebanyak 121 orang. Jumlah kematian di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2017-2021 adalah seperti di **Jadual 5.**

Jadual 5 : Jumlah Kematian Di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Hospital	2017	2018	2019	2020	2021
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	2,007	1,881	1,997	1,626	1,249
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	684	670	656	698	218
Hospital Port Dickson	189	184	190	229	202
Hospital Tampin	112	117	110	89	154
Hospital Jempol	88	105	98	81	158
Hospital Jelebu	49	42	48	52	173
Hospital Rembau				1	30
Jumlah	**3,129**	**2,999**	**3,099**	**2,776**	**2,184**

Berdasarkan 'Major Cause Groups ICD-10'

5. KELAHIRAN

Secara keseluruhan, jumlah kelahiran pada tahun 2021 di Negeri Sembilan adalah 14,033 berbanding 14,778 pada tahun 2020 iaitu terdapat penurunan sebanyak 745 (5.04%).

Hospital Tuanku Ja'afar Seremban mencatatkan kelahiran tertinggi iaitu 9,052 manakala Hospital Tampin mengalami penurunan yang ketara kerana telah dijadikan hospital untuk merawat pesakit COVID-19. Jumlah kelahiran di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2017 hingga 2021 adalah seperti di **Jadual 6.**

Jadual 6 : Jumlah Kelahiran Di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Hospital	2017	2018	2019	2020	2021
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	11,102	10,543	10,253	9,573	9,052
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	3,628	3,624	3,191	3,571	3,451
Hospital Port Dickson	499	1,207	1,132	1,450	1,442
Hospital Tampin	159	133	82	38	8
Hospital Jempol	157	129	114	84	44
Hospital Jelebu	115	33	77	57	20
Hospital Rembau	0	0	0	5	16
Jumlah	**15,660**	**15,669**	**14,549**	**14,778**	**14,033**

Mengikut 'Major Cause Groups ICD 10th Revision'

6. RAWATAN PESAKIT LUAR

Kategori pesakit luar terdiri daripada pesakit :

- Klinik Pakar
- Jabatan Pesakit Luar
- Jabatan Kecemasan

Jadual 7 menunjukkan kedatangan pesakit ke Klinik Pakar dan Jabatan Kecemasan hospital-hospital di Negeri Sembilan. Hospital Tuanku Jaafar, Seremban, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah dan Hospital Port Dickson menawarkan perkhidmatan rawatan pesakit luar pakar manakala bagi lain-lain hospital adalah

perkhidmatan pesakit luar pakar atas lawatan sahaja. Jumlah kedatangan pesakit luar ke hospital di Negeri Sembilan pada tahun 2021 menurun sebanyak 80,761 orang (12.83%).

Jadual 7 : Jumlah Kedatangan Pesakit Luar di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2020 - 2021

Hospital	Klinik Pakar		Kecemasan		Jumlah	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	227,742	223,247	100,033	70,233	327,775	293,480
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	64,405	67,097	36,821	29,991	101,226	97,088
Hospital Port Dickson	28,192	26,399	47,042	42,506	75,234	68,905
Hospital Tampin	11,266	4,620	30,627	19,840	41,893	24,460
Hospital Jempol	11,772	8,759	30,151	18,966	41,923	27,725
Hospital Jelebu	4,962	4,007	22,182	15,430	27,144	19,437
Hospital Rembau	251	1,818	14,162	15,934	14,413	17,752
Jumlah	**348,590**	**335,947**	**281,018**	**212,900**	**629,608**	**548,847**

7. PERKHIDMATAN SOKONGAN KLINIKAL

7.1 Perkhidmatan Patologi

Secara keseluruhan jumlah ujian makmal pada tahun 2021 mencatat penurunan sebanyak 7.10% (421,875 ujian) berbanding tahun 2020. Kebanyakan hospital mengalami penurunan jumlah ujian makmal berikutan kurangnya kemasukan pesakit dalam tetapi berbeza dengan Hospital Rembau yang meningkat sebanyak 120,144 ujian. Jumlah ujian makmal di hospital Negeri Sembilan tahun 2017 sehingga 2021 adalah seperti di **Jadual 8.**

Jadual 8 : Jumlah Ujian Makmal Di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Hospital	2017	2018	2019	2020	2021
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	1,231,699	2,809,594	3,129,998	3,412,863	3,095,009
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	890,304	1,342,836	1,443,006	1,254,606	1,219,062
Hospital Port Dickson	168,727	404,126	506,239	400,345	304,301
Hospital Tampin	95,479	303,543	362,329	290,453	206,497
Hospital Jempol	55,206	194,553	201,581	400,161	386,451
Hospital Jelebu	40,143	159,942	161,969	167,045	172,134
Hospital Rembau	0	0	0	13,375	133,519
Jumlah	**2,481,558**	**5,214,594**	**5,805,122**	**5,938,848**	**5,516,973**

7.2 Perkhidmatan Fisioterapi

Rawatan yang diberikan kepada pesakit menurun pada tahun 2021 berbanding tahun 2020 iaitu sebanyak 7.4% (12,677). Jumlah rawatan fisioterapi di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2020 sehingga 2021 seperti **Jadual 9.**

Jadual 9 : Jumlah Rawatan Fisioterapi di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2020 - 2021

Hospital	2020			2021		
	Pesakit Dalam	Pesakit Luar	Jumlah	Pesakit Dalam	Pesakit Luar	Jumlah
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	53,246	28,429	81,675	47,106	32,214	79,320
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	18,129	15,269	33,398	17,315	11,651	28,966
Hospital Port Dickson	15,580	12,595	28,175	13,643	8,959	22,602
Hospital Tampin	3,728	4,729	8,457	36	3,098	3,134
Hospital Jempol	906	5,888	6,794	1,147	4,384	5,531
Hospital Jelebu	1,725	7,457	9,182	613	4,593	5,206
Hospital Rembau	26	4,122	4,148	3,617	10,776	14,393
Jumlah	**93,340**	**78,435**	**171,829**	**83,477**	**75,675**	**159,152**

7.3 Perkhidmatan Tabung Darah

Pada tahun 2021, jumlah kutipan darah mengalami sedikit penurunan iaitu 8.03% (1,879) berbanding tahun 2020. Bilangan penerima darah meningkat iaitu sebanyak 6.5% (982 orang). Jumlah kutipan dan penggunaan darah di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2020 dan 2021 adalah seperti di dalam **Jadual 10.**

Jadual 10 : Jumlah Kutipan Dan Penggunaan Darah Di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2020 - 2021

Hospital	Kutipan Darah						Penggunaan Darah			
	Tabung Darah		Tabung darah Bergerak		Jumlah		Bil. Penerima		Bil. Unit Darah	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	6,608	8,127	10,070	7,410	16,678	15,537	10,902	10,141	24,069	29,675
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	1,048	723	2,947	2,869	3,995	3,592	1,849	1,848	3,513	3,880
Hospital Port Dickson	622	758	469	0	1,091	758	1,072	1,051	1,444	1,589
Hospital Tampin	524	626	1,015	1,007	1,539	1,633	291	116	331	117
Hospital Jempol	0	0	0	0	0	0	682	534	1,121	771
Hospital Jelebu	88	0	8	0	96	0	214	139	283	211
Hospital Rembau	0	0	0	0	0	0	33	232	52	300
Jumlah	**8,890**	**10,234**	**14,509**	**11,286**	**23,399**	**21,520**	**15,043**	**14,061**	**30,813**	**36,543**

8. Penubuhan Lembaga Perubatan

Lembaga Perubatan ini ditubuhkan untuk tujuan Pemeriksaan Kesihatan bagi kemungkinan persaraan, pengesahan Cuti Sakit dan penilaian Ex-Gratia.

Statistik permohonan di bawah menunjukkan jabatan serta agensi yang memohon untuk penubuhan lembaga perubatan. Pada tahun 2021, sebanyak 84 permohonan dapat disiapkan mengikut tempoh yang ditetapkan iaitu 6 minggu dari tarikh permohonan lengkap. Statistik penubuhan lembaga perubatan adalah seperti **Jadual 11.**

Jadual 11 : Statistik Penubuhan Lembaga Perubatan

Bilangan Penubuhan Mengikut Agensi	2018		2019		2020		2021	
	Kerajaan	Swasta	Kerajaan	Swasta	Kerajaan	Swasta	Kerajaan	Swasta
Jumlah	75	2	81	3	68	1	78	6

KESIMPULAN

Perkhidmatan Unit Rekod Perubatan di Negeri Sembilan telah dapat melaksanakan peranan dan tanggungjawab masing-masing di peringkat hospital dan juga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dengan sokongan daripada semua pihak. Pada tahun 2022 adalah diharapkan kualiti perkhidmatan Unit Rekod Perubatan dapat dipertingkatkan lagi dengan jalinan kerjasama yang baik di antara unit dan jabatan di hospital-hospital.

BAHAGIAN PERGIGIAN

PENGENALAN

Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan merupakan komponen Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan yang memberi perkhidmatan kesihatan pergigian secara holistik kepada masyarakat di Negeri Sembilan melalui kolaborasi dengan agensi Kerajaan dan bukan Kerajaan.

Pengurusan perkhidmatan diketuai oleh Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Pergigian) yang bertanggungjawab kepada Pengarah Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

Terdapat tujuh buah Pejabat Kesihatan Pergigian Daerah di Negeri Sembilan iaitu Seremban, Kuala Pilah, Port Dickson, Tampin, Jelebu dan Rembau di mana pentadbiran adalah di bawah Pegawai Pergigian Daerah.

Fungsi Bahagian Kesihatan Pergigian merangkumi perancangan, pelaksanaan, pemantauan dan penilaian semua aktiviti-aktiviti utama perkhidmatan kesihatan pergigian, keperluan sumber kewangan, sumber manusia, infrastruktur dan pentadbiran am.

Fungsi utama adalah seperti berikut :

Fungsi 1 : Pengurusan
- Kewangan / Perolehan
- Perkhidmatan
- Pentadbiran

Fungsi 2 : Penjagaan Kesihatan Pergigian
- Penjagaan Kesihatan Pergigian Primer
- Penjagaan Kesihatan Pergigian Kepakaran
- Penjagaan Kesihatan Pergigian Masyarakat
- Peningkatan Kualiti - KPI/ NIA/ DSA
- Sistem Pengurusan Kualiti MS ISO 9001:2015
- Epidemiologi dan Kajian

Fungsi 3 : Amalan Dan Perkembangan Kesihatan Pergigian
- Perundangan dan Penguatkuasaan
- Amalan Kesihatan Pergigian Profesional dan Auksiliari
- Pengendalian Kecederaan Akibat Alatan Tajam
- Perkhidmatan Sokongan - QMS, MEET, PSK
- Pembangunan Kemudahan Pergigian
- Peningkatan Kualiti - Inisiatif Inovasi, KIK, QA

Fungsi 4 : Pengurusan Teknikal Kesihatan Pergigian
- Perkembangan Profesion Kesihatan Pergigian
- Promosi Kesihatan Pergigian
- Latihan lapangan (Accreditation and Globalisation / Elective Posting)
- Teknologi Maklumat dan Pengurusan Maklumat - TPC - OHCIS/ HRMIS
- Peningkatan Kualiti - EKSA, QA, Waktu Menunggu Rawatan dan Kajian Kepuasan Pelanggan
- Pengendalian Aktiviti Pendidikan Kesihatan Pergigian

VISI DAN MISI

Adalah selaras dengan Visi dan Misi Kementerian Kesihatan Malaysia.

VISI

Negara menggembeleng tenaga ke arah kesihatan yang lebih baik.

MISI

Misi Kementerian Kesihatan adalah untuk menerajui dan berusaha bersama-sama :

i. Untuk memudahkan dan membolehkan rakyat :
   - mencapai sepenuhnya potensi mereka dalam kesihatan
   - menghargai kesihatan sebagai aset paling berharga
   - mengambil tanggungjawab dan tindakan positif demi kesihatan mereka

ii. Untuk memastikan sistem kesihatan berkualiti tinggi iaitu :
   - mengutamakan pelanggan
   - saksama
   - tidak membebankan
   - cekap
   - wajar mengikut teknologi
   - boleh disesuaikan mengikut persekitaran
   - inovatif

iii. Dengan menekankan :
   - sifat penyayang, profesionalisme dan kerja berpasukan
   - sifat menghormati maruah insan
   - penglibatan masyarakat

OBJEKTIF

Mempertingkatkan taraf kesihatan pergigian penduduk melalui perkhidmatan pergigian, promosi kesihatan pergigian, pencegahan, perawatan dan pemulihan dengan memberi keutamaan kepada kumpulan sasaran utama supaya taraf kesihatan masyarakat dikekalkan selaras dengan kemajuan sosio-ekonomi negara.

PENCAPAIAN PROGRAM

1.0 PENGURUSAN

1.1 Sumber Kewangan

Bagi tahun 2021, Bahagian Kesihatan Pergigian, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah menerima peruntukan sejumlah RM54,904,200.00 di bawah Belanja Mengurus dan sebanyak RM59,350,506.00 (108.1%) telah dibelanjakan. Bahagian ini juga telah menerima sejumlah RM7,594,746.74 di bawah lain-lain peruntukan dan RM7,590,382.66 (99.9%) telah dibelanjakan. Ini menjadikan keseluruhan peruntukan yang diterima adalah sebanyak RM62,498,946.74 manakala perbelanjaan adalah sebanyak RM66,940,888.66 (107.1%). Peruntukan dan perbelanjaan bagi tahun 2021 adalah seperti di **Jadual 1** di bawah.

Kod Aktiviti	Emolumen	Perkhidmatan dan Bekalan	Lain-lain		Jumlah		Peruntukan	Perbelanjaan
	Peruntukan	Perbelanjaan	Peruntukan	Perbelanjaan	Peruntukan	Perbelanjaan		
040000	51,229,000.00	55,693,671.00	3,675,200.00	3,656,835.00	-	-	**54,904,200.00**	**59,350,506.00**
1100 / 1023					2,676,200.00	2,675,927.87	**2,676,200.00**	**2,675,927.87**
1100 / 1024					357,800.00	357,740.91	**357,800.00**	**357,740.91**
01100 / 1003					450,000.00	448,436.68	**450,000.00**	**448,436.68**
00105 (LDP)					25,760.00	25759.78	**25,760.00**	**25,759.78**
BP 00600					143,613.00	143,613.00	**143,613.00**	**143,613.00**
BP 00900					79,802.00	79,802.00	**79,802.00**	**79,802.00**
01100 / 0010					3,374,571.74	3,374,571.74	**3,374,571.74**	**3,374,571.74**
0117 (KWC)					487,000.00	484,530.68	**487,000.00**	**484,530.68**
Jumlah	**51,229,000.00**	**55,693,671.00**	**3,675,200.00**	**3,656,835.00**	**7,594,746.74**	**7,590,382.66**	**62,498,946.74**	**66,941,288.66**

1.2 Sumber Manusia

Perjawatan

Pada tahun 2021, sebanyak 890 daripada 944 perjawatan telah diisi (94.3%). Kedudukan perjawatan dari tahun 2017 hingga 2021 adalah seperti di **Jadual 2**. Terdapat 511 perjawatan kontrak, terdiri daripada 455 orang Pegawai Pergigian di bawah program New Dental Officer (NDO), 3 orang Juruterapi Pergigian dan 53 orang Pembantu Pembedahan Pergigian.

Jadual 2 : Kedudukan Perjawatan, 2017 - 2021

Perkara	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Perjawatan	912	922	918	946	944
Bil. dan Peratus Pengisian	913 (100.1%)	858 (93.1%)	881 (95.9%)	874 (92.4%)	890 (94.3%)
Bil. dan Peratus Kekosongan	-1 (0.1%)	64 (6.9%)	37 (4.0%)	72 (7.6%)	54 (5.7%)

1.3 Kemudahan

Jumlah fasiliti adalah seperti di **Jadual 3**.

Jadual 3 : Kemudahan Fasiliti Pergigian

Bil.	Jenis Klinik Prgigian	Jumlah
1.	Klinik Pergigian *'Standaslone'*	7
2.	Klinik Pergigian Pakar di Hospital	2
3.	Klinik Pergigian di Klinik Kesihatan	40
4.	Klinik Pergigian UTC	1
5.	Klinik Pergigian Sekolah Rendah	28
6.	Klinik Pergigian Sekolah Menengah	9
7.	Klinik Pergigian Bergerak	1
8.	Makmal Pergigian Bergerak	1
9.	Pasukan Pergigian Bergerak Sekolah Rendah	34
10.	Pasukan Pergigian Bergerak Sekolah Menengah	
11.	Pasukan Pergigian Prasekolah	
12.	Lain-lain klinik / Klinik Pergigian di Institusi Lain	4
	Jumlah	**127**

2.0 PENJAGAAN KESIHATAN PERGIGIAN

Bahagian Kesihatan Pergigian bertanggungjawab dalam menyediakan akses kepada penjagaan kesihatan pergigian yang mencukupi terutamanya kepada populasi yang kurang mendapat perkhidmatan dan memantau hasil akhir bagi memastikan penyampaian perkhidmatan yang berkualiti.

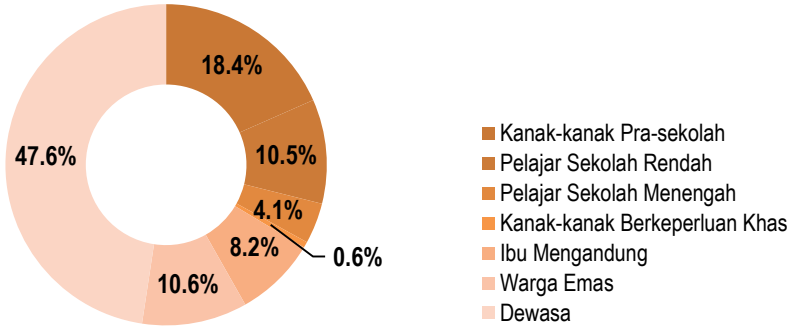
2.1 Penjagaan Kesihatan Pergigian Primer

Perkhidmatan Pergigian yang diberikan mengikut kumpulan keutamaan adalah seperti berikut :

- Toddler
- Kanak-kanak Prasekolah
- Murid Sekolah Rendah dan Menengah
- Kanak-kanak Berkeperluan Khas
- Ibu Mengandung
- Orang Dewasa
- Warga Emas

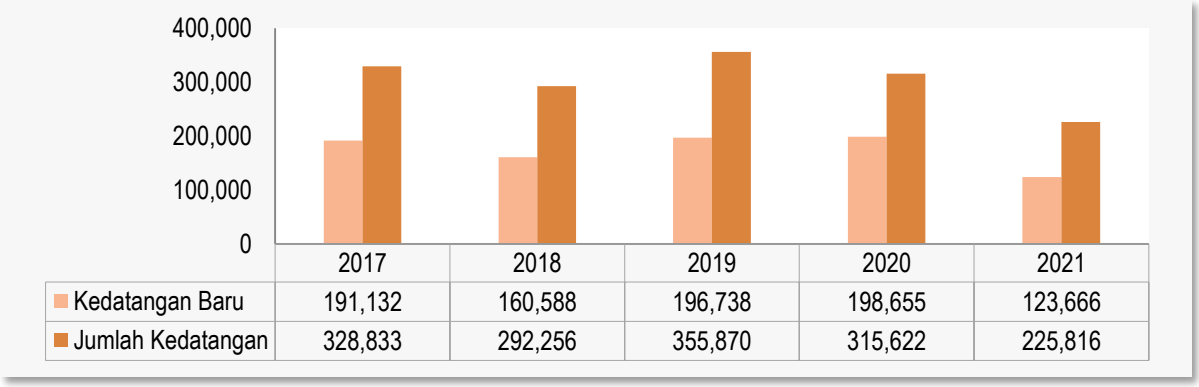
Penggunaan fasiliti Kesihatan Pergigian KKM di Negeri Sembilan mengikut kumpulan keutamaan adalah seperti yang ditunjukkan di **Graf 1.** Pesakit dewasa merupakan kumpulan yang paling tinggi mendapat perkhidmatan pergigian bagi tahun 2021.

Graf 1 : Peratus Kedatangan Pesakit Baru Di Fasiliti KKM Berdasarkan Kumpulan Sasaran, 2021

Terdapat penurunan dari segi bilangan Pesakit Luar yang hadir ke Klinik Pergigian pada tahun 2021 berbanding tahun sebelumnya seperti yang ditunjukkan dalam **Graf 2**.

Graf 2 : Kedatangan Pesakit Baru Dan Jumlah Kedatangan Pesakit Ke Klinik Pergigian, 2017 - 2021

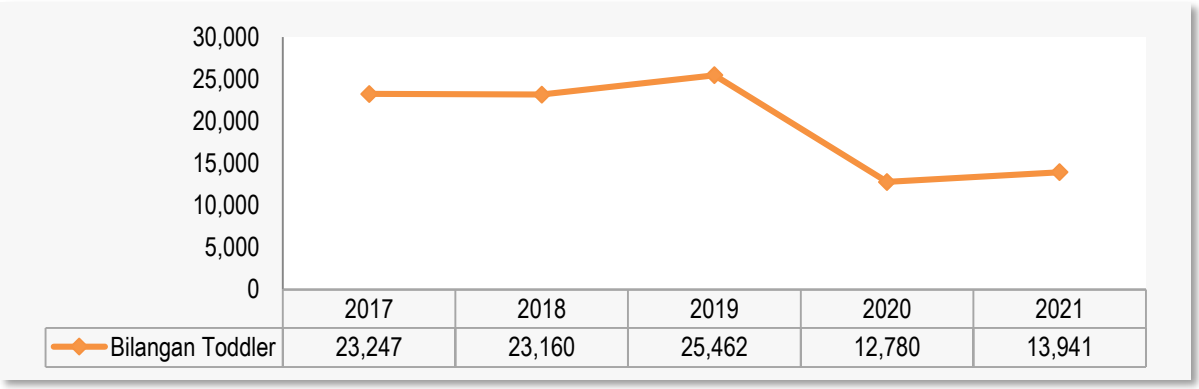

	2017	2018	2019	2020	2021
Kedatangan Baru	191,132	160,588	196,738	198,655	123,666
Jumlah Kedatangan	328,833	292,256	355,870	315,622	225,816

2.1.1 Program Toddler

Graf 3 menunjukkan sejumlah 13,941 toddler telah diperiksa pada tahun 2021 dan terdapat peningkatan berbanding tahun 2020. Di dalam program ini ibubapa / penjaga diberi Anticipitory guidance (AG) manakala toddler akan menerima aplikasi Fluoride Varnish (FV).

Graf 3 : Bilangan Toddler Yang Diperiksa, 2017 - 2021

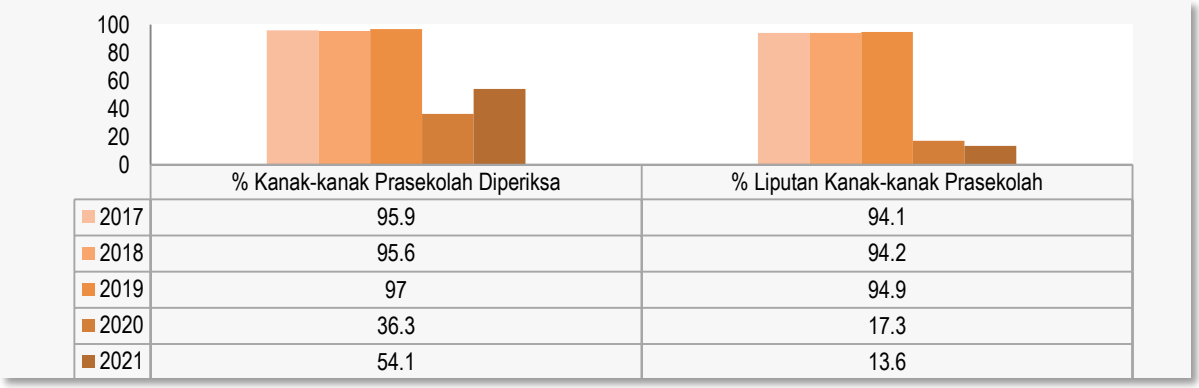

	2017	2018	2019	2020	2021
Bilangan Toddler	23,247	23,160	25,462	12,780	13,941

2.1.2 Program Prasekolah / Tadika

Perkhidmatan kesihatan pergigian diberikan kepada kanak-kanak di prasekolah / tadika kerajaan dan tadika swasta. Program ini dijalankan untuk menanam minat serta kesedaran terhadap penjagaan kesihatan pergigian. Aktiviti-aktiviti bawah program ini merangkumi Latihan Memberus Gigi (LMG), ceramah dan *'role play'* serta rawatan tampalan *Atraumatic Restoration Treatment* (*ART)* melalui sesi lawatan sebanyak dua kali setahun ke prasekolah / tadika oleh Juruterapi Pergigian. Pada tahun 2021, terdapat peningkatan dari segi peratusan kanak-kanak sekolah diperiksa dan sedikit penurunan liputan bagi kanak-kanak pra sekolah berbanding tahun 2020.

Graf 4 : Pencapaian Program Prasekolah, 2017 - 2021

	% Kanak-kanak Prasekolah Diperiksa	% Liputan Kanak-kanak Prasekolah
2017	95.9	94.1
2018	95.6	94.2
2019	97	94.9
2020	36.3	17.3
2021	54.1	13.6

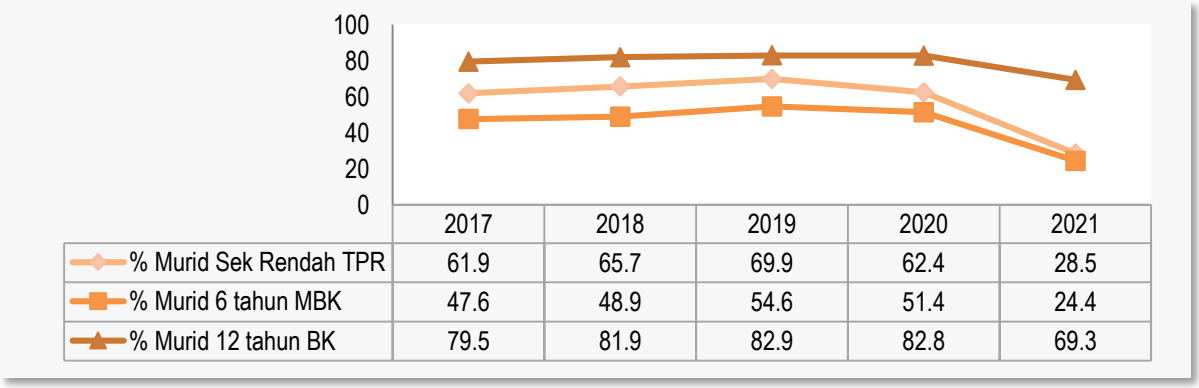
2.1.3 Program Sekolah Rendah Dan Menengah

Terdapat 351 buah sekolah rendah dan 124 buah sekolah menengah di bawah perkhidmatan pergigian, perkhidmatan dijalankan di Klinik Pergigian dengan kerjasama dari pihak sekolah. Pencapaian bagi sekolah rendah dan menengah adalah seperti di **Jadual 4** dan **Graf 5** dan **Graf 6**.

Jadual 4 : Peratus Pesakit Baru Sekolah, 2017 - 2021

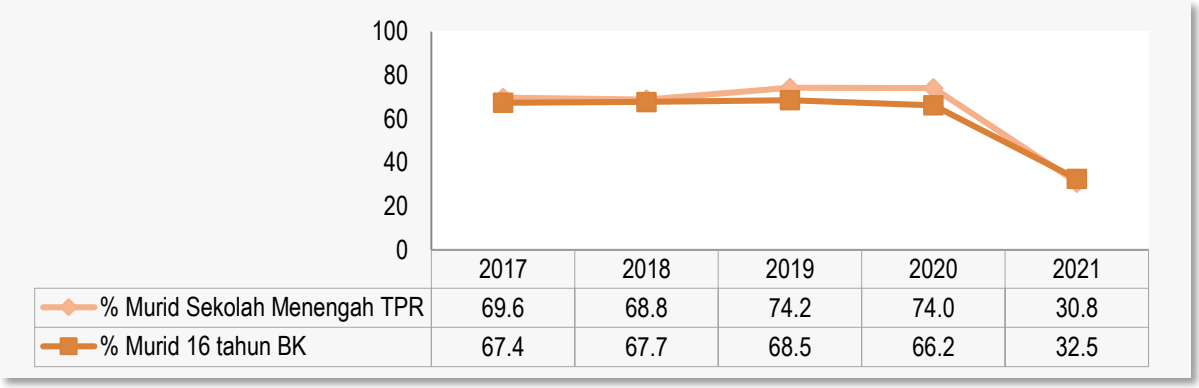
Bil.	Indikator	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Peratus murid sekolah rendah dirawat (kes baru)	99.6%	99.5%	99.5 %	38.4 %	6.9%
2.	Peratus murid sekolah menengah dirawat (kes baru)	99.1%	98.7%	99.1 %	48.2 %	3.2%

Graf 5 : Petunjuk Impak Bagi Program Sekolah Rendah, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
% Murid Sek Rendah TPR	61.9	65.7	69.9	62.4	28.5
% Murid 6 tahun MBK	47.6	48.9	54.6	51.4	24.4
% Murid 12 tahun BK	79.5	81.9	82.9	82.8	69.3

Graf 6 : Petunjuk Impak Bagi Program Sekolah Menengah, 2017 - 2021

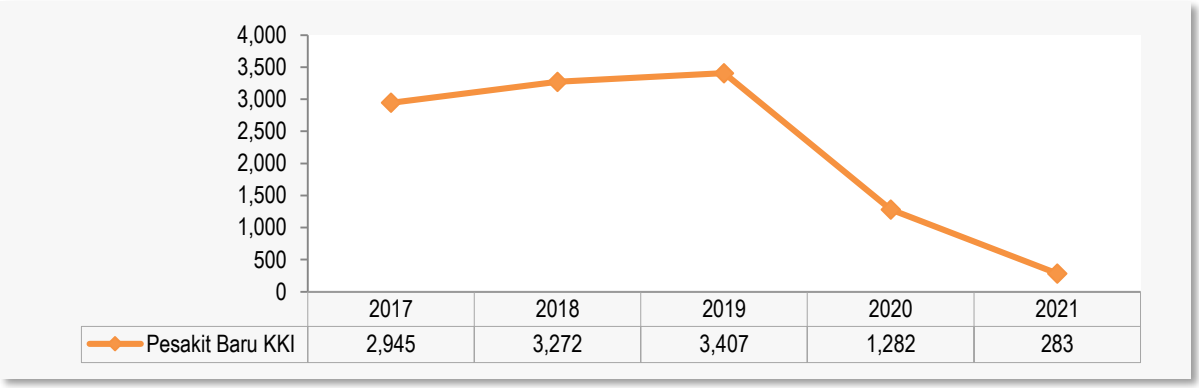
	2017	2018	2019	2020	2021
% Murid Sekolah Menengah TPR	69.6	68.8	74.2	74.0	30.8
% Murid 16 tahun BK	67.4	67.7	68.5	66.2	32.5

Graf 5 menunjukkan pada tahun 2021 terdapat penurunan peratusan Tidak Perlu Rawatan (TPR) bagi murid sekolah rendah, murid 6 tahun Mulut Bebas Karies (MBK) dan juga murid 12 tahun Bebas Karies (BK). **Graf 6** juga menunjukkan penurunan bagi peratusan murid sekolah menengah TPR dan murid 16 tahun BK.

2.1.4. Program Kanak-Kanak Berkeperluan Khas

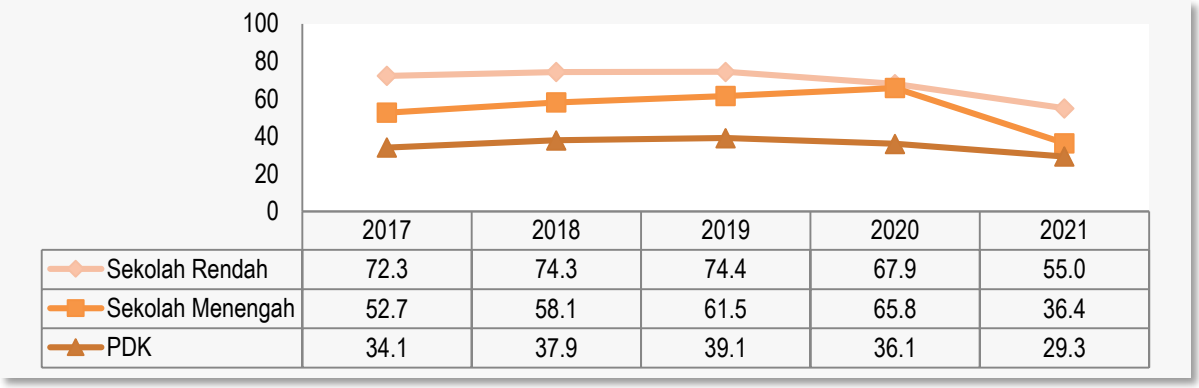
Pada tahun 2021 hanya 283 Kanak-Kanak Berkeperluan Khas yang diperiksa dan ia menunjukkan penurunan berbanding tahun 2020. Bilangan ini merupakan 7.7% dari keseluruhan Kanak-Kanak Istimewa (KKI) yang berada di PDK dan Kelas Pendidikan Khas Sekolah Rendah dan Menengah (**Graf 7**). Peratus TPR menurun bagi ketiga-tiga fasiliti (**Graf 8**). Usaha-usaha penerapan penjagaan kesihatan pergigian kendiri kepada pelatih dan penjaga perlu dipertingkatkan bagi pelatih di PDK memandangkan peratus TPR yang masih rendah iaitu hanya 29.3%.

Graf 7 : Pesakit Baru KKI Yang Diperiksa Di Institusi Dan Sekolah, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Pesakit Baru KKI	2,945	3,272	3,407	1,282	283

Graf 8 : Peratus KKI Yang Tidak Perlu Rawatan, 2017 - 2021

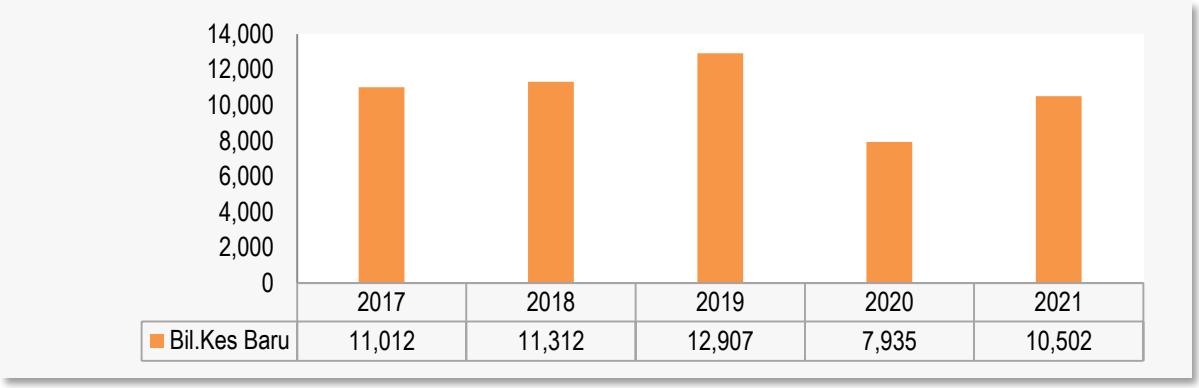
	2017	2018	2019	2020	2021
Sekolah Rendah	72.3	74.3	74.4	67.9	55.0
Sekolah Menengah	52.7	58.1	61.5	65.8	36.4
PDK	34.1	37.9	39.1	36.1	29.3

2.1.5 Program Ibu Mengandung

Program ini dijalankan bagi memberi kesedaran tentang kepentingan kesihatan mulut bagi ibu dan anak. Aktiviti terdiri dari pemeriksaan mulut, rawatan serta ceramah pergigian.

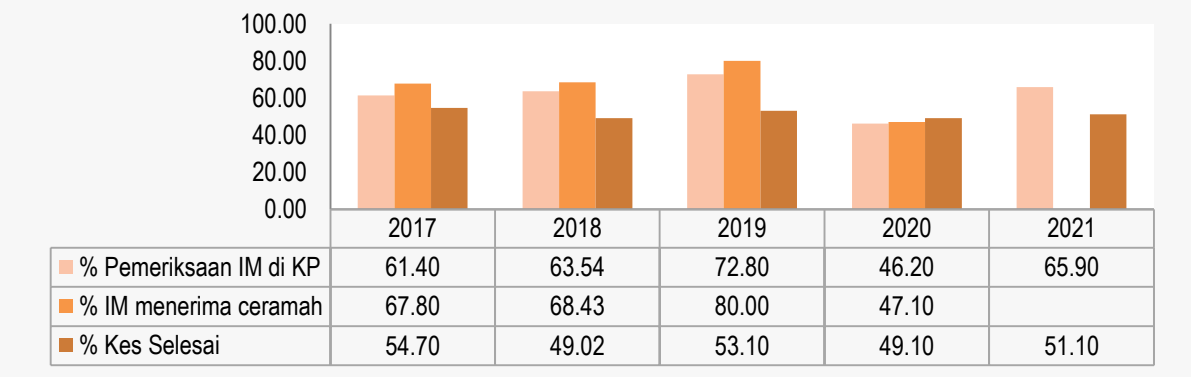
Pada tahun 2021, terdapat peningkatan bagi bilangan kes baru ibu mengandung berbanding tahun 2020. Sebanyak 65.9% pesakit yang mendaftar di Klinik Ibu dan Anak (KKIA) telah menjalani pemeriksaan pergigian dan 47.17% telah menerima pendidikan kesihatan pergigian, hanya 51.1% ibu mengandung yang diperiksa telah menerima rawatan pergigian sehingga selesai kes.

Graf 9 : Bilangan Kes Baru Ibu Mengandung, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Bil.Kes Baru	11,012	11,312	12,907	7,935	10,502

Graf 10 : Pencapaian Indikator Bagi Program Ibu Mengandung, 2017 - 2021

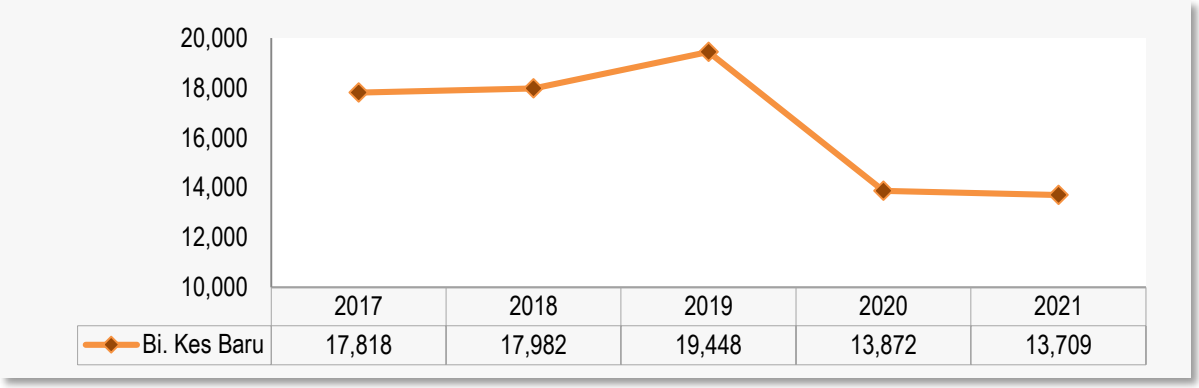

	2017	2018	2019	2020	2021
% Pemeriksaan IM di KP	61.40	63.54	72.80	46.20	65.90
% IM menerima ceramah	67.80	68.43	80.00	47.10	
% Kes Selesai	54.70	49.02	53.10	49.10	51.10

2.1.6 Program Kesihatan Pergigian Warga Emas

Bagi golongan warga emas, mereka diberi laluan keutamaan untuk mendapatkan rawatan pergigian bagi pesakit yang hadir ke klinik pergigian. Selain itu pembangunan fasiliti juga dibuat selaras dengan keperluan mereka. Program khas juga dijalankan di institusi warga emas di bawah kelolaan kerajaan dan swasta yang berdaftar dengan Jabatan Kebajikan Masyarakat. Bilangan Pesakit Baru Warga Emas di Klinik Pergigian dan Institusi hanya meliputi 13,709 daripada 148,000 (9.26%) keseluruhan warga emas di Negeri Sembilan. Pada tahun 2021, hanya 2 buah institusi sahaja telah dilawati.

Graf 11 : Bilangan Pesakit Baru Warga Emas Di Klinik Pergigian Dan Institusi, 2017 - 2021

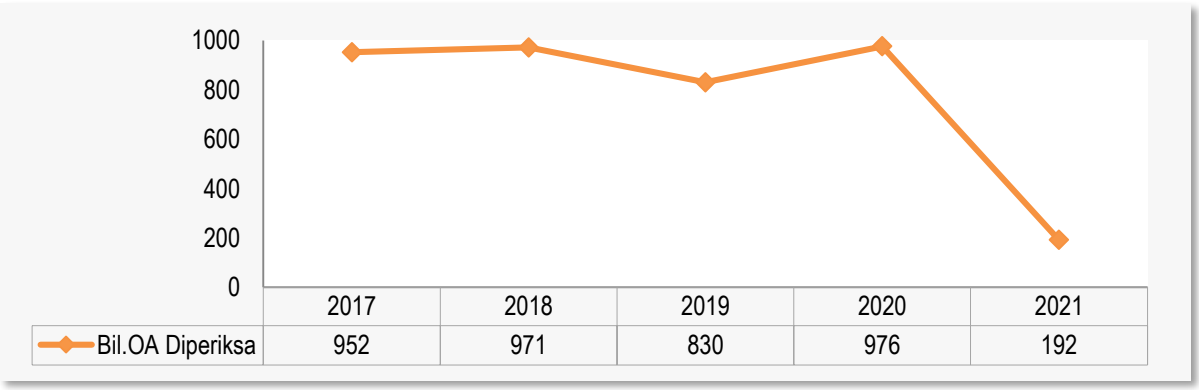

	2017	2018	2019	2020	2021
Bi. Kes Baru	17,818	17,982	19,448	13,872	13,709

2.1.7 Program Kesihatan Pergigian Primer Untuk Orang Asli

Pada tahun 2021 sebanyak 9 daripada 68 (13.2%) buah kampung orang asli telah dilawati. Aktiviti yang dijalankan semasa program tersebut ialah pemeriksaan dan rawatan pergigian, ceramah kesihatan pergigian, latihan memberus gigi dan pameran. Secara keseluruhan bilangan orang asli yang diperiksa hanya 192 daripada 13,338 (7.5%) pada tahun 2021 menurun berbanding tahun 2020.

Graf 12 : Bilangan Orang Asli Menjalani Pemeriksaan Pergigian, 2017 - 2021

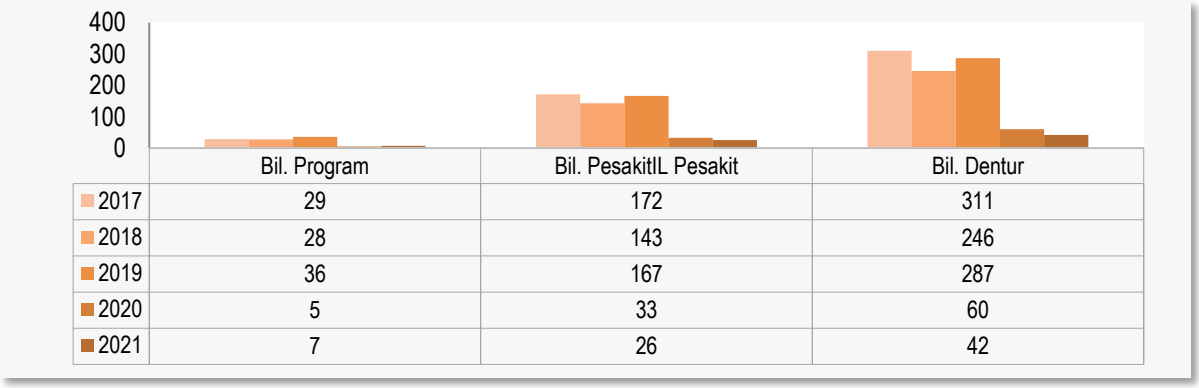

	2017	2018	2019	2020	2021
Bil.OA Diperiksa	952	971	830	976	192

2.1.8 Perkhidmatan Makmal Pergigian Bergerak (MPB)

Pada tahun 2021, Makmal Pergigian Bergerak telah digunakan di 7 lokasi sahaja dan telah memberi perkhidmatan kepada 26 orang pesakit. Sejumlah 42 gigi palsu telah dapat dihasilkan pada tahun ini.

Graf 13 : Perkhidmatan Makmal Pergigian Bergerak, 2017 - 2021

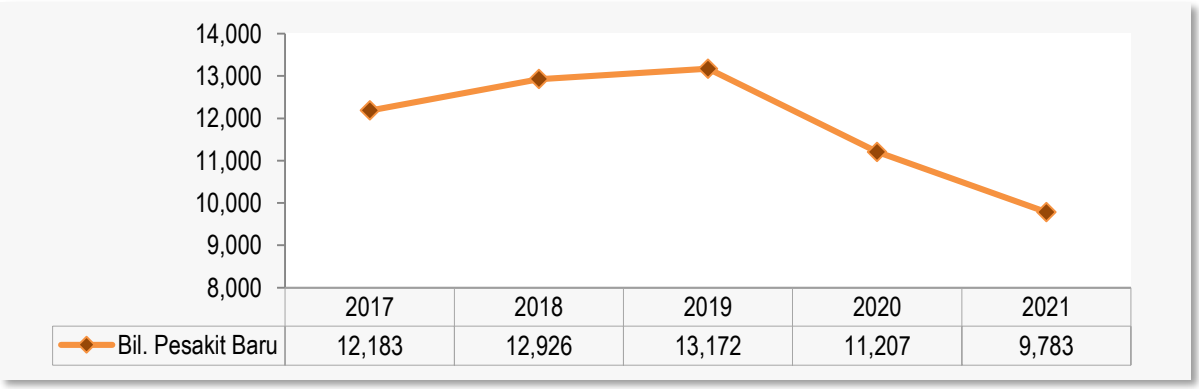
	Bil. Program	Bil. PesakitIL Pesakit	Bil. Dentur
2017	29	172	311
2018	28	143	246
2019	36	167	287
2020	5	33	60
2021	7	26	42

2.2 Kesihatan Pergigian Kepakaran

Jadual 5 : Lokasi dan Taburan Klinik Pergigian Pakar di Negeri Sembilan

Kepakaran Bedah Mulut dan Maksilofasial	Bertempat di Hospital Tuanku Jaafar Seremban dan Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah
Kepakaran Pergigian Pediatrik	Bertempat di Hospital Tuanku Jaafar Seremban dan Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah
Kepakaran Ortodontik	Bertempat di Pusat Pakar Pergigian Seremban, Klinik Pergigian Seremban 2, Klinik Pergigian Senawang,Klinik Pergigian Kuala Pilah, Klinik Pergigian Port Dickson dan Klinik Pergigian Tampin
Kepakaran Pergigian Periodontik	Bertempat di Pusat Pakar Pergigian Seremban dan Klinik Pergigian Kuala Pilah
Kepakaran Pergigian Restoratif	Bertempat di Pusat Pakar Pergigian Seremban dan Klinik Pergigian Kuala Pilah

Graf 14 : Bilangan Pesakit Baru Yang Menerima Rawatan Kepakaran, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Pesakit Baru	12,183	12,926	13,172	11,207	9,783

2.3 Kesihatan Pergigian Masyarakat

2.3.1 Program Pemfluoridaan Bekalan Air Minuman

Pemfluoridaan bekalan air awam adalah salah satu cara untuk mencegah kejadian karies. Ia adalah selamat, efektif dan ekonomi dalam kaedah pencegahan dan kawalan karies. Bagi kawalan kejadian karies ini, paras optimum fluorida mesti berada dalam julat 0.4 ppm hingga 0.6 ppm. Pada tahun 2021, dianggarkan 96.26% daripada penduduk Negeri Sembilan telah menerima bekalan air berfluorida. **Jadual 6** menunjukkan paras optimal fluorida di tapak retikulasi.

Jadual 6 : Pencapaian Peratusan Paras Optima Fluorida Di Tapak Retikulasi, 2021

Tahun	Paras < 0.4 ppm (25%)	Paras < 0.6 ppm (7%)
2017	2.28	0.20
2018	1.79	0.00
2019	1.14	2.56
2020	0.43	0.00
2021	0.22	0.00

2.3.2 Pencegahan Klinikal

i. Program Pengapan Fisur Berasaskan Sekolah - seramai 146 orang pelajar telah menerima pengapan fisur melibatkan 297 batang gigi.
ii. Program Sapuan Fluorida - seramai 13,941 orang kanak-kanak diperiksa dan kanak- kanak yang berisiko terhadap karies telah menerima sapuan fluorida manakala 224 orang telah selesai menerima 4 kali sapuan (sapuan pertama pada tahun 2019).

Jadual 7 : Pencapaian Program Pencegahan Klinikal

Bil.	Indikator	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Pengapan Fisur	4,409 (9,457 gigi)	6,307 (12,779 gigi)	6,788 (12,885 gigi)	1,805 (3,274 gigi)	146 (297 gigi)
2.	Sapuan Fluorida	11,094	11,127	11,338	5,346	5,683
3.	Selesai 4 Kali Sapuan Fluorida	816	523	346	224	248

2.3.3 Program Pencegahan Dan Pengesanan Awal Prakanser Dan Kanser Mulut

Program ini meliputi pemeriksaan mulut, ceramah pergigian dan pameran pendidikan kesihatan pergigian. Kes akan dirujuk kepada Pakar Bedah Mulut sekiranya perlu. Saringan ini dijalankan ke atas pesakit yang berisiko di estet/ladang dan juga semasa program kemasyarakatan serta pesakit luar yang hadir ke klinik.

Dari **Jadual 8** di bawah, didapati pada tahun 2021 terdapat peningkatan yang ketara dari segi bilangan pesakit yang dirujuk kepada Pakar Bedah Mulut.

Jadual 8 : Saringan Kanser Mulut, 2017 - 2021

Bil.	Indikator	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Jumlah Pesakit >18 Tahun Yang Disaring	7,858	6,497	7,776	9,057	69,513
2.	Jumlah Komuniti yang dilawati	77	60	42	8	117 (opportunistic and high risk)
3.	Jumlah Komuniti diberi ceramah	3,360	3,331	3,492	2,317	
4.	Jumlah Pesakit Dengan Lesi Mulut Dirujuk ke Pakar Bedah Mulut	22	22	22	23 (3 Squamous Cell Carcinoma SCC, 3 Tidak Hadir, 17 lain-lain lesi)	35 (7 SCC, 23 lain-lain lesi, 5 tidak hadir)

2.3.4 Program Kampung Angkat

Program Kampung Angkat Pergigian merupakan satu inisiatif baharu dalam penyampaian perkhidmatan kesihatan pergigian yang telah dimulakan di Negeri Sembilan pada tahun 2019 dan telah dikembangkan ke seluruh negara pada tahun 2020. Penggunaan istilah 'kampung' dalam program ini merujuk kepada sesebuah kelompok penempatan komuniti sama ada di kampung atau di bandar termasuk penempatan golongan B40, masyarakat terpinggir dan golongan miskin bandar. Program ini melibatkan kolaborasi antara Bahagian Kesihatan Pergigian dan pihak pengurusan di sesebuah komuniti dimana setiap klinik pergigian akan bertanggungjawab dalam penjagaan kesihatan pergigian masyarakat kampung di bawah jagaan masing-masing. Berikut adalah pencapaian program seperti di **Jadual 9**.

Jadual 9 : Pencapaian Program Kampung Angkat, 2021

Bil.	Indikator	Januari - Disember 2021
1.	Peratus Klinik Pergigian Primer Yang Mempunyai Kampung Angkat	100 % (36/36)
2.	Peratus Kampung Yang Dijadikan Kampung Angkat Pergigian	15.11 % (63/417)
3.	Peratus Keluarga Yang Dilawat	0.34 % (113/3990)

2.3.5 Program Perumahan Rakyat (PPR)

Program Perumahan Rakyat adalah satu program kerajaan untuk penempatan semula setinggan dan memenuhi keperluan tempat kediaman bagi golongan berpendapatan rendah (B40). Negeri Sembilan mempunyai 2 PPR iaitu PPR Ladang Siliau dan PPR Bersepadu Senawang 2.

Justeru itu, perkhidmatan pergigian juga diberikan kepada penduduk PPR seperti pemeriksaan mulut, ceramah pergigian dan pameran pendidikan kesihatan pergigian. Pada tahun 2021 tiada aktiviti dapat dilaksanakan.

2.4 Pencapaian Peningkatan Kualiti - KPI / NIA / DSA

2.4.1 Pencapaian Petunjuk Prestasi Utama (KPI)

Pada **Jadual 11** menunjukkan pencapaian indikator Petunjuk Prestasi Utama 2021 mengikut piawaian yang ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Terdapat 7 KPI yang tidak mencapai piawaian seperti berikut :

- Peratus liputan ibu mengandung
- Peratus murid sekolah rendah mencapai status *orally-fit* (liputan)

- Peratus murid sekolah menengah mencapai status *orally-fit* (liputan)
- Peratus murid sekolah rendah dengan status maintaining *orally-fit* (KPI baharu 2019)
- Peratus murid sekolah rendah yang perlu sealan fisur mendapat rawatan sealan fisur
- Peratus murid sekolah yang dikenalpasti sebagai perokok semasa yang telah menjalani sekurang-kurangnya 3 kali sesi intervensi lanjutan melalui program KOTAK
- Peratus warga emas berumur 60 tahun yang mempunyai ≥20 batang gigi yang berfungsi

Jadual 11 : Pencapaian Key Performance Indicator, 2021

KRA	KPI	Sasaran 2019 (%)	N	D	Pencapaian (%)
Akses kepada perkhidmatan kesihatan pergigian	1. Peratus klinik pergigian (KP) yang menyediakan perkhidmatan pesakit luar setiap hari	≥84.0	37	41	90.2
	2. Peratus Klinik Kesihatan (KK) yang mempunyai komponen fasiliti pergigian	≥60.0	37	44	84.1
	3. Peratus Liputan Ibu Mengandung	≥ 60.0	10,502	15,926	65.94
	4. Peratus toddler dengan status *maintaining orally-fit* (**KPI baharu 2020)**	≥ 50.0	11,115	13,941	79.73
Taraf kesihatan pergigian murid sekolah	5. Peratus murid sekolah rendah mencapai status *maintaining orally-fit* (**KPI baharu 2019)**	≥ 65.0	2,091	7,328	28.53
	6. Peratus murid sekolah menengah mencapai status *maintaining orally-fit* (**KPI baharu 2019)**	≥ 70.0	822	2,665	30.84
Taraf kesihatan pergigian murid sekolah	7. Peratus murid 6 tahun bebas penyakit karies gigi **(KPI baru untuk 2019)**	≥ 41.0	452	1,856	24.35
	8. Peratus murid 12 tahun bebas penyakit karies gigi	≥ 70.0	453	653	69.37
	9. Peratus murid 16 tahun bebas penyakit karies gigi **(KPI baru untuk 2019)**	≥ 61.0	188	580	32.4
	10. Peratus retensi selan fisur pada gigi yang telah diberi rawatan selan fisur (**KPI baharu 2020)**	≥ 50.0	251	394	63.71
Taraf kesihatan pergigian murid sekolah	11. Peratus murid sekolah rendah yang dikenalpasti sebagai perokok semasa mempunyai *quit date* selepas intervensi program KOTAK (**KPI baharu 2020)**	≥ 50.0	0	0	0.0
Taraf kesihatan pergigian ibu mengandung	12. Peratus ibu mengandung mencapai status *orally fit* **(KPI baru 2019)**	≥ 33.0	5,363	10,579	50.69
Pemberian Perkhidmatan Dentur	13. Peratus pesakit berumur 60 tahun ke atas mendapat dentur dalam tempoh 8 minggu	≥ 50.0	1,251	1,540	81.23
Perkhidmatan Pergigian Kepakaran	14. *Percentage of failed restorations done under GA within 6 months* (**KPI baharu 2020)**	≥ 3.0	0	212	0
	15. Peratus pesakit dengan rujukan baru yang menerima rundingan pakar pergigian keperluan khas dalam tempoh 6 minggu dari tarikh rujukan (**KPI baharu 2020)**	≥ 85.0	-	-	-

KRA	KPI	Sasaran 2019 (%)	N	D	Pencapaian (%)
	16. Peratus pesakit yang menjukkan pengurangan kedadalaman poket periodontitis ≥ 50 % selepas menerima rawatan selama 6 bulan (**KPI baharu 2020)**	≥ 75.0	55	64	85.94
Kecekapan dan keberkesanan penyampaian perkhidmatan	17. Peratus ikon gigi (iGG) yang aktif	≥ 40	32	38	84.21
Taraf kesedaran Kanser Mulut	18. Peratus pesakit luar yang disaring untuk lesi mulut	≥ 37	69,449	85,140	81.57
	19. Peratus anggota pergigian dilatih untuk membuat saringan dan intervensi berhenti merokok di sekolah	≥ 80.0	433	441	98.19
Pengurusan Aset Dan Pembangunan	20. Peratus peralatan berat pergigian yag diperolehi pada tahun semasa selamat digunakan (**KPI baharu 2020)**	100			
	21. Peratus peralatan *New Biomedical Equipment* (NBE) yang dibekalkan berfungsi dengan baik dan tidak menjejaskan kelancaran perkhidmatan (**KPI baharu 2020)**	100			
Latihan Perkhidmatan Anggota	22. Peratus anggota kesihatan pergigian yang mengikuti kursus jangka pendek dan sederhana bermodul mengemukakan cadangan aplikasi pengetahuan dan kemahiran yang diperolehi, kepada Program Kesihatan Pergigian KKM (PKP KKM) dalam tempoh sebulan selepas tamat kursus (**KPI baharu 2020)**	100			
	23. Peratus cadangan aplikasi pengetahuan dan kemahiran yang diperolehi dari kursus jangka pendek dan sederhana bermoduk dilaksanakan dalam perkhidmtan kesihatan pergigian (**KPI baharu 2020)**	≥ 50.0			
Perkhidmatan Pergigian Berkualiti dan Pensijilan MS ISO	24. Peratus fasiliti pergigian KKM yang mencapai ≥ 80 % pematuhan semasa audit Keselamatan dan Kesihatan bagi memastikan fasiliti yang diaudit berada di tahap optimum	≥ 64.0	46	60	76.67
	25. Peratus klinik pergigian dengan pensijilan MS ISO 9001:2015	≥ 85.0	43	43	100
Pemantauan ke atas Klinik Pergigian Swasta	26. Peratus pemeriksaan pemantauan yang dijalankan ke atas klinik pergigian swasta (KPS) yang dikenalpasti untuk memastikan kepatuhan kepada akta dan peraturan berkaitan bagi menjamin keselamatan dan kesihatan pesakit	≥ 85.0	80	80	100
Indeks Kepuasan Pelanggan	27. Peratus pelanggan yang berpuashati dengan perkhidmatan/ rawatan yang diterima	≥ 95.0	495	500	99.0
Indeks Pembudayaan Inovasi KKM	28. Pembudayaan inovasi di klinik pergigian	≥ 80.0	41	45	97.78

KRA	KPI	Sasaran 2019 (%)	N	D	Pencapaian (%)
Indeks Penyelesaian Aduan	29. Peratus aduan di mana pengadu berpuashati dengan tindakan penyelesaian yang diambil	≥ 70.0	14	14	100

2.4.2 National Indicator Approach (NIA)

Indikator-indikator NIA diukur mengikut piawaian yang ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Indikator untuk NIA mempunyai 4 indikator. Secara keseluruhannya, 2 daripada 4 indikator NIA tidak mencapai sasaran. Terdapat penurunan dari segi pencapaian peratus murid sekolah rendah dan menengah yang mengekalkan *status orally fit* (TPR) berbanding tahun 2020.

Jadual 12 : Pencapaian National Indicator Approach, 2017 - 2021

Bil.	Indikator NIA	Piawai	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Peratus murid sekolah rendah mengekalkan status orally fit (TPR)	>65%	61.9%	65.7%	69.9%	62.4%	28.5%
2.	Peratus murid sekolah menengah mengekalkan status orally fit (TPR)	>80%	69.6%	68.8%	74.2%	74.0%	30.8%
3.	Peratus ketidakpatuhan paras optima fluorida di tapak retikulasi Paras < 0.4ppm	≤25%	2.3%	1.8 %	1.1%	0.4%	0.2%
4.	Peratus ketidakpatuhan paras optima fluorida di tapak retikulasi Paras > 0.6ppm	≤7%	0.2%	0.0%	2.6%	0.0%	0.0%

2.4.3 Pencapaian Indikator District Specific Approach (DSA)

Pada tahun 2021, 1 indikator DSA yang melibatkan ibu mengandung sahaja tercapai manakala 2 indikator melibatkan Min D bagi sekolah rendah dan sekolah menengah ini tidak tercapai.

Jadual 11 : Pencapaian District Specific Approach, 2017 - 2021

Indikator	Piawai	2017	2018	2019	2020	2021
1. Peratus ibu mengandung diberi PKP	≥ 75	67.8	68.43	80.03	47.17	75.0
2a. Min D murid sekolah rendah	≤ 0.07	-	-	0.05	0.05	0.2
2b. Min D murid sekolah menengah	≤ 0.18	-	-	0.14	0.14	0.74

2.5 EPIDEMIOLOGI DAN KAJIAN (HEALTH SYSTEM RESEARCH)

Terdapat lapan (8) kajian aktif pada tahun 2021, di mana dua (2) telah selesai, lima (5) kajian sedang berjalan dan satu (1) adalah kajian baru untuk tahun 2021. Topik penyelidikan adalah seperti berikut :

a) Relationship Between Habits And Cellular Differentiation In Oral Squamous Cell
b) Carcinoma In Negeri Sembilan (selesai)
c) Bracket Detachment in Orthodontic Patients in Orthodontic Unit, Pusat Pakar
d) Pergigian Seremban (selesai)
e) Acute Facial Cellulitis of Odontogenic Origin in Children - Multicentre study (sedang berjalan)
f) Oral Health Status And Practice Of Adult Orang Asli In Tampin District (sedang berjalan)
g) The Prevalence Of Early Childhood Caries (ECC) And Comparison Between dmft
h) Index And Significant Caries Index (SIC) Among Children 36-71 Month In Seremban,
i) Negeri Sembilan (sedang berjalan)

j) Survival Analysis Of Endocrowns: A Retrospective Follow-Up Of Documented
k) Endocrown Cases (sedang berjalan)
l) Oral Health Literacy and Oral Health Practice Among Adults Who Attend
m) Government Dental Clinic In Seremban (sedang berjalan)
n) Awareness Of Fake Braces Among Secondary School Students In Jempol District, Negeri Sembilan Malaysia (projek baru 2021)

3.0 AMALAN DAN PERKEMBANGAN KESIHATAN PERGIGIAN

3.1 Pendaftaran Klinik Pergigian Baru dan Pemantauan Klinik Pergigian Swasta

Pada tahun 2021, sebanyak 12 permohonan pendaftaran Klinik Pergigian Swasta yang mematuhi Akta Perkhidmatan Dan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 telah diluluskan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia di Negeri Sembilan. Manakala 14 buah klinik yang telah diverifikasi melalui pemeriksaan Pasca Pendaftaran untuk kepatuhan klinik-kilinik berdaftar telah dilaksanakan. Sebanyak 80 buah klinik sedia ada telah dipantau sepanjang tahun 2021.

3.2 Lain-Lain Inisiatif Kualiti

Selain pemantauan terhadap indikator kualiti yang dipantau di bawah Penjagaan Kesihatan Pergigian terdapat juga beberapa inisiatif kualiti lain.

a) MS ISO 9001 : 2015

Bahagian Kesihatan Pergigian telah menerima persijilan MS ISO 9001:2015 dari SIRIM QAS International Sdn. Bhd. pada 4 Disember 2017. Audit Surveillance telah diadakan pada 1, 2 dan 3 November 2021 dengan melibatkan 46 buah klinik pergigian di seluruh Negeri Sembilan yang diadakan secara *remote audit* iaitu secara atas talian. Skop pensijilan adalah Pengurusan Perancangan, Pemantauan dan Penilaian Aktiviti-aktiviti Utama Perkhidmatan Kesihatan Pergigian di Negeri Sembilan.

b) Inovasi

- Pada tahun 2021, beberapa Projek Inovasi telah menyertai pertandingan iaitu :

1. Kojau (PKPD Tampin) - Johan Kategori Produk
2. Reusable Cotton Roll Holder (PKPD Seremban) - Naib Johan Kategori Produk
3. Soft Book Poster (PKPD Rembau) - Penyertaan Kategori Produk
4. E-Dent (PKPD Seremban) - Tempat Pertama Kategori Perkhidmatan
5. Smart Caj (PKPD Seremban) - Tempat Ketiga Kategori Proses
6. Denture Trimmer Box (PKPD Seremban) - Penyertaan Kategori Produk
7. Dental Pallete (PKPD Seremban) - Penyertaan Kategori Produk
8. D-I-Y Hepafilter (PKPD Seremban) - Penyertaan Kategori Produk
9. Adjustable Dental Chair For Paediatric Patient (PKPD Seremban) - Penyertaan Kategori Produk

Kumpulan Inovatif dan Kreatif (KIK)

- Projek KIK telah dijalankan oleh kakitangan Bahagian Kesihatan Pergigian di daerah pada tahun 2020 dan 2021 dan telah selesai pada tahun 2021. Inovasi tersebut adalah seperti berikut :
    1. Projek KOJAU / kumpulan COVIDOX / Pejabat Kesihatan Pergigian Daerah Tampin
    2. Projek Smart LP6 / Pejabat Pergigian daerah Seremban

c) Quality Assurance (QA)

Beberapa projek QA telah dimulakan pada tahun 2019 dan lima (5) projek telah siap pada tahun 2020. Namun, pada tahun 2021 pertandingan QA dibatalkan dan tidak dapat diteruskan.

4.0 PENGURUSAN TEKNIKAL KESIHATAN PERGIGIAN

4.1 Kolaborasi Kesihatan Pegigian dan Badan Agama (KOA)

Program dijalankan melalui penglibatan badan keagamaan bagi memperbaiki perspektif masyarakat terhadap kesihatan bahawa penjagaan kesihatan diri sendiri adalah sebahagian daripada kehidupan beragama. Majoriti masyarakat akan memberi sepenuh perhatian semasa ceramah yang diadakan dalam majlis keagamaan. Melalui program seperti ini, dapat membina satu jaringan (*networking*) promosi kesihatan pergigian bersama institusi keagamaan yang lebih sistematik. Pada tahun 2021, aktiviti bersama Badan Agama dijalankan mengikut SOP Pandemik COVID-19 yang berkuatkuasa.

Jadual 14 : Pencapaian Aktiviti Kolaborasi Kesihatan Pergigian dan Badan Agama, 2021

Bil.	Aktiviti	Bil. Diadakan	Pemeriksaan		Ceramah		Pameran	
			Bil.	Peserta	Bil.	Peserta	Bil.	Peserta
1.	KOA Islam	6	0	0	6	155	2	99
2.	KOA Buddha	0	0	0	0	0	0	0
3.	KOA Hindu	1	1	28	1	30	1	30
4.	KOA Kristian	0	0	0	0	0	0	0
Jumlah		**7**	**1**	**28**	**7**	**185**	**3**	**129**

4.2 Ikon Gigi

Program Ikon Gigi (iGG) dilaksanakan dengan penglibatan komuniti sebagai medium pengantara dalam penyampaian maklumat dengan lebih berkesan melalui konsep *community empowerment*. Dalam program ini, wakil komuniti yang dipilih akan bertindak sebagai pemudahcara untuk meningkatkan kesedaran masyarakat tentang kepentingan kesihatan pergigian. Sepanjang tahun 2021, terdapat penambahan 16 orang ikon gigi yang baru menjadikan keseluruhan iGG adalah 52 orang. Mereka telah menjalankan sebanyak 1,346 aktiviti penyampaian maklumat kesihatan pergigian kepada 81,097 orang. Oleh kerana pandemik COVID-19, kebanyakkan aktiviti dijalankan melalui media sosial.

4.3 Kolaborasi Program Kesihatan Pergigian Bersama Institut Perguruan

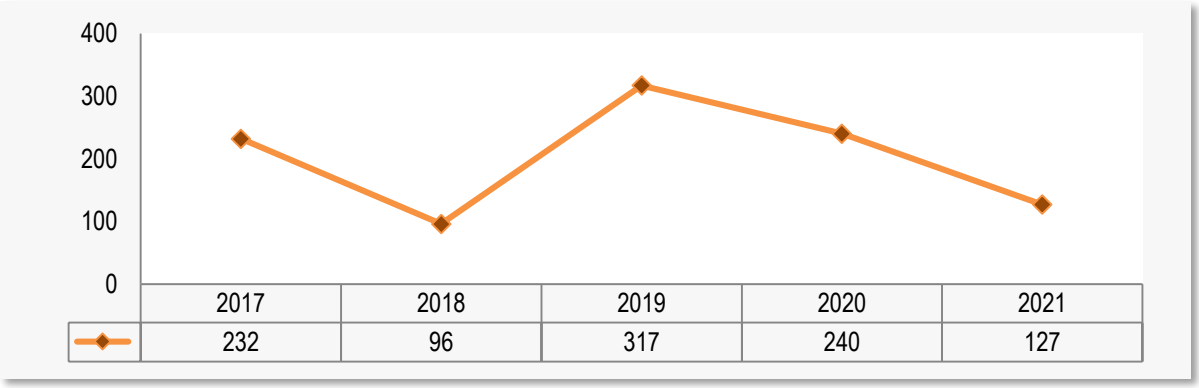
Program bersama Institut Perguruan dijalankan bagi memperkasakan guru-guru dalam memberi sumbangan yang berkesan terhadap peningkatan taraf kesihatan pergigian murid-murid.

Di Negeri Sembilan dua institut perguruan terlibat iaitu :

- Institut Perguruan Raja Melewar, Seremban
- Institut Perguruan Teknik Kampus Bandar Enstek, Nilai

Graf 15 menunjukkan peningkatan bilangan bakal guru yang telah menjalani program ini bagi tahun 2021.

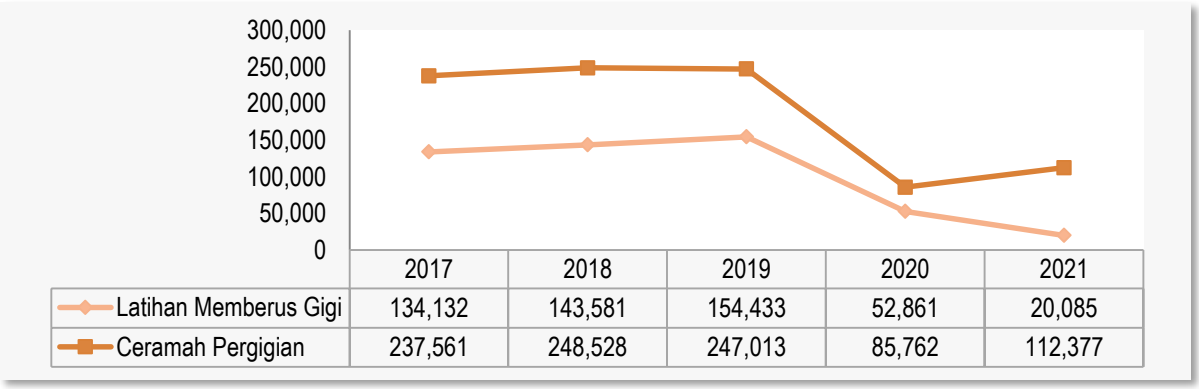
Graf 15 : Bilangan Guru Pelatih Menjalani Program, 2017 - 2021

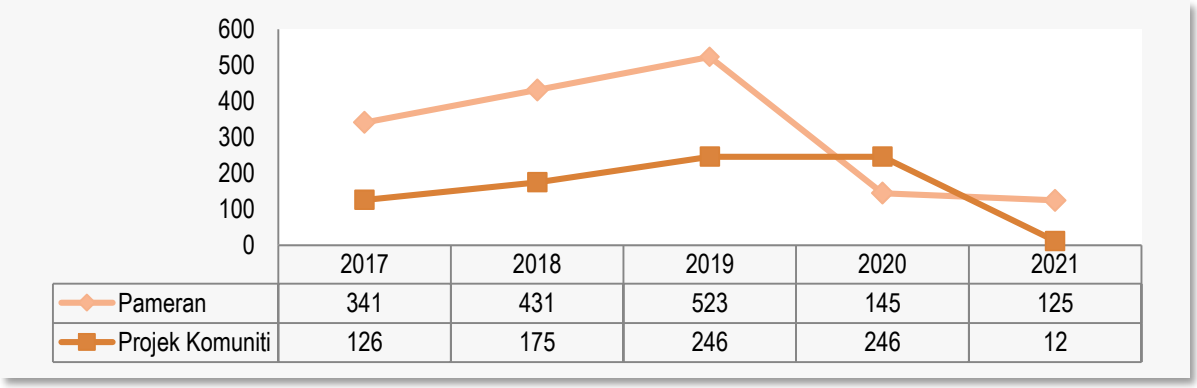
4.4 Aktiviti Promosi Kesihatan Pergigian

Graf 16 dan **Graf 17** menunjukkan peningkatan aktiviti promosi kesihatan pergigian dari 2017 hingga 2021. Aktiviti-aktiviti ini melibatkan pelbagai peringkat umur masyarakat. Pada tahun 2021, terdapat penurunan yang ketara bagi aktiviti latihan memberus gigi, pameran dan projek komuniti manakala terdapat peningkatan bagi peserta yang menerima ceramah. Ini berlaku akibat pandemik COVID-19 di mana dan bagi mematuhi Perintah Kawalan Pergerakan dan mengelakkan jangkitan dalam masyarakat berlaku. Walau bagaimanapun, Pendidikan Kesihatan Pergigian sentiasa dijalankan melalui media sosial iaitu Facebook dan Instagram rasmi Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri / Daerah.

Graf 16 : Bilangan Peserta Menjalani Latihan Memberus Gigi Dan Ceramah, 2017 - 2021

Graf 17 : Bilangan Pameran Dan Projek Komuniti Dijalankan, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Pameran	341	431	523	145	125
Projek Komuniti	126	175	246	246	12

4.5 Perkembangan Profesion Kesihatan Pergigian

Latihan Dalam Perkhidmatan diberikan kepada semua kakitangan bagi meningkatkan kompetensi mereka. Pada tahun 2021, semua kakitangan telah menghadiri kursus dengan 69.36% daripadanya hadir sekurang-kurangnya 7 hari. Terdapat kenaikan peratusan tersebut bagi tahun 2021 berbanding tahun 2020. Latihan dijalankan secara hybrid.

Jadual 15 : Pencapaian Latihan Dalam Perkhidmatan, 2017 - 2021

Indikator	2017	2018	2019	2020	2021
Bilangan kakitangan yang menghadiri kursus	910 (100%)	989 (100%)	1,078 (100%)	1,093 (100%)	1,152 (100%)
Bilangan kakitangan minima 7 hari berkursus	799 (87.8%)	833 (84.2%)	697 (64.7%)	567 (51.9%)	801 (69.4%)

4.6 Pengurusan Teknologi Maklumat

Teleprimary Care-Oral Health Clinical Information System (TPC-OHCIS) telah dimulakan sebagai projek rintis di 7 buah Klinik Pergigian di Daerah Seremban. Jadual 16 menunjukkan klinik-klinik yang terlibat. Projek Peluasan TPC OHCIS telah dilaksanakan di 3 buah klinik pergigian di Daerah Seremban dan 21 buah klinik di daerah-daerah lain seperti di **Jadual 17**.

Jadual 16 : Senarai Klinik Projek Rintis TPC-OHCIS

Bil.	Klinik Pergigian
1.	Pusat Pakar Pergigian Seremban
2.	Klinik Pergigian Seremban
3.	Klinik Pergigian Senawang
4.	Klinik Pergigian Seremban 2
5.	Klinik Pergigian Ampangan
6.	Klinik Pergigian Sikamat
7.	Klinik Pergigian Mantin

Jadual 17 : Senarai Klinik Projek Perluasan TPC-OHCIS

Daerah	Klinik Pergigian
Seremban (telah menggunakan TPC -OHCIS)	Klinik Pergigian Rantau
	Klinik Pergigian Kuarters KLIA
	Klinik Pergigian Sendayan
Kuala Pilah	Klinik Pergigian KK3 Kuala Pilah
	Klinik Pergigian Juasseh
	Klinik Pergigian Kuala Pilah
	Klinik Pergigian Johol
Port Dickson	Klinik Pergigian Bukit Pelandok
	Klinik Pergigian Linggi
	Klinik Pergigian Pasir Panjang
	Klinik Pergigian Port Dickson
	Klinik Pergigian Lukut
	Unit Pergigian Orthodontik Port Dickson
Tampin	Klinik Pergigian Tampin
	Klinik Pergigian Gemencheh
	Klinik Pergigian Jelai
	Klinik Pergigian Gemas
Jempol	Klinik Pergigian Bandar Seri Jempol
	Klinik Pergigian Bahau
Jelebu	Klinik Pergigian Jelebu
	Klinik Pergigian Petaling
Rembau	Klinik Pergigian Rembau
	Klinik Pergigian Astana Raja
	Klinik Pergigian Pedas

ISU DAN CABARAN

Tahun 2021 merupakan tahun kedua selepas dunia digemparkan dengan wabak pandemik COVID-19, malah negara mendepani musibah banjir yang melanda beberapa buah negeri termasuk Negeri Sembilan pada hujung tahun terutamanya di daerah Jelebu. Perkara ini sedikit sebanyak menjejaskan penyampaian perkhidmatan pergigian kepada masyarakat.

Walau bagaimanapun, negara dikhabarkan berita gembira dengan perluasan perkhidmatan Vaksinasi COVID-19. Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan juga turut membantu dengan menghantar Klinik Pergigian Bergerak bersama Pasukan Pergigian Bergerak yang terdiri daripada beberapa Pegawai Pergigian Kontrak, Juruterapi Pergigian, Pembantu Pembedahan Pergigian dan semestinya Pemandu Kenderaan. Hal ini menjalinkan lagi hubungan baik antara BKPNS dan BKNS. Diharapkan hubungan baik ini dapat diteruskan lagi.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya pada tahun 2021, pencapaian perkhidmatan Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan menunjukkan sedikit peningkatan setelah jatuh mendadak pada tahun lepas. Pelbagai inisiatif dijalankan, antaranya adalah meneruskan perkhidmatan pergigian sekolah di klinik dengan penglibatan Kementerian Pelajaran Malaysia (KPM) serta kerjasama dari ibu bapa dan penjaga.

Tambahan pula, BKPNS juga membantu membekalkan aset sokongan yang diperlukan bagi menyediakan bilik rawatan Aerosol Generating Procedure (AGP), seperti Air Decontamination Unit (ADU) dan Extraoral Vacuum Suction (EOVS). Manakala perkhidmatan dengan menggunakan Klinik Pergigian Bergerak, Pasukan Pergigian Bergerak dan Makmal Pergigian Bergerak juga giat dijalankan di kawasan penduduk yang kurang mendapat

capaian perkhidmatan kesihatan pergigian. Diharapkan dengan perluasan program vaksinasi, perkhidmatan kesihatan pergigian dapat dijalankan dengan lebih baik.

BAHAGIAN PERKHIDMATAN FARMASI

PENGENALAN

Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan terdiri daripada tiga cawangan iaitu Pengurusan Farmasi, Amalan dan Perkembangan Farmasi dan Penguatkuasaan Farmasi. Bahagian ini diketuai oleh Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Farmasi).

Aktiviti Pengurusan Farmasi bertanggungjawab untuk memastikan perancangan strategik dan dasar dilaksana mengikut sasaran yang ditetapkan, pengagihan sumber manusia mengikut keperluan dan kepentingan perkhidmatan, pembangunan modal insan yang relevan serta memastikan urusan pentadbiran dan kewangan mengikut peraturan.

Aktiviti Amalan dan Perkembangan Farmasi merupakan khidmat sokongan kepada Program Perubatan dan Kesihatan Awam. Berperanan mengoptimakan terapi ubat-ubatan dan pemberian penjagaan farmaseutikal dengan memastikan pengurusan pemilihan, pembelian dan pengedaran farmaseutikal yang berkesan serta penggunaan ubat yang rasional.

Aktiviti Penguatkuasaan Farmasi berperanan untuk memastikan semua produk farmaseutikal, tradisional dan kosmetik dalam pasaran adalah sah dari segi pendaftaran dan notifikasi. Penguatkuasaan farmasi juga berfungsi untuk memastikan bahawa pengendalian rangkaian bekalan dan pemasaran, iklan-iklan produk dan penggunaannya dikendalikan dengan mematuhi peruntukan akta-akta dan undang-undang yang berkaitan.

VISI

Menerajui pengurusan berkualiti ke atas ubat-ubatan melalui tenaga kerja yang berdaya saing, sains dan teknologi bersesuaian dan perkongsian dengan semua pihak yang berkepentingan.

MISI

Memastikan ubat-ubatan berkualiti untuk negara.

OBJEKTIF

Memastikan semua keluaran farmaseutikal dan produk penjagaan kesihatan yang berada di pasaran adalah berkualiti, selamat, berkesan dan dikawal mengikut undang-undang yang berkaitan serta digunakan secara rasional.

1. CAWANGAN PENGURUSAN FARMASI

Pengurusan Farmasi bertanggungjawab untuk memastikan perancangan sumber manusia mengikut keperluan dan kepentingan perkhidmatan, pembangunan modal insan yang relevan serta memastikan urusan pentadbiran dan kewangan mengikut peraturan.

Sumber Manusia

Sumber manusia untuk Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Negeri Sembilan mengikut kategori dan bilangan jawatan adalah seperti **Jadual 1** dan **Jadual 2**.

Jadual 1 : Perjawatan Anggota Farmasi di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Tahun	Pegawai Farmasi		Penolong Pegawai Farmasi	
	Bilangan Jawatan	Bilangan Pengisian (%)	Bilangan Jawatan	Bilangan Pengisian (%)
2017	348	317 (91.1%)	175	170 (97.1%)
2018	348	318 (91.4%)	175	167 (95.4%)
2019	348	332 (95.4%)	175	171 (97.7%)
2020	356	349 (98.0%)	182	169 (92.8%)
2021	363	352 (97.0%)	189	175 (92.6%)

Jadual 2 : Perjawatan Anggota Farmasi Mengikut Fasiliti di Negeri Sembilan, 2021

Jawatan	Bahagian Perkhidmatan Farmasi		Hospital		Kesihatan	
	Jawatan	Pengisian (%)	Jawatan	Pengisian (%)	Jawatan	Pengisian (%)
Pegawai Farmasi	30	28 (93.3%)	196	193 (98.5%)	137	131 (95.6%)
Penolong Pegawai Farmasi	0	0	67	62 (92.5%)	122	113 (92.6%)
Jumlah	**30**	**28 (93.3%)**	**263**	**255 (97.0%)**	**259**	**233 (94.2%)**

Latihan

Bahagian Perkhidmatan Farmasi Negeri Sembilan telah diperuntukkan sebanyak RM6,885.00 bagi tujuan Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP) bagi tahun 2021. Pengagihan peruntukan LDP bagi tahun 2017 sehingga 2021 adalah seperti di **Jadual 3**.

Jadual 3 : Peruntukan Latihan Dalam Perkhidmatan, 2017 - 2021

Peruntukan LDP	2017	2018	2019	2020	2021
Peruntukan (RM)	27,500.00	18,334.00	60,000.00	13,650.00	6,885.00
Perbelanjaan (RM) / Peratus Perbelanjaan (%)	27,486.80 (99.95%)	18,331.00 (99.98%)	59,998.00 (100. 00%)	13,646.00 (99.97%)	6,885.00 (100.00%)

Kebanyakan latihan yang dianjurkan dilaksanakan secara dalam talian dengan menggunakan pelbagai platform seperti Google Meet, Zoom, Cisco Webex dan sebagainya. Sebanyak 8 latihan telah dilaksanakan pada tahun 2021. Seramai 352 anggota telah menghadiri latihan pada tahun 2021 iaitu seramai 329 anggota kumpulan Pengurusan dan Profesional serta 23 anggota kumpulan sokongan. Senarai latihan yang dianjurkan pada tahun 2021 adalah seperti di **Jadual 4**.

Jadual 4 : Senarai Latihan Yang Dianjurkan, 2021

Bil.	Nama Kursus	Tarikh
1.	Kursus Methadone	22 - 23 Mac 2021
2.	Bengkel Pemantapan Inovasi	12 AprIL 2021
3.	Kursus Kewangan dan Pengurusan Stor Farmasi	22 - 23 Jun 2021
4..	Kursus Respiratory Updates	29 Julai 2021
5.	Bengkel Quality Assurance 2021	17 Ogos 2021
6.	Bengkel Pembentangan Proposal Kajian Penyelidikan dan Pembangunan Farmasi	11 - 12 Ogos 2021
7.	Kursus Diabetic Nephropathy	9 September 2021
8.	Kursus Keselamatan Pengubatan	14 - 15 September 2021

PENCAPAIAN AKTIVITI KUALITI PENGURUSAN FARMASI

Bahagian ini juga menyelaras dan memantau semua aktiviti yang berkaitan peningkatan kualiti termasuk Quality Assurance Programme (QAP), Key Performance Indicators (KPI) dan lain-lain aktiviti-aktiviti inisiatif kualiti. Pencapaian indikator QAP untuk aktiviti Pengurusan Farmasi adalah seperti di **Jadual 5**.

Jadual 5 : Pencapaian Indikator KPI OBB untuk Cawangan Pengurusan Farmasi, 2017 - 2021

Bil.	Indikator KPI	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Peratus Preskripsi Didispens Dalam Tempoh 30 Minit. ***Sasaran: 95% Preskripsi***	85.86%	90.05%	94.14%	95.86%	96.54%
2.	Peratus Pegawai Farmasi yang mencapai mata minimum CPD. Januari - Disember = 40 mata ***Sasaran: 100%***	100%	100%	100%	100%	100%
3.	Peratus Penolong Pegawai Farmasi yang mencapai mata minimum CPD. Januari - Disember = 30 mata ***Sasaran: 100%***	100%	100%	100%	100%	100%
4.	Peratus Fasiliti Farmasi KKM Menjalankan Penyelidikan Farmasi atau Inisiatif Kualiti & Inovasi Farmasi. ***Sasaran: ≥90%***			100% (14/14)	100% (14/14)	100% (14/14)
5.	Bilangan Pembentangan Hasil Penyelidikan dan Inisiatif Kualiti dan Inovasi Farmasi di Peringkat Tempatan dan Antarabangsa.			64 (sasaran: 18)	24 (sasaran: 22)	46 (sasaran: 21)
6.	Peratus perbelanjaan bagi peruntukan Pelan Operasi Latihan (POL) berbanding peruntukan yang diterima dalam setahun. ***Sasaran: ≥95%***				99.97%	100%
7.	Bilangan hasil kajian diterbitkan di peringkat tempatan atau antarabangsa.			8 (sasaran: 4)	7 (sasaran: 4)	6 (sasaran: 4)

PENCAPAIAN DAN PENGIKTIRAFAN

Sebanyak 38 Kajian Penyelidikan dan Pembangunan Farmasi (R&D) serta Projek Inisiatif Kualiti Farmasi telah dipertandingkan dalam pertandingan peringkat negeri dan kebangsaan pada tahun 2021 seperti dalam **Jadual 6**.

Jadual 6 : Bilangan Penyertaan Kajian R&D dan Projek Inisiatif Kualiti Farmasi, 2021

Bil.	Platform	Bil. Penyertaan
1.	11th National Pharmacy R&D Conference 2021	16
2.	14th National Conference for Clinical Research (NCCR) 2021	2
3.	MPS - National Pharmacist Convention 2021	4
4.	3rd International Conference of Pharmacy and Health Sciences 2021	1
6.	Saringan Penilaian Projek Inovasi, Anugerah Inovasi KKM 2021	6
7.	Anugerah Inovasi KKM 2021	3
8.	Pertandingan Inovasi JKNNS 2021	5
9.	Pertandingan KIK JKNNS 2021	1

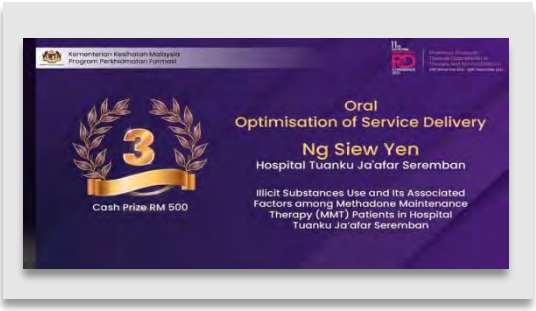
Jadual 7 : Pengiktirafan dan Pencapaian Kajian R&D dan Projek Farmasi Dipertandingkan, 2021

Platform Pertandingan	Tajuk Projek	Pencapaian
11th National Pharmacy R&D Conference 2021	Perception and Behaviour of Type 2 Diabetes Patients towards Diabetes Management during Ramadan	Naib Johan bagi Kategori Poster
	Patient Satisfaction with Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC) Services in a District Hospital: A cross-sectional study	Tempat Ketiga bagi Kategori Poster
	Illicit substances use and its associated factors among Methadone Maintenance Therapy (MMT) Patients in Hospital Ja'afar Seremban	Tempat Ketiga bagi Kategori Oral
	Postpartum Women's intention on the use of contraception and its associated factors: A Multicentre cross-sectional study	Saguhati bagi Kategori Oral
Anugerah Inovasi KKM 2021	OncoPP	Johan bagi kategori teknologi
	TORCH	Anugerah Khas Juri (Kategori Proses)
Pertandingan Kumpulan Inovatif dan Kreatif (KIK) tahun 2020 dan 2021 bagi Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan	My Inotrope Pro	Naib Johan
Pertandingan Inovasi Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan Tahun 2021	TORCH	Johan bagi Kategori Proses
	MYPOMS2ED	Naib Johan bagi Kategori Perkhidmatan
	RED POUCH	Naib Johan bagi Kategori Proses
	GET N GO	Tempat Ketiga bagi Kategori Perkhidmatan

Gambar 1 : Pencapaian 11th National Pharmacy R&D Conference, 2021

Gambar 2 : Pencapaian Anugerah Inovasi KKM, 2021

Gambar 3 : Pencapaian Pertandingan Kumpulan Inovatif dan Kreatif (KIK) Tahun 2020 dan 2021 bagi Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan

Gambar 4 : Pencapaian Pertandingan Inovasi Jabatan Kesihatan Negeri Negeri Sembilan, 2021

2. CAWANGAN AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI

Amalan dan Perkembangan Farmasi mempunyai objektif utama memastikan keperolehan dan kepenggunaan ubat-ubatan yang berkualiti melalui amalan farmasi yang berkesan bagi meningkatkan perkhidmatan farmasi di hospital dan klinik kesihatan di Negeri Sembilan.

OBJEKTIF AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI

i. Mengoptimakan terapi ubat-ubatan melalui penyampaian perkhidmatan farmasi yang berkesan, dinamik dan progresif, amalan berkualiti terkini serta perkhidmatan yang profesional.
ii. Memastikan perbelanjaan ubat-ubatan berada di tahap yang ekonomik.
iii. Mempromosikan kesedaran berkenaan penggunaan ubat secara rasional, keselamatan pengubatan dan pelaporan kesan *advers* ubat mahupun kesan sampingan ubat.
iv. Mengoptimakan penggunaan tenaga kerja bagi perkhidmatan penjagaan farmaseutikal di dalam negara.
v. Memastikan pencapaian perkhidmatan berkualiti yang berterusan.

PENCAPAIAN AKTIVITI KUALITI AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI

Bahagian ini juga menyelaras dan memantau semua aktiviti yang berkaitan peningkatan kualiti termasuk Quality Assurance Programme (QAP), Key Performance Indicators (KPI) dan lain-lain aktiviti-aktiviti inisiatif kualiti. Pencapaian indikator QAP untuk aktiviti Amalan & Perkembangan Farmasi adalah seperti di **Jadual 8**.

Jadual 8 : Pencapaian Indikator QAP untuk Aktiviti Amalan dan Perkembangan Farmasi, 2017 - 2021

Bil.	Indikator QAP	2017	2018	2019	2020	2021
1.	*QAP 1 :* *Percentage of prescriptions wrongly filled and detected before dispensing to the total number of prescriptions counterchecked* ***(Standard: 0%)***	0.076%	0.071%	0.071%	0.053%	0.059%
2.	*QAP 2 :* *Percentage of toxicity cases interpreted and recommendations communicated* ***within two hours*** *to the requesting Doctor / Units to the total number of toxicity cases received* ***(Standard: 100%)***	100%	100%	100%		
	QAP 2 : *Percentage of toxicity cases interpreted and recommendations communicated* ***within one hour*** *to the requesting Doctor / Units to the total number of toxicity cases received* ***(Standard: 100%)***				100%	100%
3.	*QAP 3 :* *Percentage of Value of Stocks Disposed and written off to value of stocks handled annually* ***(Standard: 0%)***	0%	0%	0%	0%	0%

Pencapaian indikator KPI untuk aktiviti Amalan dan Perkembangan Farmasi adalah seperti di **Jadual 9**.

Jadual 9 : Pencapaian Indikator KPI untuk Aktiviti Amalan dan Perkembangan Farmasi, 2019 - 2021

Bil.	Indikator KPI	2019	2020	2021
1.	Peratus fasiliti KKM yang berjaya mencapai paras simpanan stok ubat yang optimum (1-3 bulan) ***Sasaran : >90%***	100% (13 / 13)	85.71% (12 / 14)	95.83% (13.42 / 14)
2.	Peratus fasiliti farmasi yang diaudit oleh Audit Dalam Amalan Farmasi (ADAF) mendapat tahap pematuhan baik ***Sasaran : ≥60%***	88.46% (23 / 26)	85.18% (23 / 27)	100% (26 / 26)
3.	Peratus preskripsi susulan yang didispen melalui Perkhidmatan Tambah Nilai (VAS) berbanding preskripsi susulan diterima. ***Sasaran : ≥20%***	23.38%	29.23%	32.25% ***(sasaran: ≥25%)***
4.	Peratus pencapaian aktiviti kaunseling ubat-ubatan kepada pesakit seperti yang ditetapkan ***Sasaran : 100%***	102 %	99.64%	109.9%
5.	Peratus klinik kesihatan yang mencapai kepatuhan penuh bagi kriteria amalan keselamatan pengubatan yang ditetapkan. ***Sasaran : ≥80%***	84.6% (11 / 13)	95.65 % (44 / 46)	100% (46 / 46) ***(sasaran: ≥90%)***
6.	Peratus pencapaian pengambilan sejarah pengubatan pesakit semasa kemasukan ke wad seperti yang ditetapkan ***Sasaran : 100%***	107.4% (17,285 / 16,100)	96.39% (15,422 / 16,000)	100.4% (16,067 / 16,000)
7.	Peratus fasiliti mencapai sasaran penggunaan PhIS yang ditetapkan ***Sasaran : 100%***	70% (44 / 63)	60 / 64 (93.75%)	92.19% (59/64)

PENCAPAIAN AKTIVITI AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI SEPANJANG TAHUN 2021

Perkhidmatan Perolehan Ubat-ubatan

Pada tahun 2021, nilai perolehan ubat-ubatan di semua hospital dan klinik kesihatan di Negeri Sembilan adalah sebanyak RM114,808,498.53. Nilai perbelanjaan bagi ubat-ubatan tersebut meningkat sebanyak 9.43% berbanding tahun 2020. Perbelanjaan bagi ubat-ubatan pada tahun 2021 adalah termasuk dengan peruntukan bagi menangani COVID-19. **Jadual 10** menunjukkan jumlah peruntukan dan perbelanjaan ubat bagi tahun 2017 sehingga 2021.

Jadual 10 : Peruntukan dan Perbelanjaan Ubat, 2017 - 2021

Tahun	Peruntukan Ubat (RM)	Perbelanjaan Ubat (RM)	Peratus Perbelanjaan (%)
2017	93,705,111.78	93,574,678.98	99.86
2018	96,638,387.23	96,503,720.06	99.86
2019	114,216,683.07	114,209,756.24	99.99
2020	104,935,322.38	104,918,629.36	99.98
2021	114,821,374.65	114,808,498.53	99.99

Perkhidmatan Farmasi Klinikal dan Teknikal

Matlamat perkhidmatan farmasi di hospital dan kesihatan adalah untuk menyediakan penjagaan farmaseutikal yang berorientasikan pesakit. Perkhidmatan Farmasi Ambulatori menekankan kualiti penggunaan ubat, promosi cara hidup yang sihat dan pemberian perkhidmatan yang inovatif untuk memberi impak positif kepada pesakit.

Perkhidmatan Farmasi Klinikal menyediakan perkhidmatan kaunseling ubat-ubatan, Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC), Kaunseling Methadone, Farmasi Wad, Pusat Maklumat Ubat, Farmakokinetik Klinikal, Nutrisi Parenteral dan Farmasi Onkologi.

Pencapaian bagi aktiviti farmasi klinikal dan teknikal bagi tahun 2021 seperti berikut:

Jadual 11 : Pencapaian Perkhidmatan Farmasi Klinikal (Hospital), 2021

Bil.	Aktiviti	HTJ	HTAN	HPD	HTAM	HJEL	HJEM	HREM	Jumlah
1.	Perkhidmatan Pendispensan Ubat : Bilangan Preskripsi yang diterima								
	a) Pesakit Luar	319,381	105,077	70,367	29,260	15,733	27,635	7,892	575,334
	b) Pesakit Dalam (termasuk discaj)	320,221	133,537	45,337	21,580	12,021	35,469	18,332	586,497
2.	Perkhidmatan Kaunseling Ubat								
	a) Pesakit Luar	12,072	6,574	3,919	2,905	703	442	414	27,029
	b) Pesakit Dalam	11,970	3,021	916	13	235	281	160	16,596
	c) Pesakit Discaj	8,695	2,782	2,887	1,181	609	242	146	16,542
3.	Perkhidmatan Nutrisi Parenteral: Bilangan kes/ sediaan								
	a) Dewasa	303/1073	26/179	9/46	-	-	-	-	338/1,298
	b) Kanak-Kanak	330/5,087	44/0	3/0	-	-	-	-	377/5,087
4.	Perkhidmatan Admikstur Intravena								
	a) Jenis sediaan/ Bil. Sediaan	3/1,559	-	-	-	-	-	-	3/1,559
5.	Perkhidmatan Ubat Titis								
	a) Bil. Sediaan	4,648	4,750	0	753	-	-	-	10,151
6.	Farmakokinetik Klinikal								
	a) Bilangan Kes	743	187	28	14	11	9	17	1,038
	b) Bilangan Analisa	2,382	594	126	16	18	18	37	3,226

Bil.	Aktiviti	HTJ	HTAN	HPD	HTAM	HJEL	HJEM	HREM	Jumlah
7.	Perkhidmatan Rekonstitusi Ubat Sitotoksik Bilangan kes/ sediaan								
	a) Dewasa	1,851/7,251	190 / 0	-	-	-	-	-	2,041/7,251
	b) Kanak-Kanak	14 / 64	4 / 0	-	-	-	-	-	18/64
8.	Maklumat Ubat								
	a) Laporan ADR	395	84	139	8	22	17	37	702
	b) Bil. Pertanyaan	3,370	4,228	666	246	83	107	97	8,797
9.	Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC)								
	a) Bil. Kaunseling	2,198	1,731	826	408	0	28	0	5,191
10.	Bilangan Jenis Intervensi								
	a) Pesakit Luar	2,252	5,418	488	680	142	446	201	9,627
	b) Pesakit Dalam	9,926	6,842	1,493	1,239	171	176	201	20,048

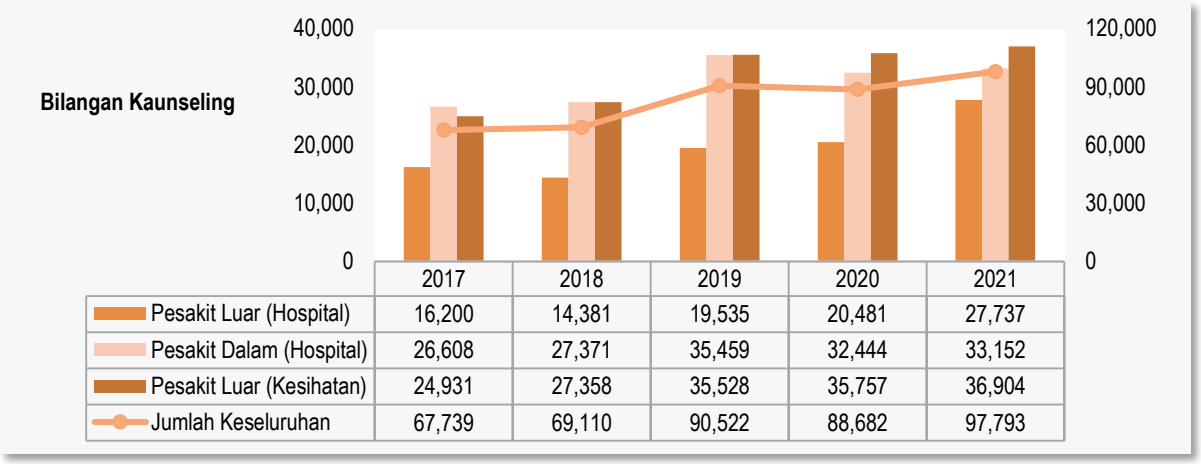
Jadual 12 : Pencapaian Perkhidmatan Farmasi Klinikal (Kesihatan), 2021

Bil.	Aktiviti	PKD Seremban	PKD Kuala Pilah	PKD Port Dickson	PKD Tampin	PKD Jelebu	PKD Jempol	PKD Rembau	Jumlah
1.	Perkhidmatan Pendispensan Ubat:								
	Bil. Preskripsi yang diterima	937,271	166,742	220,691	187,344	98,604	224,691	107,602	1,942,945
2.	Perkhidmatan Kaunseling Ubat	15,371	3,368	3,663	4,829	2,202	4,178	2,690	36,301
3.	Maklumat Ubat-Ubatan								
	a) Laporan ADR	394	113	369	104	55	49	12	996
	b) Bil. Pertanyaan	1,541	543	401	417	226	482	86	3,696
4.	*Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC)* Bil. Kaunseling	928	197	195	294	42	79	54	1,389
5.	Bilangan Jenis Intervensi	67,682	1,107	1,950	1,704	1,199	1,932	3,471	79,045

i. Perkhidmatan Kaunseling Ubat-ubatan

Perkhidmatan kaunseling ubat-ubatan diberikan supaya pesakit mematuhi rawatan farmakoterapi dan memahami cara pengambilan ubat-ubatan. Kaunseling ubat-ubatan di hospital meliputi pesakit dalam, pesakit luar dan pesakit discaj. Pada tahun 2021, terdapat peningkatan sebanyak 35.4% kaunseling pesakit luar di hospital, 2.2% kaunseling pesakit dalam dan 3.2% kaunseling di klinik kesihatan berbanding tahun 2020. Bilangan kaunseling ubat-ubatan bagi Negeri Sembilan secara keseluruhan terdapat peningkatan sebanyak 10.27% pada tahun 2021.

Rajah 1 : Bilangan Pesakit Diberi Kaunseling, 2017 - 2021

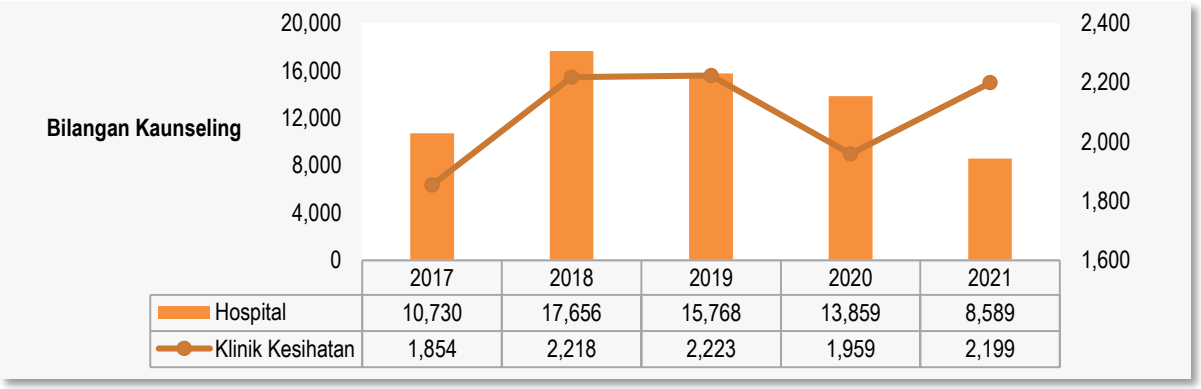

	2017	2018	2019	2020	2021
Pesakit Luar (Hospital)	16,200	14,381	19,535	20,481	27,737
Pesakit Dalam (Hospital)	26,608	27,371	35,459	32,444	33,152
Pesakit Luar (Kesihatan)	24,931	27,358	35,528	35,757	36,904
Jumlah Keseluruhan	67,739	69,110	90,522	88,682	97,793

ii. Perkhidmatan Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC)

Aktiviti MTAC adalah untuk mengoptimakan terapi ubat penyakit kronik seperti penyakit diabetes mellitus, penyakit retroviral (RVD), warfarin, nefrologi, respiratori, hipertensi, epilepsi, psoriasis dan hemofilia. **Rajah 2** menunjukkan bilangan kaunseling melalui aktiviti MTAC. Bagi aktiviti kaunseling MTAC hospital sebanyak 8,589 kaunseling dilakukan oleh pegawai farmasi manakala di kesihatan sebanyak 2,199.

Rajah 2 : Bilangan Kaunseling Melalui Perkhidmatan MTAC, 2017 - 2021

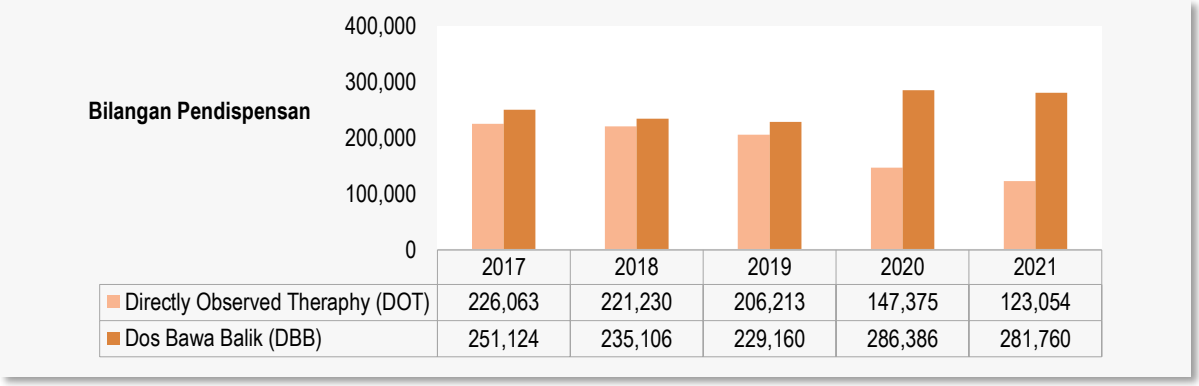

	2017	2018	2019	2020	2021
Hospital	10,730	17,656	15,768	13,859	8,589
Klinik Kesihatan	1,854	2,218	2,223	1,959	2,199

iii. Perkhidmatan Rawatan Terapi Gantian Methadone

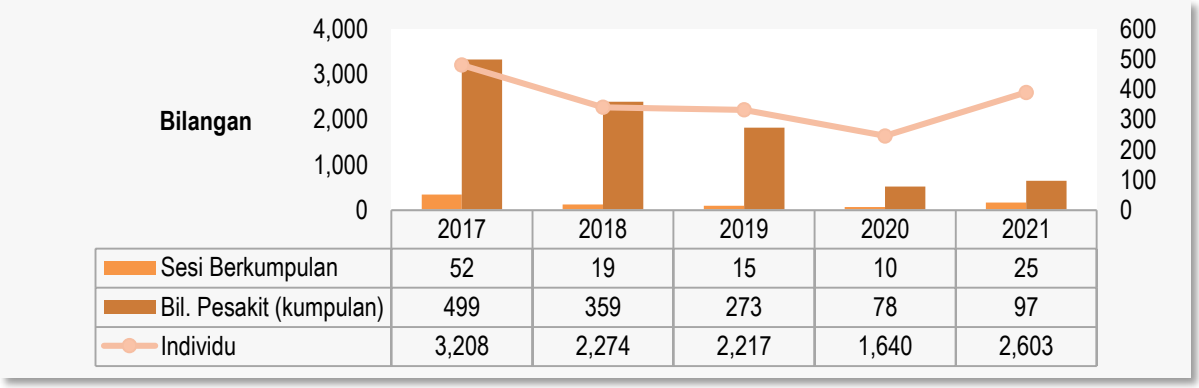
Aktiviti pendispensan Methadone dilakukan oleh pegawai farmasi. Pendispensan Methadone kepada pesakit adalah melalui *Direct Observe Therapy* (DOT) dan juga melalui Dos Bawa Balik (DBB) seperti di Rajah 3. Pada tahun 2021, 30% pendispensan Methadone kepada pesakit adalah secara DOT manakala 70% didispen secara DBB. Manakala bilangan kaunseling Methadone secara individu mahupun kaunseling berkumpulan adalah seperti di **Rajah 4**.

Rajah 3 : Bilangan Pendispensan Methadone, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Directly Observed Theraphy (DOT)	226,063	221,230	206,213	147,375	123,054
Dos Bawa Balik (DBB)	251,124	235,106	229,160	286,386	281,760

Rajah 4 : Bilangan Kaunseling Methadone, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Sesi Berkumpulan	52	19	15	10	25
Bil. Pesakit (kumpulan)	499	359	273	78	97
Individu	3,208	2,274	2,217	1,640	2,603

Perkhidmatan Farmasi Wad

Pegawai Farmasi Klinikal telah ditempatkan di wad dengan pelbagai disiplin. Mereka melibatkan diri secara aktif dalam rondaan wad dengan pakar perubatan dan anggota kesihatan ke arah mengoptimakan terapi ubat pesakit demi meningkatkan taraf kesihatan pesakit.

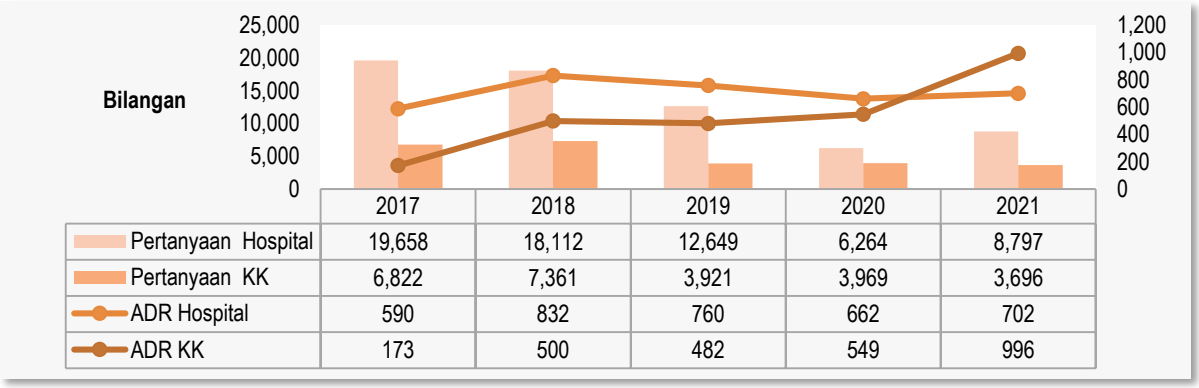
Perkhidmatan Farmasi Wad meliputi disiplin perubatan, pembedahan, pediatrik, rawatan rapi dan ortopedik. Perkhidmatan Farmasi Wad terdapat di Hospital Tuanku Ja'afar, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Hospital Port Dickson, Hospital Tampin, Hospital Jelebu dan Hospital Jempol.

Perkhidmatan Maklumat Ubat-ubatan

Pegawai-pegawai Farmasi juga memberikan maklumat tentang ubat-ubatan serta maklumbalas terhadap isu-isu berkaitan dengan penggunaan ubat-ubatan. Pertanyaan maklumat ubat bukan saja diterima dari anggota kesihatan malah daripada orang awam. Terdapat peningkatan sebanyak 81.42% pelaporan ADR dan AEFI di klinik kesihatan pada tahun 2021 berbanding tahun 2020. Manakala bagi hospital terdapat peningkatan sebanyak 6.04% pelaporan ADR pada tahun 2021.

Maklumat pertanyaan maklumat ubat-ubatan dan laporan ADR (2017 - 2021) adalah seperti **Rajah 5**.

Rajah 5 : Bilangan Pertanyaan Ubat-Ubatan Dan ADR, 2017 - 2021

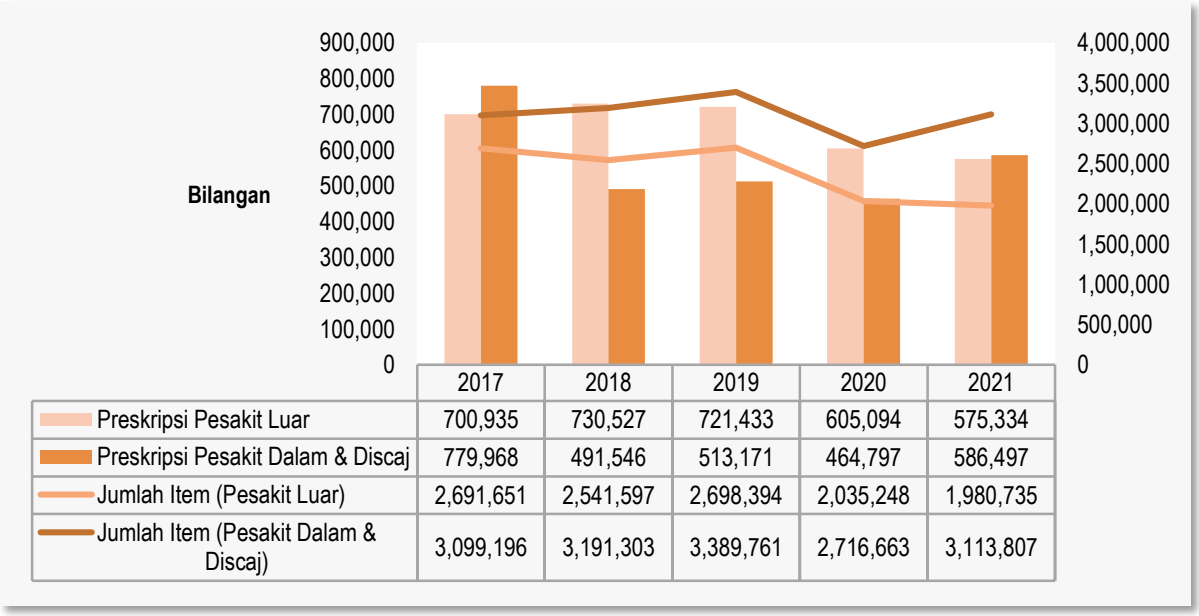

	2017	2018	2019	2020	2021
Pertanyaan Hospital	19,658	18,112	12,649	6,264	8,797
Pertanyaan KK	6,822	7,361	3,921	3,969	3,696
ADR Hospital	590	832	760	662	702
ADR KK	173	500	482	549	996

Perkhidmatan Farmasi Pesakit Luar dan Dalam

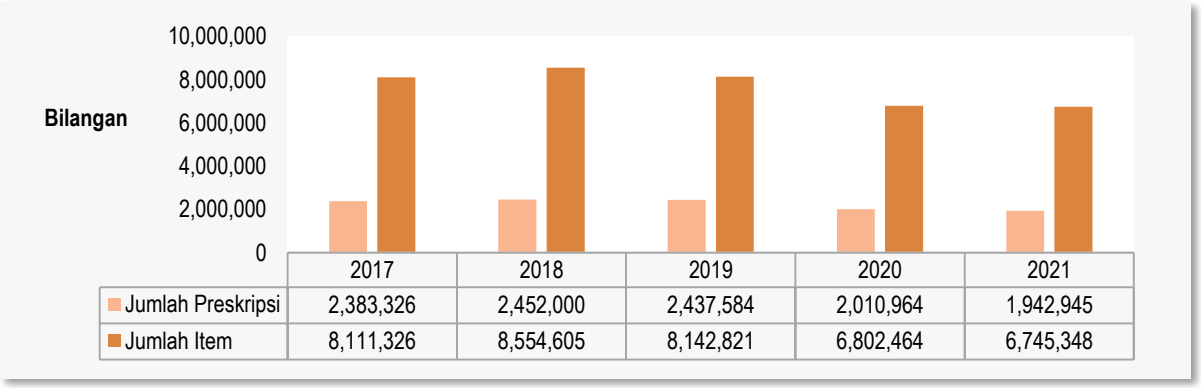
Pendispensan ubat untuk pesakit luar adalah aktiviti utama yang dijalankan di farmasi hospital dan klinik kesihatan. Pembekalan ubat kepada pesakit dalam dilakukan menggunakan *Unit Dose System* (UDS). **Rajah 6** dan **Rajah 7** menunjukkan jumlah preskripsi yang diterima di hospital dan kesihatan bagi tahun 2016 - 2020.

Rajah 6 : Jumlah Preskripsi Diterima Di Hospital, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Preskripsi Pesakit Luar	700,935	730,527	721,433	605,094	575,334
Preskripsi Pesakit Dalam & Discaj	779,968	491,546	513,171	464,797	586,497
Jumlah Item (Pesakit Luar)	2,691,651	2,541,597	2,698,394	2,035,248	1,980,735
Jumlah Item (Pesakit Dalam & Discaj)	3,099,196	3,191,303	3,389,761	2,716,663	3,113,807

Rajah 7 : Jumlah Preskripsi Diterima Di Kesihatan, 2017 - 2021

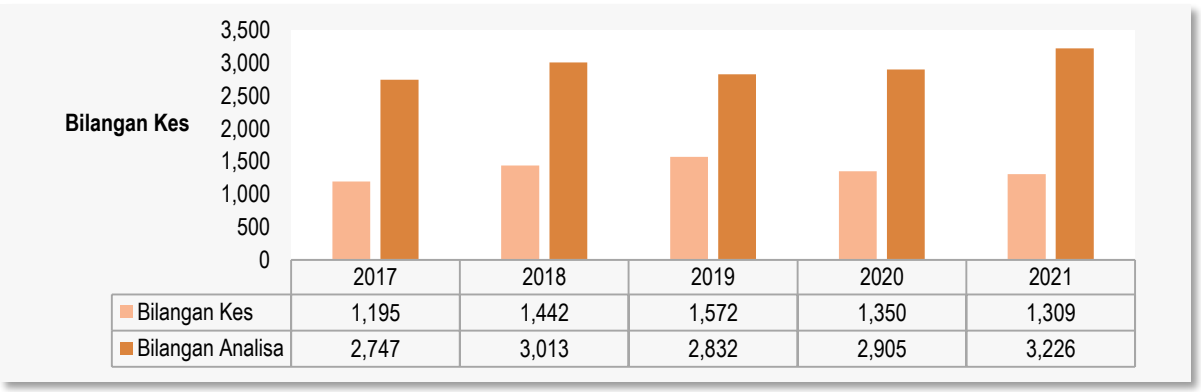

	2017	2018	2019	2020	2021
Jumlah Preskripsi	2,383,326	2,452,000	2,437,584	2,010,964	1,942,945
Jumlah Item	8,111,326	8,554,605	8,142,821	6,802,464	6,745,348

Perkhidmatan Farmakokinetik Klinikal *(Therapeutic Drug Monitoring, TDM)*

Perkhidmatan Farmakokinetik Klinikal hanya terdapat di Hospital Tuanku Ja'afar sahaja. Fasiliti kesihatan yang lain akan menghantar sampel ke HTJ untuk ujian TDM. **Rajah 8** menunjukkan pencapaian perkhidmatan farmakokinetik klinikal bagi tahun 2017 - 2021.

Rajah 8 : Pencapaian Perkhidmatan Farmakokinetik Klinikal, 2017 - 2021

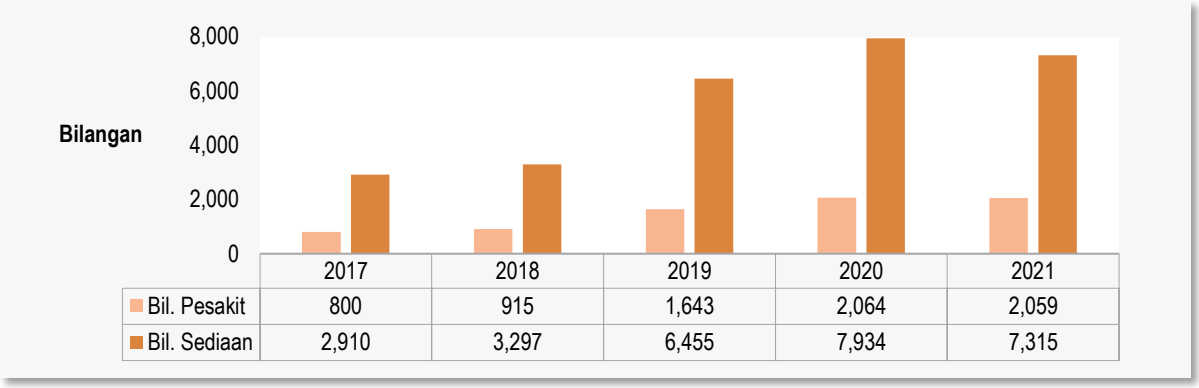

	2017	2018	2019	2020	2021
Bilangan Kes	1,195	1,442	1,572	1,350	1,309
Bilangan Analisa	2,747	3,013	2,832	2,905	3,226

Perkhidmatan Sediaan Steril

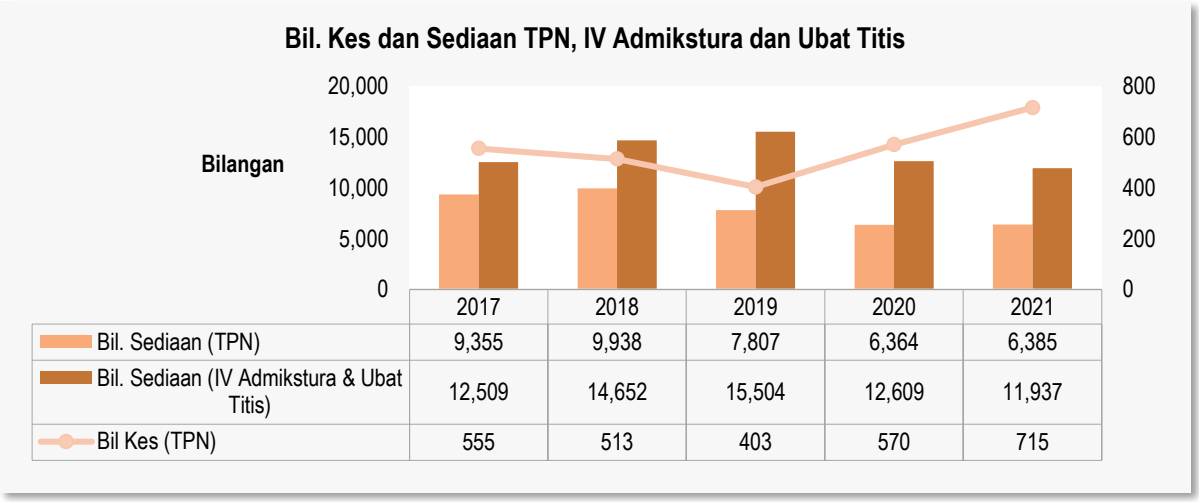
Perkhidmatan sediaan steril meliputi perkhidmatan nutrisi parenteral, rekonstitusi ubat sitotoksik dan admikstur intravena serta penyediaan ubat titis mata / hidung dan telinga.

Rajah 9 : Pencapaian Perkhidmatan Rekonstitusi Ubat Sitotoksik, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Pesakit	800	915	1,643	2,064	2,059
Bil. Sediaan	2,910	3,297	6,455	7,934	7,315

Rajah 10 : Pencapaian Perkhidmatan Sediaan Steril, 2017 - 2021

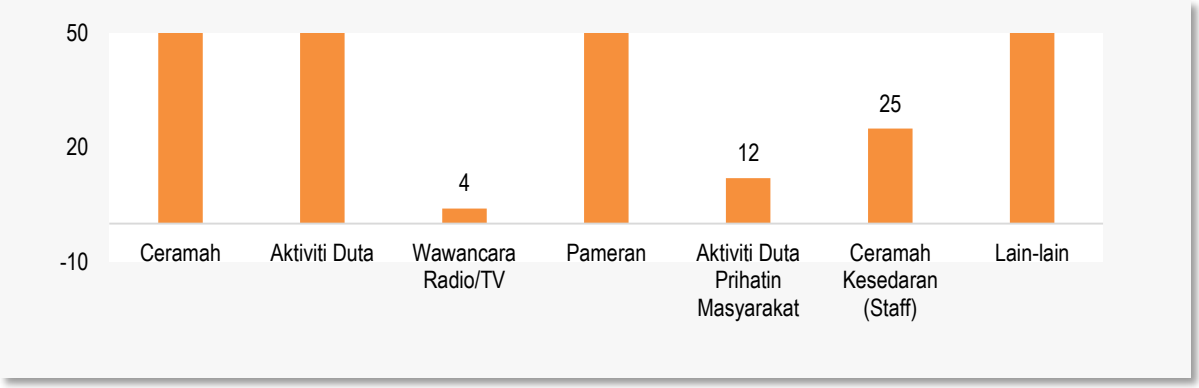

	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Sediaan (TPN)	9,355	9,938	7,807	6,364	6,385
Bil. Sediaan (IV Admikstura & Ubat Titis)	12,509	14,652	15,504	12,609	11,937
Bil Kes (TPN)	555	513	403	570	715

Penggunaan Ubat Secara Berkualiti - Pengguna (PUB-P) dan Aktivititi Pendidikan dan Pelindungan Pengguna

Pada tahun 2021, Rajah 11 menunjukkan sebanyak 449 aktiviti Kenali Ubat Anda telah dijalankan meliputi *Program Pharmacy Integrated Community Care* (PICC), Duta Prihatin Masyarakat, pameran, ceramah, sesi interaktif fizikal atau dalam talian dengan penyesuaian pelaksanaan secara norma baharu. Sebanyak 60 aktiviti Kenali Ubat Anda pada tahun 2021 dijalankan secara norma baharu iaitu 26 program *Live* Media Sosial, 29 sebaran maklumat melalui media sosial dan 5 secara pemerkasaan norma baharu.

Rajah 11 : Aktiviti Kenali Ubat Anda, 2021

Gambar 5 : Infografik Wawancara Radio, 2021

3. CAWANGAN PENGUATKUASAAN FARMASI

Cawangan Penguatkuasaan Farmasi (CPF) merupakan salah satu cawangan di bawah Bahagian Perkhidmatan Farmasi Negeri Sembilan yang menjalankan penguatkuasaan undang-undang. Antara undang-undang yang dikuatkuasakan adalah:

i. Akta Racun 1952 dan Peraturan-peraturannya
ii. Akta Jualan Dadah 1952 dan Peraturan-peraturannya
iii. Akta Pendaftaran Farmasi 1951 dan Peraturan-peraturannya
iv. Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956 dan Peraturan-peraturannya
v. Akta Dadah Berbahaya 1952

Cawangan Penguatkuasaan Farmasi Negeri Sembilan terbahagi kepada empat (4) seksyen dan satu (1) unit iaitu:

i. Seksyen Pelesenan, Pemeriksaan dan Pintu Masuk
ii. Seksyen Perisikan dan Operasi
iii. Seksyen Siasatan dan Pendakwaan
iv. Seksyen Kawalan Iklan
v. Unit Perkembangan Penguatkuasaan Farmasi

Selain daripada menjalankan aktiviti penguatkuasaan undang-undang, CPF juga menjalankan aktiviti kesedaran pengguna iaitu penyebaran informasi berkaitan produk berdaftar dan kosmetik bernotifikasi serta pengiklanan produk dan perkhidmatan kesihatan.

PENCAPAIAN AKTIVITI KUALITI PENGUATKUASAAN FARMASI NEGERI SEMBILAN

Berikut adalah pencapaian QAP Cawangan Penguatkuasaan Farmasi untuk 2017 - 2021

Jadual 13 : Pencapaian QAP Penguatkuasaan Farmasi, 2017 - 2021

Bil.	QAP Indicator	Tahun				
		2017	2018	2019	2020	2021
1.	Complaint related to infringement of pharmacy laws verified and responded within 2 weeks	Pencapaian (%)				
		100	100	100	100	100
		Sasaran (%)				
		100	100	100	100	100
2.	Tactical Intelligence Completed With Operation Order Within 2 Months	Pencapaian (%)				
		100	100	100	100	100
		Sasaran (%)				
		95	95	95	95	95
3.	Completion of investigation papers within 4 months	Pencapaian (%)				
		94.9	98.1	91.9	92	82
		Sasaran (%)				
		85	85	85	85	85
4.	Follow-up actions taken after inspection of premises within 3 months	Pencapaian (%)				
		100	98.5	98.8	99	98
		Sasaran (%)				
		98	98	98	98	98

Pencapaian QAP pada tahun 2021 secara keseluruhan mencapai sasaran yang ditetapkan oleh Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Kementerian Kesihatan Malaysia kecuali satu indikator iaitu QAP3 *Completion of investigation papers within 4 months.*

Berikut adalah pencapaian KPI Cawangan Penguatkuasaan Farmasi untuk 2017 - 2021:

Jadual 14 : Pencapaian KPI Penguatkuasaan Farmasi, 2017 - 2021

Bil.	KPI	Tahun				
		2017	2018	2019	2020	2021
PK1	Peratus pengeluaran lessen / permit baru yang dikeluarkan di bawah Akta Racun 1952 dalam tempoh 7 hari berkerja	Pencapaian (%)				
		82.4	99	100	100	100
		Sasaran (%)				
		90	90	90	90	90
PK2	Peratus aduan awam mengenai penjualan / pengiklanan produk yang tidak mematuhi undang-undang yang berjaya diambil tindakan penguatkuasaan (serbuan / pemeriksaan) dalam tempoh 60 hari daripada tarikh penerimaan aduan.	Pencapaian (%)				
		TB	TB	TB	0	100
		Sasaran (%)				
		100	100	100	100	70
PK3	Peratus kes yang berjaya dalam dalam pendakwaan di mahkamah	Pencapaian (%)				
		100	97.8	97.4	100	100
		Sasaran (%)				
		85	85	95	100	100
PK4	Peratus kertas penyiasatan yang berjaya mendapat sanksi / arahan untuk mendakwa daripada Timbalan Pendakwa Raya	Pencapaian (%)				
		88.5	92.6	97.1	100	100
		Sasaran (%)				
		85	90	90	90	90
PK5	Peratus iklan perubatan yang melanggar undang-undang yang dikuatkuasakan berjaya di ambil tindakan dalam tempoh 15 hari bekerja	Pencapaian (%)				
		100	96	92.3	100	93.3
		Sasaran (%)				
		TB	90	90	90	70
PK6	Peratusan Laporan Pemprofilan yang diambil tindakan dalam tempoh 14 hari bekerja	Pencapaian (%)				
		TB	TB	87.5	100	100
		Sasaran (%)				
		TB	TB	70	90	95

Pencapaian KPI pada tahun 2021 secara keseluruhan mencapai sasaran yang ditetapkan oleh Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Kementerian Kesihatan Malaysia.

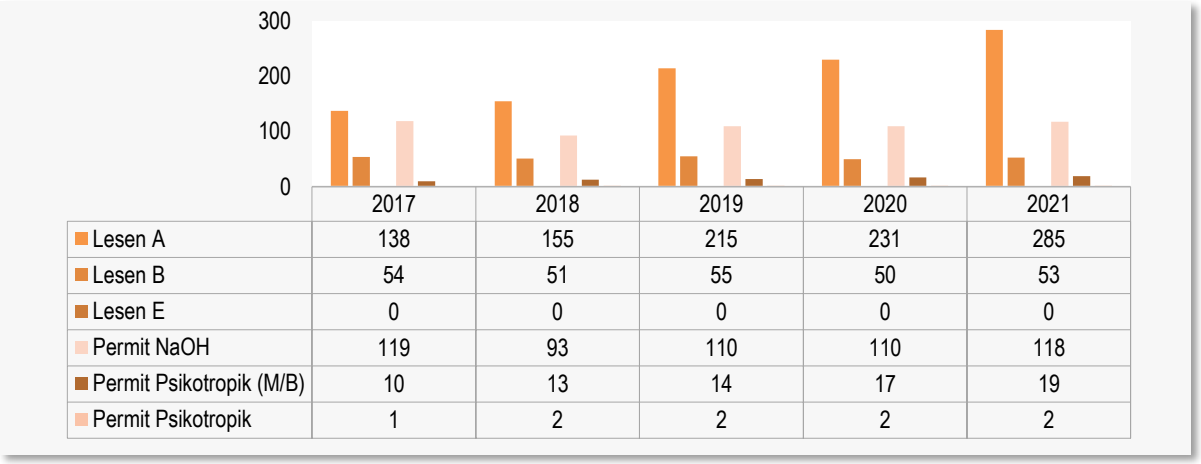
SEKSYEN PELESENAN, PEMERIKSAAN DAN PINTU MASUK

a) Pelesenan

Aktiviti ini meliputi pengeluaran Lesen Jenis A, B, E, Permit *NaOH* (Natrium Hidroksida) dan Permit Psikotropik (Methadone & Burprenorphine) kepada pemohon yang dipertimbangkan layak oleh Pegawai Pelesenan Negeri (lantikan diberikan kepada Pengarah Kesihatan Negeri) di bawah peruntukan Akta Racun 1952 untuk mengendalikan ubat-ubatan dan bahan kimia yang mengandungi bahan-bahan terkawal dalam aktiviti perniagaannya.

Mulai tahun 2017, permohonan lesen A, B, E, Permit NaOH (Natrium Hidroksida) telah dijalankan secara atas talian melalui sistem My.Pharma-C. Manakala permohonan Permit Psikotropik (Methadone & Burprenorphine) dan Permit Psikotropik (Industri) masih melalui sistem atas talian MySpikes sejak permit diperkenalkan pada 1 Julai 2011.

Rajah 12 : Aktiviti Pengeluaran Lesen Racun dan Permit, 2017 - 2021

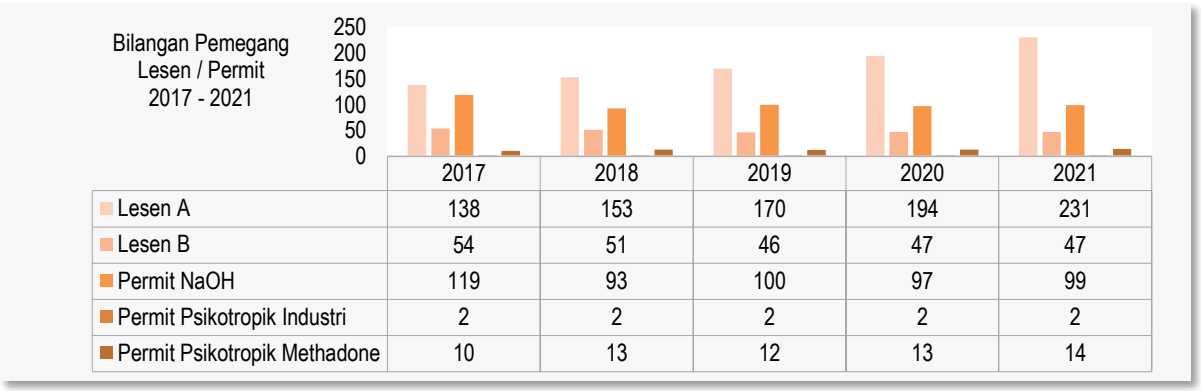
	2017	2018	2019	2020	2021
Lesen A	138	155	215	231	285
Lesen B	54	51	55	50	53
Lesen E	0	0	0	0	0
Permit NaOH	119	93	110	110	118
Permit Psikotropik (M/B)	10	13	14	17	19
Permit Psikotropik	1	2	2	2	2

Pada tahun 2021, sebanyak 477 lesen racun dikeluarkan oleh Pegawai Pelesenan Negeri Sembilan. Lesen Racun Jenis A paling banyak dikeluarkan iaitu 285 diikuti oleh 118 Permit *Sodium Hydroxide*, 53 Lesen Racun Jenis B, 19 Permit Psikotropik (Methadone & Buprenorphine) dan 2 Permit Psikotropik untuk kegunaan industri.

Lesen Racun Jenis A dikeluarkan kepada ahli farmasi swasta yang berdaftar di bawah Lembaga Farmasi Malaysia. Lesen ini dikeluarkan kepada ahli farmasi yang ingin menjalankan perniagaan farmasi secara runcit, borong atau borong dan runcit. Lesen Racun Jenis B pula dikeluarkan kepada mana-mana yang layak untuk mengimport, menyimpan dan menjual secara borong 'racun' (bahan kimia yang disenaraikan di bawah Akta Racun 1952) seperti syarat-syarat yang dinyatakan sewaktu permohonan lesen tersebut. Permit Membeli, Menyimpan dan Mengguna *Natrium Hidroksida* dikeluarkan kepada mana-mana individu untuk membeli, menyimpan dan mengguna *Natrium Hidroksida* yang kepekatannya tidak kurang daripada 12%.

Permit Psikotropik (Methadone & Burprenorphine) dikeluarkan untuk mengawal pembelian dan penggunaan Methadone dan Buprenorphine bagi tujuan rawatan terapi gantian dadah jenis opiod oleh pengamal perubatan swasta. **Rajah 13** menunjukkan bilangan pemegang lesen dan permit di dalam Negeri Sembilan dari tahun 2017 hingga 2021.

Rajah 13 : Bilangan Pemegang Lesen dan Permit, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Lesen A	138	153	170	194	231
Lesen B	54	51	46	47	47
Permit NaOH	119	93	100	97	99
Permit Psikotropik Industri	2	2	2	2	2
Permit Psikotropik Methadone	10	13	12	13	14

b) Pemeriksaan

Aktiviti pemeriksaan dijalankan ke atas premis-premis yang mengendalikan ubat-ubatan atau bahan-bahan kimia seperti yang disenaraikan di dalam Senarai Racun, Akta Racun 1952. Selain itu, aktiviti pemeriksaan juga dilakukan bagi menguatkuasakan undang-undang di bawah Akta Jualan Dadah 1952 dan Peraturan-peraturannya, Akta Pendaftaran Farmasi 1951 dan Peraturan-peraturannya, serta Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956 dan Peraturan-peraturannya.

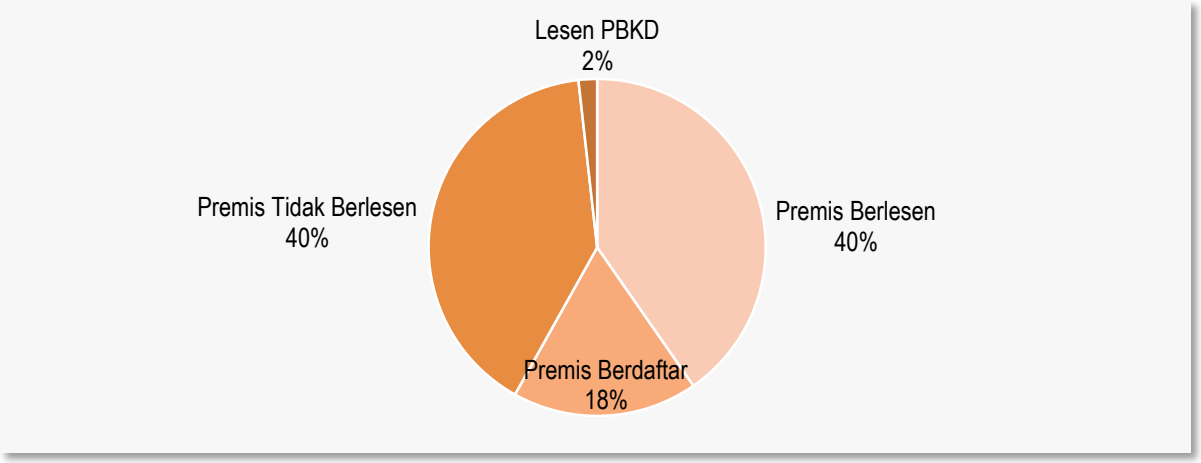
Jadual 15 memperincikan bilangan pemeriksaan premis yang dilakukan mengikut kategori premis dari tahun 2017 hingga 2021.

Jadual 15 : Aktiviti Pemeriksaan Premis Berlesen / Berdaftar / Tidak Berlesen, 2017- 2021

Jenis Premis	Tahun				
	2017	2018	2019	2020	2021
Premis Berlesen	**323**	**300**	**331**	**331**	**363**
Farmasi (Runcit sahaja / Borong sahaja / Runcit & Borong / Pengilang / Veterinar)	134	134	154	164	192
Lesen Racun Jenis B	54	53	56	49	49
Lesen Racun Jenis E	0	0	0	0	0
Permit NaOH	118	99	106	99	103
Permit Psikotropik (Methadone & Buprenorphine)	16	12	13	17	17
Permit Psikotropik (Industri)	1	2	2	2	2
Premis Berdaftar	**157**	**166**	**166**	**118**	**160**
Klinik Perubatan	120	115	188	80	119
Klinik Pergigian	24	31	30	25	24
Klinik Haiwan	8	14	9	7	10
Hospital Swasta	5	6	9	6	7
Premis Tidak Berlesen	**371**	**381**	**362**	**284**	**361**
Kedai Runcit/ Kedai Ubat/ Pasar Mini/ Supermarket	274	327	212	231	310
Pengamal TCM	13	7	1	5	3
Premis Lain	69	36	148	46	36
Salun Kecantikan/ SPA / Aromatherapy / Pusat Rawatan Rambut	15	11	1	2	12
Lesen Pihak Berkuasa Kawalan Dadah (PBKD) (Lesen Borong / Lesen Pengimport / Lesen Pengilang)	**30**	**22**	**19**	**12**	**16**

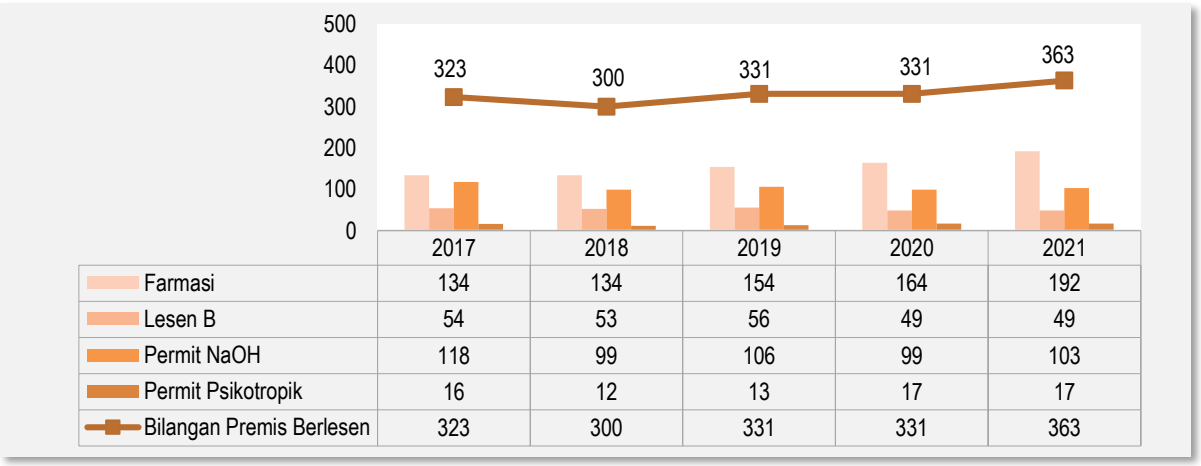
Secara keseluruhannya, sejumlah 900 pemeriksaan telah dilakukan pada tahun 2021. **Carta 1** menunjukkan pecahan pemeriksaan yang paling banyak dilakukan adalah melibatkan premis berlesen dan premis tidak berlesen iaitu masing-masing sebanyak 40% daripada keseluruhan pemeriksaan premis yang dilaksanakan.

Carta 1 : Pecahan Pemeriksaan Premis Mengikut Jenis Premis, 2021

Rajah 14 menunjukkan perbandingan bilangan pemeriksaan premis berlesen mengikut jenis premis yang dilakukan dari tahun 2017 - 2021. Terdapat peningkatan secara purata sebanyak 10% setiap tahun dalam bilangan pemeriksaan premis berlesen terutamanya yang melibatkan premis farmasi. Ini selari dengan peningkatan jumlah lesen A yang dikeluarkan setiap tahun seperti yang ditunjukkan di dalam **Rajah 12** dan peningkatan jumlah pemegang lesen A seperti di dalam **Rajah 13**.

Rajah 14 : Bilangan Pemeriksaan Premis Berlesen Mengikut Jenis Premis, 2017 - 2021

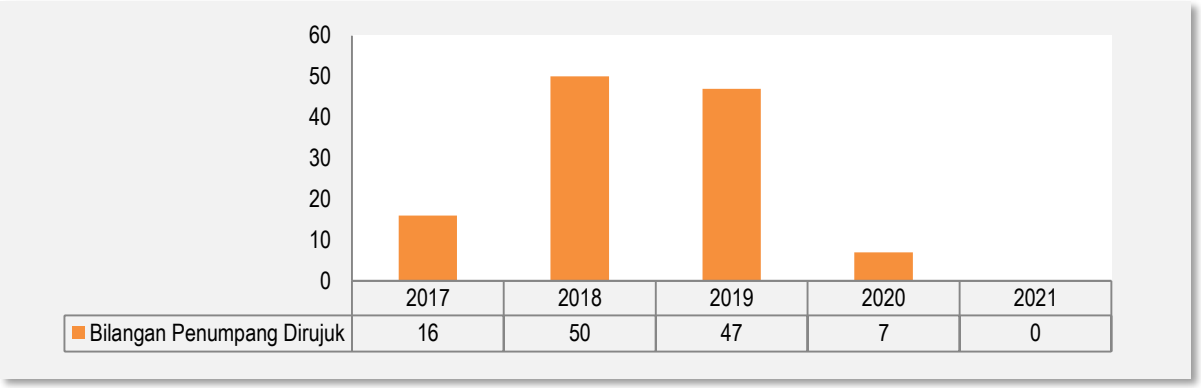
	2017	2018	2019	2020	2021
Farmasi	134	134	154	164	192
Lesen B	54	53	56	49	49
Permit NaOH	118	99	106	99	103
Permit Psikotropik	16	12	13	17	17
Bilangan Premis Berlesen	323	300	331	331	363

c) Pintu Masuk

Terdapat satu pintu masuk yang ada di dalam Negeri Sembilan iaitu Jeti CIQ Port Dickson. Jeti ini menerima kemasukan penumpang feri dari Dumai, Indonesia. Segala proses keluar masuk di dalam Negeri Sembilan berlaku di jeti ini. Cawangan Penguatkuasaan Farmasi membantu pihak Kastam DiRaja Malaysia dalam membuat saringan bagasi penumpang bagi memastikan tiada kemasukan ubat atau produk kesihatan yang tidak berdaftar di Malaysia.

Jeti ini mula beroperasi pada tahun 2016. Sekiranya pihak Kastam menemui ubat atau produk kesihatan yang mencurigakan, penumpang tersebut akan dirujuk kepada pegawai penguatkuasa farmasi yang bertugas. **Rajah 15** menunjukkan bilangan bagasi penumpang yang dirujuk oleh pihak Kastam DiRaja Malaysia mengikut tahun. Pada tahun 2021, tiada bilangan bagasi penumpang yang dirujuk direkodkan disebabkan oleh penutupan pintu sempadan ekoran daripada pandemik COVID-19.

Rajah 15 : Bilangan Penumpang yang Dirujuk oleh Pihak Kastam Di Raja Malaysia, 2017 - 2021

SEKSYEN PERISIKAN DAN OPERASI

Seksyen Perisikan & Operasi terdiri daripada Unit Aduan, Unit Risikan, Unit Serbuan, Unit Operasi Khas Bahan Terkawal, Unit Persampelan dan Unit Siber Forensik.

a) Perisikan

Pengesahan aduan / maklumat adalah antara aktiviti utama dalam menjalankan fungsi risikan. Aktiviti ini penting bagi mengesahkan sama ada sesuatu aduan itu berasas atau tidak untuk tindakan penguatkuasaan. Sumber aduan yang diterima terdiri daripada pelbagai pihak termasuk Program Perkhidmatan Farmasi KKM, CPF Negeri, aduan awam dan lain-lain sumber. Perisikan yang baik menjamin aktiviti penguatkuasaan yang berkesan.

b} Serbuan

Berikut adalah taburan pencapaian bagi aktiviti serbuan oleh Cawangan Penguatkuasaan Farmasi Negeri Sembilan. Serbuan melibatkan premis dan sasaran di dalam Negeri Sembilan. Serbuan dijalankan dengan kekuatan anggota di Negeri Sembilan atau dengan melibatkan bantuan daripada anggota penguatkuasa daripada Cawangan Penguatkuasaan Farmasi negeri-negeri berdekatan.

Jadual 16 : Aktiviti Serbuan, 2017 - 2021

Bil.	Jenis Aktiviti	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Bilangan Serbuan	64	60	60	53	55
2.	Bilangan perkara dirampas	851	906	1,685	863	1,000
3.	Nilai Rampasan Keseluruhan (RM)	1,824,837	1,240,839	5,014,306	157,450	524,660

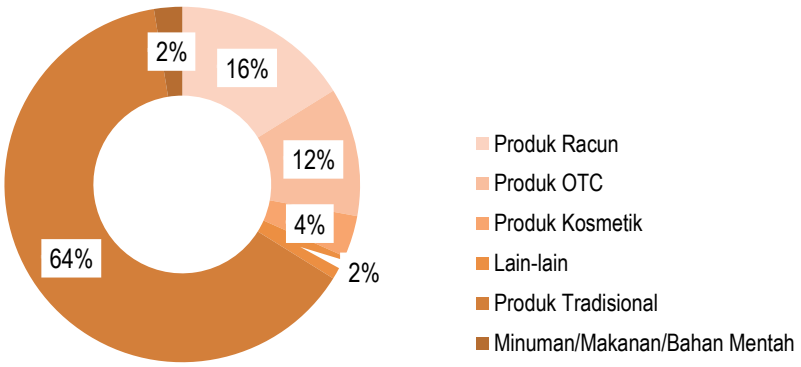
Operasi serbuan dijalankan berdasarkan aduan atau maklumat yang telah disahkan. Berikut adalah pecahan nilai rampasan mengikut kategori produk yang telah dilakukan.

Jadual 17 : Jumlah Nilai Rampasan Mengikut Produk, 2017 - 2021

Bil.	Kategori Produk	Nilai Rampasan (RM)				
		2017	2018	2019	2020	2021
1.	Produk Racun	27,236	209,414	4,280,823	28,111	86,944
2.	Produk OTC	1,524,201	77,460	42,018	25,341	63,020
3.	Produk Tradisional	184,784	98,103	269,094	67,423	342,312
4.	Produk Kosmetik	87,922	654,729	31,978	20,439	6689
5.	Minuman / Makanan / Bahan Mentah	2,864	200,433	331,822	6,499	13,765
6.	Lain-lain	0	0	0	6,145	11,930

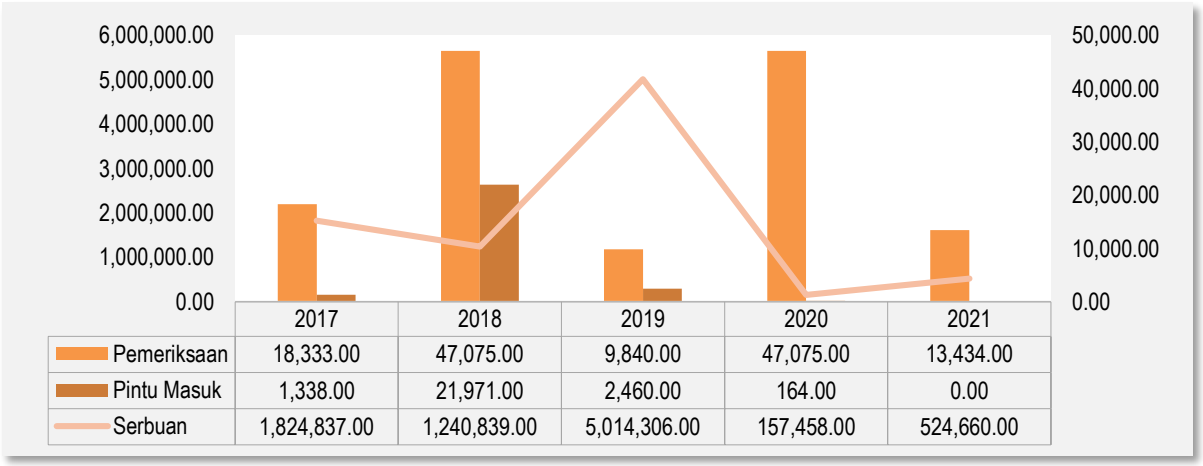
Nilai tertinggi di dalam rampasan dalam tahun 2021 adalah melibatkan produk tradisional. Nilai ini meningkat berbanding 2020 disebabkan oleh peningkatan permintaan kepada produk tradisional di Negeri Sembilan pada tahun 2021.

Carta 2 : Pecahan Rampasan Mengikut Jenis Produk, 2021

Rajah 16 menunjukkan perbandingan nilai rampasan bagi aktiviti serbuan, serahan sewaktu pemeriksaan dan serahan sewaktu saringan bagasi di pintu masuk.

Rajah 16 : Jumlah Nilai Rampasan Aktiviti Serbuan, Pemeriksaan dan Pintu Masuk, 2017 - 2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Pemeriksaan	18,333.00	47,075.00	9,840.00	47,075.00	13,434.00
Pintu Masuk	1,338.00	21,971.00	2,460.00	164.00	0.00
Serbuan	1,824,837.00	1,240,839.00	5,014,306.00	157,458.00	524,660.00

Jumlah nilai rampasan aktiviti serbuan bagi tahun 2021 menunjukkan penurunan mendadak berbanding tahun-tahun yang sebelumnya. Ini disebabkan oleh banyak premis-premis ditutup dan tidak beroperasi atas arahan PKP yang dilaksanakan berikutan penularan wabak pandemik COVID-19. Oleh itu operasi serbuan hanya dijalankan mengikut keutamaan dan keperluan sahaja.

Terdapat sedikit peningkatan nilai serbuan untuk tahun 2021 berbanding 2020. Ini mungkin disebabkan oleh kesan pemulihan pada aktiviti ekonomi yang berlaku pada suku terakhir 2021. Sepanjang tahun 2021, pintu masuk Malaysia telah ditutup untuk mengawal penularan pandemik COVID-19, ini menyebabkan tiada rampasan dilakukan di pintu masuk untuk tahun 2021.

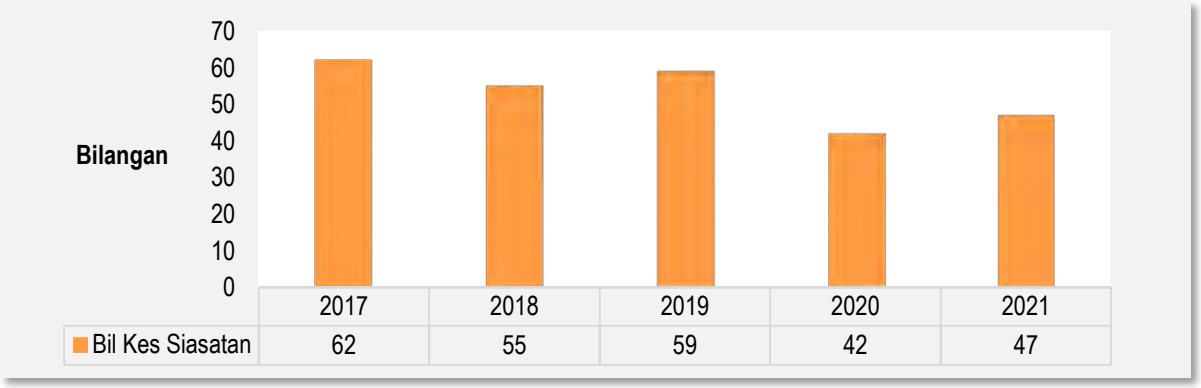
SEKSYEN SIASATAN DAN PENDAKWAAN

Cawangan ini menjalankan siasatan kes terhadap pelanggaran undang-undang berkaitan keluaran farmaseutikal / kosmetik, racun dan bahan kimia yang dikawal di bawah undang-undang yang dikuatkuasakan serta mengendalikan pendakwaan dan perbicaraan kes di mahkamah setelah mendapat sanksi / arahan mendakwa daripada Timbalan Pendakwa Raya.

a) Siasatan

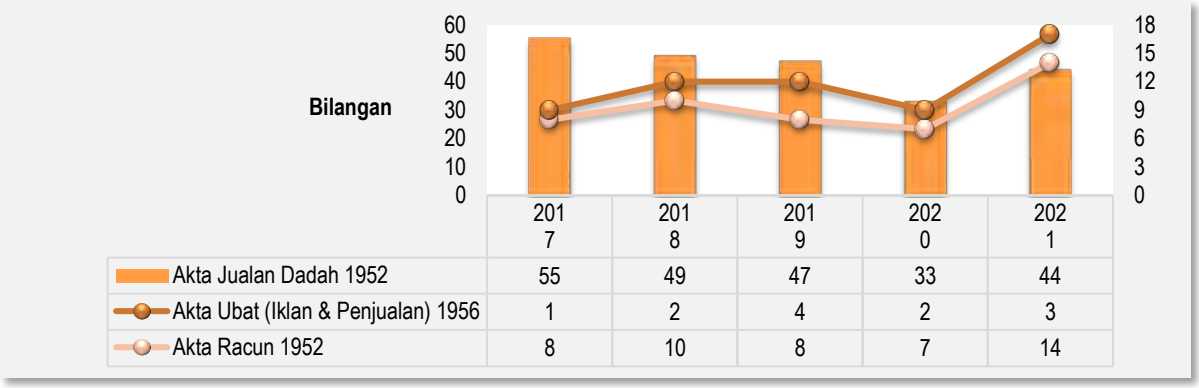
Siasatan kes dilakukan bagi mengumpulkan keterangan mengenai kesalahan yang telah dilakukan oleh tertuduh sewaktu operasi serbuan atau penguatkuasaan dilakukan. **Rajah 17** menunjukkan bilangan kertas siasatan baru yang dibuka mengikut tahun.

Rajah 17 : Bilangan Kes Siasatan Baru yang Dibuka, 2017 - 2021

Sebanyak 47 kes siasatan baru dibuka pada tahun 2021. Siasatan pada tahun 2021 melibatkan 3 kes siasatan iklan dan 44 kes siasatan yang melibatkan serbuan premis. Pada tahun 2021, sebanyak 39 kes siasatan telah berjaya diselesaikan manakala 66 kes siasatan masih dalam proses siasatan yang akan diselesaikan pada tahun berikutnya.

Rajah 18 : Bilangan Kesalahan mengikut Akta Farmasi, 2017 - 2021

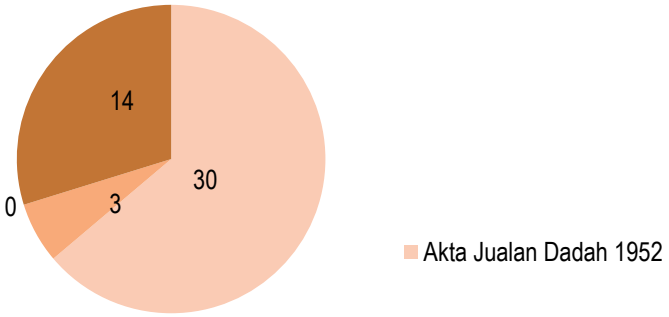

	2017	2018	2019	2020	2021
Akta Jualan Dadah 1952	55	49	47	33	44
Akta Ubat (Iklan & Penjualan) 1956	1	2	4	2	3
Akta Racun 1952	8	10	8	7	14

Rajah 18 menunjukkan pecahan kes siasatan mengikut undang-undang yang dikuatkuasakan dari tahun 2017 hingga tahun 2021. Kesalahan di bawah Akta Jualan Dadah 1952 masih menjadi kesalahan utama yang disiasat oleh Bahagian ini.

Kesalahan ini melibatkan penjualan produk-produk tidak berdaftar dengan Pihak Berkuasa Kawalan Dadah dan kosmetik-kosmetik yang tidak bernotifikasi dengan Kementerian Kesihatan Malaysia. Sebanyak 14 kes siasatan yang dijalankan pada tahun 2021 adalah melibatkan gabungan pelanggaran undang-undang kedua-dua Akta Racun 1952 dan Akta Jualan Dadah 1956.

Carta 3 : Pecahan Siasatan Mengikut Kesalahan Di Bawah Akta Farmasi, 2021

Pada tahun 2021, terdapat 3 kes kesalahan iklan yang disiasat di bawah Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956, walaupun banyak saringan ke atas iklan di media cetak, media baru (media sosial, laman web dan e-dagang) dan iklan di premis perniagaan telah dijalankan. Ini adalah kerana sekiranya iklan tersebut berkaitan pengiklanan produk tidak berdaftar, tindakan siasatan akan dibuat di bawah Akta Jualan Dadah 1952 di mana dendanya adalah lebih tinggi berbanding denda di bawah Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956.

b) Pendakwaan

Tindakan pendakwaan dijalankan setelah siasatan selesai dilakukan dan mendapat persetujuan daripada Timbalan Pendakwa Raya. Berikut adalah perincian berkaitan aktiviti pendakwaan yang dijalankan.

Pada tahun 2021 jumlah keseluruhan kehadiran ke mahkamah untuk kes pendakwaan adalah sebanyak 94 kali. Sebanyak 41 kes merupakan kes sebutan pertama. Sebanyak 1 kes telah memohon untuk dibicarakan dalam tahun 2021 manakala satu (1) kes perbicaraan daripada tahun 2020 masih berjalan dan diteruskan pada tahun 2021. Ringkasan aktiviti pendakwaan dari tahun 2017 sehingga 2021 adalah seperti dalam **Jadual 18**.

Jadual 18 : Aktiviti Pendakwaan, 2017 - 2021

Jenis Aktiviti		2017	2018	2019	2020	2021
1.	Bilangan kehadiran ke mahkamah	133	99	103	63	94
2.	Bilangan Kes Sebutan Pertama di Mahkamah	76	50	45	27	41
3.	Bilangan Kes Mengaku Salah	69	44	36	27	31
Jumlah Denda (RM)		**253,550**	**159,700**	**144,600**	**127,000**	**140,800**

SEKSYEN KAWALAN IKLAN

a) Unit Kawalan Iklan

Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956 memperuntukkan kawalan ke atas pengiklanan ubat, alat, penyembuh *(remedy)* dan iklan berkaitan perkhidmatan perubatan dan kesihatan. Pemonitoran iklan ini melibatkan aktiviti pengawalseliaan semua iklan yang disiarkan di dalam media cetak seperti akhbar utama dan tempatan, majalah pelbagai bahasa, risalah untuk umum, bahan-bahan promosi oleh syarikat jualan langsung dan media elektronik seperti radio, televisyen serta media baharu seperti laman media sosial, platform e-Dagang, blogspot dan lain-lain lagi.

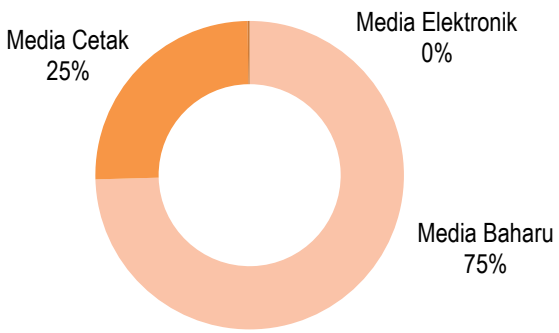
Aktiviti pemonitoran ini merangkumi semua jenis produk ubat, makanan, kosmetik, peranti perubatan dan iklan perkhidmatan yang disiarkan bagi memastikan tiada iklan melanggar undang-undang di bawah Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956. Pada tahun 2021, sebanyak 925 iklan yang berkaitan telah disaring dan 3 kes didaftarkan untuk siasatan kerana disyaki melanggar Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956.

Pada tahun 2021, sebanyak 75% saringan iklan perubatan adalah melibatkan media baharu. Hal ini disebabkan oleh peningkatan perniagaan secara dalam talian iaitu sejajar dengan perkembangan ekonomi digital.

Jadual 19 : Aktiviti Pemonitoran Ke Atas Iklan Perubatan, 2017 - 2021

Aktiviti	2017	2018	2019	2020	2021
Bilangan iklan perubatan yang disaring	387	391	443	533	925
Bilangan siasatan kes kesalahan iklan perubatan	0	1	4	2	3

Carta 4 : Pecahan Saringan Iklan Perubatan Mengikut Media, 2021

b) Aktiviti Kesedaran *Stakeholder*

Pandemik COVID-19 banyak memberi kesan terhadap aktiviti-aktiviti penguatkuasaan farmasi terutamanya yang melibatkan pengguna dan stakeholder. Pelaksanaan PKP dan SOP yang ketat bagi mengekang penularan COVID-19 sedikit sebanyak mengganggu perancangan pelaksanakan aktiviti kesedaran bagi tahun 2021.

Namun begitu sepanjang tempoh pelaksanaan PKP dan SOP yang ketat ini, aktiviti kesedaran yang telah dirancang masih dapat dijalankan tetapi mengikut norma baru iaitu secara atas talian melalui perkongsian dalam FB Live, slot Radio dan menggunakan paparan LED yang disediakan oleh syarikat luar serta menggunakan papan iklan billboard yang sedia ada seperti di hadapan Klinik Kesihatan Seremban, Jalan Rasah.

Aktiviti kesedaran yang ditumpukan adalah berkaitan kepatuhan kepada undang-undang dan polisi-polisi terkini daripada ibu pejabat Bahagian Penguatkuasaan Farmasi, Kementerian Kesihatan Malaysia, tema Hari Kesihatan serta isu-isu semasa yang sering diperkatakan di media-media sosial. Antara isu-isu yang diketengahkan adalah seperti berikut :

- Pembelian, penggunaan dan pengiklanan berkaitan ubat-ubatan COVID-19
- Pengenalan kepada label keselamatan hologram baru Farmatag
- Pengiklanan, pembellian dan penggunaan ubat-ubatan yang tidak berdaftar

Berikut adalah aktiviti-aktiviti kesedaran stakeholder (**Jadual 20**) dan aktiviti pameran, ceramah dan dialog dengan stakeholders (**Jadual 21**) yang telah dijalankan sepanjang tahun 2021.

Jadual 20 : Aktiviti Kesedaran yang Dijalankan, 2021

Bil.	Aktiviti	Pencapaian
1	Aktiviti ceramah kepada *stakeholders*	4
2	Aktiviti dialog dengan *stakeholders*	1
3	Aktivtii pameran kepada *stakeholders*	0
4	Sesi rundingcara bersama-sama *stakeholders*	15
5	Penceramah jemputan oleh agensi lain	4

Jadual 21 : Aktiviti Pameran, Ceramah dan Dialog Dengan *Stakeholder*, 2021

Bil.	Tarikh	Nama Program / Aktiviti	Tajuk Ceramah / Artikel	Nama Tempat
1.	04/01/2021	-	Risiko Penggunaan Ubat Tidak Berdaftar	FB BPFNS
2.	17/02/2021	-	Nak Beli Vaksin COVID? Awas!	FB BPFNS
3.	19/03/2021	-	Nak guna pil perancang, jangan sesuka hati!!!	JKNNS FB Live
4.	20/03/2021	MPS Negeri Sembilan AGM	Updates Cawangan Penguatkuasaan Farmasi Negeri Sembilan	Atas Talian WEBEX
5.	25/03/2021	-	Perhatian! Iklan Saringan COVID-19	FB BPFNS
6.	21/05/2021	-	Ubat Kuat : Manfaat atau Mudarat	JKNNS FB Live
7.	22/06/2021	Slot Radio IMEDIC Negeri.FM	Waspada Pembelian Ubat Online	NEGERI.FM
8.	30/09/2021	Hari Jantung Sedunia	-	FB BPFNS
9.	26/10/2021	Dialog Bersama Pemegang Lesen A tahun 2021	*Updates* dari CPF Negeri Sembilan	BM BPFNS
10.	02/11/2021	Mesyuarat Duta KUA	Label Keselamatan Hologram Farmatag	Hotel Royale Chulan, Seremban

Gambar 6 : Skrin LED Memaparkan Maklumat Kesedaran Pengguna

Lokasi: Seremban

Lokasi : Tampin

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Negeri Sembilan telah mencapai sasaran OBB, KPI dan QAP bagi tahun 2021. Penularan pandemik COVID-19 menyebabkan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) dilaksanakan dengan keperluan pematuhan kepada SOP yang telah ditetapkan.

Aspek-aspek ini akan diberi perhatian serius bagi memastikan perkhidmatan diberikan berjalan lancar sejajar dengan misi dan visi Program Perkhidmatan Farmasi, Kementerian Kesihatan Malaysia dengan mengamalkan norma-norma baharu dan pematuhan terhadap SOP yang telah ditetapkan.

BAHAGIAN KESELAMATAN DAN KUALITI MAKANAN

PENGENALAN

Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan bertanggungjawab dalam merancang, melaksana, memantau dan menilai aktiviti keselamatan dan kualiti makanan bagi melindungi masyarakat daripada bahaya-bahaya kesihatan yang berpunca daripada pencemaran makanan dan penipuan dalam penyediaan, penjualan dan penggunaan makanan.

Program ini merangkumi aktiviti-aktiviti utama seperti Pensijilan, Pelesenan dan Pembangunan Industri Makanan, Komunikasi dan Kepenggunaan, Survelan Makanan, Pematuhan dan Kawalan Makanan Domestik, Import dan Eksport, Penguatkuasaan Akta Makanan 1983, Akta Juruanalisis Makanan 2011 dan Peraturan-Peraturan di bawahnya. Terdapat empat (4) unit di bawah Bahagian ini iaitu :

- Unit Industri Makanan, Komunikasi dan Kepenggunaan
- Unit Surveilan Makanan
- Unit Pematuhan Makanan
- Unit Pengurusan

VISI

Peneraju kawalan keselamatan dan kualiti makanan negara.

MISI

Memperkasakan kawalan keselamatan dan kualiti makanan di sepanjang rantaian bekalan makanan melalui akauntabiliti bersama pemegang taruh bagi memastikan rakyat mendapat makanan yang selamat dan berkualiti.

OBJEKTIF

Melindungi orang ramai terhadap bahaya dari segi kesihatan dan penipuan pada penyediaan, penjualan dan penggunaan makanan serta mempermudahkan perdagangan makanan melalui :

- Pengukuhan dasar dan perundangan keselamatan dan kualiti makanan.
- Pengukuhan aktiviti pemantauan dan penguatkuasaan ke atas makanan import, domestik dan premis makanan bagi memastikan kepatuhan terhadap perundangan makanan negara.
- Pengukuhan kawalan makanan eksport.
- Pemantapan intervensi dalam menangani isu dan cabaran keselamatan makanan.
- Penggunaan sains dan teknologi baharu dalam penghasilan maklumat keselamatan dan kualiti makanan berasaskan bukti saintifik.
- Pemerkasaan keupayaan komunikasi dan pendidikan berhubung keselamatan dan kualiti makanan.
- Pemerkasaan industri makanan dan pengguna dalam pembudayaan keselamatan dan kualiti makanan.
- Pemantapan kolaborasi dengan semua pemegang taruh di dalam dan luar negara bagi melindungi kepentingan negara berkaitan keselamatan dan kualiti makanan.

PENCAPAIAN AKTIVITI

PENSAMPELAN MAKANAN

Pensampelan makanan merupakan salah satu aktiviti utama dalam Program Keselamatan dan Kualiti Makanan. Tujuan pensampelan makanan adalah untuk memastikan makanan yang disediakan dan/atau dijual mematuhi kehendak Akta Makanan 1983 dan peraturan-peraturan di bawahnya. Aktiviti pensampelan makanan melibatkan beberapa parameter analisis iaitu :

i. Kimia
ii. Fizikal
iii. Mikrobilogi
iv. Bioteknologi
v. Radioaktif

Jadual 1 : Bilangan Sasaran Pensampelan Makanan Mengikut Parameter Analisis Bagi Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Parameter	Tahun				
	2017	2018	2019	2020	2021
Kimia	237	232	122	162	301
Fizikal	30	18	389	332	6
Mikrobiologi	140	106	6	1	173
Bioteknologi	1	7	0	0	4
Radioaktif	1	34	13	0	0
Jumlah	**409**	**397**	**530**	**495**	**484**

Jadual 1 menunjukkan bilangan pensampelan makanan mengikut parameter analisis berdasarkan pelan tindakan dari Cawangan Pematuhan Domestik, Ibu Pejabat Kementerian Kesihatan Malaysia. Secara keseluruhannya, sebanyak 484 jumlah sampel yang disasarkan pada tahun 2021. Jumlah sampel dan jenis parameter yang disasarkan bergantung kepada kajian trend pelanggaran serta pemantauan berkala pada tahun-tahun sebelumnya yang dijalankan oleh pihak Ibu Pejabat.

Jadual 2 : Peratus Pencapaian Persampelan Makanan Mengikut Daerah, 2017 - 2021

Daerah	2017			2018			2019			2020			2021		
	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%
Seremban	98	864	881.7	96	810	843.6	120	836	697	88	744	845	89	509	572
Kuala Pilah	53	79	149.1	46	173	376.1	59	163	276	84	172	205	71	126	178
Tampin	43	85	197.7	44	68	154.5	63	112	178	96	110	115	62	101	163
P.Dickson	29	180	620.7	48	159	331.3	84	215	256	100	2,104	2104	84	434	517
Jempol	77	114	148.1	67	105	156.8	83	140	169	90	124	138	79	135	171
Jelebu	65	69	106.2	55	58	105.5	63	80	127	65	92	142	49	92	188
Rembau	44	97	220.5	41	66	160.8	58	79	136	37	77	208	50	56	112
Jumlah	**409**	**1,488**	**363.8**	**397**	**1,439**	**362.5**	**530**	**1,625**	**307**	**495**	**3,423**	**692**	**484**	**1,453**	**300**

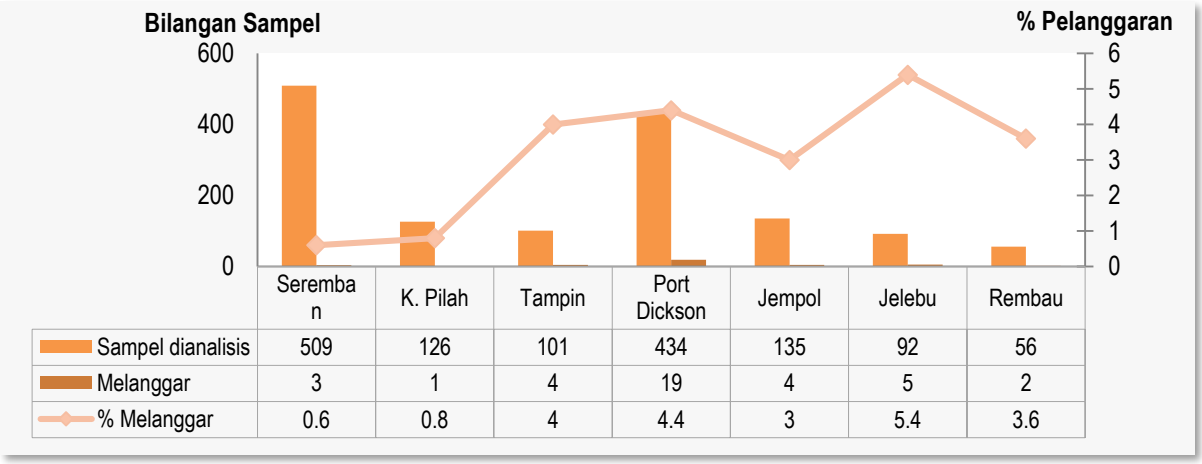
Jadual 2 menunjukkan pencapaian pensampelan makanan mengikut daerah berdasarkan sasaran yang diturunkan oleh JKN. Pada tahun 2021, peratus pencapaian pensampelan makanan yang diambil melebihi sasaran sebanyak 300%. Hal ini berikutan terdapat tambahan pengambilan sampel seperti sampel pemantauan dapur hospital, sampel aduan, sampel pelesenan Mesin Jual Air (MJA), sampel pelesenan Air Mineral Semulajadi (AMS), sampel pelesenan Air Minuman Berbungkus (AMB), sampel eksport, sampel keracunan makanan dan lain-lain sampel yang diarahkan dari masa ke semasa, bergantung kepada isu / krisis semasa contohnya sampel keracunan metanol.

Jadual 3 : Peratus Pelanggaran Sampel Makanan Mengikut Daerah, 2017 - 2021

Daerah	2017			2018			2019			2020			2021		
	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar
Seremban	864	4	0.46	215	3	1.4	784	9	1.2	239	3	1.3	509	3	0.6
K.Pilah	79	4	5.06	148	31	20.94	139	32	23	74	0	0	126	1	0.8
Tampin	84	2	2.38	68	6	8.82	112	0	0	30	6	20	101	4	4
P.Dickson	180	17	9.4	159	6	3.77	216	16	7.4	2,049	13	0.6	434	19	4.4
Jempol	114	13	11.4	78	1	1.3	140	5	3.6	62	0	0	135	4	3
Jelebu	69	1	1.45	58	4	6.9	80	5	6.25	41	5	12.2	92	5	5.4
Rembau	97	1	1.03	49	0	0	79	3	3.8	26	3	11.5	56	2	3.6
Jumlah	**1,488**	**42**	**2.82**	**775**	**51**	**6.58**	**1,574**	**70**	**4.5**	**2,521**	**30**	**1.2**	**1,453**	**38**	**2.6**

Jadual 3 menunjukkan peratus pelanggaran sampel makanan mengikut daerah. Pada tahun 2021, peratus pelanggaran sampel makanan adalah sebanyak 2.6%, meningkat 1.4% dari tahun sebelumnya.

Rajah 1 : Peratus Pelanggaran Sampel Makanan Mengikut Daerah, 2021

Jadual 4 : Pencapaian Tindakan Mahkamah bagi Sampel Melanggar, 2017 - 2021

Perkara	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Sampel Diambil	1,488	1,439	1,625	3,428	1,453
Bil. Pelanggaran	42	51	70	30	38
Bil. Denda (Mahkamah)	11	4	11	9	17
Jumlah Kutipan (RM)	**22,800**	**11,100**	**31,400**	**5, 500**	**13,400**

Jadual 4 menunjukkan pencapaian tindakan mahkamah bagi kes pelanggaran sampel makanan. Bagi tahun 2021, sebanyak 38 sampel telah melanggar, di mana 17 daripadanya telah diambil tindakan pendakwaan. Baki 21 sampel yang tidak diambil tindakan pendakwaan adalah merupakan sampel pemantauan. Hasil kutipan bagi kes pendakwaan ialah sebanyak **RM13,400.**

NOTIFIKASI ALERT MAKANAN

Pada tahun 2021, sebanyak 13 Notifikasi Alert telah dihantar oleh JKN Negeri Sembilan ke Ibu Pejabat Kementerian Kesihatan Malaysia, berdasarkan pelanggaran sampel produk makanan yang telah dikenalpasti dan produk makanan tersebut tertakluk dalam kriteria notifikasi *alert* makanan. Berikut adalah senarai notifikasi seperti ditunjukan di dalam **Jadual 5.**

Jadual 5 : Senarai Notifikasi Alert ke Ibu Pejabat KKM, 2021

Bil.	Nama Produk	Kesalahan	Peruntukan
1.	Crisptato Stick Perisa Cheese (GH Food Industries)	Patung diletakkan dalam makanan	Peraturan 36(1), PPM 1985
2.	Crisptato Stick Perisa BBQ (GH Food Industries)	Patung diletakkan dalam makanan	Peraturan 36(1), PPM 1985
3.	Crisptato Stick Perisa Kentang (GH Food Industries)	Patung diletakkan dalam makanan	Peraturan 36(1), PPM 1985
4.	Crisptato Stick Perisa Pedas (GH Food Industries)	Patung diletakkan dalam makanan	Peraturan 36(1), PPM 1985
5.	Didi & Friends Biscuits Biskut Susu (GH Food Industries)	Patung diletakkan dalam makanan	Peraturan 36(1), PPM 1985
6.	Didi & Friends Biscuits Biskut Keju (GH Food Industries)	Patung diletakkan dalam makanan	Peraturan 36(1), PPM 1985
7.	Madu Jenama Gogomas	Tidak mematuhi standard madu	Peraturan 130, PPM 1985
8.	Teh Cap Masjid	Mengandungi bahan pewarna tidak dibenarkan	Peraturan 260(3), PPM 1985
9.	Red Plum	Pemanis tanpa zat yang tidak dibenarkan	Peraturan 19(3), PPM 1985 dibaca bersama Seksyen 13B(1), AM 1983
10.	Garam Jenama Nevgel	Kandungan iodine tidak mematuhi	Peraturan 285(1) (1A), PPM 1985
11.	Oat Jenama Quacker	Tidak menyatakan allergen susu	Peraturan 11 (ea), PPM 1985
12.	Asam Kering Halia	Pemanis tanpa zat yang tidak dibenarkan	Peraturan 19(3), PPM 1985 dibaca bersama Seksyen 13B(1), AM 1983
13.	Asam Boi	Pemanis tanpa zat yang tidak dibenarkan	Peraturan 19(3), PPM 1985 dibaca bersama Seksyen 13B(1), AM 1983

AKTIVITI PEMERIKSAAN PREMIS OUTLET MAKANAN

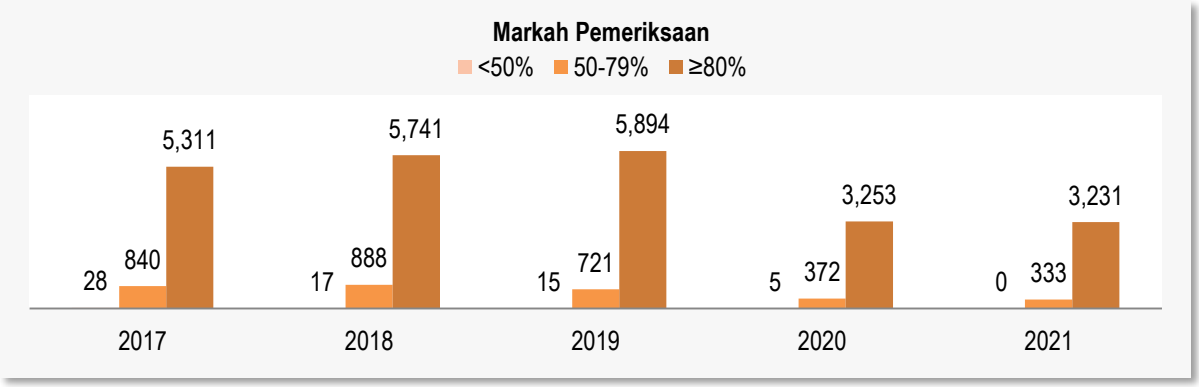
Aktiviti pemeriksaan premis outlet makanan juga merupakan salah satu aktiviti utama yang dijalankan di bawah Program Keselamatan dan Kualiti Makanan. Premis outlet makanan yang diperiksa termasuk restoran, gerai, penjaja, kantin, dapur dan kendera saji (*food truck*). Aktivti ini dijalankan secara rutin atau bersepadu bersama pihak inter agensi seperti Pihak Berkuasa Tempatan (PBT), Jabatan Imigresen dan Kementerian Perdagangan Dalam Negeri, Koperasi dan Hal Ehwal Pengguna (KPDNHEP). Sehingga Disember 2021, jumlah premis makanan yang berdaftar dalam sistem *Food Safety Information System of Malaysia* (FoSIM) adalah sebanyak 9068 premis.

Jadual 6 menunjukkan pencapaian pemeriksaan dan penutupan premis makanan. Bagi tahun 2021, sebanyak 3,564 premis diperiksa dan kesemuanya mencapai tahap kebersihan melebihi markah 50%. Daripada 3,564 premis yang diperiksa, hanya 2 premis yang diarah tutup di bawah Seksyen 11, Akta Makanan 1983.

Jadual 6 : Perbandingan Pemeriksaan dan Penutupan Premis Makanan Mengikut Daerah, 2017 - 2021

Daerah	2017			2018			2019			2020			2021		
	Periksa	< 50%	Tutup	Periksa	<50%	Tutup	Periksa	<50%	Tutup	Periksa	<50%	Tutup	Periksa	<50%	Tutup
Seremban	2,080	23	87	1,847	12	74	1,968	12	51	824	2	20	885	0	1
K.Pilah	660	0	1	843	0	3	1,012	0	5	408	0	3	461	0	0
Tampin	711	0	9	850	1	3	714	0	7	570	0	0	679	0	0
P.Dickson	866	2	28	984	4	16	1,223	2	15	590	0	12	565	0	0
Jempol	607	2	9	575	1	11	748	0	7	972	1	2	485	0	0
Jelebu	758	0	7	635	1	2	693	0	0	405	0	3	283	0	0
Rembau	668	1	15	652	1	2	681	0	1	619	0	2	206	0	1
Jumlah	**6,483**	**25**	**125**	**6,179**	**28**	**140**	**6,646**	**17**	**104**	**6,631**	**3**	**85**	**3,564**	**0**	**2**

Rajah 2 : Tahap Kebersihan Premis Makanan di Negeri Sembilan, 2017 - 2021

Jadual 7 menunjukkan pencapaian pengeluaran notis 32B bagi kesalahan di bawah PPKM 2009. Bagi tahun 2021, sebanyak 372 bilangan notis 32B dikeluarkan, di mana 346 daripadanya telah ditawarkan kompaun. Baki 26 notis masih dalam proses mendapat izin kompaun dari Timbalan pendakwa Raya (TPR). Hasil kutipan bagi kompaun yang ditawarkan ialah sebanyak **RM51,630.00.**

Jadual 7 : Pencapaian Pengeluaran Notis 32B Di Bawah Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan (PPKM) 2009, 2017 - 2021

Perkara	2017	2018	2019	2020	2021
Bil. Notis 32 dikeluarkan	1,079	1,136	1,771	1,018	372
Bil. Kompaun	1,291	605	1,207	264	346
Jumlah Kompaun Dibayar (RM)	**123,663**	**24,260**	**219,233.50**	**27, 845**	**51, 630**

AKTIVITI PENYITAAN MAKANAN

Aktiviti rampasan dan penyitaan makanan juga dilakukan bagi makanan yang tidak mematuhi Akta Makanan 1983 dan peraturan-peraturan di bawahnya seperti yang ditunjukkan dalam **Jadual 8** berikut :

Jadual 8 : Aktiviti Penyitaan Makanan

Perkara	Tahun				
	2017	2018	2019	2020	2021
Bilangan operasi	75	73	133	326	40
Nilai rampasan (RM)	**48,375.86**	**26,665.45**	**33,206.75**	**7,381.91**	**32,222.59**

Jadual 9 menunjukkan pencapaian pengeluaran notis 32B bagi kesalahan di bawah PPM (Pengkompaunan Kesalahan) 2017 . Bagi tahun 2021, sebanyak 10 bilangan notis 32B dikeluarkan, di mana 6 daripadanya telah ditawarkan kompaun. Baki 4 notis masih dalam proses mendapat izin kompaun dari Timbalan Pendakwa Raya (TPR). Hasil kutipan bagi kompaun yang ditawarkan ialah sebanyak **RM18,000.**

Jadual 9 : Pencapaian Pengeluaran Notis 32B di bawah Peraturan-Peraturan Makanan (Pengkompaunan Kesalahan) 2017, 2018 - 2021

Perkara	2018	2019	2020	2021
Bil. Notis 32 dikeluarkan	4	18	16	10
Bil. Kompaun	4	17	13	6
Jumlah Kompaun Dibayar (RM)	**12,000**	**41,300**	**25,500**	**18,000**

PEMERIKSAAN KANTIN SEKOLAH DAN DAPUR ASRAMA

Pemeriksaan kantin dan dapur asrama sekolah dijalankan bagi memastikan kebersihan dan keselamatan makanan di kantin dan dapur asrama sekolah adalah baik dan memuaskan. Pencapaian bagi pemeriksaan bagi tahun 2017 hingga 2021 adalah seperti ditunjukkan dalam **Jadual 10** berikut:

Jadual 10 : Pengredan Kantin Sekolah dan Dapur Asrama

Kategori Premis	2017	2018	2019	2020	2021
Kantin Sekolah					
Gred A	193	191	194	177	135
Gred B	216	224	229	119	85
Gred C	36	35	26	17	5
Tiada Gred	0	0	0	0	0
Dapur Asrama					
Gred A	40	56	49	40	31
Gred B	26	15	17	29	11
Gred C	6	1	5	3	0
Tiada Gred	0	0	0	0	0

URUSAN ADUAN

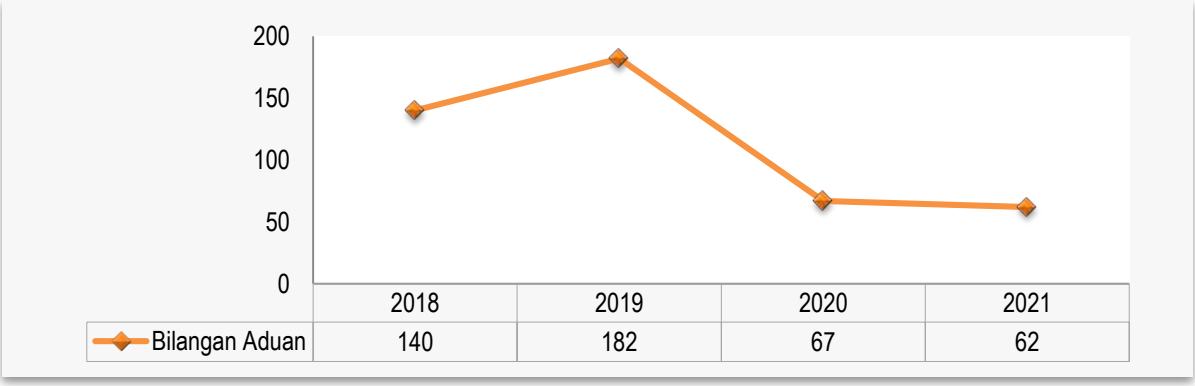
Selain aktiviti pemeriksaan premis dan persampelan makanan, aktiviti di dalam Program Keselamatan dan Kualiti Makanan merangkumi juga siasatan aduan dari segi keselamatan makanan atau premis makanan. Siasatan aduan merangkumi dari semua aspek keselamatan makanan daripada penerimaan bahan mentah makanan sehingga makanan siap dimakan. Siasatan aduan perlu dilaksanakan bagi memastikan aduan yang diterima adalah berasas dan memastikan makanan yang dibekalkan kepada pengguna adalah selamat dan bebas daripada ancaman kesihatan.

Pada tahun 2021, sebanyak 62 aduan diterima di mana daripada 54 aduan tersebut adalah aduan kategori biasa dan telah diselesaikan dalam tempoh 15 hari seperti yang ditetapkan dalam piagam pelanggan. **Jadual 11** menunjukkan pecahan aduan yang diterima dan Rajah 3 menunjukkan *trend* bilangan aduan yang diterima dari tahun 2017 sehingga tahun 2021.

Jadual 11 : Bilangan Pecahan Aduan Mengikut Kategori, 2021

Kategori Aduan	Bilangan Aduan
Benda Asing	7
Kebersihan Premis Makanan	23
Keracunan Makanan	5
Makanan Rosak	3
Pencemaran Makanan	3
Pelabelan Makanan	2
Makanan Tamat Tempoh	2
Lain-Lain	17
Jumlah	**62**

Rajah 3 : Bilangan Aduan Yang Diterima Mengikut Kategori, 2018 - 2021

PROGRAM PENGIKTIRAFAN BERSIH, SELAMAT DAN SIHAT (BeSS)

Pengiktirafan "Bersih, Selamat dan Sihat" atau BeSS adalah satu pengiktirafan yang diberikan kepada pengusaha premis makanan bagi menggalakkan pengusaha premis makanan menyediakan makanan yang selamat dan sihat kepada pelanggan sekaligus dapat meningkatkan pendapatan mereka dan tahap kebersihan serta keselamatan makanan di premis.

Pengiktirafan ini diberikan secara percuma dan pengusaha makanan perlu memenuhi empat (4) kriteria seperti berikut bagi mendapat pengiktirafan BeSS:

- Premis makanan adalah bersih dan mendapat markah pemeriksaan premis makanan melebihi 86%.
- Menyediakan makanan yang selamat.
- Menyediakan makanan yang sihat.
- Menyediakan makanan dalam saiz hidangan yang betul mengikut keperluan individu.

Pengiktirafan BeSS diberikan kepada premis makanan yang telah mematuhi kedua-dua komponen iaitu komponen keselamatan makanan dan komponen pemakanan seperti yang dinyatakan di dalam garis panduan Pengiktirafan "Bersih, Selamat dan Sihat".

Sebanyak 42 premis makanan yang merangkumi premis gerai makanan Fasiliti Kerajaan, Fasiliti Swasta, Kantin Sekolah dan Dewan Makan Asrama telah berjaya mendapat pengiktirafan premis makanan BeSS sehingga Disember 2021.

Jadual 12 menunjukkan bilangan pemegang sijil BeSS mengikut jenis premis makanan yang mendapat pengiktirafan BeSS pada tahun 2021.

Jadual 12 : Pemegang Sijil BeSS Mengikut Jenis Premis di Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Jenis Premis	Bilangan Premis
1.	Fasiliti Kerajaan (Kafeteria / Dapur / Kantin)	5
2.	Fasiliti Swasta (Kafeteria / Dapur / Kantin / Restoren / Gerai Makan / Medan selera / *Food Truck*)	5
3.	Sekolah (Dewan Makan Asrama / Kantin)	13
	Jumlah	**42**

PENSIJILAN

i. Pensijilan *Hazard Analysis and Critical Control Point* (HACCP)

Pengiktirafan bagi pensijilan *Hazard Analysis and Critical Control Points* (HACCP) diwujudkan bagi memberi pengiktirafan rasmi kepada industri yang berjaya melaksanakan elemen-elemen HACCP sekaligus memenuhi kehendak keselamatan makanan dan kehendak pengguna. Bermula pada 19 April 2001, Skim Pensijilan HACCP telah dilancarkan secara rasmi dan objektif skim ini adalah untuk memberikan pengiktirafan rasmi kepada premis makanan yang berjaya mengamalkan dan mengekalkan sistem HACCP bagi produk makanan mereka.

Premis pemegang sijil HACCP KKM akan mendapat manfaat iaitu pengeluaran sijil kesihatan bagi tujuan pengeksportan ke luar negara dalam masa 3 hari dari tarikh permohonan berbanding bagi premis yang tiada HACCP KKM dalam masa 19 hari dari tarikh permohonan. Jumlah pemegang sijil HACCP sehingga tahun 2021 adalah sebanyak 24 premis. Senarai pemegang sijil HACCP pada tahun 2021 adalah seperti di **Jadual 13.**

Jadual 13 : Pemegang Sijil HACCP di Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Syarikat		Sijil	
	Nama	Alamat	Bermula	Tamat
1.	Yakult (Malaysia) Sdn. Bhd.	No. 276, Jalan Haruan 1, Oakland Industrial Park, 70300 Seremban, Negeri Sembilan	08.01.2020	07.01.2024
2.	Tian Pin Yan Sdn Bhd	No. 24 & 25, Jalan Kasih Putera 72100, Bahau, Jempol Negeri Sembilan	26.03.2021	04.03.2024
3.	Million Miles Food Manufacturing Sdn Bhd	No. 29, Jalan Tiara Sentral 1, Kawasan Perindustrian Nilai Utama, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	25.05.2021	24.05.2024
4.	Kellogg Asia Products Sdn Bhd	Lot 1-5, Jalan Teknologi 5, Taman Teknologi Enstek, Techpark @ Enstek Phase 2A, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	25.05.2021	16.02.2022
5.	Faiza Marketing Sdn Bhd	Lot 34672, Lengkok Technology Techpark, 71760 Bandar Baru Enstek, Seremban, Negeri Sembilan	26.05.2021	08.12.2023
6.	Hospital Tampin	Jalan Tampin-Gemas, 73000 Tampin, Negeri Sembilan	21.06.2021	02.05.2024
7.	Mission Foods Malaysia Sdn Bhd	PT 29516, Lengkok Teknologi 2, Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	21.06.2021	02.05.2024

Bil.	Syarikat		Sijil	
	Nama	Alamat	Bermula	Tamat
8.	Sunshine Bread Sdn Bhd	No 2 & 3, Jalan Teknologi 6, Kawasan Perindustrian Taman Teknologi 2, 71760 Bandar Baru Enstek, Negeri Sembilan	10.09.2021	13.12.2023
9.	Linaco Specialty Industries Sdn Bhd	No. 18, Lengkuk Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa 1), 71760 Bandar Enstek, Bandar Enstek, 71760 Seremban, Negeri Sembilan	28.09.2021	20.09.2024
10.	Pure Circle Sdn Bhd	PT 23419, Lengkuk Teknologi Techpark @ Enstek, Bandar Enstek, 71760 Tiada, Negeri Sembilan	08.12.2021	14.11.2024
11.	Cereal Partners (Malaysia) Sdn. Bhd	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	21.07.2020	20.07.2023
12.	Far East Import-Export (Serdang) Sdn. Bhd	Lot No 9 &10, Jalan Tiara Sentra 1, Nilai Utama, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	04.11.2019	03.11.2022
13.	Greenlife Harvest (M) Sdn. Bhd.	No 23 & 25, Jalan PS 2/2, Taman Pinggiran Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan	03.09.2019	02.09.2022
14.	Kian Joo Canpack Sdn. Bhd.	No. 107, Jalan Permata 1, Kawasan Industri Arab-Malaysian, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	12.03.2020	11.03.2023
15.	Nestle Asean (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	21.07.2020	20.07.2023
16.	Nestle Manufacturing (Malaysia) Sdn Bhd	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.2017	11.04.2020
17.	Titi Eco Organic Food Industry Sdn. Bhd.	PT 5111, Jln Sungai Rotan, Mukim Glami Lemi, Daerah Jelebu, 71650 Negeri Sembilan	04.09.2020	12.01.2023
18.	Vitation (M) Sdn Bhd	Lot 5043, Kg. Sompo, Jalan Setul-Lenggeng, 71750 Lenggeng, Negeri Sembilan	29.10.2019	28.10.2022
19.	Jitar Sdn. Bhd.	No.26, Jalan Lombong Emas 5,Seremban Light Industrial Park, Jalan Tun Dr. Ismail, 70200 Negeri Sembilan	27.12.2021	07.12.2024
20.	Yuen Chun Industries Sdn. Bhd.	18, Lengkuk Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa 1), 71760, Bandar Enstek, Negeri Sembilan	28.08.2018	20.08.2021
21.	QL Poultry Farms Sdn. Bhd.	Lot 1338/5, Pajam, 71700 Mantin, Negeri Sembilan	27.03.2019	26.03.2022
22.	Hokto Malaysia Sdn. Bhd.	No.19 Lengkuk Teknologi Enstek 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa 1), Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	09.12.2019	08.12.2022
23.	Perniagaan Wafada Sdn. Bhd.	Lot 31, Jalan Tiara Sentral 1, Nilai Impian, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	13.03.2019	20.11.2021
24.	Hospital Jempol	Bandar Seri Jempol, 72120 Jempol, Negeri Sembilan	27.02.2020	26.02.2023

ii. Pensijilan Amalan Pengilangan Yang Baik / *Good Manufacturing Practise* (GMP)

Pengiktirafan bagi pensijilan *Good Manufacturing Practice* (GMP) diwujudkan bagi memberi pengiktirafan rasmi kepada industri yang berjaya mengamalkan elemen-elemen GMP sekaligus memenuhi kehendak-kehendak keselamatan makanan dan kehendak pengguna. Skim Pensijilan GMP telah dilancarkan untuk memberikan pengiktirafan rasmi kepada premis makanan yang berjaya mengamalkan dan mengekalkan sistem GMP di premis makanan.

Pengiktirafan ini akan meningkatkan keyakinan pengguna ke atas produk yang dikeluarkan dan membantu dalam meluaskan pasaran produk ke peringkat antarabangsa dan juga bagi mematuhi Perundangan dan Peraturan Makanan serta standard semasa.

Jumlah pemegang sijil GMP sehingga tahun 2021 adalah sebanyak 30 premis. Senarai pemegang sijil GMP pada tahun 2021 adalah seperti di **Jadual 14.**

Jadual 14 : Senarai Pemegang Sijil GMP di Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Syarikat		Sijil	
	Nama	Alamat	Bermula	Tamat
1.	Yakult (Malaysia) Sdn. Bhd.	No. 276, Jalan Haruan 1, Oakland Industrial Park, 70300 Seremban, Negeri Sembilan	08.01.2021	07.01.2024
2.	Tian Pin Yan Sdn. Bhd.	No 24 & 25, Jalan Kasih Putera 72100, Bahau, Jempol, Negeri Sembilan	26.03.2021	04.03.2024
3.	Million Miles Food Manufacturing Sdn. Bhd.	No 29, Jalan Tiara Sentral 1, Kawasan Perindustrian Nilai Utama, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	25.05.2021	25.05.2024
4.	Kellogg Asia Products Sdn. Bhd.	Lot 1-5, Jalan Teknologi 5, Taman Teknologi Enstek, Techpark @ Enstek Phase 2A, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	25.05.2021	16.02.2022
5.	Faiza Marketing Sdn. Bhd.	Lot 34672, Lengkok Technology Techpark, 71760 Bandar Baru Enstek, Seremban, Negeri Sembilan	26.05.2021	08.12.2023
6.	Hospital Tampin	Jalan Tampin-Gemas, 73000 Tampin, Negeri Sembilan	21.06.2021	02.06.2024
7.	Mission Foods Malaysia Sdn. Bhd.	PT 29516, Lengkok Teknologi 2, Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	21.06.2021	02.05.2024
8.	Sunshine Bread Sdn. Bhd.	No 2 & 3, Jalan Teknologi 6, Kawasan Perindustrian Taman Teknologi 2, 71760 Bandar Baru Enstek, Negeri Sembilan	10.09.2021	13.12.2023
9.	Linaco Specialty Industries Sdn. Bhd.	No. 18, Lengkuk Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa 1),, 71760 Bandar Enstek, Bandar Enstek, 71760 Seremban, Negeri Sembilan	28.09.2021	20.09.2024
10.	Pure Circle Sdn. Bhd.	PT 23419, Lengkuk Teknologi Techpark @ Enstek, Bandar Enstek, 71760 Tiada, Negeri Sembilan	08.12.2021	14.11.2024
11.	Cereal Partners (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	21.07.2020	20.07.2023
12.	Far East Import-Export (Serdang) Sdn. Bhd.	Lot No 9&10, Jalan Tiara Sentra 1, Nilai Utama, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	04.11.2019	03.11.2022
13.	Greenlife Harvest (M) Sdn. Bhd.	No 23 & 25, Jalan PS 2/2, Taman Pinggiran Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan	03.09.2019	02.09.2022

Bil.	Syarikat		Sijil	
	Nama	Alamat	Bermula	Tamat
14.	Kian Joo Canpack Sdn. Bhd.	No. 107, Jalan Permata 1, Kawasan Industri Arab-Malaysian, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	12.03.2020	11.03.2023
15.	Nestle Asean (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	21.07.2020	11.03.2023
16.	Nestle Manufacturing (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.2017	11.04.2020
17.	Titi Eco Organic Food Industry Sdn. Bhd.	PT 5111, Jln Sungai Rotan, Mukim Glami Lemi, Daerah Jelebu, 71650 Negeri Sembilan	04.09.2020	12.01.2023
18.	Vitation (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043, Kg. Sompo, Jalan Setul- Lenggeng, 71750 Lenggeng, Negeri Sembilan	29.10.2019	28.10.2022
19.	Jitar Sdn. Bhd.	No.26, Jalan Lombong Emas 5,Seremban Light Industrial Park, Jalan Tun Dr. Ismail, 70200 Negeri Sembilan	28.08.2018	20.082021
20.	Yuen Chun Industries Sdn. Bhd.	18, Lengkuk Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa 1), 71760, Bandar Enstek, Negeri Sembilan	28.08.2018	20.08.2021
21.	QL Poultry Farms Sdn. Bhd.	Lot 1338/5, Pajam, 71700 Mantin, Negeri Sembilan	27.03.2019	26.03.2022
22.	Hokto Malaysia Sdn. Bhd.	No.19 Lengkuk Teknologi Enstek 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa 1), Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	09.12.2019	08.12.2022
23.	Perniagaan Wafada Sdn. Bhd.	Lot 31, Jalan Tiara Sentral 1, Nilai Impian, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	13.03.2019	20.11.2021
24.	Hospital Jempol	Bandar Seri Jempol, Jempol 72120 Negeri Sembilan	27.02.2020	26.02.2023
25.	Hospital Jelebu	Kuala Klawang, 76100 Jelebu Negeri Sembilan	01.11.2019	31.02.2022
26.	Hospital Port Dickson	KM 11 Jalan Pantai, 71050 Por Dickson, Negeri Sembilan	29.01.2019	28.01.2022
27.	Hospital Tuanku Ampuan Najihah	Jabatan Dietetik dan Sajian, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, 72000 Kuala Pilah, Negeri Sembilan	25.06.2019	24.06.2021
28.	Hospital Tuanku Jaafar	Jabatan Dietetik dan Sajian, Hospital Tuanku Jaafar Seremban, Jalan Rasah, 70300 Seremban, Negeri Sembilan	06.12.2018	05.12.2021
29.	Bioton Corporation Sdn. Bhd	Lot. 113 & 114, Jalan Nilai 3/12, Kawasan Perindustrian Nilai 3, Nilai, 71800,Seremban, Negeri Sembilan	06.12.2018	05.12.2021
30.	Thoyyib Pharma Industries (M) Sdn. Bhd.	No. 83 & 84, Jalan Nilai 3/23, Nilai 3 Industrial Park 71800 Nilai, Negeri Sembilan	27.02.2020	26.02.2023

iii. Pensijilan Makanan Selamat Tanggungjawab Industri (MeSTI)

Skim Pensijilan MeSTI adalah satu skim yang dijenamakan semula bagi menggantikan Skim Keselamatan Makanan 1 Malaysia (SK1M). Skim Pensijilan MeSTI adalah merupakan hasil penambahbaikan dari SK1M bagi memudahkan premis makanan terutamanya pihak Perusahaan Kecil dan Sederhana (PKS) untuk memenuhi keperluan-keperluan yang diperuntukkan di bawah Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan 2009. Premis yang mendapat pensijilan MeSTI pada tahun 2021 adalah sebanyak 80 premis. Senarai pemegang sijil MeSTI di Negeri Sembilan bagi tahun 2021 adalah seperti yang ditunjukkan di dalam **Jadual 15**.

Jadual 15 : Pemegang Sijil MeSTI di Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
1.	Seremban	Yakult (Malaysia) Sdn. Bhd.	No. 276, Jalan Haruan 1, Oakland Industrial Park, 70300 Seremban, Negeri Sembilan
2.	Jempol	Tian Pin Yan Sdn. Bhd.	No. 24 & 25, Jalan Kasih Putera, 72100, Bahau, Jempol Negeri Sembilan
3.	Jelebu	Sweet Cane Enterprise	No. 1, Jalan Sungai Buluh, Simpang Durian, 72400 Jelebu, Negeri Sembilan
4.	Seremban	Coca Cola Bottlers (Malaysia) Sdn. Bhd.	PT 1041, Persiaran Teknologi 4, Techpark @ Enstek 71760 Enstek, Negeri Sembilan
5.	Seremban	Santha Store Flour Mill Sdn. Bhd.	P.O. Box 229, Lot 1564, Batu 6, Jalan Jelebu 71770 Seremban, Negeri Sembilan
6.	Seremban	Harolds Bread (Factory) Sdn. Bhd.	No. 128F/ 49-G & 128F/ 50-G, Jalan S2 B5, Seremban 2, 70300 Seremban, Negeri Sembilan
7.	Rembau	Syarikat M.Y.A.	Lot 78 & 79, Taman Fajar Harapan, Jalan Gadong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
8.	Seremban	Sazida Global (M) Sdn. Bhd.	Lot 13, Kompleks SME Bank Berhad, Jalan Lombong Emas 5, Kawasan Industri Ringan, 70200 Seremban, Negeri Sembilan
9.	Seremban	Procacia Industries Sdn. Bhd.	172 & 173, Jalan P/AM 2, Arab Malaysian Industrial Park, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
10.	Seremban	RO Water Sdn. Bhd.	Lot 3430, Kawasan Perindustrian Ringan Batu 8, Mantin, 71700 Mantin, Negeri Sembilan
11.	Seremban	Palmira Foods Network	31, Jalan Bandar Senawang 4, Taipan 2, Pusat Bandar Senawang, 70450 Senawang, Negeri Sembilan
12.	Rembau	Mighty Ocean Sdn. Bhd.	No. 1, G/K, Industri Kecil & Sederhana (IKS), Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan, Malaysia
13.	Seremban	Cipta Success Marketing	Lot 39, Jalan Lombong Emas 5, Kawasan Perindustrian Ringan Tun Dr. Ismail, 70200 Seremban, Negeri Sembilan
14.	Seremban	Efficient RE Sdn. Bhd.	Lot 34650, Lengkuk Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan
15.	Seremban	Million Miles Food Manufacturing Sdn. Bhd.	No. 29, Jalan Tiara Sentral 1, Kawasan Perindustrian Nilai Utama, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
16.	Seremban	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd. (Cawangan Senawang)	Lot 2105, Jalan Tampin , Sri Senawang Kawasan Perindustrian, 70450 Senawang, Negeri Sembilan
17.	Seremban	Kellogg Asia Products Sdn. Bhd.	Lot 1-5, Jalan Teknologi 5, Taman Teknologi Enstek, Techpark @ Enstek Phase 2A, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan
18.	Seremban	Faiza Marketing Sdn. Bhd.	Lot 34672, Lengkok Technology Techpark, 71760 Bandar Baru Enstek, Seremban, Negeri Sembilan
19.	Seremban	Kian Guan Sauce Industry Sdn. Bhd.	Lot 5741, Batu 5 1/4, Jalan Kuala Sawah, 70300 Seremban, Negeri Sembilan
20.	Seremban	Northwood Food Company Sdn. Bhd.	392, Jalan 7/16, Nilai 7, 71800 Negeri Sembilan

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
21.	Seremban	Hajjah Aminah Food Industries Sdn Bhd.	234, Pusat Pembangunan Usahawan Jabatan Perkhidmatan Veterinar, Jalan Tuanku Antah Off Jalan Rahang, 70100 Seremban, Negeri Sembilan
22.	Seremban	Fitrah Food Manufacturing Sdn. Bhd.	27 & 28, Jalan Tiara Sentral 1, Tiara Sentral @ Nilai Utama Enterprise Park, Nilai Utama, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
23.	Jempol	Seremban Ice Cube Sdn. Bhd. (Cawangan Bahau)	No. 90, Mahsan Industrial Park, KM 5, Jalan Mahsan, 72100 Bahau, Jempol, Negeri Sembilan
24.	Port Dickson	PD Delimee Food Industries	No.2, Kampung Chokra, 71000 Port Dickson, Negeri Sembilan
25.	Seremban	Ganda Kota Sdn. Bhd.	No 304, Jalan Galla Industri 15, 70200 Seremban, Negeri Sembilan
26.	Seremban	Bio-Energy Technology Sdn. Bhd.	Lot 5773, Block 7, Jalan Emas, Nilai Industrial Estate, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
27.	Seremban	Smart Herbs Manufacturing Sdn. Bhd.	No. 20, Tingkat Bawah, Jalan Bunga Raya 9, Senawang Business Centre, 70400 Seremban, Negeri Sembilan
28.	Tampin	Sheng FA Enterprise	No. 5340, Pekan Gemencheh Baru, 73200 Gemenceh, Negeri Sembilan
29.	Kuala Pilah	Awie Enterprise	Pusat Pemprosesan Makanan, Pusat Pertanian Ampang Tinggi, 71500 Tg Ipoh, Negeri Sembilan
30.	Seremban	Sim Foo Trading	No. 115-118, Jalan S2 C3, Green Technology Park, 70300 Seremban 2, Negeri Sembilan
31.	Jelebu	Bakeri Titigold	Pusat Pemulihan Penagihan Narkotik (Puspen), Jalan Kg.Sg Muntoh, Titi, 71650 Jelebu, Negeri Sembilan
32.	Seremban	Chow Brother	No.26 Bawah, Lorong Perniagaan Senawang 1/2, Taman Perniagaan Senawag, 70450 Seremban, Negeri Sembilan
33.	Seremban	Daily Bakery Sdn. Bhd.	PT 6123, Jalan Tech Valley 1, Sendayan Tech Valley, Bandar Sri Sendayan, 71950 Negeri Sembilan
34.	Seremban	I Like You (M) Sdn. Bhd.	No. 447, Jalan Nilai 3/33, Kawasan Perindustrian Ringan Nilai 3, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
35.	Seremban	Sunshine Bread Sdn. Bhd.	No. 2 & 3, Jalan Teknologi 6, Kawasan Perindustrian Taman Teknologi 2, 71760 Bandar Baru Enstek, Negeri Sembilan
36.	Seremban	Linaco Specialty Industries Sdn. Bhd.	No. 18, Lengkuk Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa 1) 71760, Bandar Enstek, Bandar Enstek, 71760 Seremban, Negeri Sembilan
37.	Seremban	Abumie Holdings Sdn. Bhd.	No. 131, Jalan S2 G2, Garden Avenue, Seremban, 70300 Seremban, Negeri Sembilan
38.	Seremban	Sahabat Ikhtiar Retort Sdn. Bhd.	No. 11B, Lot PT 14725, Senawang New Industrial Park, Seremban, 70400 Seremban, Negeri Sembilan
39.	Jempol	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd.	No. 2008, Taman Industri Bahau, 72100 Bahau, Negeri Sembilan
40.	Seremban	Pure Circle Sdn. Bhd.	PT 23419, Lengkuk Teknologi Techpark @ Enstek, Bandar Enstek, 71760 Negeri Sembilan
41.	Seremban	Warisan D Nar Enterprise	1059, Lorong Sri Pulai 38/2, Taman Sri Pulai 3, 70400 Seremban, Negeri Sembilan
42.	Seremban	Food Farm Sdn. Bhd.	No. 362, Jalan Nilai 3/22, Kawasan Perindustrian Nilai 3, 71800 Negeri Sembilan
43.	Port Dickson	Bakti Farm Holding Sdn. Bhd.	No. 120/121, Jalan Perdana 6, Taman Perindustrian Perdana Bukit Palong, Lukut, Port Dickson, 71010 Port Dickson, Negeri Sembilan
44.	Seremban	GPC Network Sdn. Bhd.	No. 295, Jalan 7/15 Kawasan Perindustrian Nilai 7, Nilai, 71800 Seremban, Negeri Sembilan
45.	Rembau	OPM United (M) Sdn. Bhd.	Lot 1390, Jalan Fajar Harapan 3, Kampung Chenong, Mukim Chengkau, 71300 Rembau, Negeri Sembilan

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
46.	Rembau	Kerabat Processing House (Pedas) Sdn. Bhd.	Lot PT No. 1769, Kawasan Miel Pedas Halal Park, 71400 Rembau Negeri Sembilan
47.	Seremban	Cream Resources Sdn. Bhd.	Lot 17569, Jalan Nilai 3/29, Kawasan Perindustrian Nilai 3, 71800 Nilai Negeri Sembilan
48.	Seremban	Oishiy Rich Empire	5562, Balai Informasi Pertanian, Jalan Besar Lenggeng-Broga, 71750 Lenggeng, Negeri Sembilan
49.	Jempol	Unit Dietetik dan Sajian Hospital Jempol	Hospital Jempol, Bandar Seri Jempol, 72120 Negeri Sembilan
50.	Seremban	Thoyyib Pharma Industries (M) Sdn. Bhd.	No. 83 & 84, Jalan Nilai 3/23, Nilai 3 Industrial Park, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
51.	Seremban	Kian Joo Canpack Sdn. Bhd.	No. 107, Jalan Permata 1, Kawasan Industri Arab Malaysian, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
52.	Seremban	RC Concept Bakery & Pastries Sdn. Bhd.	No. 6, Jalan KPRM 1, Kawasan Perindustrian Ringan Mantin, 71700 Mantin, Negeri Sembilan
53.	Seremban	Home Peanut Garden Food Industries Sdn. Bhd.	Lot 86, Jalan Permata 2/3, Arab Malaysian Industrial Park, 71800 Nilai Negeri Sembilan
54.	Seremban	Maji Enterprise	55, Jalan S2C2, Green Technology Park, 70300 Seremban, Negeri Sembilan
55.	Seremban	Phoenix BC Sdn. Bhd.	No 36, Jalan PS 1/5, Taman Pinggiran Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan
56.	Seremban	Ros N Dzul Enterprise	No. 1442, Lot Perniagaan Jalan Semarak 40, Taman Panchor Jaya, 70400 Seremban Negeri Sembilan
57.	Seremban	QL Poultry Farms Sbn. Bhd.	Lot 1338/5, Pajam, 71700, Mantin, Negeri Sembilan
58.	Seremban	Samirah Frozen Food	Lot 302, Jalan Bahagia 1, Kampung Bahagia Jiboi, Ampangan 70400 Seremban, Negeri Sembilan
59.	Seremban	Inabah Enterprise	Lot 10, Kedai Koperasi Labu, Batu 10, 71900 Labu, Negeri Sembilan
60.	Jelebu	SHR Kasih Enterpeise	No. 2, Gerai MDJ, Taman Bukit Pertang, Jelebu 72300 Negeri Sembilan
61.	Rembau	Nestle Asan Malaysia Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
62.	Rembau	Nestle Manufacturing Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
63.	Seremban	Hai Yong Food Sdn. Bhd.	138 & 139, Lorong P/AM 2/1, Arab Malaysian Industrial Park,71800 Nilai, Negeri Sembilan
64.	Seremban	Foodteller Sdn. Bhd.	PT 8266, Kawasan Perindustrian Pinggiran Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan
65.	Seremban	Lenang Timur Sdn. Bhd.	No. 46, Jalan Bunga Raya 7, Taman Tasik Jaya, 70400 Senawang, Negeri Sembilan
66.	Seremban	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd. (Cawangan Nilai)	PT 2192, Jalan TS 2/8C, Taman Semarak II, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
67.	Seremban	Titi Eco Organic Food Industry Sdn. Bhd.	PT 5111, Jalan Sungai Rotan, Mukim Glami Lemi, 71650 Daerah Jelebu, Negeri Sembilan
68.	Tampin	Zees Valley Bioscience Sdn. Bhd.	Bangunan Terminal Chembong, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
69.	Seremban	Seremban Ice Cube	Lot 38079, Jalan Industri Gala 14, Gala Industrial Park, 70200 Seremban Negeri Sembilan
70.	Seremban	Marhas Trading	Lot 1585, Kampung Jelebu, 71750, Lenggeng, N. Sembilan
71.	Seremban	Intan Zack Enterprise	6269, Jalan Station, Kuala Sawah, 71200 Rantau Negeri Sembilan
72.	Seremban	Inspirience Sdn. Bhd.	No. 261, Jalan TA 2, Taman Asoka, 71700 Mantin, Negeri Sembilan
73.	Seremban	Thoyyib Bio Sdn. Bhd.	Lot 77 Jalan Nilai 7/7, Nilai Inland Port, 71800 Nilai, Negeri Sembilan

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
74.	Rembau	Sepri Natural Sdn Bhd.	Pusat Pertanian Kendong, Jalan Seremban-Tampin, 71350 Kota, Negeri Sembilan
75.	Seremban	Ummi Auni Enterprise	No. 449 G, Jalan Bandar Senawang 18, Pusat Bandar Senawang, 70450 Seremban, Negeri Sembilan
76.	Jempol	Tian Pin Yan Sdn. Bhd.	No. 24 & 25 Jalan Kasih Putera, 72100 Bahau, Negeri Sembilan
77.	Rembau	Darul Khusus Venture Sdn. Bhd.	Lot 517, Kampung Mungkal, 71350 Kota Rembau, Negeri Sembilan
78.	Kuala Pilah	NS Dairy Farm Sdn. Bhd.	No. 3720, Padang Ragut, Rembang Panas Juasseh, 72000 Kuala Pilah, Negeri Sembilan
79.	Rembau	Olley Food Industries	Bengkel Pertanian Industri Asas Tani, Kampung Lada Chengkau, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
80.	Tampin	Fresh Dairy Hill	Lot 1184, Batu 2 Jalan Tampin, 73400 Gemas, Negeri Sembilan

EKSPORT

Pengeluaran sijil eksport bagi produk makanan perlu mematuhi keperluan negara pengimport dan mematuhi kehendak-kehendak Akta Makanan serta Peraturan-Peraturan Makanan 1985. Sijil eksport terbahagi kepada dua (2) iaitu:

i. Sijil Kesihatan Bagi Produk Makanan dan Bahan Bersentuhan Makanan
- Permohonan sijil ini dikeluarkan di peringkat Pejabat Kesihatan Daerah (PKD)
- Fi bagi Sijil Kesihatan adalah seperti berikut:

a. Pemegang sijil HACCP KKM : RM 100.00 / sijil
b. Tiada HACCP KKM : RM 300.00 / sijil

ii. Sijil Penjualan Bebas bagi Produk Makanan
- Permohonan sijil ini dikeluarkan di peringkat Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan (BKKM), Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS)
- Fi bagi Sijil Penjualan Bebas adalah RM100.00 / sijil

Jadual 16 menunjukkan bilangan pengeluaran Sijil Kesihatan dan Sijil Penjualan Bebas mengikut bulan pada tahun 2021. Jumlah pengeluaran Sijil Eksport bagi Tahun 2021 adalah **1,028 sijil** dengan jumlah kutipan fi sebanyak **RM119,200.00.**

Jadual 16 : Bilangan Sijil Kesihatan dan Sijil Penjualan Bebas Mengikut Bulan, 2021

Bil.	Bulan	Jumlah Sijil Yang Dikeluarkan		
		Sijil Kesihatan		Sijil Penjualan Bebas
		Tiada HACCP KKM (19 hari)	Pemegang Sijil HACCP KKM (3 hari)	
1.	Januari	7	64	7
2.	Febuari	11	67	20
3.	Mac	16	95	18
4.	April	7	69	6
5.	May	3	72	7
6.	Jun	5	93	6
7.	Julai	2	58	5
8.	Ogos	4	95	11
9.	September	5	78	5
10.	Oktober	8	96	13
11.	November	4	62	5
12.	Disember	10	97	11
Jumlah Pengeluaran Sijil		**82**	**946**	**114**
Jumlah Kutipan Fi		**RM21,600**	**RM94,600**	**RM11, 400**

PELESENAN

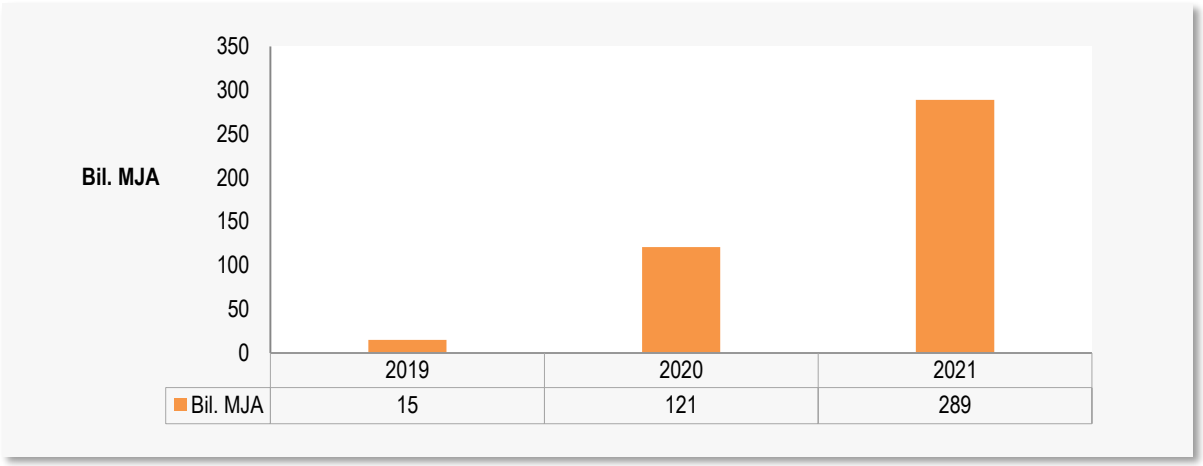
i. Pelesenan Mesin Jual Air (MJA)

Pelesenan Mesin Jual Air (MJA) merupakan permohonan lesen pengendalian Mesin Jual Air daripada sumber air terawat atau bekalan air awam yang perlu melalui beberapa proses seperti penurasan, osmosis songsang, penyulingan, pengionan atau proses yang setara dan diikuti proses penyahjangkitan.

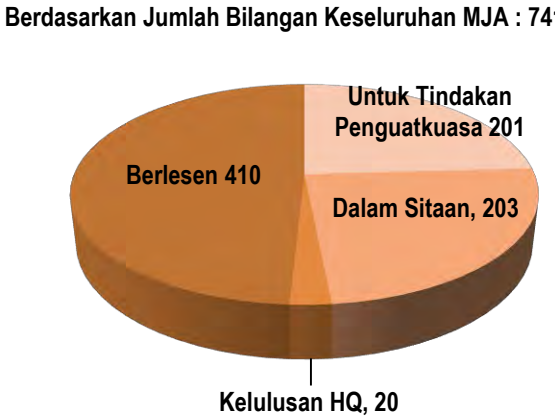
Bagi tujuan pengoperasian, Mesin Jual Air (MJA) mestilah mematuhi standard yang ditetapkan di bawah Peraturan 360C di bawah Peraturan-Peraturan Makanan 1985. Manakala peruntukan di bawah Peraturan 53 dan 55, Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan pula menetapkan beberapa spesifikasi yang perlu ada dan perlu dipatuhi oleh setiap pemohon.

Sehingga tahun 2021 sebanyak 414 MJA telah dilesenkan iaitu 55.9% daripada jumlah 741 Mesin jual Air yang direkodkan bagi seluruh Negeri Sembilan bagi tahun semasa. **Rajah 4** menunjukkan peningkatan bilangan mesin jual air yang mendapat lesen dari tahun 2017 sehingga tahun 2021 manakala **Rajah 5** menunjukkan data keseluruhan mesin jual air mengikut status permohonan lesen bagi tahun 2021.

Rajah 4 : Bilangan Mesin Jual Air (MJA) Yang Mendapat Lesen Mengikut Daerah, 2021

Rajah 5 : Data Keseluruhan Mesin Jual Air Mengikut Status Permohonan Lesen, 2021

ii. Pelesenan Air Mineral Semulajadi (AMS)

Pelesenan Air Mineral Semulajadi (AMS) bagi air mineral semulajadi daripada sumber air yang diperolehi daripada strata kandungan air bawah tanah melalui mata air, telaga, lain-lain jalan keluar, dengan atau tanpa tambahan karbon dioksida.

Semua produk AMS yang dijual atau diperdagangkan untuk orang awam, sama ada sumber air tempatan atau diimport mestilah mempunyai kelulusan lesen daripada KKM dan tertakluk kepada pematuhan Peraturan 360A di bawah Peraturan-Peraturan Makanan 1985.

Senarai pemegang lesen AMS di Negeri Sembilan bagi tahun 2021 adalah seperti yang dinyatakan di **Jadual 17**.

Jadual 17 : Senarai Pemegang Lesen AMS di Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
1.	Seremban	Vitaton (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043, Kg. Sompo, Jalan Setul - Lenggeng, Lenggeng, Negeri Sembilan
2.		Sciensterra Sdn. Bhd.	Telaga Al-Asr, Lot 18308, Kompleks Al Ammar, Kg. Kanchong, 71200 Rantau, Negeri Sembilan
3.	Rembau	Darul Khusus Venture Sdn. Bhd.	No. 517, Kampung Mungkal, 71350 Kota, Rembau, Negeri Sembilan
4.		JW Glory Holding Sdn. Bhd.	Lot 1390, Jalan Fajar Harapan 3, Ampung Chenong, Mukim Chengkau, 71300 Rembau, Negeri Sembilan

iii. Pelesenan Air Minuman Berbungkus (AMB)

Pelesenan Air Minuman Berbungkus (AMB) adalah merupakan permohonan lesen air minuman diperlakukan selain daripada AMS yang terkedap di dalam botol atau bungkusan-bungkusan lain dan dicadangkan bagi kegunaan manusia.

Sumber AMB adalah daripada air dari sistem bekalan awam, air permukaan (tasik, sungai dan kolam) dan air tanah (telaga, tiub dan mata air). Senarai pemegang lesen AMB di Negeri Sembilan bagi tahun 2021 adalah seperti yang dinyatakan di **Jadual 18**.

Jadual 18 : Pemegang Lesen AMB di Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
1.	Seremban	Pro Network Sdn. Bhd.	22, Jalan Lombong Emas 12,Seremban Light Industries Park, Jalan Tun Dr. Ismail,70200 Seremban
2.		Apple Green Water Supply	PT 8036, Jalan BBN 5/3B, Jasmine Avenue 71800 Nilai Negeri Sembilan
3.		Gemspring Sdn. Bhd.	No.25899, Jalan S2C6, Green Technology Park , Seremban2 70300 Seremban, Negeri Sembilan
4.		RO Water Sdn. Bhd.	Lot 3430,Batu 8,Jalan Lenggeng, Kawasan Industri Kecil Mantin, Mukim Setul, Seremban, Negeri Sembilan
5.		Coca-Cola Bottlers (M) Sdn. Bhd.	PT 486, Persiaran Teknologi 4, Techpark@ENSTEK, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan
6.		Bioton Corporation Sdn. Bhd.	Lot 113 & 114, Jalan Nilai 3/12, Kaw. Perindustrian Nilai 3, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
7.		Efficient RE Sdn. Bhd.	Lot 34650, Lengkuk Teknologi 4,Taman Teknologi Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan
8.		Vitaton (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043, Kg. Sompo, Jalan Setul-Lenggeng, Lenggeng Negeri Sembilan
9.	Port Dickson	Cheok Cheng Loon Enterprise Sdn. Bhd.	28, Taman Perindustrian Palong Lukut, Jalan Lukut-Sepang, 71010 Lukut, Port Dickson
10.	Rembau	Aquario Beverages Sdn. Bhd.	Kawasan Perindustrian Halal MIEL Pedas, 71400 Pedas, Negeri Sembilan
11.		DNR Maju Resources	Lot 988 & 989, Jalan Durian Daun, Kampung Pulau Bukit, 71300 Rembau, Negeri Sembilan

iv. Pelesenan Ais

Pelesenan ais ialah permohonan lesen bagi produk dari air minuman yang boleh diminum dan diproses sejukbeku. Semua ais yang disediakan untuk perdagangan / jualan mestilah dilesenkan dan mematuhi standard peraturan di bawah Peraturan 394A di bawah Peraturan-Peraturan Makanan (Pindaan) 2009 berkuatkuasa pada 1 September 2009.

Terdapat 3 jenis ais iaitu Ais Kiub / Tiub, Ais Blok dan Ais *Flake.* Tempoh sah bagi Lesen ais adalah (1) satu tahun dari tempoh kelulusan lesen dan perlu diperbaharui setiap tahun. Pemantauan kilang dan pensampelan juga dijalankan setiap tahun bagi memastikan kilang ais yang berlesen sentiasa mematuhi syarat-syarat yang ditetapkan.

Senarai pemegang lesen ais di Negeri Sembilan adalah seperti di **Jadual 19**.

Jadual 19 : Pemegang Lesen Ais di Negeri Sembilan, 2021

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
1.	Seremban	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd. (Senawang)	Lot 2105, Jalan Tampin, Kawasan Perindustrian Sri Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan
2.		Atlas Edible Ice Sdn. Bhd. (Nilai)	PT 2192, Jalan TS 2/8C, Taman Semarak II, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
3.		Seremban Ice Cube Sdn. Bhd.	Lot 38079 Jln Industri Galla 14, Galla Industrial Park, 70200 Seremban, Negeri Sembilan
4.	Jempol	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd. (Bahau)	2008, Taman Industri Bahau, 72100 Bahau, Negeri Sembilan
5.		Seremban Ice Cube Sdn. Bhd.	Lot 38079, Jln Industri Galla 14, Galla Industrial Park, 70200 Seremban, Negeri Sembilan
6.	Port Dickson	SP Tube Ice Enterprise Sdn. Bhd.	No.138, Jalan Bukit Palong, Taman Perindustrian Perdana, 71010 Lukut, Port Dickson, Negeri Sembilan

PROMOSI

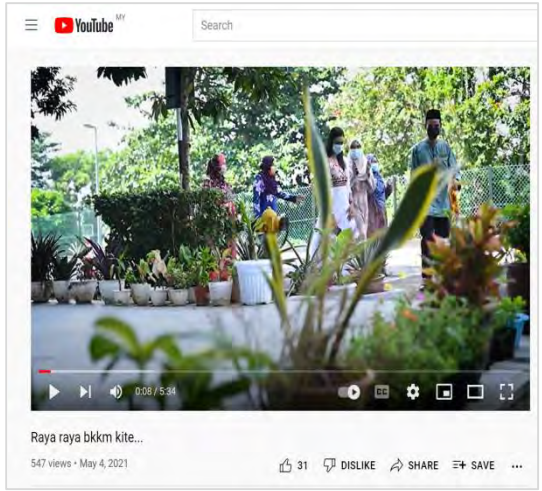
Aktiviti Promosi BKKM JKNNS 2021

Bil.	Catatan	Perkara
1.	**Tarikh :** Januari - Julai 2021 **Tempat :** Pasar awam terpilih di semua daerah yang terlibat di Negeri Sembilan : 1. Seremban 2. Jelebu 3. Port Dickson 4. Kuala Pilah 5. Jempol 6. Rembau	Pertandingan Pasar Bersih dan Selamat peringkat Negeri Sembilan tahun 2021.

Bil.	Catatan	Perkara
2.	**Tarikh :** 14 April 2021 **Platform :** Facebook JKNNS **Penyampai :** 1. Pn Shamsiah binti Aziz 2. Pn Nur Farahin binti Yusup	*Facebook Live* (Hebahan Media Massa) : Makanan Homebased? Apo tu?
3.	**Tarikh :** 20 April 2021 **Platform :** Facebook JKNNS **Penyampai :** 1. En Zahidin bin Mohd 2. En Naim bin Mat Nahar	*Facebook Live* (Hebahan Media Massa) : Keselamatan Makanan di Bazar Ramadan

Bil.	Catatan	Perkara
4.	**Tarikh :** 27 April 2021 **Tempat :** Bazar Ramadhan Garden Avenue, Seremban 2	Jerayawara Bazar Ramadhan

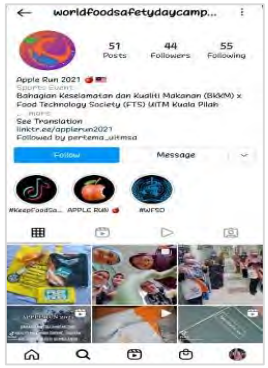
Bil.	Catatan	Perkara
5.	**Tarikh :** 26 April 2021 **Tempat :** JKNNS	Video Raya Aidilfitri dari warga BKKM JKNNS

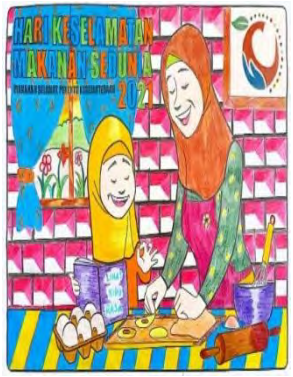

Bil.	Catatan	Perkara
6.	**Tarikh :** 11 Mei 2021 **Tempat :** Radio (Negeri FM)	Program Radio : Keselamatan Makanan Menjelang Hari Raya
7.	**Tarikh :** 7 Jun 2021 **Tempat :** Facebook JKNNS	Infografik sempena Hari Keselamatan Makanan Sedunia 2021

Bil.	Catatan	Perkara
8.	**Tarikh :** 20 Julai - 20 Ogos 2021 **Tempat :**	Virtual Run : Apple Run 2021 sempena Hari Keselamatan Makanan Sedunia 2021 anjuran bersama ARIF dan Persatuan Teknologi Makanan UiTM cawangan Kuala Pilah, Negeri Sembilan.

Bil.	Catatan	Perkara
9.	**Tarikh :** 14 – 16 September 2021 **Tempat :** Dalam talian	Kuiz Online Germ Buster 2021
11.	**Tarikh :** 10 – 23 Oktober 2021 **Tempat :** Dalam talian	Pertandingan Mewarna Germ Buster 2021

		 HARI KESELAMATAN MAKANAN SEDUNIA 2021 SAYA AMALKAN 7 LANGKAH CUCI TANGAN HARI KESELAMATAN MAKANAN SEDUNIA 2021 SAYA AMALKAN 7 LANGKAH CUCI TANGAN HARI KESELAMATAN MAKANAN SEDUNIA 2021 SAYA AMALKAN 7 LANGKAH CUCI TANGAN HARI KESELAMATAN MAKANAN SEDUNIA 2021 SAYA AMALKAN 7 LANGKAH CUCI TANGAN HARI KESELAMATAN MAKANAN SEDUNIA 2021 HARI KESELAMATAN MAKANAN SEDUNIA 2021 HARI KESELAMATAN MAKANAN SEDUNIA 2021 #JKNNS

12.	**Tarikh :** 21 Oktober 2021 **Tempat :** Dewan Perdana KRS, Sikamat	Bengkel Program Jaminan Keselamatan Makanan anjuran bersama pihak MARDI Negeri Sembilan
13.	**Tarikh :** 22 November 2021 **Tempat :** Perbadanan Perpustakaan Awam Negeri Sembilan, Seremban	Kursus Pemantapan Pustakawan Negeri Sembilan : Waghih Cergas, Waghih Sihat

Bil.	Catatan	Perkara
14.	**Tarikh :** 7 Disember 2021 **Tempat :** Dewan Merbau, JKNNS	Majlis Anugerah Pasar Bersih dan Selamat peringkat Negeri Sembilan 2021

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya pencapaian Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan bagi tahun 2021 adalah baik dan memuaskan meskipun berdepan dengan cabaran pandemik COVID-19. Bahagian ini telah menjalankan tugas dan tanggungjawab yang diberikan dengan baik dan dengan bertambahnya anggota yang terlibat dalam aktiviti pengurusan dan pemantauan akan dapat memberikan satu aras perkhidmatan yang terbaik serta mengukuhkan lagi aktiviti pemantauan keselamatan makanan yang lebih sistematik. Usaha berterusan juga sedang dan akan dijalankan bagi memastikan perkhidmatan yang diberikan sentiasa dipertingkatkan dan berjalan lancar sejajar dengan misi dan visi Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan, Kementerian Kesihatan Malaysia.